

Управління культури Волинської обласної
державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна
універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2015 рік

Луцьк – 2014

УДК 94(477.83)(059.3)

ББК 63.3(4УКР – 4ВОЛ) Я 25

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Терези, 2014. – 230 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2015 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники. У «Календарі» подані покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів, та вперше з історії випуску видання – географічний покажчик.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук

А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:

А. М. Силюк

Л. А. Стасюк

ISBN 978-617-7216-05-5

© Волинська державна обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. Олени Пчілки, 2014

© Волинський краєзнавчий
музей, 2014

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2015 РІК

Січень

2 січня	65 років від дня народження Н. П. Гуменюк (1950) – української письменниці, заслуженого журналіста України
2 січня	70 років від дня народження Я. А. Найди (1945) – заслуженого працівника культури України
3 січня	70 років від дня народження Є. І. Франчука (1945–2006) – українського вченого історика, заслуженого працівника народної освіти України
4 січня	75 років від часу створення обласного Будинку народної творчості (1940), тепер Обласний науково-методичний центр культури
5 січня	65 років від дня народження Н. Н. Войтюк (1950) – краєзнавця, засновника Нововолинського історичного музею
15 січня	145 років від дня народження А. Г. Лазарчука (1870–1934) – українського художника, педагога, культурного діяча
21 січня	25 років з часу проведення «Ланцюга злуки» «Української хвилі» (1990)
23 січня	100 років від дня народження Г. П. Чорнокнижного (1915–1999) – українського художника.
січень	80 років від часу створення Волинського товариства приятелів наук (1935)

Лютий

3 лютого	70 років від дня народження С. В. Борисюка (1945–2010) – українського письменника і краєзнавця
4 лютого	135 років від дня народження К. В. Квітки (1880–1953) – українського фольклориста
8 лютого	60 років від дня народження О. Д. Козачука (1955) – заслуженого працівника культури України

- 19 лютого** 60 років від дня народження В. П. Судими (1955) – заслуженого працівника культури України
- 20 лютого** 110 років від дня народження Уласа Самчука (1905–1987) – українського письменника, громадського та політичного діяча
- 24 лютого** 125 років від дня народження І. В. Добровольянського (1890–1964?) – заслуженого вчителя школи Української РСР
- 28 лютого** 75 років від часу відкриття Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка (1940)

Березень

- 1 березня** 75 років від дня народження Ф. В. Зузука (1940) – українського вченого геолога-біомінеролога
- 3 березня** 90 років від дня народження Е. Красінського (1925–2004) – польського художника
- 25 березня** 70 років від дня народження М. Ф. Ярошенка (1945) – заслуженого артиста України
- Березень** 75 років від часу створення Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1940)

Квітень

- 1 квітня** 75 років від дня заснування у м. Луцьку учительського інституту, нині Східноєвропейського університету ім. Лесі Українки (1940)
- 5 квітня** 105 років від дня народження Л. І. Спаської (1910–2000) – української художниці
- 19 квітня** 75 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора,

- пам'яткознавця
- 22 квітня** 70 років від дня народження
В. В. Божидарніка (1945) – українського вченого,
ректора Луцького національного технічного
університету, заслуженого працівника народної
освіти України
- 26 квітня** 65 років від дня народження Г. В. Охріменка
(1950) – українського археолога і краєзнавця,
заслуженого працівника народної освіти
України

Травень

- 1 травня** 70 років від дня народження В. І. Зінкевича
(1945) – народного артиста України,
Героя України
- 10 травня** 75 років від початку радіомовлення
у Волинській області (1940)
- 13 травня** 60 років від дня народження Г. М. Івашків
(1955) – української художниці
- 19 травня** 110 років від дня народження
Л. К. Пучковського (1905–2001) – українського
етнографа та краєзнавця
- 24 травня** 75 років від дня народження
К. Т. Шишка (1940–2002) – українського
художника і поета
- травень** 40 років від часу заснування Іваничівського
історичного музею (1975)
- травень** 35 років від часу заснування
Кортеліського історичного музею (1980)

Червень

- 8 червня** 70 років від дня народження
А. Ф. Кривицького (1945) – українського
державного діяча, заслуженого економіста
України
- 10 червня** 75 років від дня створення Волинської
державної обласної універсальної наукової

-
	бібліотеки імені Олени Пчілки (1940)
10 червня	75 років від дня створення Волинської обласної бібліотеки для дітей (1940)
19 червня	70 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – народної артистки України
19 червня	60 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) – директора Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, заслуженого працівника культури України
27 червня	85 років від дня народження Р. Г. Кушнірука (1930) – українського композитора і диригента, заслуженого працівника культури України
Червень	75 років від часу заснування обласної дитячої екскурсійно-туристичної станції (1940), тепер Центру туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації

Липень

8 липня	75 років від дня народження О. С. Буйницької (1940) – заслуженого вчителя Української РСР
16 липня	60 років від дня народження В. М. Дарчука (1955) – заслуженого працівника культури України

Серпень

13 серпня	80 років від дня народження В. Г. Герасимчука (1935–2004) – українського композитора
25 серпня	75 років від дня народження М. Г. Жулинського (1940) – українського літературознавця і громадсько-політичного діяча

- 27 серпня** 60 років від дня народження
І. В. Сидорука (1955) – заслуженого
працівника культури України
- 28 серпня** 250 років від дня народження
Т. Чацького (1765–1813) – польського вченого
і педагога

Вересень

- 1 вересня** 50 років з часу першого «покосу»
українських дисидентів: арешту у Луцьку
В. Мороза та Д. Іващенко (1965)
- 7 вересня** 70 років від дня народження
В. І. Блаженчука (1945) – українського
державного діяча, голови Волинської
обласної Ради першого скликання
- 7 вересня** 60 років від дня народження
О. П. Якимчука (1955) – народного артиста
України
- 10 вересня** 125 років від дня введення в
експлуатацію залізниці Ківерці-Луцьк (1890)
- 10 вересня** 60 років від дня народження
Т. О. Пасієвич (1955) – волинської писанкарки
- 16 вересня** 70 років від дня народження
О. В. Ілюшика (1945) – заслуженого працівника
культури України
- 23 вересня** 125 років від дня введення в
експлуатацію залізниці Ківерці-Луцьк (1890)
- вересень** 125 років від часу першого приїзду
в м. Устилуг І. Стравінського (1890)
– російського композитора.

Жовтень

- 10 жовтня** 65 років від дня народження
О. М. Середюка (1950) – директора
Рокинівського музею історії сільського
господарства Волині-скансену
- 10 жовтня** 40 років від дня створення Волинського

- обласного театру ляльок (1975)
- 19 жовтня** 100 років з дня народження
І. К. Свешнікова (1915–1995) – українського археолога
- 26 жовтня** 65 років від дня народження
В. С. Лиса (1950) – українського письменника і журналіста

Листопад

- 7 листопада** 70 років від дня народження
М. І. Черенюка (1940–2001) – українського художника та музеєзнавця
- 8 листопада** 180 років від дня народження
Г. Й. Осовського (1835–1897) – українського та польського вченого геолога, палеонтолога
- 13 листопада** 110 років від дня народження
Н. Хасевича (1905–1952) – українського художника-графіка, вояка УПА
- 15 листопада** 65 років від дня народження
З. В. Комарук (1950) – народної артистки України.
- 25 листопада** 75 років від дня народження
Г. Ф. Бабій (1940) – заслуженого вчителя Української РСР

Грудень

- 4 грудня** 120 років від дня народження
К. Д. Шевченко (1895–1965) – заслуженого вчителя школи Української РСР
- 8 грудня** 60 років від дня народження
А. М. Гордійчука (1955) – заслуженого діяча мистецтв України
- 10 грудня** 80 років від дня народження
М. П. Гевелюка (1935–1999) – українського художника, заслуженого художника України.
- 19 грудня** 95 років від дня народження
М. М. Корзонюка (1920–1995) – волинського

23 грудня	краєзнавця, збирача і дослідника фольклору 80 років від дня народження І. І. Чернецького (1935) – українського поета
27 грудня	80 років від дня народження П. Г. Шафети (1935–1996) – українського публіциста, заслуженого журналіста України
грудень	35 років від часу заснування Камінь-Каширського краєзнавчого музею (1980)

XXX

930 років	від часу першої писемної згадки про м. Луцьк (1085)
675 років	від часу княжіння Любарта Гедиміновича в Луцьку (1340)
475 років	від часу надання Магдебурзького права селу Сомин, тепер Турійського району (1540)
450 років	від часу першої писемної згадки про село Заброди, тепер Ратнівського району (1565)
450 років	від часу першої писемної згадки про село Здомишель, тепер Ратнівського району (1565)
450 років	від часу першої писемної згадки про село Краска, тепер Ратнівського району (1565)
450 років	від часу першої писемної згадки про село Невір, тепер Любешівського району (1565)
450 років	від часу першої писемної згадки про село Перевісся, тепер Турійського району (1565)
450 років	від часу першої писемної згадки про село Теробовичі, тепер Ратнівського району (1565)
375 років	від часу спорудження Троїцького костелу (колегіати) у смт. Олика, тепер Ківерцівського району (1640)
375 років	від часу спорудження дзвіниці у

	м. Любомлі (1640)
300 років	від часу спорудження Покровської церкви у селі Диковини, тепер Горохівського району (1715–1720)
275 років	від часу спорудження Михайлівської церкви у селі Верхи, тепер Камінь-Каширського району (1740)
250 років	від часу спорудження Преображенської церкви і дзвіниці у селі Квасів, тепер Горохівського району (1765)
250 років	від часу спорудження Преображенської церкви та дзвіниці у селі Новосілки, тепер Горохівського району (1765)
225 років	від часу спорудження Михайлівської церкви у селі Хотешів Камінь-Каширського району (1790)
175 років	від часу спорудження Михайлівської церкви та дзвіниці у селі Селець, тепер Володимир-Волинського району (1840)
175 років	від часу спорудження Дмитрівської церкви у селі Журавники, тепер Горохівського району (1840)
175 років	від часу спорудження церкви Казанської ікони Богородиці у селі Садів, тепер Луцького району (1840)
175 років	від часу спорудження Покровської церкви у смт. Цумань, тепер Ківерцівського району (1840)
150 років	від часу спорудження Вознесенської церкви та дзвіниці у селі Яревище, тепер Старовижівського району (1865)
125 років	від часу спорудження Миколаївської церкви (1890) у селі Городок, тепер Луцького району
125 років	від часу побудови «Білого будиночка» садиби Косачів у селі Колодяжне, тепер Ковельського району (1890)
125 років	від часу спорудження Різдово-Богородичної церкви у селі Цегів,

- 125 років** тепер Горохівського району(1890)
від часу спорудження Різдово-Богородичної
церкви селі Сошичне,
- 70 років** тепер Камінь-Каширського району(1890)
від часу відкриття педагогічного училища
у Камені-Каширському 1945)

2 січня**70 років від дня народження****Я. А. Найди (1945) –****заслуженого працівника культури України**

Ярослав Андрійович Найда народився 2 січня 1945 року в селі Верба Володимир-Волинського району на Волині. В 1962 році закінчив Оваднівську середню школу, а 1969 – Луцьке державне музичне училище по спеціалізації диригент академічного хору, артист хору та викладач музики. Паралельно навчався заочно в Московському університеті мистецтв на факультеті малюнку і живопису, який успішно закінчив в 1973 році. Свій творчий шлях Ярослав Найда розпочав після навчання у Луцькому державному музичному училищі, був направлений на посаду художнього керівника та соліста-вокаліста в заслужений ансамбль пісні і танцю "Колос". Працюючи в ансамблі, одночасно викладав у місцевій музичній школі. В 1978 році продовжив навчання в Київському інституті культури, а в 1983 році закінчив повний курс Рівненського інституту культури.

З 1981 року Ярослав Найда – керівник оркестру народних інструментів заслуженого ансамблю пісні і танцю "Колос" та директор Торчинської дитячої музичної школи. Як соліст-вокаліст виступає на естраді, а також має в своєму репертуарі твори народного та класичного характеру. Останнім часом Ярослав Андрійович виступає з симфонічним та духовим оркестрами Волинського училища культури і мистецтв ім. І. Стравінського. В окремих концертах виступає у складі концертної групи Волинської філармонії. Він є багаторазовим лауреатом міжнародних та всеукраїнських конкурсів та фестивалів. 1996 року на 1 з'їзді Національної Ліги українських композиторів був прийнятий в члени Ліги, а також за рішенням з'їзду став членом її Правління.

Указом Президента України від 15 березня 2002 року Ярославу Андрійовичу Найді присвоєно звання заслужений працівник культури України. З 2014 року він є членом Національної спілки журналістів України.

Ярослав Найда як композитор створив понад двісті сучасних пісень на різну тематику. Відомі його пісні на слова Миколи Гнатюка «На Волині», «Колиска дитинства», «Матусині світанки»,

«Волиняночка», «Вічний сон»; на слова Йосипа Струцюка – «Похідна козацька», «До сина», «Через стільки літ», «Ми – маленькі українці»; на слова Івана Чернецького – «Поспішайте творити добро», «Господи, помилуй нас»; на слова Надії Гуменюк – «Українонько»; на слова Дмитра Павличка – «Сонечко»; на слова Василя Гея – «Батьківське подвір'я», «Зоряний вальс»; Євгенії Назарук – «Зоряна вуаль», «Чаклунка», «Нефертіті», «А я чекала»; Олександра Богачука – «Незабудки», «Як тебе забути»; Миколи Луківа – «Старовинний вальс», «Лебедіє хата край села»; Олександри Гандзюк – «Коханій», «На Івана на Купала»; Василя Простопчука – «Королів любити важко», «Білі метілі»; Ганни Антош – «Дотики сну цілую»; Анатолія Семенюка – «Пливе туман», «Мелодія кохання»; Володимира Калитенка – «Сплять над водою клени»; Миколи Онуфрійчука – «Осінь»; Любомира Горбачука – «До матері спішіть»; Кирила Іванущика – «Славні козаки», «Мое село»; Миколи Гаврилюка – «Тепле літо моє», «Кохання чари»; Степана Дружиновича – «Любить-не любить», «Моя стежина» та інші.

Ярослав Андрійович – автор багатьох інструментальних творів та піснених збірок: «Матусині світанки», «Піснений світ дитинства», «Мелодії кохання», а також навчального посібника «Етюди для баяна» з методичними рекомендаціями, який визнаний кращою книгою в номінації Дитяча література на конкурсі «Світ книги 2011». Він аранжував вокально-хореографічні композиції Заслуженого ансамблю пісні і танцю України «Колос»: «Червона калина», «Козаки», «Купала», «Три криниченьки», «Забави», «Привітальна», «Коровай», «Волинські вечори», «Веснянки», «Золота роса» й інші пісні для хорової групи ансамблю: «Колос нашої долі», «Чорний крук», «Йшли стрільці до бою», «Прилетіли гуси з вирію», «Материнська пісня», «Земле наша мила», «Розпрягайте, хлопці, коней», «Стоїть гора високая», «Ой гарна я гарна», «Молодичка», «Ой намістечко», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Липа вековая», «Ой піду я до млина», «Висить ябко», «Діва Марія», «Коли вертаюсь з далечі додому», «Рідне поліське село», «Зійшла зоря», «Слава й печаль України», «Колядки», «Заповіт», «Вогонь Тарасового слова» та багато інших, у танцях: «Грайка», «Дівочий танець», «Повзунець», «Волинська полька», «Коритненська полька», «Любешівська полька», «Марусина», «Похода», «Весільний танець з шишками» і ін. Ярославом Найдюю підготовлені твори для оркестрової групи: «Покутська

полька», «Троїсті музики», «Фантазія на українські теми».

Географія концертних гастролей митця Ярослава Найди – десятки країн світ. Широко – Чехія, Словаччина, Угорщина, Польща, Фінляндія, Німеччина, Англія, Шотландія, Франція, Іспанія, Єгипет, Пуерто-Ріко, США, Конго, Куба, В'єтнам. Ярослав Андрійович бере активну участь у громадському житті Волині, очолюючи осередок «Просвіти» в Торчині. Є членом Ради обласного товариства «Просвіта», що в певній мірі сприяє організації нових творчих зустрічей, концертів, спрямованих на розвиток національної музичної культури.

Марія Філонюк

Література:

Найда Я. Матусині світанки : пісні / Я. Найда. – Луцьк : Вежа ВДУ ім. Лесі Українки, 2000. – 60 с.

Найда Я. Етюди для баяна / Я. Найда. – Луцьк : Терен, 2011. – 40 с.

Найда Я. А. Пісенний світ дитинства : пісенна зб. / Я. А. Найда. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 72 с.

Йде у гості Миколай / сл. М. Приходько, муз. Я. Найди // Приходько М. Во Вифлеємі : тем. пісен. зб. / М. Приходько. – Луцьк, 2005. – С. 12–14.

Осінь / сл. М. Онуфрійчука, муз. Я. Найди // Онуфрійчук М. Мій милий отчий краю : зб. пісень / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2012. – С. 22–23.

Пелюсткова заметіль / сл. С. Кордунової, муз. Я. Найди // Кордунова С. Яснозора Волинь : пісенна зб. / С. Кордунова. – Луцьк, 2007. – С. 23–24.

Сліпий дощик / сл. М. Приходько, муз. Я. Найди // Приходько М. Під срібний дзвін бандури : пісен. зб. / М. Приходько. – Луцьк, 2006. – С. 55–57.

Найда Я. Музика душі / Я. Найда // Слава праці. – 2014. – 25 верес.

Бихцюк А. «Пісенний світ дитинства» Ярослава Найди / А. Бихцюк // Слава праці. – 2007. – 13 груд.

Гриб В. У колі творчої молоді / В. Гриб // Луцький замок. – 2001. – 19 квіт.

В авторському виконанні // Слава праці. – 2002. – 15 берез.

Вербич В. «Ми закохані у ваші пісні» / В. Вербич // Сім'я і дім. Народна трибуна. – 2005. – 6 січ. – С. 9.

Вербич В. Ярослав Найда : «Наша пісня – оберіг» / В. Вербич // Луцький замок. – 2000. – 13 квіт.

Войтюк О. Композитор, співак, поет і щира людина [Ярослав Найда] / О. Войтюк // Слава праці. – 2005. – 22 січ.

Гуменюк Н. Три ампула [волинського композитора] Ярослава Найдиди / Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 4 груд.

Коструба Н. Наш земляк – лауреат! / Н. Коструба // Слава праці. – 2012. – 17 січ. – С. 8.

Люпа В. Пісенний дарунок школярам / В. Люпа // Луцьк. замок. – 2007. – 18 жовт. – С. 12.

Люпа В. Пісня про калину і рушники [композитора Я. Найдиди] / В. Люпа // Аверс-прес. – 2005. – 6 січ.

Мельник Н. Творча зрілість маестро [Ярослава Найдиди] / Н. Мельник // Слава праці. – 2012. – 14 лют. – С. 7.

Перший професійний композитор – Ярослав Найда // Слава праці. – 1997 – 11 січ.

Стефанишин М. Ярослав Найда : грані творчості / М. Стефанишин // Слава праці. – 2011. – 8 листоп. – С. 4.

Ювіляри : професори історії і пісні – Ярослав Найда // Волинь. – 2005. – 11 січ.

Найда Ярослав Андрійович // Волинська обласна організація Національної ліги українських композиторів : довідник. – Луцьк, 2000. – С. 22–23.

3 січня

**70 років від дня народження Є. І. Франчука
(1945–2006) – українського вченого історика,
заслуженого працівника народної освіти
України**

Євген Іванович Франчук – кандидат історичних наук, професор кафедри нової і новітньої історії зарубіжних країн Во-

линського державного університету імені Лесі Українки, член-кореспондент Української академії історичних наук, лауреат премії імені Дмитра Яворницького (1993), заслужений працівник освіти України (1997 р.), заступник голови Волинського обласного товариства краєзнавців до 2007 р.

Народився 3 січня 1945 р. в с. Юнгівка Локачинського району Волинської області. У 1967 р. закінчив історико-філологічний факультет Луцького педінституту імені Лесі Українки, а в 1983 р. – аспірантуру при Інституті історії АН УРСР (м. Київ). У 1985 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: “Підвищення культурно-освітнього рівня трудівників села УРСР в 70-роки”.

Працював учителем історії в середній школі с. Ратнів Луцького району, в обласних громадських організаціях; з 1981 р. – у Луцькому педінституті та Волинському університеті імені Лесі Українки; з 1987 р. – декан історичного факультету. Наукові інтереси складали питання історії, освіти, Волині, міжнародних зв'язків.

Постійно брав участь в організації та роботі міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференцій, симпозіумах, семінарах, сприяв налагодженню зв'язків та організації наукових конференцій з науковцями Польщі. Вагомою була його участь у підготовці проектів «Історія Волині», «Звід пам'яток історії та культури. Волинська область», «Волинезнавство». Автор біля 50 наукових праць з історії України та відносин нашої держави з іншими слов'янськими народами. Після багатьох років перебування на посаді декана Євген Іванович прагнув розгорнути діяльність Волинського історичного товариства, але у 2007 р. передчасна смерть перешкодила його планам. Він похований на кладовищі по вулиці Рівненській у Луцьку.

Про Євгена Івановича згадується в книзі «Материк краєзнавства», у якій зібрано біографії лауреатів премії імені Дмитра Яворницького Національної спілки краєзнавців України.

Геннадій Бондаренко

Література:

Франчук Є. І. Бойові дії на Волині в перші дні війни / Є. І. Франчук // Волинь у другій світовій війні та перші повоєнні роки : матеріали наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1995. – С. 29–30.

Франчук Є. І. З історії становлення українсько-канадської

преси діаспори / Є. І. Франчук // Минуле і сучасне Волині : Олександр Цинкаловський і край : матер. IX наук. іст.-краєзнав. міжнарод конф. – Луцьк, 1998. – 36–37.

Франчук Є. І. Значення М. Грушевського в українській і світовій історії / Є. І. Франчук // Науковий вісник Волинського Національного університету імені Лесі Українки. – 1997. – № 3 : історія – С. 39–43.

Франчук Є. І. Луцьк в період Галицько-Волинської держави / Є. І. Франчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 187–188.

Франчук Є. І. Правовий статус Волинських міст XVI століття за литовськими статутами / Є. І. Франчук // Минуле і сучасне Волині : літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 47–49.

Франчук Є. І. СРСР у перше повоєнне десятиріччя / Є. І. Франчук // 36. навч.-метод. матеріали і наук. ст. історичного факультету ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – Вип. 1. – С. 4–13.

Франчук Є. І. Українська книга у національній культурі України / Є. І. Франчук // 36. навч.-метод. Матеріалів і наук. ст. іст. факультету ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – Вип. 3. – С. 38–42.

Франчук Є. І. Український рух в роки першої світової війни / Є. І. Франчук // Україна : культурна спадщина, національна свідомість ; Західно-Українська народна республіка: історія, державність. – Львів, 2000. – Вип. 6. – С. 116–120.

Бондаренко Г. Волинь і Полісся : спільність іст. долі / Г. Бондаренко, Б. Заброварний, Є. Франчук // Минуле і сучасне Волині й Полісся : край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чортоторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 4–5.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство. Кн. 1. – Луцьк : Вежа, 2003. – 247 с.

Про Є. Франчука – с. 164, 167, 175, 239, 240.

Вищі учебові заклади Волинської області : інформ. довід. станом на 1 січ. 1998 р. / під ред. В. Є. Ковальчука – Львів : Надстир'я, 1998 – С. 46.

Про Є. Франчука – с. 24.

Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років : рекламно-презентаційний збірник. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2005. – 496 с.

Про Є. Франчука – с. 224, 453.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне видання / ред. колег. І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський ін. – Луцьк, 2010 – 244 с.

Про Є. Франчука – с. 163, 166.

Материк краєзнавства : зб. присвяч. лауреатам Премії ім. Дмитра Яворницького Нац. спілки краєзнавців України / за заг. ред. О. Реєнта. – Київ – Донецьк : Промінь, 2013. – 134 с.

Про Є. Франчука – с. 85–88.

Алексеев В. Євген Франчук : «Без освіти свого життя не уявляю» / В. Алексеев // Досвітня зоря. – 2001. – 11 жовт.

Знатні люди Локачинського району : Євген Іванович Франчук (декан іст. ф-ту ВДУ ім. Лесі Українки) // Селянське життя. – 2001. – 23 серп.

Бондаренко Г. Франчук Євген Іванович / Г. Бондаренко // Краєзнавці України : (Сучас. дослідн. рідн. Краю) : довідник – Київ ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 239.

Панишко С. 3 січня 60 років від дня народження Є. І. Франчука (1945) – українського історика, декана історичного факультету Волинського державного університету ім. Лесі Українки / С. Панишко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 10–14.

4 січня**75 років від часу створення
обласного Будинку народної творчості (1940),
тепер Обласний науково-методичний центр
культури**

4 січня 1940 року у Волинській області розпочав діяльність Будинок народної творчості. Невеликий за штатом колектив (п'ять методистів) сприяв розвитку аматорського мистецтва краю, опікувався створенням і діяльністю сільських клубів, районних, міських будинків культури. Через два десятиліття в ОБНТ вже діяли відділи: аматорського мистецтва, культурно-просвітницької роботи, редакційний та народної творчості.

Неодноразово цей заклад зазнавав реорганізації та змінював назву. Із звичної абревіатури ОБНТ установа перетворюється на Обласний науково-методичний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи (1979 р.), Волинський центр народної творчості (1991 р), Навчально-методичний центр культури Волині (2001р), Обласний науково-методичний центр культури (2011 р).

Протягом трьох четвертей століття керівниками установи були люди творчі, енергійні, самовіддані – Михайло Пермет, Анатолій Ващенко, Олександр Бурлаков, Леонід Спіцин, Анатолій Бажан, Петро Луцаков, Павло Романов, Зінаїда Гришук, Микола Ярошук, Ірина Вовк, Микола Приймак, Богдан Самохваленко, Віталій Бобицький. Нині Обласний науково-методичний центр культури очолює Любов Рожнова.

Діяльність колективу Центру спрямована на збереження та відродження історичної духовної спадщини українського народу, підтримку культурно-мистецьких ініціатив громадських організацій, асоціацій, розвиток аматорського мистецтва, інформаційно-рекламну та видавничо-поліграфічну діяльність, роботу у сфері міжнародного культурного співробітництва тощо.

Багато років натхненної праці з дослідження декоративно-прикладного мистецтва краю, пропагуванню творчості народних майстрів присвятив Володимир Винничук. Цінні зразки автентичної духовної культури збирали, вивчали та поширюва-

ли Олекса Ошуркевич, Петро Клекоцюк, Євген Палюх. Значний внесок у розвиток вокально-хорового мистецтва Волині зробив Євген Гіщинський.

Яскраві сторінки діяльності Центру пов'язані із іменами таких очільників як Микола Приймак, Богдан Самохваленко, Віталій Бобицький. Насамперед це утвердження українського духу та національної самосвідомості в патріотичних фестивалях, святах, що сприяли відродженню призабутої народної фольклорної творчості та історичних імен.

Культурно-мистецьке життя Волинського краю втілюється у яскравих і самобутніх заходах: Всеукраїнських конкурсів – хорового мистецтва імені Лесі Українки; гри на сопілці та цимбалах «Волинська гуковиця»; фестивалю «Пісні Великої Волині»; учнівської творчості «Об'єднаймося ж, брати мої!», присвяченого Шевченківським дням; клубних закладів у сільській місцевості;

– обласних конкурсів: народно-інструментальної музики «Капинова сопілка» та виконавців розмовного жанру, присвячених Лесі Українці; кобзарських колективів та окремих виконавців гри на бандурі, присвячених Тарасові Шевченку; хореографічних колективів імені Іллі Богданця; гумору, сатири, жартівливої пісні, танцю «Веселімся козаченьки»; солістів-вокалістів та ансамблів малих форм «Мальовничий першовіт»;

– конкурсів на струнно-смичкових, духових та ударних інструментах; музично-теоретичних дисциплін; юних композиторів та ін. серед учнів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів;

– святково-обрядових дійств та свят: народного танцю та духової музики; театрального мистецтва «Талантами щедра земля» (на приз народної артистки Наталії Ужвій); хореографії «Танцює Волинь»; дитячої творчості «Дитинства золоте намисто»; різдвяного дійства «Три празники в гості»; мистецьких свят «Нас еднають думи Кобзаря» та «Мамина колискова», присвяченого Дню матері;

– фестивалів: вокально-хорового мистецтва, читців ветеранів війни і праці, національно-визвольних змагань, присвячений Перемозі у Великій Вітчизняній війні; «Ти не згасла, зоре ясна» імені заслуженого артиста України Олександра Самохваленка; повстанської пісні «За волю України»; дитячо-юнацької творчос-

ті «Волинська веселка»; фестивалю мистецтв «З кобзарем у серці»; патріотичної пісні «У піснях мого народу – доля України»;

– оглядів-конкурсів діяльності сільських клубних закладів, районних будинків культури та Палаців культури, конкурсу професійної майстерності «Кращий за професією».

Знаковою унікальною подією в житті волинського краю є проведення Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня», що єднає українців з діаспори далекого і близького зарубіжжя із прабатьківською землею.

Обласний центр культури є засновником науково-методичного та культурно-просвітницького видання «Яровиця». Видано збірку народнопісенних творів «Пісні Волині й Полісся» та книгу українських народних та авторських пісень з голосу Тетяни Відник «Сторонойко моя мила». Зібрано книжковий фонд, що нараховує понад 6 тисяч одиниць музичної літератури, нотні видання, посібників з кіно- та фотомистецтва, хореографії, декоративно-ужиткової культури, фольклору, театрального мистецтва.

При Обласному науково-методичному центрі культури вже багато років успішно діють народні аматорські кіностудія «Волинь» та фотоклуб «Промінь».

Нині під керівництвом Любові Рожної успішно продовжують традиції попередників заслужений працівник культури України Борис Ревенко, Віталій Клімчук, Ніна Фурдило, Анатолій Юхтовський, Вікторія Лопанова, Валентина Недумова, Ігор Баранюк та інші талановиті фахівці культурно-мистецької ниви Волинського краю.

Людмила Мірошниченко-Гусак

23 січня

100 років від дня народження

Г. П. Чорнокнижного (1915 – 1999) – українського художника

Григорій Петрович Чорнокнижний народився 23 січня 1915 року на території сучасної Оренбурзької області Росії, у селищі Друга Українка. Свій творчий шлях розпочав у 23-річному віці із міста Харкова, куди поступив до художнього інституту на фа-

культет станкового живопису. Навчання було перервано Другою світовою війною упродовж 1941–1945 років Григорій перебував на фронті. Його заслуги перед Вітчизною були відзначені бойовими медалями та орденом Червоної зірки. У 1948 році закінчив здобуття вищої освіти, отримавши диплом. Творчий шлях митця проліг через місто Ужгород, де за спеціальністю отримав роботу в Художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР. Тут 1960 року стає членом Спілки художників СРСР.

Подальше життя Григорія Чорнокнижного проходить на Волині у місті Луцьку, куди він приїхав у 1964 році. Митець зразу ж поринає у культурне життя і стає одним із ініціаторів формування Волинської обласної секції Спілки художників СРСР, а також бере участь у розбудові Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР. Художник бере участь у двадцятьох регіональних, республіканських та міжнародних виставках.

У Волинському краєзнавчому музеї зберігається колекція творів Григорія Чорнокнижного (97 одиниць). Її склали роботи художника, передані його дружиною – Анною Афіногенівною, а також Світланю Кирилюк та колекціонером Олегом Гаврилюком. У збірці музею – начерки, ескізи митця, його фотографії, каталоги, афіші, запрошення на виставки.

З метою вивчення і популяризації творчості митця у Художньому музеї міста Луцька проводились тематичні вечори, експонувались виставки його робіт: «Світ Чорнокнижника» (2000 р.), «Грані творчого пошуку» (2002 р.), «Метафори кольору, або вміння бачити прекрасне» (2005 р.). У фондах Волинського краєзнавчого музею знаходиться далеко не повна творча спадщина художника. Науковим співробітником Оленою Стариковою підготовлено каталог творів Григорія Чорнокнижного з приватних та державних колекцій. Вивченням життя та діяльності художника займалася мистецтвознавець Зоя Навроцька. Вона уклала каталог його робіт, чітко виділяючи характер праць художника: «Григорій Чорнокнижний умів бачити і розуміти красу. Близькучі за виконавчою майстерністю портрети сучасників, об'ємні полотна із зображенням зважливого жіночого тіла, пейзажі, численні натюрморти із віртуозно прописаною фактурою порепаних гарбузів, переспілих динь, карміною червінню півоній, веселкові розсипи айстр – майже все, ним створене, означене саявом гармонії. Відповідальне ставлення до творчості спонука-

ло художника до постійних стилістичних пошуків. Носій традиції прекрасної реалістичної школи, він сміливо використовував у своїй практиці виражальні можливості імпресіонізму, фовізму, експресіонізму. Досліджуючи декоративність як прийом, бавився грою площин, смакував колористичними контрастами, пластикою несподіваних ракурсів”.

Життя Григорія Петровича Чорнокнижного обірвалося 12 серпня 1992 року. Він похований на луцькому міському цвинтарі в с. Гаразджа. Провідними творами художника є: «Марічка», п., о. (1958); «Молодиця із Закарпаття», п., о. (1960); «Айстри», п., о. (1968); «Натюрморт із трипільським глеком», п., о. (1973); «Спогади про Афродіту», п., о. (1990); «Бурштиновий сон», п., о. (1989).

Оксана Силюк

Література:

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Г. П. Чорнокнижного – с. 253.

Вербич В. Григорій Чорнокнижний: сонця незгасних душ / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 101–102.

Акції : мистецька вечірка напередодні Івана Купала // Волинь-нова. – 2008. – 3 лип. – С. 2.

Вербич В. Григорій Чорнокнижний: смерть виявилася безсилою / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 27 січ. – С. 9.

* * *

Навроцька З. 23 січня 90 років від дня народження Г. П. Чорнокнижного (1915–1992) – українського художника / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2004. – С. 23–25.

Січень**80 років від часу створення****Волинського товариства приятелів наук (1935)**

Волинське товариство приятелів наук – це громадська організація, яка з'явилася у січні 1935 року і мала на меті об'єднати всі напрями наукової праці на території Волинського воєводства. До створення товариства доклали зусиль польський історик, керівник Волинської округи Польської вчительської спілки Я. Гоффман та волинський віце-воєвода Ю. Слешинський.

У товаристві діяли органи правління – загальні збори, уряд, наукова рада та ревізійна комісія. На загальних зборах вирішувалися різні питання, вибирався уряд, затверджувався бюджет, приймалися зміни до статуту. Уряд складався з 7 членів та обирався на 2 роки, ним керував президент.

Вирішенням наукових питань займалася наукова рада. Вона планувала діяльність організації, публікувала наукові статті. Були також люди, які займалися фінансами та звітами. Робота у товаристві була добре організована і мала хороші результати.

Одне з основних завдань вбачалося в стимулюванні на Волині наукових, краєзнавчих, пам'яткознавчих досліджень; організацій видавничої діяльності; підтримці науковців. Товариство взяло під опіку Волинський музей, який був створений у 1929 році.

Станом на 1 січня 1938 року товариство нараховувало 98 членів, усі вони були в різних категоріях (заслужених, дійсних чи допоміжних). Діяло у товаристві чотири комісії: гуманістична (історія, філологія, література, етнографія, мистецтво, психологія, педагогіка), природнича (біологія, географія, геологія), господарча (економіка, землеробство) та музейно-бібліотечна. Також важливою була архівна діяльність. Саме в архівах проводився пошук матеріалів з історії Волині. Здійснювалися поїздки до архівів інших міст.

Музейно-бібліотечна комісія товариства опікувалася Волинським музеєм та бібліотекою. Для бібліотек, зокрема, закуповувалися книги та періодика. Бібліотека товариства була однією з найбільших на Волині і нараховувала близько 20 тисяч книг.

Фонди Волинського музею поповнювалися завдяки пошу-

ковій роботі науковців товариства. Сьогодні їх імена – гордість польської науки і культури. Так, формування археологічної колекції розпочалося з приходу в музей археолога та нумізмата Я. Фітцке. Він здійснював розкопки на значній території Волинського воєводства. Було відкрито ряд цінних пам'яток різних історичних періодів, створено картотеки давніх стоянок на території Волині.

На запрошення товариства у 1937–1938 роках у дослідженнях Волині брав участь професор Ягеллонського університету Т. Сулімірський. Етнографічними дослідженнями у товаристві займався О. Яворчак. За допомогою цікавих і пізнавальних лекцій товариство популяризувало історію Волині в навчальних та військових закладах. У вересні 1939 року з приходом радянської влади на Волинь Волинське товариство приятелів наук припинило свою діяльність.

Валентина Машлай

Література:

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині. Кн. 1. / Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – 248 с.

Про Волинське товариство приятелів наук – с. 100–102.

Гаврилюк О. Науково-громадські товариства Волинського воєводства як осередки пам'яткознавчої діяльності / О. Гаврилюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-ій річниці надання Ковелю Магдебурзького права.* – Луцьк, 2008. – Вип. 29. – С. 250–255.

Дмитрук В. Вибрані часом : (краєзнавці Волині 20–30 рр. ХХ ст.) / В. Дмитрук // *Волинський музей : історія і сучасність : наук. зб.* – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 59–62.

Кучерепа М. М. Громадські організації і товариства / М. М. Кучерепа, О. Н. Гаврилюк // *Західне Полісся: історія та культура.* – Луцьк, 2012. – С. 411–430.

Звіт про діяльність Волинського Товариства Приятелів Наук за 1935–1937 роки // Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині / Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – Кн. 2. – С. 110–118.

Кінд-Войтюк Н. Музейна політика Другої Речі Посполитої у Волинському воєводстві у 1920-х – 1930-х роках / Н. Кінд-Войтюк // *Волинський музейний вісник : наук. зб.* – Луцьк, 2010. – Вип.

2. – С. 13–17.

Кінд-Войтюк Н. Товариство приятелів науки – осередок вивчення історії Волині (1935–1939 рр.) // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 77–79.

Надольська В. Вивчення польськими краєзнавцями діяльності Ю. Крашевського на Волині (1920–1930-ті рр.) / В. Надольська // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відомого пол. письменника Юзефа Ігнація Крашевського. – Луцьк, 2012. – Вип. 43. – С. 75–78.

Ошуркевич О. З історії Волинського краєзнавчого музею / О. Ошуркевич // Волинський музей : історія і сучасність : тези та матеріали І наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1997. – С. 5–7.

Силюк А. Волинський краєзнавчий музей : ст. іст. формування колекції // Волинський музей : історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 6–10.

Булавина С. Правові основи діяльності українських громадських культурно-освітніх організацій та товариств Волині у 20–30 роках ХХ ст. / С. Булавина // Історико-правовий часоп. – 2013. – № 2. – С. 23–29.

Машлай В. Січень 75 років від часу виникнення Волинського товариства приятелів наук (1935) / В. Машлай // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 21–22.

3 лютого

**70 років від дня народження
С. В. Борисюка (1945–2010) –
українського письменника і краєзнавця**

Про Степана Борисюка можна сказати: «Порадіти за свій край у віршах і прозі – то треба мати талант і дуже любити свою землю», і це буде справедливо щодо його життя і творчості. Він, лауреат обласної премії імені М. Куделі, у 2009 р. став членом Національної спілки краєзнавців України. Про його талант свідчать книги, зокрема історико-краєзнавчий нарис «Млини над Бугом», «Нововолинськ: події та факти, фотолітопис, бувальщини», яка розповідає, що є в Україні чудова Прибузька земля багата природою, історією, добрими і працьовитими людьми, яка пережила складні часи вторгнення нових для неї галузей промисловості та науково-технічного прогресу, вторгнення нових ідей та людей ринкової економіки.

З бажанням зафіксувати в історичній пам'яті людей і в історичному часі століть зміни в краї, народження і розвиток шахтарського Нововолинська, складає своєю працею і книгою велику шану Степан Борисюк – поет, письменник, краєзнавець, народжений у цьому чудовому краї 2 лютого 1945 р. Він став його жителем і його будівником, причетним до багатьох подій, які відбувалися на його очах і, які він фіксує по роках і днях.

Назви, назви, назви... об'єктів і подій, які визначають минуле і сьогодення шахтарського міста і, які творились руками тих, чий імена на сторінках хроніки, складають славу міста, живуть у його святах і буднях.

Перша шахта, перший будинок, перша школа, їдальня, лазня, кінотеатр, перші новосели і перші новонароджені громадяни міста, яким теж вже за 50 з гаком. Багато з цього можна побачити у фотолітопису на світлинах, яких –більше сотні.

Із Донбасу та інших шахтарських і нешахарських країв колишнього Радянського Союзу приїздили новосели і будували своє життя і місто, у якому зазнавали радощів творення, прикрощів і невдач, своїми руками творили свою долю. Відбувався процес взаємозбагачення і взаємопроникнення культур, що давало інколи чудові зразки людського осягнення життя і жит-

тевої мудрості. І це частково відбито у бувальщинах. Ті, хто розуміє, що життя пов'язане не лише з великими змінами, а й з повсякденними турботами і спілкуванням людей в різних ситуаціях, хто захоче глибше зрозуміти життя людей міста, той із захопленням прочитає бувальщини С. Борисюка. У них втілено талант письменника і народний гумор, який завжди допомагав і допомагає виживати у складних ситуаціях тим, хто ним володіє і його розуміє. Гумор у часі теж змінюється, бо змінюється місто, люди, змінюються життєві ситуації.

З роками місто зростало. Воно стало одним з найбільших центрів освіти, науки, культури і промисловості Волинської області. Воно продовжує змінюватись як територія пріоритетного розвитку із всіма складностями, труднощами і перевагами нового життя в Україні.

Зокрема, велика краєзнавча праця С. Борисюка “Волинське Прибужжя: крізь серце і заметіль століть” написана серцем і душею людини, закоханої у своє рідне Прибужжя. Вона є об'ємною і за матеріалами, і за часовим діапазоном, бо охоплює фрагменти життя краю з найдавніших часів. Важливе значення має підхід автора, який ґрунтується на історії повсякдення. Представлені велика кількість документальних матеріалів з етнографії, картографії, топоніміки, традиційної побутової культури, фотографії та статистика створюють певне глибинне підґрунтя книги.

С. Борисюк прагнув, щоб українці сьогодні та у майбутньому знали своє коріння, витоки складної історії, яка була написана і редагована досить часто не ними. Він розповідав історію краю власне через своє сприйняття давньої історії та культури, життя людей, історії населених пунктів, а також через сприйняття сучасності та озвучував свої розмірковування і думки про майбутнє, свою позицією громадянина і патріота. Його книги можна використовувати при викладанні у загальноосвітній школі факультативного курсу “Волинезнавство”.

Багато планів на майбутнє мав Степан Володимирович, але передчасно пішов з життя 12 липня 2010 р.

Геннадій Бондаренко

Література:

Борисюк С. Впаду россою в мамину сльозу... : вірші. Поезія в прозі / С. Борисюк. – Нововолинськ : Мінотавр, 2008. – 240 с.

Борисюк С. Млини над Бугом : іст.-краєзн. нарис ; поезії / С. Борисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 96 с.

Борисюк С. У зінницях вічності : проза, поезія / С. Борисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 130 с.

Борисюк С. Покійник ожив... процесія розбіглася, оркестранти знепритомніли // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 31 берез. – С. 9.

Гей В. «Де неньки тепляться слова...» / В. Гей // Борисюк С. Млини над Бугом : іст.-краєзн. нарис ; поезії / С. Борисюк. – Луцьк, 1998. – С. 3–4.

Арцишевський Р. Незвідані пласти минувшини / Р. Арцишевський // Колос. – 2007. – 23 січ.

Вербич В. Слово, що осяває / В. Вербич // Колос. – 2001. – 30 листоп.

Віктор В. Степан Борисюк: щира пісня синівської любові / В. Віктор // Луцький замок. – 1999. – 16 верес.

Гей В. «Де неньки тепляться слова...» / В. Гей // Слово правди. – 1999. – 17 серп.

Друга книга Степана Борисюка // Наше місто. – 2001. – 15 листоп.

Духовні скарби рідної землі // Луцький замок. – 2009. – 12 лют. – С. 2.

З неньчиних зерен любові // Слово правди. – 2002. – 9 трав.

З цілющих джерел нашого краю // Слово правди. – 2008. – 14 серп. – С. 4.

Лісова А. Додому кличуть знайомі стежки / А. Лісова // Наше місто. – 1999. – 19 серп.

Лісова А. «Зіниці вічності» Степана Борисюка : замість рец. / А. Лісова // Наше місто. – 2001. – 13 груд.

Петрощук В. «Впаду россою в мамину сльозу...» / В. Петрощук // Колос. – 2009. – 23 черв.

Присяжний П. Пам'яті Степана Борисюка / П. Присяжний // Луцький замок. – 2010. – 26 серп. – С. 13.

Творчий успіх нашого земляка // Наше місто. – 2006. – 9 листоп.

24 лютого**125 років від дня народження****І. В. Добровольянського (1890–1964) –
заслуженого вчителя школи Української РСР**

Іван Вікентійович Добровольянський народився 24 лютого 1890 року в селі Кушельовка Хмельницького району Вінницької області. Початкову освіту отримав у Качанівському двокласному народному училищі. Продовжував навчання в Дедеркалівській вчительській семінарії, яку закінчив у 1909 році.

1 вересня 1910 року його було призначено завідувачем Белянським початковим народним училищем (Ямпільський район, Вінницька область). У зв'язку з початком Першої світової війни був мобілізований до царської армії. Після демобілізації в 1918 році повернувся на роботу в школу. Однак у січні 1919 року був призваний до лав червоної армії. В липні 1921 року знову отримав призначення на посаду завідувача в Белянську початкову школу. У 1922 році став завідувачем відділу народної освіти Ямпільської волості. З 1923 і до початку війни працював у різних навчальних закладах Вінниччини: завідувачем Степлянської агрошколи, Гонорівської семирічної школи, вчителем Верболозької, Велико-Радзивілівської, Яковецької семирічних шкіл. У 1938 році закінчив два курси Вінницького учительського інституту. Під час евакуації теж учителював. 1944 року повернувся на Вінниччину, а з 1 вересня 1944 року був призначений Міністерством освіти УРСР завідувачем Любомльського районного відділу народної освіти. На цій посаді перебував до 1948 року. Як організатор становлення та розвитку освіти в районі у перші повоєнні роки Іван Вікентійович багато сил віддавав укомплектуванню шкіл педагогічними кадрами, відбудові та будівництву шкіл, забезпеченню їх необхідним обладнанням, створенню матеріально-побутових умов для проживання та роботи вчителів та навчання учнів.

З 1948 року до 1956 року працював завідувачем районного педагогічного кабінету. Маючи багатий педагогічний досвід, надавав кваліфіковану допомогу вчителям з різних питань організації навчально-виховного процесу, запроваджував різноманітні форми методичної роботи, особливо з молодими педагогами.

Іван Вікентійович брав активну участь у республіканських, обласних і районних нарадах працівників освіти, де систематично виступав з цікавими і змістовними доповідями. Його методичними розробками з різних тем навчання і виховання дітей користувалися вчителі не лише району, а й області.

Самовіддана праця І. В. Добровольського була відзначена орденом Трудового Червоного Прапора (1951 р.), медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.» (1945 р.), грамотами та подяками Волинського обласного відділу народної освіти. У 1953 році йому було присвоєно звання «Заслужений вчитель школи Української РСР».

Роки заслуженого відпочинку Івана Вікентійовича були наповнені активною громадською діяльністю: лектор районного відділення товариства «Знання» України, керівник районного пересувного клубу «Атеїст», часто зустрічався з молоддю у школах, виробничих колективах, колгоспах району.

Пам'ять про організатора народної освіти збережено у чисельних документах музею історії освіти Любомльського району.

Наталія Кот

Література:

Дубій А. Вони – повноправні громадяни / А. Дубій // Рад. життя. – 1963. – 9 лют. – С. 4.

Волинський Г. Святує плем'я молоде / Г. Волинський // Рад. життя. – 1963. – 2 лип. – С. 2.

Матвійчук Є. Цікаво пройшли канікули / Є. Матвійчук // Рад. життя. – 1963. – 15 січ. – С. 3.

На окружних передвиборних нарадах // Рад. життя. – 1963. – 9 лют. – С. 1.

Січневі наради вчителів // Рад. Волинь. – 1952. – 5 січ. – С. 1.

Собко А. Любомль / А. Собко // Рад. життя. – 1963. – 22 лют. – С. 2.

Пленум правління районного відділення товариства «Знання» // Рад. життя. – 1963. – 26 верес. – С. 1.

Хомич М. Іменинниця / М. Хомич, А. Собко // Рад. життя. – 1963. – 21 трав. – С. 3.

Шевченко В. Невпинно поліпшувати роботу шкіл / В. Шевченко // Рад. Волинь. – 1946. – 14 серп. – С. 2.

28 лютого

**75 років від часу відкриття Волинського
академічного обласного українського
музично-драматичного театру
ім. Т. Г. Шевченка (1940)**

Волинський обласний музично-драматичний театр створено у 1939 році згідно з ухвалою Ради народних комісарів УРСР. До складу першої трупи увійшли актори різних мандрівних театрів України. Організацію та формування колективу взяли на себе художній керівник театру М. Друкар та директор театру І. Журавльов. 29 лютого 1940 року виставою «Платон Кречет» О. Корнійчука театр розпочав свою діяльність.

У квітні 1940 року до Луцька приїхав у повному складі випускний курс акторів Київського театрального інституту. 1941 року у зв'язку з початком війни театр був змушений припинити свою діяльність.

У березні 1945 року прийнято урядову постанову про переведення до Луцька Миргородського пересувного театру імені Т. Г. Шевченка та об'єднання його з Волинським обласним театром. Головним режисером театру став заслужений артист Казахської РСР Б. Лур'є, який керував театром до 1972 року. У театрі працювали відомі майстри – Г. Канішевський, М. Морозова, В. Чуприна, П. Вєсклерова, Ф. Балабуха, М. Клименко, Н. Фіалко. З 1973 по 1986 роки художнє керівництво театром здійснював Е. Ольшевський – випускник Київського інституту театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого. До репертуару входили твори українських та зарубіжних класиків. Ставилося багато музичних вистав.

На посадах режисерів працювали В. Сурков, О. Сугак, А. Мельничук, М. Ілляшенко. Явищем того часу були постановки М. Ілляшенка – «Плаха» Ч. Айтматова, А. Мельничука – «Зрізані троянди в замерзлому саду» А. Касона. До 60-річчя голодомору в Україні підготовлено виставу «Голокост» М. Кузьо в постановці В. Суркова. Театр запрошує молодих режисерів, у доробку яких вистави «Забути Герострата» Г. Горіна, «Дім Бернарди Альби» Ф.-Г. Лорки, «Одержима», «Орія» та «Бояриня» Лесі Українки,

«Гайдамаки» Т. Г. Шевченка, «Сон князя Святослава» І. Я. Франка, «Чорна Рада» П. Куліша.

З 2002 року театр працював без художнього керівника. Роботу очолював театральний менеджер Богдан Степанович Береза, директор театру з 1986 року. Завдяки його творчим зусиллям 23 лютого 2006 року театр здобув статус академічного.

Постановки здійснюються здебільшого запрошеними режисерами – народним артистом України, лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка Ф. Стригуном та заслуженим діячем мистецтв України П. Ластівкою. Театр за цей час став дипломантом кількох фестивалів і конкурсів (Дні українського театру в Польщі «Ольштин 2003», «Біла вежа» в м. Бресті 2004 р., «Прем'єри сезону-2005» у м. Івано-Франківську).

Основою творчого складу театру є знані і досвідчені актори, зокрема, народні артисти України – Л. Приходько, О. Якимчук, А. Романюк, заслужені артисти України – Л. Дяченко, Л. Зеленова, О. Осік, О. Пуц, Н. Федченко, А. Даценко. Значну частину творчого колективу театру складає молодь, вихованці Волинського училища культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського.

Волинський театр активно гастролює по Україні та зарубіжних країнах. На відзнаку 75-ої річниці голодомору в Україні виставу «Прости і помилуй» М. Кузьо було показано у 23-ох обласних і районних центрах України.

За сприяння обласної державної адміністрації та Волинської обласної Ради, завдяки підтримці Міністерства культури України 17–22 вересня 2011 року у театрі з успіхом проведено Всеукраїнський фестиваль за творами Лесі Українки, присвячений 140-ій річниці від дня народження поетеси та 100 річниці від дня написання драми-феєрії «Лісова пісня». Глядачі мали змогу відвідати вистави 17 театрів з 11 областей України, було показано 20 вистав за творами Лесі Українки.

До репертуару Волинського обласного академічного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка входять найкращі твори української та світової драматургії, зокрема: «Наталка Полтавка» І. Котляревського та М. Лисенка; «Мартин Боруля», «Безталанна» та «Суєта» І. Карпенка-Карого; «Приборкання норовливої», «Гамлет» В. Шекспіра; «Без вини винні» О. М. Островського; «Тригрошова опера» Б. Брехта, муз. К. Вейля; «Моя чарівна леді» А. Дж. Лернера, Ф. Лоу; «Неаполь – місто попелюшок»

Н. Ковалик; «Дерева помирають стоячи» А. Касона; «Калігула» А. Камю та ін.

У лютому 2011 року директором Волинського обласного академічного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка призначено Анатолія Гливу. Художній керівник театру – заслужений діяч мистецтв України Петро Ластівка.

Олена Дубень

Література:

З постанови Раднаркому УРСР про організацію театрів, музичних колективів, будинку народної творчості і театральо-музичних закладів у м. Луцьку; Із звіту комітету в справах мистецтв при Раднаркомі УРСР про створення обласного театру в м. Луцьку на базі Миргородського музично-драматичного // Луцьку 900 років : зб. док. і матеріалів (1085–1985). – Київ, 1985. – С. 134, 161.

Із постанови Волинського облвиконкому про організацію театру, філармонії, музичних установ та обласного Будинку народної творчості в м. Луцьку // Волинь радянська : зб. док. і матеріалів. – Львів, 1971. – Ч. III. (1939–1965 рр.). – С. 25.

Волинський обласний український драматичний театр імені Т. Г. Шевченка (1940–1965). – Луцьк, 1965. – 38 с.

Волинь в умовах демократичної трансформації (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : кол. моногр. / В. І. Бортніков, Н. Н. Коцан, Н. В. Павліха ; за заг. ред. В. І. Бортнікова. – Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 654 с.

Волинський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка // Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилologii ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ, 2006. – С. 240–243.

Про Волинський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка – с. 219.

Глива А. «Я завжди дуже любив театр» / А. Глива // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 62.

Блищик О. Ювілей храму Мельпомени / О. Блищик // Волин. газ. – 2010. – 1 квіт. – С. 11.

Бондар Л. Глива пообіцяв лучанам «Ромео і Джульєту» в по-

становці Петра Ластівки / Л. Бондар // Сім'я і дім. – 2013. – 24–30 січ. – С. 5.

Глива А. 16 червня концертом «Європа за нами» Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка закрав завісу 73 сезону / А. Глива // Віче-інформ. – 2013. – 20–26 черв. – С. 16.

Директором театру стане Анатолій Глива // Віче. – 2011. – 27 січ.–2 лют. – С. 2.

Загурська Е. Класика майбутнього / Е. Загурська // Укр. театр. – 2014. – № 1. – С. 4–5.

Клімчук Л. Волинський театр – острів духовності / Л. Клімчук // Луцький замок. – 2010. – 25 лют. – С. 9.

Коли співають усі стоячи... // Волин. газ. – 2014. – 1 трав. – С. 16.

Люпа В. Від пісні та сала горло не болить / В. Люпа // Діалог. – 2012. – 22 берез. – С. 5.

Липківська Г. Радію успіхам Луцького театру / Г. Липківська // Кіно-Театр. – 2009. – № 5. – С. 5–7.

Меліхова І. Ану, Шельменку, бреші на всі заставки! / І. Селіхова // Віче-інформ. – 2014. – 10–16 квіт. – С. 16.

Романюк Н. Як на театру іменини / Н. Романюк // Віче. – 2010. – 10–16 черв. – С. 16.

У нас є театр! // Віче. – 2011. – 6–11 жовт. – С. 9.

Філатенко А. Підсумки театрального сезону / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2011. – 9 черв. – С. 6.

Юзепчук О. На стіні драмтеатру імені Шевченка увічнили Кобзаря / О. Юзипчук // Відомості. – 2011. – 6–12 жовт. – С. 6.

* * *

Глива А. М. Волинський обласний український музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка – культурно-освітня установа / А. М. Глива // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 71.

Дубень О. 29 лютого 70 років від часу відкриття Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка (1940) / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 28–32.

1 березня**75 років від дня народження****Ф. В. Зузука (1940) –****українського вченого геолога-біомінеролога**

Федір Васильович Зузук – людина, яка добилася успіхів у житті й професії. Про таких, як він, говорять: “Бог помітив і дав усебічні таланти й обдарування”. Поряд із нами живе й працює плідний дослідник. Його діяльність спростовує той факт, що часи самостійної, копіткої роботи пройшли: на кожному кроці можна зустріти пропозиції про виконання не тільки дипломних і курсових робіт, але й дисертацій. Докторська дисертація Ф. Зузука “Мінералогія уролітів”, захищена за спеціальністю 04.00.20 – “мінералогія, кристалографія” у 2005 р., має 550 джерел у списку літератури, складається з шести розділів, викладених на 402 сторінках, а монографія у трьох томах і чотирьох книгах налічує 1936 сторінок.

Цінність виконаної роботи полягає у вивченні механізмів біогенного мінералоутворення і містить величезний фактичний матеріал з мінералогії ниркового каміння (уролітів). У рецензії на фундаментальну працю, якою має пишатися не тільки навчальний заклад, де вона була створена, але й вітчизняна наука, академік Російської Академії наук, директор Інституту геології Комі наукового центру Уральського відділу РАН проф. М. П. Юшкін писав: “Ф. В. Зузук відомий у науковому світі як один із провідних і авторитетних дослідників патологічних біомінералів (насамперед, уралітів). Його численні праці широко відомі, й сам він вважається спеціалістом світового рівня. Його фундаментальні книги є настільними у всіх біомінералогічних лабораторіях і в медичних закладах відповідного профілю. Результати досліджень та ідеї Ф. В. Зузука знаходять широке визнання, активно освоюються і розвиваються, чому значною мірою сприяє їх пропаганда самим автором на регіональних і міжнародних зустрічах і конференціях”.

Витоки жертовної багатолітньої праці Ф. Зузука слід шукати у міцній, працьовитій сільській родині. Батько вченого – Василь Федорович – був кравцем жіночого і чоловічого одягу, шив пальта й костюми. Мав до того неабиякий хист. Мати – Юстина Ми-

колаївна – проста трудівниця – походила з сім'ї сільських музикантів. Вона знала багато пісень, розуміла мелодію до тонкощів, могла відразу запам'ятати лише раз почуту пісню. Знала багато приповідок. Дуже шкодує Ф. Зузук, що не записав від неї жодної пісні і приповідки.

Дитинство Ф. Зузука було важким – народжений перед війною у селі Сілець Тисменецького району Івано-Франківської області він зростав у воєнний і післявоєнний час. Батьки спонукали сина до навчання, бо кожен у родині мав займатися своєю справою, щоб міцно стояти на землі.

Першим результатом навчальної діяльності Ф. Зузука було закінчення у 1954 р. у рідному селі семирічної школи, а через три роки – десяти класів у селі Жовтень (тепер Єзупіль) Тисменецького району. До школи ходив 4 кілометри туди й назад пішки, проте це не позначилося на навчанні. Школу закінчив успішно, з однією «четвіркою» за твір українською мовою. Улюблених предметів не мав, але серед учнів чотирьох класів входив у п'ятірку кращих знавців математики. Добре знав історію, вмів узагальнювати факти, трохи менше знав фізику. Брав участь у літературних вікторинах, за перемогу у вікторині з української літератури отримав у подарунок портрети українських письменників, а у вікторині з російської літератури – роман “Війна і мир” Л. М. Толстого.

Під час навчання був дуже активним. Так, наприклад, організовував поїздки шкільного хору по сусідніх селах із концертами. На зароблені гроші купили солодощі. Крім того, займався суспільною роботою: був секретарем комсомольської організації школи і членом бюро райкому комсомолу с. Жовтень.

Після закінчення школи Ф. Зузук вступав до Львівського політехнічного інституту. Набрав високий бал (22 з 25), але не був зарахований, оскільки серед абітурієнтів мало бути 70% виробничників і 30% школярів. Необхідно було йти працювати. Але для сільської людини поставала проблема, пов'язана з відсутністю документів. Якщо не маєш паспорта, ти не можеш влаштуватися на роботу, а паспорт можеш отримати тоді, коли працюєш. “Зачароване коло” допоміг розірвати дядько. Федір влаштувався на Станіславський (нині Івано-Франківський) паровозо-ремонтний завод, який випускав у рік 360 паровозів на вузьку колію на випадок війни. Після тримісячного навчання працював тока-

рем. Точив колеса, але душа сільського хлопця не лежала до цієї роботи, та й умови доїзду були важкими – потрібно було вставати о п'ятій ранку, потім чотири кілометри йти пішки на вокзал, тоді їхати потягом, і так – щодня. На роботу і дорогу до неї йшло 12–14 годин на добу.

У 1958 р. Ф. Зузук вступив на геологічний факультет Львівського університету ім. Івана Франка, провчився 5 років, захистив дипломну роботу “Мінералогія поліметалічних руд Чивчинських гір” під керівництвом професора О. Матковського. Після закінчення університету здібному студенту запропонували аспірантуру з кристалографії, але не було житла. Тоді за клопотанням завкафедри кристалографії факультету нафтової геології Львівського політехнічного університету Е. Єлисеєва Ф. Зузук опиняється у Івано-Франківському інституті нафти і газу. Спочатку працює лаборантом, згодом з'явилося місце асистента і можливість вступити до аспірантури. Керівником було призначено І. Едельштейна, учня відомого професора І. Гінзбурга, який навчався у О. Є. Ферсмана. Ф. Зузук виконав експериментальну роботу “Форми знаходження нікелю у мінералах кори вивітрювання ультраосновних порід”.

Федору Васильовичу поталанило – він формувався як учений серед людей, безмежно відданих науці, які наполегливо працювали, знали декілька іноземних мов, їздили в експедиції. Вони не були на Олімпі влади, але мали у науці своє ім'я.

Після захисту дисертації у 1972 р. у Львівському університеті ім. Івана Франка Ф. Зузук не мав годин на кафедрі мінералогії та петрографії Івано-Франківського інституту нафти і газу, працював на госпдоговірній тематиці. Лише завдяки проф. В. Мельнику і доц. П. Вовку у 1977 р. знайшов роботу на кафедрі фізичної географії Луцького педінституту ім. Лесі Українки. Читав навчальну дисципліну “Загальне землезнавство” на 1–3 курсах. Оскільки тоді був лише один підручник, довелося привезти для студентів 850 книжок з Ленінграда, Москви, Воронежа.

Працюючи на географічному факультеті, Ф. Зузук у 1980 р. отримав звання доцента. Його професійні й ділові якості не залишилися не поміченими, тому він через 6 років призначений заступником декана природничо-географічного факультету.

У 1988 р. Ф. Зузук переходить працювати на педагогічний факультет. У цей час Міністерство освіти фінансувало складання

атласів адміністративних областей України. Відомо, що талант пробиває собі дорогу, де б не впали його зерна. Так, за ініціати-ви Ф. Зузука було створено у колишньому приміщенні інститут-ського музею В. І. Леніна лабораторію, яка проіснувала 9 років, але у зв'язку з відсутністю коштів була закрита. Результатом ді-яльності колективу лабораторії є 13 підготовлених атласів, з них – атласи Волинської, Сумської, Запорізької, Полтавської облас-тей, атлас для дітей “Мандруймо у Дивосвіт!”, “Атлас історії куль-тури Волинської області”.

Завдяки клопотанням Ф. Зузука у 2007 р. відбулося віднов-лення лабораторії як навчальної лабораторії краєзнавчих атла-сів. За участю лабораторії було проведено 14 наукових конферен-цій, підготовлено і видано 9 збірників наукових праць “Природа Західного Полісся та прилеглих територій” (2004–2012).

Основні напрями наукових досліджень Ф. Зузука – біомінерал-огія, вивчення мінерального складу патогенних утворень в ор-ганізмі людини, вплив екологічної ситуації на здоров'я населен-ня України, природа Західного Полісся (геологія, рельєф, клімат, поверхневі води, ландшафти, рослинний і тваринний світ, еколо-гія), шкільна картографія з фундаментальним підґрунтям краєз-навства.

Доктор геологічних наук, професор Ф. Зузук – завідувач ка-федри географії географічного факультету Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, член Національ-ної спілки краєзнавців України, голова Всеукраїнської громад-ської організації “Спілка геологів України”, Волинської філії картографічного товариства. Він – член спеціалізованої вченої ради з захисту докторських дисертацій на геологічному факуль-теті Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Ф. Зузук нагороджений нагрудним знаком “За наукові досяг-нення” Міністерства освіти і науки України у 2006 р.

Він – спражний педагог, який не лише вчить студентів і аспі-рантів, але й вчиться сам. Його наукові успіхи невід'ємні від ро-боти над собою. Ф. Зузук визнає доленосний вплив людей, які зустрілися йому на життєвому шляху, багаторічне спілкування з ними призвело до того, що він мимоволі віддзеркалює, повторює їх. Йдеться про цитованого М. П. Юшкіна та славетну когорту львівських вчених, серед яких – професор В. Павлишин.

І студентів, і аспірантів, і колег вражають глибокі знання з

історії і культури Ф. Зузук. Духовне поле вченого багате і просякнуте національним духом. Особливо майстерно звучать на святах та вечірках коломийки в його виконанні.

Спілкування з Федором Васильовичем завжди плідне і приємне. Він – людина широкого кругозору і позитивної енергії – скромний, спокійний, виважений у спілкуванні з людьми. Відсутність споживацького мислення робить його носієм кращих традицій українського народу, частиною якого професор Федір Зузук є не тільки за походженням, а й за стилем життя.

Зінаїда Пахолок

Література:

Зузук Ф. В. Мінералогія уралітів. У 3-х т. Т. 3 : Онтогенія уродлітів / Ф. В. Зузук. – Луцьк : Вежа, 2004. – 582 с.

Зузук, Ф. В. Осушені землі Волинської області та їх охорона : монографія / Ф. В. Зузук, Л. К. Колошко, З. К. Карпюк. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 293 с.

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Клімат Луцька. – Ленинград, 1988. – 177 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 10 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2013. – 185 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 9 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. – 396 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 8 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. – 190 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 7 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 177 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 6 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. – 158 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 5 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2008. – 141 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 4 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Вежа, 2007. – 281 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. № 3 / ВНУ ім. Лесі Українки ; ред. Ф.В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2006. – 341 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : матеріали наук.-практ. конф. / ВНУ ім. Лесі Українки ; відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2005. – 288 с.

Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / ВНУ ім. Лесі Українки ; відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2004. – 223 с.

Зузук Ф. В. Вірогідність впливу розробки Хотиславського родовища крейди на заповідні екосистеми Волині / Ф. В. Зузук, В. Г. Мельничук, І. І. Залеський // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 9. – С. 3–11.

Зузук Ф. В. Літописні міста і середньовічна культура в «Атласі історії культури Волинської області» / Ф. В. Зузук, Л. С. Пашук // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 15–17.

Зузук Ф. Озерні плеса Стохід-Стирського межиріччя / Ф. Зузук, І. Залеський, М. Михальчук // Озера та штучні водойми України: сучасний стан й антропогенні зміни : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. / М-во освіти і науки України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – С. 39–52.

Зузук Ф. Органогенна природа боліт Волинської області / Ф. Зузук, Л. Колошко, В. Кобись // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – № 4. – С. 42–52.

Зузук Ф. Особливості природи озера Нечимне / Ф. Зузук, І. Врона, С. Локачук // Озера та штучні водойми України: сучасний стан й антропогенні зміни : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. / М-во освіти і науки України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – С. 53–60.

Зузук Ф. В. Особливості провідних меліоративних систем Волинської області / Ф. В. Зузук, Б. О. Веремчук // Природа Західно-

го Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – № 5. – С. 36–41.

Зузук Ф. Осушувальна система «Верхів'я р. Стохід» / Ф. Зузук, Л. Колошко // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 6. – С. 41–47.

Зузук Ф. В. Природні умови ботанічного саду «Волинь» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / Ф. В. Зузук, І. М. Нетробчук, Л. К. Колошко // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – № 10. – С. 13–23.

Зузук Ф. В. Природно-ресурсний потенціал Західної Волині / Ф. В. Зузук, І. І. Залеський // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – № 7. – С. 16–23.

Зузук Ф. В. Чи існує загроза екосистемі Шацького національного природного парку / Ф. В. Зузук, І. І. Залеський // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – № 11 : Шацький національний природний парк: регіональні аспекти, шляхи та напрями розвитку : Ч. 1. – С. 77–81.

* * *

Бондаренко Г. В. Історичне краєзнавство Волині. У 2-х кн. Кн. 1 / Г. В. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – 247с.

Про Ф. В. Зузука – с. 213.

Волинський національний університет імені Лесі Українки / упоряд. А. Митко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 246 с.

Про Ф. В. Зузука – с. 142.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.) / В. І. Бортніков, Й. Е. Надольський, В. Т. Денисюк та ін. – Луцьк, 2001. – 692 с.

Про Ф. В. Зузука – с. 331, 334.

Наукові школи Волинського національного університету імені Лесі українки / упоряд. А. В. Цьось, М. Л. Ветрова, І. В. Глова. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 100 с.

Про Ф. В. Зузука – с. 34.

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки: 1993–1998. – Луцьк : Вежа, 1998. – 106 с.

Про Ф. В. Зузука – с. 31.

До 70-річчя професора Ф. В. Зузук // Мінералогічний збірник. – Львів, 2010. – Вип. 1. – С. 129–131.

Федір Васильович Зузук // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд.: Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 26.

Пахолок З. Вчений, який досліджує ниркове каміння і складає атласи / З. Пахолок // Луцьк. замок. – 2005. – 17 листоп. – С. 12.

Пахолок З. Константа Федора Зузук / З. Пахолок // Луцьк молодий. – 2006. – 3 листоп.

Пахолок З. О. Зузук Федір Васильович / З. О. Пахолок // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2011. – Т. 11: Зор – Как. – С. 41.

Федір Васильович Зузук: науковець і викладач : біобібліогр. покажч. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 64 с.

3 березня

90 років від дня народження

Е. Красінського (1925–2004) –

польського художника

Едвард Красінський народився в Луцьку 3 березня 1925 року. Навчався в українській гімназії. Йому було 14, коли у 1939 році родина Красінських, рятуючись від радянської окупації, виїхала з Луцька до Польщі.

У 1940–1942 роках він вивчає дизайн у Краківській школі прикладного мистецтва. У 1945–1948 роках навчається у Краківській Академії мистецтв у знаних польських художників В. Яроцького, В. Вейса, Д. Мегоффера. Деякий час ще мешкає у Кракові, а 1954 року переїздить до Варшави. На початку свого творчого шляху Красінський займається скульптурою, малює оголену натуру, пише картини сюрреалістичного характеру в класичній манері старих майстрів. У 1960-ті роки захоплюється просторовими формами і розвиває свій власний стиль. Його праці – картини, скульптура, об'єкти інсталяцій з'являються в галереях «Кшиштофори» у Кракові, «Криве коло» у Варшаві. З 1966 року співпрацює з варшавською галереєю «Фокзаль», знайомиться з

польськими художниками-неоавангардистами, зокрема з Генріком Сташевським, з яким підтримує дружні стосунки до кінця свого життя.

Вперше Красінський як майстер просторових форм був відкритий 1964 року на пленерах в Осеках. Тут він створив образ, який поет Юліан Пшибош окреслив як такий, що відкриває нову епоху в мистецтві, і назвав його «повітряна скульптура». З того часу Едвард Красінський представляє Польщу на всіх світових виставках авангардного мистецтва. Від 1970 року на його виставках з'являється блакитна лінія. Ця смужка шириною 19 мм стає неодмінним атрибутом Красінського. Художник запевняв, що мав до неї велику довіру, до її незмінного існування і пов'язував її появу з Луцьком, з дитячими спогадами про забудову тихого провінційного містечка, де, як йому пригадувалось, був синій декор на будинках і храмах. Стрічка кріпилась на висоті 1,3 м всюди: на стінах галерей, де художник виставляв свої роботи, в майстерні, безпосередньо на об'єктах виставки. У 1970 році в Токіо, куди виставка митця не встигала вчасно доїхати до місця призначення, об'єктом його експозиції стала перфорована стрічка із 5 000 разів повтореного факсом слова «blue».

Географія виставок Красінського дуже широка: Рим, Венеція, Бонн, Берлін, Нью-Йорк, Париж, Единбург, Дублін та багато інших міст. Він мав понад 20 індивідуальних і біля 30 групових виставок спільно з художниками-авангардистами з цілого світу. Міжнародний успіх впливав на ставлення до мистецтва Красінського й у самій Польщі. Директор Академії сучасного мистецтва у Варшаві Стефан Шидловський переконаний, що Едвард Красінський – це митець, без якого польське мистецтво 2-ої половини ХХ століття було б не тільки не повним, але й неможливим. У 1993 році в Легіонові був організований міжнародний симпозіум «Навколо творів і особи Едварда Красінського». Подібна мистецька акція відбулась і в Україні у березні 1995 року, коли всесвітньо відомий художник побажав зустріти своє 70-ліття у місті свого дитинства. Тоді до Луцька разом з Красінським прибули з Парижа його дружина Ханна Пташковська, мистецтвознавець, дослідник його творчості та донька Павліна, працівниця французького телебачення. Ювіляра супроводжувала делегація, до складу якої входили представники польського телебачення, преси, фахівці з Центру сучасного мистецтва у Варшаві, науковці з

багатьох провідних музеїв і галерей країни. До них долучилися українські митці і музейники зі Львова і Луцька. На мистецьких читаннях вони познайомили усіх присутніх з ретроспективною творчістю метра польського модернізму. Відбулися дебати, прес-конференція. У Художньому музеї в Луцьку було розгорнуто ювілейну виставку з промовистою назвою «Нарешті у Луцьку», яка спеціально готувалась і була навіяна спогадами художника про дитинство, про його дім в Україні. Вона дуже лаконічними засобами мистецтва кінця ХХ століття виражала стан душі митця, його погляди, філософію життя. Мистецтво художника запрошувало глядача до співучасті, до активної організації його задуму, до «додумування» й уяви. Одна частина виставки представляла собою інсталяцію з тонких металевих листів прямокутної форми, покритих білою плівкою і підвішених до стелі в певному ритмі, створюючи у глядача враження повільного руху, вібрації окремих її компонентів. Складовими елементами виставки також були об'єкти на теми дитинства художника в Луцьку і навчання в школі. Тут глядач бачив витяг зі шкільного свідоцтва Едварда 1936 року, його підручники. Центральний об'єкт експозиції – велика дерев'яна конструкція чорного кольору, яка, немов вікно у минуле, представляла фотографію із зображенням у натуральну величину двох хлопчаків – Едварда зі старшим братом на вулиці Болеслава Хороброго в Луцьку (нині проспект Волі), неподалік будинку, де вони колись мешкали. І ще один символічний експонат. Просто на паркеті, посеред зали, розгорнений блокнот, чисті сторінки якого наскрізь пробиті величезним червоним цвяхом. Неначе символ крапки в нескazanому реченні. Усі компоненти виставки, а також стіни галереї були позначені блакитною стрічкою, що виявляла своїм ритмом протяжність простору, його безкінечність.

«Тепер я можу спокійно померти», – сказав художник, коли виставка у Луцьку відбулась. Він прожив ще 9 років, продовжуючи працювати і виставляти: в Угорщині, 1997; Швеції, 2000; Словенії, 2000, 2003. А тоді, у 1995 році, український глядач вперше отримав унікальну можливість познайомитися з невідомою естетикою, з абсолютно новим типом виставки.

6 квітня 2004 року у Варшаві Едвард Красінський помер.

Твори митця ще за його життя були закуплені до колекцій Національного центру імені Жоржа Помпіду в Парижі, Націо-

нальних музеїв у Варшаві, Кракові, Вроцлаві, Музею Мистецтв у Лодзі, Національної галереї у Празі. Україні Е. Красінський подарував об'єкти своєї виставки «Нарешті у Луцьку» для Волинського краєзнавчого музею.

Нині молоде покоління митців звертається до недавньої історії, до спадщини польського неоавангардизму другої половини ХХ століття, до творчості Едварда Красінського й по-новому її прочитує, наслідує, переінакшує. Сьогодні минуле у мистецтві – це тема, яка заворює і притягує.

Тамара Левицька

Література:

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Е. Красінського – с. 249.

Денис О. Повернення художника, або ностальгія / О. Денис // Нар. трибуна. – 1995. – 28 лют.

Корецька К. Едвард Красінський в пошуках втраченого міста / К. Корецька // Нар. трибуна. – 1995. – 14 берез.

Левицька Т. Виставка польського художника / Т. Левицька // Волинь. – 1995. – 25 берез.

Навроцька З. Довгождане randevu / З. Навроцька // Віче. – 1995. – 14 квіт.

Романюк Н. Портфель Наполеона на Волині, а сьогодні – він експонат музею романтизму / Н. Романюк // Україна молода. – 2001. – 27 листоп.

Степанюк Ф. Всесвіт, освоєний авангардистом у просторовій композиції / Ф. Степанюк // Нар. справа. – 1995. – 31 берез.

Березень

75 років від часу створення

Волинського інституту

післядипломної педагогічної освіти (1940)

75-річна історія Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти зберігає багато пам'ятних подій, імен відомих

педагогів Волині, які працювали в інституті та співпрацювали з ним, забезпечуючи зростання педагогічної майстерності вчителів регіону. Впродовж існування інституту його роботу організовували Шелудько (1940–1941 рр.), Н. З. Аджарова (в. о. директора у 1944 р.), І. Я. Хорунжий (1944–1962 рр.), М. Г. Киричук (1962–1967 рр.), С. О. Крачковський (в. о. директора у 1967 р.), О. О. Поліщук (1968 – 1971 рр.), М. А. Падалко (1971–1984 рр.), Г. С. Маслай (1984–2008 рр.), М. О. Стащенко (2008–2013 рр.). Нині колектив інституту працює під керівництвом П. С. Олешка, кандидата історичних наук, доцента.

Початок діяльності Волинського обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів пов'язаний з організацією та проведенням курсів підготовки вчителів як відповіді на гостру потребу шкіл в педагогічних кадрах. За перший довоєнний період роботи (березень 1940 – червень 1941 рр.) інститут провів місячні курси завідувачів та інструкторів дошкільного виховання; курси вчителів I–IV класів, української мови і літератури V–VII класів; російської мови та літератури; історії та Конституції; географії та природознавства; хімії та математики; шкільних інспекторів районних відділів народної освіти; завідувачів початкових шкіл; вихователів дитбудинків у м. Володимир-Волинському тощо. Всього курсовою підготовкою було охоплено 1898 працівників народної освіти.

У перші дні війни приміщення інституту було зруйновано, знищено всю його матеріально-технічну базу. Загинув і перший директор інституту.

Інтенсивне відновлення діяльності інституту відбувалося в перші повоєнні роки. Протягом 1944/1945 навчального року створюється шість кабінетів: педагогіки, історії і географії, мов і літератур, математики і фізики, біології і хімії, початкових шкіл, працівники яких надавали методичну допомогу вчителям області. При кабінетах були утворені циклові комісії з учителів м. Луцька. На завершення навчального року в інституті пройшла перша педагогічна виставка, на якій експонувалися наочні посібники, таблиці, карти, прилади, інші дидактичні матеріали, виготовлені вчителями та учнями. З цього часу виставки проходилися щорічно.

У 1949 році інститут отримав власне приміщення по вул. Шевченка. За штатним розписом на 1962 рік у структурі інсти-

туту було вже 13 фахових кабінетів. Основними напрямками діяльності інституту в цей період стали курсове підвищення кваліфікації, кушові методичні об'єднання, обласні, міжрайонні та районні семінари, орієнтовані на педагогічних працівників різних фахів, освіти, стажу та досвіду роботи, індивідуальні та групові, усні та письмові консультації; обмін досвідом та висвітлення кращого досвіду через пресу, надсилання до навчальних закладів методичних листів та методичних розробок, виїзд наукових співробітників інституту в райони і школи, проведення конференцій та педагогічних читань, методичних нарад, районних днів учителя тощо.

У 80–90-х роках ХХ ст. відбулося значне розширення навчально-матеріальної бази за рахунок будівництва гуртожитку для вчителів на 100 місць та нового навчального корпусу. Розпочалася комп'ютеризація навчального процесу. Змінювалася структура інституту, завершенням якої стало створення кафедр та науково-дослідних лабораторій. Започатковано видання науково-методичного вісника «Педагогічний пошук», проведення виставки дидактичних та методичних матеріалів «Творчі сходинки педагогів Волині» тощо. До 2500 зросла кількість слухачів, які щорічно підвищували свою кваліфікацію на курсах.

На початку ХХІ ст. відкрився музей «Історія освіти Волині», відбулися суттєві зміни в організації навчального процесу на курсах, який здійснюється з використанням інноваційних технологій у навчальних аудиторіях із сучасним мультимедійним обладнанням. Запроваджено навчання слухачів у обласних творчих майстернях кращих педагогів області. Активно працюють авторські лабораторії. Розробляються та впроваджуються дистанційні форми післядипломної педагогічної освіти. Отримали дипломи перші випускники магістратури за спеціальністю «Управління навчальним закладом». Щороку розширюється участь педагогічних колективів у дослідно-експериментальній роботі під керівництвом та за науковим консультуванням науковців інституту. Інститут співпрацює з міжнародними фондами, науковими центрами, навчальними закладами, освітніми установами та громадськими організаціями, зокрема, у проекті МОН України та Британської ради в Україні «Післядипломна педагогічна освіта вчителя іноземної мови»; проекті Ради Європи з підготовки фахівців у галузі освіти (Програма «Песта-

лоцці»); проєкті спілки «Брюкеншлаг» у Бад-Зальцфлен (Земля Нордрейн-Вестфален, Німеччина), «Мости дружби в Україну»; у польсько-українському проєкті «Уроки з підприємницьким тлом» тощо.

Інститут відзначено **золотою медаллю** п'ятої Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2014» у номінації «Діяльність навчальних закладів з розвитку міжнародної співпраці» та нагороджено дипломом за презентацію досягнень в інноваційній модернізації національної освіти.

Наталія Кот

Література:

Волинський обласний навчально-методичний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів / уклад. В. М. Дмитрук – Луцьк : [б. в.], 2000. – 44 с.

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Компетентність педагога: від фахових знань до інноваційної культури / упоряд. А. В. Дьоміна, Г. Д. Романчук. – Луцьк : ВІП-ПО, 2009. – 256 с.

Сташенко М. О. Лідери змін післядипломної педагогічної освіти / М. О. Сташенко, В. В. Вітюк. – Луцьк : ВІППО, 2010. – 68 с.

Бондаренко Г. Краєзнавча робота і волинезнавство / Г. Бондаренко, Г. Маслай // Розвиток освіти на Волині: історія і сучасність : (до 100-річчя заснування Ковельської гімназії). – Луцьк ; Ковель, 2006. – С. 4–11.

Бондаренко Г. Національно-патріотичне виховання і краєзнавча освіта / Г. Бондаренко, Г. Маслай // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Рожище і рожищенці в історії Волині та України: проблеми волинезнавства : матеріали ХХІІІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С. 4–6.

Про Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти – с. 201.

Кот Н. М. Ілля Якович Хорунжий – перший повоєнний директор Волинського обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів / Н. М. Кот // Літопис Волині. – 2011. – Ч. 10. – С. 66–70.

Маслай Г. С. Волинський обласний інститут удосконалення

вчителів – науково-методичний центр підвищення кваліфікації працівників народної освіти / Г. С. Маслай // *Минуле і сучасне Волині: Освіта. Наука. Культура : тези доп. та повідомлень IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. II. – С.83–85.*

Сміховська В. Історія розвитку, формування та становлення бібліотеки Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти / В. Сміховська // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: розвиток бібліотечної справи в краї : матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 89–90.*

Стащенко М. О. Система підготовки вчителя на Волині (Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти) / М. О. Стащенко, В. В. Вітюк // *Вища педагогічна освіта і наука України : історія, сьогодення та перспективи розвитку. Волинська область / Ред. рада вид.: В. Г. Кремень (голова) [та ін.] ; редкол. тому: І.Я.Коцан (голова) [та ін.]. – Київ, 2009. – С.299–326.*

Веґера Л. Курс на інноватику: трохи про основні напрями діяльності Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти / Л. Веґера // *Освіта України. – 2012. – 3 груд. – С. 14.*

Вітюк В. В. Андрагогічні особливості професійного розвитку педагогів / В. В. Вітюк // *Пед. пошук. – 2012. – № 2. – С. 18–23.*

Жовтуля Г. Освіта Волині: минуле і сучасне / Г. Жовтуля // *Пед. пошук. – 2006. – Вип. 2 (50). – С. 14.*

Кратко М. І. Із досвіду роботи з учителями математики / М. І. Кратко // *Пед. пошук. – 2012. – № 2. – С. 44–47.*

Маслай Г. Нема скарбів, дорожчих за освіту... / Г. Маслай // *Пед. пошук. – 2001. – Вип. № 3 (31). – С. 9–11.*

Маслай Г. Післядипломна освіта педагога в умовах модернізації освіти / Г. Маслай // *Пед. пошук. – 2003. – Вип. № 3 (39). – С. 12–14.*

Муляр О. Відчинив двері музей освіти Волині / О. Муляр // *Освіта України. – 2003. – 14 листоп.*

Падалко М. А. Погляд в історію / М. А. Падалко // *Пед. пошук. – 1999. – №4(24). – С.7–10.*

Пушкар Н. Після першого курсу довелося піти на фронт / Н. Пушкар // *Волинь-нова. – 2010. – 13 квіт. – С. 8.*

Романчук Г. Д. Слухачі курсів про підвищення кваліфікації: результати, проблеми, пропозиції / Г. Д. Романчук // *Пед. пошук. – 2014. – №3. – С.78–80.*

Романчук Г. Березень 70 років від часу створення Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1940) / Г. Романчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 40–42.

1 квітня
75 років від дня заснування
у м. Луцьку учительського інституту,
нині Східноєвропейського університету
ім. Лесі Українки (1940)

1 квітня 1940 р. у Волинській області почав працювати Луцький учительський інститут. На перший курс було зараховано 135 студентів. Його директором був І. Т. Сокур (1940–1941 рр.). Після Другої світової війни у квітні 1946 р. учительський інститут, де працювало 14 викладачів, поновив свою роботу і став центром вищої освіти та наукової роботи в області. Директором був призначений учасник Великої Вітчизняної війни І. О. Білий (1946–1951 рр.). У липні 1948 р. здійснено перший випуск – 109 вчителів.

20 листопада 1951 р. Луцький учительський інститут був реорганізований у державний педагогічний, якому за рішенням Волинської обласної ради депутатів трудящих присвоєно ім'я Лесі Українки. Урочисте відкриття відбулося 17 лютого 1952 р. У 1952/1953 навчальному роках у педінституті працювало на 10 кафедрах 76 викладачів, з них 1 доктор наук, професор, 11 кандидатів наук, доцентів. Навчалось на денній та заочній формі навчання 2403 студенти. Директором був призначений доцент М. М. Бабляк (1951–1955 рр.). Молодий вуз став готувати педагогічні кадри і здійснювати наукове керівництво краєзнавчими дослідженнями. Вуз почав проводити звітні наукові конференції, на якій у 1954 р. було заслухано і обговорено 29 доповідей у 4-х секціях. У 1950-х роках видавались “Наукові записки Луцького педінституту”. Про наукові дослідження Волині викладачів Луцького педінституту від 1950-х років розповідають публікації В. О. Кудя,

Г. В. Бондаренка і Б. Й. Заброварного, які опубліковані в наукових збірниках історико-краєзнавчих конференцій та книзі «Луцький державний педагогічний інститут імені Лесі Українки», що охоплює весь період функціонування інституту до 1992 р. Найбільше матеріалу було опубліковано до 50-річчя педінституту у 1990 р. Тоді побачив світ ювілейний випуск збірника «Минуле і сучасне Волині» у двох частинах – бібліографічні покажчики «Літопис пам'ятних подій» і праці викладачів кафедр.

Упродовж існування Луцького педінституту ректорами були П. М. Денисовець (1955–1957 рр.), Д. М. Цимбалюк (1957–1976 рр.), М. Д. Касьяненко (1976–1980 рр.), Н. В. Бурчак (1980–1989 рр.), Б. Й. Заброварний (1989–1993 рр.).

16 липня 1993 року Президент України Л. Кравчук підписав указ про створення Волинського державного університету, залишивши йому ім'я Лесі Українки. Ректорами Волинського університету були професори А. В. Свідзинський (1993–1995), І. Д. Олексюк (1995–2005) та І. Я. Коцан з 2005 року.

З утворенням Волинського університету формуються не лише нові напрями наукових досліджень. Про перших п'ять років університету, про його історію розповідало українською і англійською мовами спеціальне ювілейне видання університетського видавництва “Вежа” “Сторінки історії Волинського державного університету імені Лесі Українки” та ювілейний буклет. У 1998 р., коли відзначалось 5 років ВДУ, було прийнято рішення створити музей університету, який сьогодні діє в навчальному корпусі № 1.

Раніше існувала при Луцькому педагогічному інституті музейна кімната, яка висвітлювала життя і діяльність його викладачів, студентів і працівників, там зберігалися нагороди, прапори та альбоми, один з яких був присвячений випускникам – відмінникам навчання. Теперішня експозиція розповідає не лише про традиції, а й про розвиток Волинського національного університету, створення нових факультетів та відкриття нових кафедр, лабораторій і спеціальностей. Зібрано і представлено експонати, що розповідають про відомих у краї викладачів і науковців, про їхні заслуги і наукові праці. Багато матеріалів музею є оригінальними, отриманими від самих викладачів або від родин колишніх працівників навчального закладу. Особливу увагу відведено матеріалам, що розповідають про керівників найстарішого в облас-

ті навчального закладу – від директора учительського інституту І. Т. Сокура і до теперішнього ректора І. Я. Коцана. Висвітлюється громадське і спортивне життя викладачів і студентів. Музейна експозиція, створена у 2001 р., свідчить про те, що Волинський державний університет імені Лесі Українки став справжнім науковим, освітнім і культурним центром не лише на Волині, а й у державі. На 10-річчя навчального закладу були випущені нові матеріали “Волинський державний університет імені Лесі Українки”, які розповідали про заклад та перспективи його розвитку на шляху до здобуття статусу національного.

Здобутки Волинського університету у вітчизняній, а також у міжнародній діяльності у галузі освіти та науки дали підстави Президентові України В. Ющенку для надання йому статусу національного. 26 вересня 2007 р. було підписано відповідний Указ.

4 липня 2012 р. Волинський національний університет імені Лесі Українки на пропозицію Міністерства освіти і науки, молоді та спорту і Волинської облдержадміністрації перейменований у Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Університет продовжує зростати і розбудовуватися, розширювати свої міжнародні зв'язки, у чому успішно беруть участь викладачі та студенти.

У Луцькому педінституті та згодом у Волинському, а потім Східноєвропейському університеті, захищались курсові та дипломні роботи і готувалися кандидатські дисертації краєзнавчого характеру, які торкалися регіональних тем дослідження і вивчення історії, науки, природи, екології. Про це свідчать програми і матеріали щорічних підсумкових наукових конференцій у дні Фестивалю науки.

В університеті відкрились нові можливості з відкриттям аспірантури та з утворенням університетського видавництва. За галузями знань стали виходити “Наукові вісники”, які стосувались історії, філології, філософії, географії та часто включали проблеми історії, культури і природи Волинського краю. Більшість фахових видань відповідають рівню і вимогам Департаменту Вищої Атестаційної Комісії.

Постійно ведуться дослідження, пов'язані з Лесею Українкою і родиною Косачів на основі науково-дослідного Інституту Лесі Українки, який має одночасне підпорядкування Міністерству освіти та Академії Наук України.

З 1996 р. в університеті функціонує Відділення Інституту дослідів Волині у Вінніпезі. У кінці 2001 р. з передмовою головного редактора, ректора ВДУ І. Д. Олексюка вийшло у світ перше число науково-популярного часопису "Літопис Волині", права на видання якого Волинському університетові передав Інститут дослідів Волині з Канади. В ньому 11 публікацій з 16 стосуються історії та культури Волині. Краєзнавча тематика присутня і в усіх наступних випусках часопису. Сьогодні цей підрозділ став Центром дослідів Волині при університеті, оскільки представники ІДВ у Канаді повідомили про його закриття. В університеті діють також інститути – педагогічний, мистецтв, соціальних наук, фізичної культури та здоров'я.

Велику увагу вивченню процесів, пов'язаних із впливом на населення краю, на його здоров'я відводить Інститут фізичної культури та здоров'я, що функціонує в складі Волинського університету. В 2002 р. видали брошуру М. Мороз і В. Добринський, які розповідають про здобутки цього науково-навчального підрозділу, роботу його викладачів і студентів на кафедрах і в лабораторіях.

Можливість спрямування коштів на науку визначила ряд археологічних досліджень, проведення практик краєзнавчого спрямування для студентів різних спеціальностей, особливо гуманітарного і природничого профілів.

Вклад університету в освіту і науку краю та України висвітлює книга, яка вийшла у 2009 р. за редакцією І. Я. Коцана в серії «Вища педагогічна освіта та наука в Україні: історія, сьогодення та перспективи. Волинська область».

Наступні кроки висвітлення історії університету пов'язані з розширенням і зміцненням науково-педагогічної і технічної бази, відкриттям нових спеціальностей і запровадженням новітніх технологій в освіті і навчанні. В структурі вишу нараховується 19 підрозділів, де навчаються студенти і слухачі курсів на 46 спеціальностях, працює 20 науково-дослідних лабораторій.

У 2013 р. в університеті нараховувалося 816 науково-педагогічних працівників, з них – 65 докторів і 573 кандидати наук. Їхня наукова продукція складає понад 3000 публікацій, з яких – біля 180 монографій, посібників, підручників.

Геннадій Бондаренко

Література:

Про Східноєвропейський національний університет імені

Лесі Українки : указ Президента України № 519/2012 р. м. Київ // Уряд. кур'єр. – 2012. – 31 серп. – С. 4.

Бондаренко Г. Волинському національному університету імені Лесі Українки – 70 / Г. Бондаренко // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2010. – Ч. 7. – С. 5–9.

Волинь в умовах демократичної трансформації (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : кол. моногр. / В. І. Бортніков, Н. Н. Коцан, Н. В. Павліха ; за аг. ред. В. І. Бортнікова. – Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 654 с.

Про Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки – с. 220–223.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне вид. / ред.: І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський, В. П. Андрущенко. – Луцьк, 2010. – 246 с.

Золоті сторінки Волинського Національного університету імені Лесі Українки. Випускники / уклад.: І. Констанкевич, Н. Грінчук, Л. Пухер, О. Маховський ; ред. І. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 147 с.

Наукові школи Волинського національного університету імені Лесі Українки / уклад.: А. В. Цьось, М. Л. Ветрова, І. В. Глова. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 100 с.

Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / уклад.: А. В. Цьось, Н. М. Сірук, С. В. Турчик. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 108 с.

Белоцька І. Освіта та наука СНУ імені Лесі Українки: перспективи та пріоритети / І. Белоцька // Луцький замок. – 2013. – 30 трав. – С. 5.

Бондарук Л. 200 ректорів із різних країн перейматимуть досвід Лесиного вишу / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2013. – 23 трав. – С. 3.

Бондарук Л. Магістрам вручили подвійні дипломи / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2014. – 10 лип. – С. 4.

Бондарук Л. 73-й день народження Лесиного вишу / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2013. – 4 черв. – С. 5.

Волинський національний університет імені Лесі Українки став Східноєвропейським // Освіта України. – 2012. – 9 лип. – С. 2.

Гончаренко Н. Італійський професор у ВНУ: перспективи

співпраці / Н. Гончаренко // Наш ун-т. – 2012. – № 2. – С. 5.

Думська С. Завжди на крок попереду: такого принципу дотримуються викладачі та студенти СНУ ім. Лесі Українки / С. Думська // Волин. газ. – 2013. – 6 черв. – С. 2.

Європейський університет на Волині: практика і тільки практика // Наш ун-т. – 2012. – № 4. – С. 3.

Кух Л. Волинь багатіє знаннями / Л. Кух // Віче. – 2011. – № 3. – С. 26–27.

Малімон Н. У Луцьку студентська лабораторія замінила... науковий інститут / Н. Малімон // День. – 2014. – 21 трав. – С. 8.

СНУ імені Лесі Українки – лідер національної освіти // Наш ун-т. – 2013. – 20 квіт. – С. 9.

Стернічук О. Книгозбірня столичного професора – у волинському виші / О. Стернічук // Слово Волині. – 2014. – 22 трав. – С. 4.

Яблонський О. Олександр Бичук: «Успіхи наших студентів – це найкраща реклама» / О. Яблонський // Слово Волині. – 2014. – 7 серп. – С. 14.

* * *

Бондаренко Г. 1 квітня 70 років від дня заснування у м. Луцьку учительського інституту, нині Волинського університету ім. Лесі Українки (1940) / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 115–118.

Олексеюк І. Волинський державний університет ім. Лесі Українки / І. Олексеюк / Енциклопедія історії України. – Київ, 2003. – Т. 1. (А–В). – С. 611.

19 квітня

75 років від дня народження

Б. В. Колоска (1940) –

українського архітектора, пам'яткознавця

Богдан Віталійович Колосок – уродженець Луцька, відомий український архітектор, історик, краєзнавець, пам'яткознавець,

вчений в галузі історії архітектури й містобудування, більшість праць якого присвячена дослідженню, реставрації та збереженню культурної спадщини міст і сіл Волині.

Середню освіту здобув у 1947–1957 роках у Луцькій середній школі № 1, яку закінчив із срібною медаллю. Післявоєнна відбудова зруйнованих унікальних пам'яток старого Луцька не тільки зародила у молодого інтелектуала цікавість до пам'яток старовини і розуміння необхідності їх збереження, але й вплинула на вибір майбутньої професії архітектора, яку він успішно освоїв протягом 1957–1963 років в Київському інженерно-будівельному інституті. На переддипломній практиці у Луцьку під керівництвом відомого волинського архітектора Георгія Бородіна розробив 10 проектів нових поселень для цілинного Казахстану, що допомогло після захисту дипломної роботи отримати посаду архітектора у Волинській філії ДІПРОМІСТ і незабаром стати головним архітектором проектів. Серед його досягнень – розпланування житлових кварталів і парків міст Волині, проекти їх детальних розпланувань, реконструкція однієї з ділянок Театральної площі в Луцьку, молодіжний клуб-кафе (Дім техніки). За його пропозицією вулиця Лесі Українки в Луцьку стала пішохідною.

У 1968–1969 роках спільно із колегами Левом Санжаровим та Ростиславом Метельницьким успішно розробляє проект Луцького державного історико-культурного заповідника, який у 1970 році, під час захисту у Києві, отримав високу оцінку, а Б. В. Колосок – запрошення до аспірантури у Київський науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури, де після його закінчення у 1973 році працює спочатку на посаді молодшого, з часом старшого, провідного наукових співробітників, вченим секретарем, а в 2003–2006 роках – заступником директора з наукової роботи.

З 1992 року після втрати НДІТІАМ державних замовлень Б. В. Колосок переходить на роботу в Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, де працює на посаді вченого секретаря. Розробляє питання теорії, історії архітектури та містобудування, актуальні питання охорони культурної спадщини, зокрема, працює над визначенням історико-культурного потенціалу населених пунктів, ролі природної підоснови в їх розвитку. Зокрема, у кандидатській дисертації «Містобудівна спадщина Луцька

(розвиток древнього міста та проблема спадковості)” розробив концепцію спадкового розвитку міст, яка застосована при проектуванні генеральних планів Луцька, Володимира-Волинського, Полтави, Херсона, Бендер, Тирасполя, Ізмаїла та низки інших населених пунктів, щодо яких ним визначений історико-культурний потенціал розпланування і забудови, розроблені історико-архітектурні опорні плани і зони охорони пам'яток культурної спадщини.

У творчому доробку дослідника – близько 200 наукових праць, серед яких декілька книжок. Учасник багатьох обласних, всеукраїнських та міжнародних наукових симпозіумів та конференцій. Працював в архівах і наукових установах Польщі.

Постійно бере активну участь в громадському та культурному житті. Долучився до створення і працював на громадських засадах в молодіжному конструкторському бюро при Луцькому МК ЛКСМУ. Успішний учасник архітектурних конкурсів обласного масштабу. В 1966 р. закінчив історичний факультет Вечірнього університету марксизму-ленінізму, а 1969 р. – Всесоюзні курси підвищення кваліфікації з містобудування. В 1968 р. став членом Спілки архітекторів України. З 1967 до 1970 р. – член Правління Луцького міського Товариства охорони пам'яток історії та культури, де очолював секцію охорони пам'яток архітектури. З 1967 до 1970 р. – член міської Архітектурно-художньої ради, а з 1969 до 1970 р. – член Виробничо-художньої ради Волинського управління по пресі. В 1977 р. закінчив Народний університет правових знань. З 1976 по 1987 р. – член правління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК). В січні 1982 р. на IV з'їзді Українського товариства охорони пам'яток історії та культури обраний заступником голови правління Товариства. Згідно з розподілом роботи керував у Товаристві науковою роботою, роботою Республіканського виробничого експериментального об'єднання, Спеціальною науково-реставраційною виробничою майстернею, будівництвом і роботою Музею народної архітектури та побуту УРСР, виробничим відділом і відділом пам'яток історії та архітектури. З 1997 р. є дійсним членом Українського національного комітету ICOMOS.

Був успішним спортсменом. Відзначений державними нагородами, грамотами та подяками. Лауреат обласної архітектурної премії імені Леоніда Маслоу 1999 року. З 2009 р. – член Во-

линської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

Анатолій Силук

Література:

Колосок Б. В. Луцьк : архіт.-іст. нарис / Б. В. Колосок, Р. Г. Мельницький – Київ : Будівельник, 1990. – 192 с. : іл.

Колосок Б. В. Луцький історико-культурний заповідник : архіт.-іст. нарис / Б. В. Колосок, А. М. Якубук. – Київ : Будівельник, 1987. – 65 с. : іл.

Колосок Б. В. Православні святині Луцька / Б. В. Колосок. – Київ : Техніка, 2003. – 292 с. : іл.

Колосок Б. В. Римо-католицькі святині Луцька / Б. В. Колосок. – Київ : Техніка, 2004. – 224 с. : іл.

Колосок Б. В. Архітектура Луцька періоду барокко / Б. В. Колосок // Українське барокко та європейський контекст. – Київ, 1991. – С. 30–44.

Колосок Б. Архітектурна і містобудівна перебудова Луцька 1921–1939 років / Б. Колосок // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ.конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 476–481.

Колосок Б. Бернардинський монастир ; Костел та колегіум єзуїтів // Пам'ятки архітектури та містобудування України : довід. Держ. реєстру культ. надбання / Б. Колосок ; за ред. А. П. Мардера та В. В. Вечерського. – Київ, 2000. – С. 84–85; 87 ; іл. : с. 69–79.

Колосок Б. Будівничі Луцького Собору Святої Трійці / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Свято-Троїцький собор в історії Луцька та Волині : матеріали XVII Волин. обл. наук. конф., присвяч. 250-річчю собору Святої Трійці та 125-річчю з часу його освячення як православ. кафедр. собору. – Луцьк, 2005. – С. 11–14.

Колосок Б. Давні назви Луцька / Б. Колосок // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні : зб. наук. ст. – Київ, 2008. – Вип. 17. – С. 262–264.

Колосок Б. В. Динаміка росту населення Луцька / Б. В. Колосок // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні : зб. наук. ст. – Київ, 2009. – Вип. 18. – С. 257–264.

Колосок Б. До історії складання реєстрів пам'яток архітектури Волинської області ; Про доісторично-історичні луцькі події

; Давні греблі і мости Луцька / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500 річчю першої писем. згадки про Стару Виживку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – С. 284–301, 318–321, 321–323.

Колосок Б. Доля пам'яток культурної спадщини Устилуга / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волинської області, 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства, 685-ій річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – С. 151–169.

Колосок Б. До історії складання реєстрів пам'яток архітектури Волинської області ; Про доісторично-історичні луцькі події ; Давні греблі та мости Луцька (про третю версію їх розташування) / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Виживку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – С.284–301, 318–321, 321–323.

Колосок Б. До історії церкви Святого пророка Іллі в Камінь-Каширському / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці перш. писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського. – Луцьк, 2006. – С. 42–47.

Колосок Б. Зображення чотирьох давніх луцьких храмів / Б. Колосок // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XV міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2007. – С. 162–166.

Колосок Б. Культурна спадщина Перемиля на Волині // Архітектурна спадщина Волині : зб. наук. пр., присвяч. XVII Всеукр. конкурсу-огляду диплом. проектів вищих архіт. та мистец. шк. України / Б. Колосок. – Рівне, 2008. – С. 116–124.

Колосок Б. Луцьк в середньовічній літературі / Б. Колосок // З'їзд європейських монархів у Луцьку в 1429 році : матеріали I та II Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 570-й та 575-й річницям з'їзду. – Луцьк, 2007. – С. 9–11.

Колосок Б. Луцькі укріплення XIX століття ; Садиба Липинських у Луцьку / Б. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 167–174, 175–180.

Колосок Б. Маловідомі зображення Луцького Верхнього замку / Б. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб ЛДІКЗ. – Луцьк, 2010. – Вип. VI. – С. 237–242.

Колосок Б. Монастир бригіток у Луцьку / Б. Колосок // Архітектурна спадщина України : традиції та новаторство у містобудівництві України. – Київ, 2002. – Вип. 5. – С. 345–352.

Колосок Б. В. Пам'ятка протестантської архітектури старого Луцька : (до 100-річчя Луцької євангелічно-лютеранської кірхи) / М. П. Костюк, Б. В. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2008. – Вип. 4. – С. 157 – 168.

Колосок Б. Природна підоснова як чинник містобудівного розвитку Олики / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олика і Радзівілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2006. – С. 15–17.

Колосок Б. Про 70-річний ювілей / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук.-іст. конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – С. 421–426.

Колосок Б. Про «таємниці» розташування у Луцьку Миколаївського храму і кляштору боніфатів / Б. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2013. – Вип. IX : матеріали наук. конф. «Любартівські читання». – С. 157–167.

Колосок Б. В. 100 років Луцькій євангелічно-лютеранській кірсі / Б. В. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Луцька міська громада: історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук. іст.- краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православно-братства. – Луцьк, 2007. – С. 90–97.

Колосок Б. Ю. І. Крашевський на Волині і в Коломиї / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на

Волинь та 125-річчю від дня смерті відомого пол. письменника Юзефа Ігнація Крашевського. – Луцьк, 2012. – Вип. 43. – С. 9–20.

Терський С. В. Історія Луцька : монографія / С. В. Терський. – Львів : Політехніка, 2007. – 252 с.

Про Б. Колоска – див. Іменний покажчик.

Терський С. В. Княже місто Володимир : монографія / С. В. Терський. – Львів : Львів. політехніка, 2010. – 320 с.

Про Б. Колоска – див. Іменний покажчик

Троневиц П. Богдан Колосок – визначний дослідник містобудівної спадщини Луцька / П. Троневиц // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб ЛДІКЗ. – Луцьк, 2010. Вип. VI. – С. 376–379.

Троневиц П. Локалізація та проблеми збереження Окольного замку в Луцьку / П. Троневиц // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2013. – Вип. IX : матеріали наук. конф. «Любартівські читання». – С. 248–256.

* * *

Богдан Віталійович Колосок : біобібліогр. покажч. / упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; Волин. краєзн. музей ; упоряд. А. А. Понагайба ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – 64 с.

Силюк А. 19 квітня 75 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора, пам'яткознавця / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 49–54.

22 квітня**70 років від дня народження
В. В. Божидарніка (1945) –
українського вченого, ректора Луцького
національного технічного університету,
заслуженого працівника народної освіти
України**

Віктор Володимирович Божидарнік – заслужений працівник народної освіти України, доктор технічних наук, професор, ректор Луцького національного технічного університету, дійсний член Академії інженерних наук, член-кореспондент Академії менеджменту та підприємництва, академік Академії наук вищої школи України.

В. В. Божидарнік народився 22 квітня 1945 року в смт. Голоби Ковельського району Волинської області. Батько був службовцем. Мати присвятила своє життя сім'ї та дітям.

Ще в молодших класах школи В. В. Божидарнік виявляв здібності до точних наук, любив техніку. Тому й поступив на механічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. У 1970 році отримав диплом інженера-механіка і став аспірантом рідного навчального закладу. Уже в 1974 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук.

Після закінчення аспірантури Віктора Володимировича запрошували на роботу до академічних установ у Львові, проте молодий науковець вирішив продовжити працю в Луцьку. Саме в цей час було засновано Луцький філіал Львівського політехнічного інституту. Упродовж 1974 року В. В. Божидарнік працює старшим викладачем у новоствореному навчальному закладі. З 1975 року стає деканом загально-технічного факультету а з 1977 року – директором Луцького філіалу. Після здобуття Україною незалежності у 1991 році філію було реорганізовано у Луцький індустріальний інститут, з 1997 року – у Луцький державний технічний університет. У 2008 році навчальний заклад здобуває статус національного університету. Весь цей час Віктор Володимирович обіймає посаду ректора.

Кар'єрне зростання В. В. Божидарніка тісно пов'язане з розвитком вищого навчального закладу, який він очолює, — від філіалу Львівського політехнічного інституту до Луцького національного технічного університету з багатотисячним студентським колективом. Віктор Володимирович — людина ділова, одержима роботою, комунікабельна, з масштабним аналітичним мисленням. Високою професійністю, творчими пошуками вніс значний вклад у становлення університету як одного з найпрестижніших навчальних закладів західного регіону України.

В. В. Божидарнік очолює вчену раду університету, є головою регіональної ради ректорів вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації Волинської області. З 1996 року є академіком Академії інженерних наук України. Засновник і керівник Луцької наукової школи з механіки деформованого твердого тіла. Володіє польською мовою.

Активно працює Віктор Володимирович і як учений. Він — автор посібників «Елементи теорії пружності», «Елементи теорії пластичності та міцності», «Плоска задача теорії пружності», «Теорія пластичності», «Механічні теорії міцності», «Механіка крихкого руйнування», монографії «Двовимірні задачі теорії пружності й термопружності структурно-неоднорідних тіл».

Загалом в творчому доробку Віктора Володимировича — понад 230 наукових праць, 8 навчальних підручників та посібників, 5 монографій та 70 патентів на винаходи.

Віктор Васильович Божидарнік є членом редколегії низки наукових часописів, серед яких — наукові журнали «Математичні методи та фізико-механічні поля», «Технологічні комплекси» а також збірник наукових праць «Наукові нотатки».

За значний внесок в організацію та розвиток науки нагороджений орденом «За заслуги» III, II ступенів, отримав звання «Заслужений працівник народної освіти України».

Робота є змістом життя і одночасно захопленням В. В. Божидарніка. Здібності до науково-педагогічної діяльності перейняли від батька і його діти. Донька Зоряна — доктор економічних наук, професор, перший проректор Луцького національного технічного університету, син Тарас — кандидат економічних наук, доцент, декан факультету бізнесу ЛНТУ.

Юрій Ляхов

Література:

Божидарнік В. Автоматичне складання виробів : навч. посіб. / В. Божидарнік, Н. Григор'єва, В. Шабайкович. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 388 с.

Божидарнік В. В. Двовимірні задачі теорії пружності й термopужності структурно–неоднорідних тіл / В. В. Божидарнік. – Львів : Світ, 1998. – 350 с.

Божидарнік В. В. Методика розв'язування і збірник задач з теоретичної механіки : навч. посібник для вузів / В. В. Божидарнік, Л. Д. Величко. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 496 с.

Божидарнік В. В. Методика розв'язування і збірник задач з теоретичної механіки : навч. посібник. / В. В. Божидарнік, Л. Д. Величко. – Вид. 2-ге, допов., перероб. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 500 с.

Божидарнік В. В. Механіка руйнування, міцність і довговічність неперервно армованих композитів : монографія. Т. 1 : Основи механіки руйнування неперервно армованих композитів / В. В. Божидарнік, О. Є. Андрейків, Г. Т. Сулим. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 400 с.

Божидарнік В. В. Механіка руйнування, міцність і довговічність неперервно армованих композитів : монографія Т. 2. : Математичні методи в задачах механіки руйнування неперервно армованих композитів / В. В. Божидарнік, О. Є. Андрейків, Г. Т. Сулим. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 424 с.

Божидарнік В. В. Підвищення ефективності автоматичного складання пластинчастих пакетів магнітопроводів : монографія. – Луцьк : ЛДТУ, 2004. – 140 с.

Божидарнік В. В. Пружна та гранична рівновага анізотропних пластинок з отворами та тріщинами : монографія / В. В. Божидарнік, О. В. Максимович. – Луцьк : ЛДТУ, 2003. – 228 с.

Божидарнік В. В. Теорія пружності : підручн. для студ. вищ. навч. закл. : у 3 т. Т. 1/ В. В. Божидарнік, Г. Т. Сулим. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2012. – 552 с.

Божидарнік В. Технологія виготовлення деталей виробів : навч. посіб. / В. Божидарнік, Н. Григор'єва, В. Шабайкович. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 592 с.

«Крім двох власних, маю ще третю дитину – рідний універ-

ситет», – каже про свій сімейний стан ректор ЛДТУ професор Віктор Божидарнік // Віче. – 2005. – 21 квіт. – С. 7.

Стародуб І. Щоб вища освіта стала якісна й доступна / І. Стародуб // Віче. – 2004. – 2 верес. – С. 7.

Стельмах Б. Віктор Божидарнік : «В нас кожен заслуговує на город» / Б. Стельмах // Генерація. – 2002. – № 2. – С. 4.

Сулим Г. Технічному роду нема переводу / Г. Сулим // Луцький замок. – 2005. – 21 квіт. – С. 12.

Сумська Н. Професор Божидарнік обраний академіком АН Вищої школи України / Н. Сумська // Луцький замок. – 2005. – 27 січ.

Філатенко А. Віктор Божидарнік : «Збулася мрія мого життя» / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 17 квіт. – С. 4.

Філатенко А. Віктор Божидарнік : «Наш університет – моя радість і гордість» / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2006. – 28 верес. – С. 2.

Пальоха О. 22 квітня 60 років від дня народження В. В. Божидарніка (1945) – ректора Луцького державного технічного університету / О. Пальоха // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 55–58.

1 травня

70 років від дня народження

В. І. Зінкевича (1945) –

народного артиста України, Героя України

Василь Іванович Зінкевич народився 1 травня 1945 року в селі Васківці Ізяславського району Хмельницької області. Тут, у маленькому селі, пройшло його дитинство, тут поховані його батьки – тато Іван Харитонович і мама Ганна Прокопівна.

До музики життєвий шлях Василя привів зовсім несподівано. Спершу, збираючись стати художником, одразу по закінченню школи він поїхав на Буковину – у Вижницю, де вступив до училища декоративно-прикладного мистецтва. Згодом талановитий юнак очолив ансамбль танцю «Смеречина». Саме Василь Зінке-

вич – автор знаменитої хореографічної композиції «Буковинська мозаїка», котра разом із декількома іншими його танцювальними постановками по праву увійшли до золотого фонду українського мистецтва. В той же час увінчався неабияким успіхом і дебют молодого модельєра – розроблені ним костюми були удостоєні честі експонуватися на виставках у Парижі. Навчання перервав призов до війська.

З 1966 по 1968 рік Василь – рядовий Самаро-Ульянівської Залізної дивізії у м. Львові, де керував полковим танцювальним колективом, а за сумісництвом виконував обов'язки завідувача Музею бойової слави.

Повернувшись після демобілізації у Вижницю, Василь приймає запрошення керівника ансамблю «Смерічка» Левка Дутківського, і стає солістом колективу. Переломним моментом для початківця-співака стало знайомство зі студентом чернівецького медінституту Володимиром Івасюком (тоді ще учасником гурту «Карпати») на зйомках новорічної телепрограми в Чернівцях. Згодом, під час зйомок фільму «Білий птах з чорною ознакою» у селі Розтоках Путильського району Буковини, Володимир і Василь уже разом відпрацьовують танцювальні сцени – у народних строях, домотканих старовинних сорочках, молоді й щасливі. Саме там композитор Володимир Івасюк написав текст пісні «Черлена Рута», яка згодом отримала іншу, нині відому назву.

На початку 1970-х популярність ВІА «Смерічка» та її солістів – Василя Зінкевича, Назарія Яремчука – поширюється на весь Радянський Союз. А в серпні 1971 року в карпатському місті Яремчі був відзнятий перший український музичний телефільм «Червона рута» (сценарист – Мирослав Сковчелас, режисер – Роман Олексів, оператор – Аркадій Дербінян). Цей фільм став справжнім гімном української авторської пісні. Тут звучать «Намалюй мені ніч» М. Скорика, «У Карпатах ходить осінь», «Юність смerek» Л. Дутківського, «Росинка» Р. Іщука. Спеціально для фільму львівський поет Роман Кудлик пише український текст італійської пісні Джерома Баккі, яка дістає назву «Сизокрилий птах». Вона стає справжнім хітом у репертуарі молоді співачки, викладача Чернівецького музичного училища Софії Ротару. Герой Василя Зінкевича – Борис, молодий шахтар із Донецька, виконує пісні Володимира Івасюка «На швидких поїздах», «Водограй» (в дуеті з Софією Ротару), а також пісню, яка стає куль-

мінацією фільму, «Червона рута». На вітчизняний екран фільм-концерт виходить восени, а вже через місяць «Смерічку» чекає неймовірний успіх у Москві. Солісти ВІА Володимир Івасюк, Назарій Яремчук і Василь Зінкевич беруть участь у телефестивалі «Пісня-71». У конкурсному фіналі в супроводі оркестру Всесоюзного радіо і телебачення під керівництвом Юрія Сілантьєва вони виконують пісню «Червона рута», яка отримує всесоюзну славу. Продовженням тріумфу тріо буковинських співаків стає виступ на Всесоюзному телеконкурсі «Алло, мы ищем таланты» у 1972 році, де вони отримують звання лауреатів.

У складі ВІА «Смерічка» Василь Зінкевич виконує пісні «Горанка» (муз. Л. Дутківського, сл. Д. Леонтюка, С. Борисенко), «Сніжинки падають», «Ти прийди в синю ніч» (муз. Л. Дутківського, сл. А. Фартушняк), «Скажи, скажи» (муз. В. Громцева, сл. В. Бабуха), «Осінь прийшла» (муз. Г. Скупинського, сл. В. Касієва), в дуеті з Назарієм Яремчуком – «Мила моя», «Пісня буде серед нас» (муз. і сл. В. Івасюка), «Ой, чия то крайня хата» (муз. Г. Скупинського, сл. народні) та багато інших. Співак береє участь у запису пісень на Всесоюзній фірмі грампласту «Мелодія», а також для першого диску гурту «Смерічка».

Згодом талановитий продюсер Пінкус Фалік бере ВІА під свою опіку і влаштовує його переїзд до Чернівецької обласної філармонії у якості професійного колективу. Та, як це нерідко трапляється, двоє яскравих співаків – Назарій Яремчук і Василь Зінкевич – не можуть працювати на одній сцені. 1975 року Василь їде до Луцька, на посаду художнього керівника і соліста ВІА «Світязь» Волинської обласної філармонії.

Гурт «Світязь» (раніше – «Карпати» під керівництвом Валерія Громцева) в ті часи поєднував у своєму складі обдарованих музикантів із потужним творчим потенціалом, таких як: Станіслав Чуенко, Михайло Мусієнко, Олександр Серов (згодом – відомий естрадний співак), Олег Дерев'янка, Ігор Перчук. З приходом Василя Зінкевича ВІА «Світязь» досягає піку своєї популярності.

Переїхавши до Луцька, Василь не пориває творчі та дружні контакти з Володимиром Івасюком, котрий саме навчається на композиторському факультеті Львівської консерваторії. У 1979-му, наприкінці квітня, він також надіслав Володі привітання зі святом першого травня, ще не знаючи, що того вже немає серед живих...

22 травня 1979 року Василь Зінкевич разом з усіма прощався з великим українським композитором. Мов некролог, прозвучала в його виконанні пісня Володимира Івасюка «Літо пізніх жоржин» на телевізійній музичній тетралогії «Пори року», відзнятій Центральним телебаченням у 1980 році. То був сміливий вчинок як з боку авторів фільму, так і з боку його учасників – Василя Зінкевича та Софії Ротару. Адже радянськими політиками, котрі прагнули задумити будь-який прояв української самобутності, на саме ім'я Володимира Івасюка була накладена довголітня заборона.

Нині Василь Іванович, як і тоді, визнає: «Своїми сьогоднішніми успіхами я завдячую Володі Івасюку, бо він чесно вірив у мене, у мої можливості. І вже з висоти свого власного досвіду можу впевнено сказати, що так, Володя мав рацію, коли говорив, що співати пісню – замало просто співати ноти. Пісню треба співати серцем, розумом і, безперечно, своєю позицією – в житті, творчості. Ми з його піснями – молоді».

У 1980 році співаку за творчі здобутки присвоєно звання заслуженого артиста УРСР, а у 1986 році – народного артиста УРСР.

Мабуть, найбільш характерною ознакою радянської цензури було зобов'язання кожного популярного артиста естради мати у своєму репертуарі так звану «патріотичну сторінку», яка б засвідчувала його «соціалістичну надійність». У виконавському списку Василя Зінкевича дуже мало російськомовних пісень. Проте одна з них, «Русские березы» на музику Є.Ширяєва і слова Т. Нігматуліна, стала воістину народною і улюбленою для всього багатонаціонального населення Радянського Союзу.

У 1994 році, після проголошення Незалежності України, співака удостоєно звання лауреата державної премії ім. Т. Г. Шевченка. Василь Зінкевич – почесний член журі міжнародного конкурсу молодих виконавців естрадної пісні «Витебск - 1997». У 1999 році плідна творча праця митця приносить йому ще одну нагороду – орден «За заслуги» II та III ступеню.

25 травня 2000 року співак брав участь у ювілейному концерті «Імперія пісні» популярного поета-пісняря Юрія Рибчинського з нагоди його 55-річчя, який відбувався у Київському Палаці «Україна». В цьому ж році, серед імен відомих діячів мистецтв, котрі народились або працювали на Буковині, на «Алеї зірок» у м. Чернівці з'явилося ім'я Василя Зінкевича.

У 2003 році були видані авторські твори Юрія Рибчинського,

до складу яких увійшли альбоми пісень у виконанні Василя Зінкевича: альбом «Крик птици» (серія «Золоті пісні України 70-х»), альбом «Скрипка грає» (серія «Золоті пісні України 80-х»), альбом «Тече вода» (серія «Золоті пісні України 90-х»).

У 2004 році вийшов альбом «Пісні про кохання» в серії «Золота колекція», до якого увійшли пісні «Червона рута» автора Володимира Івасюка і «Залишені квіти» на музику Валерія Громцева у виконанні Василя Зінкевича та ВІА «Смерічка».

У травні 2005 року, з нагоди 60-літнього ювілею співака, на Першому каналі УТ був показаний музичний фільм, присвячений його довгому творчому шляху на вітчизняній естраді. В тому ж році список нагород митця поповнив орден «За заслуги» І ступеню. У серпні 2009 року Василю Зінкевичу присвоєно звання Героя України з врученням ордену Держави.

За роки своєї співочої кар'єри Василь Зінкевич виконав безліч пісень, які нині входять до золотого фонду українського мистецтва: «Балада про мальви» (муз. В. Івасюка, сл. Б. Гури), «Тече вода», «Скрипка грає» (І. Поклад – Ю. Рибчинський), «Ясени» (О. Білаш – М. Ткач), «Два кольори» (О. Білаш – Д. Павличко), «Горянка» (М. Мозговий – В. Кудрявцев), «Рідний край», «Розквітай, любов» (М. Мозговий), «Мамина світлиця» (І. Білозір – Б. Стельмах), «Море вечорове» (П. Россі – Т. Севернюк), «Забудь печаль» (Л. Затуловський – Т. Севернюк), «На полонині», «Музика звучить» (І. Перчук – М. Лисенко), «Музика весни» (П. Дворський – Н. Бакай), «Сині гори» (В. Домшинський – П. Скунць), «Там, де ясні зорі» (О. Серов – О. Богачук), «Новий день над Україною» (Б. Кучер – С. Галябарда) та багато інших.

Нині Василь Зінкевич уособлює найкраще, що є в українській естраді. Він – вокаліст, хореограф, художник, дослідник, закоханий в українські традиції. Ось уже понад сорок років співак живе й трудиться у Луцьку, віддаючи волинському краю свій талант і синівську любов.

Людмила Завада

Література:

Про присудження Державних премій України імені Т. Шевченка 1994 р. : указ Президента України // Літ. Україна. – 1994. – 10 берез.

Про відзначення державними нагородами України з нагоди 14-ї річниці Незалежної України : указ Президента України : на-

городити орденом «За заслуги» І ступеня Зінкевича Василя Івановича – соліста Волин. обл. філармонії, нар. артиста України // *Культура і життя*. – 2005. – 21 верес.

Про присвоєння В. Зінкевичу звання Герой України : указ Президента України від 19 серп. 2009 р. № 631/2009 // *Уряд. кур'єр*. – 2009. – 28 серп. – С. 4 ; *Діалог*. – 2009. – 27 серп. – С. 2.

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексикології, Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Благов. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с.

Про Василя Зінкевича – с. 235.

А Василь Зінкевич – повний кавалер // *Віче*. – 2005. – 1 верес. – С. 3.

Про нагородження Василя Зінкевича орденом «За заслуги» І ступеня.

Бажал А. Небо, море, культ-десант / А. Бажал // *Дзеркало тижня*. – 2006. – 15 лип. – С. 18.

Василь Зінкевич – Герой України // *Віче*. – 2009. – 27 серп.–2 верес. – С. 9.

Василію Зінкевичу – 60! // *Голос України*. – 2005. – 30 квіт.

Високі державні нагороди // *Літ. Україна*. – 2009. – 29 січ. – С. 1.

Про нагородження Василя Зінкевича орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Гуторова Л. Ода матерям / Л. Гуторова // *Україна молода*. – 2011. – 13–14 трав. – С. 19 ; *Високий замок*. – 2011. – 19–25 трав. – С. 16.

Зозуля С. Василь Зінкевич співав... одразу для чотирьох президентів / С. Зозуля // *Слава праці*. – 2012. – 26 січ. – С. 3.

Конкевич Ю. Зінкевич дорісався до Героя / Ю. Конкевич // *Сім'я і дім*. – 2009. – 27 серп.–2 верес. – С. 1.

Конкевич Ю. Зінкевичу і Мареничам – стипендії / Ю. Конкевич // *Сім'я і дім. Нар. трибуна*. – 2006. – 26 січ. – С. 15.

Крайванович С. Василь Зінкевич – Герой України / С. Крайванович // *Вісник+К*. – 2009. – 27 серп. – С. 2.

Луцькому «солов'ю» – 60! // *День*. – 2005. – 29 квіт.

Перший на Волині Герой України Василь Зінкевич // *Телерадіогазета*. – 2009. – 2 верес. – С. 1.

Пісні, що линуть від серця до серця // Наше місто. – 2005. – 28 квіт.

Цюриць С. «Червона рута» – для волинських лісівників / С. Цюриць // Лісовий вісник. – 2011. – № 11. – С. 22.

Шот М. Артистичне братство вітало продюсера // Уряд. кур'єр. – 2006. – 24 черв. – С. 9.

Столярчук Б. Й. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Й. Столярчук.. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Рівне : Зень О., 2011. – 285 с.

Про Василя Зінкевича – с. 113.

Зінкевич Василь Іванович (1.V.1945, с. Васьківці Хмельн. обл.) // Мистецтво України : біогр. довід. – Київ, 1997. – С. 263.

Зінкевич Василь Іванович // Митці України : енцикл. довід. – Київ, 1992. – С. 266–267.

Зінкевич Василь Іванович // Шевченківські лауреати 1962–2001 : енцикл. довід. – Київ, 2001. – С. 190–191.

Коваль О. 1 травня 60 років від дня народження В. І. Зінкевича (1945) – народного артиста України, соліста Волинської обласної філармонії / О. Коваль // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 58–60.

10 травня

75 років від початку радіомовлення у Волинській області (1940)

10 травня 1940 року в ефірі вперше прозвучали слова: «Говорить Луцьк!». Цього ж дня газета «Радянська Волинь» опубліковує статтю «Організація радіомовлення на Волині», де уповноважений Українського радіокомітету Володимир Щербатюк писав: «Обласне радіомовлення відкривається сьогодні через Львівську радіостанцію РВ-94 і буде давати щоденно з 18-ої години 30 хвилин до 19-ої години, а у вихідні дні – з 18-ої години 15 хвилин до 18-ої години 45 хвилин». Першим керівником Волинського радіо був В. Л. Щербатюк (1940–1941 рр.).

З приходом на Волинь німецьких окупантів радіомовлення

було перервано. Відновлено програми було в жовтні 1944 року. Також з розвитком мережі почали діяти радіовузли в районних центрах. Станом на початок 1958 року в області було встановлено 112 тисяч радіоточок. За наступні 15 років проводову мережу було проведено до 305 тисяч радіоточок.

У 1963 році обласна редакція радіо отримала статус радіотекомаітету виконкому Волинської обласної ради депутатів трудящих, а в липні 1970 року його перейменували на комітет по телебаченню і радіомовленню. Водночас він підпорядковувався Державному телерадіокомітету при Раді Міністрів УРСР. За ці два десятки років його керівниками були Г. Орлов, І. Жванко, Л. Філіпчук, І. Трегубенко.

Також на Волині з часом почав діяти кореспондентський пункт Держтелерадіо України. А згодом відкрився корпункт Українського радіо. Його очолив радіожурналіст Матвій Козачук, а пізніше – Михайло Юхта.

У 1974 році в Луцьку відкривається Будинок радіо. З 1983 року впродовж багатьох років ВОДТРК очолював заслужений журналіст України Святослав Пирожко. Саме в цей час було створено міські радіоредакції в Ковелі, Нововолинську, Володимирі-Волинському та Луцьку. Створюється штат власкорів Волинського радіо та плідно працює студія звукозапису Будинку радіо.

У музичній колекції Волинського радіо – десятки тисяч назв творів, також представлені унікальні записи фольклорних колективів нашої області.

Сьогодні серед програм волинського радіо кожен знайде для себе щось цікаве, адже різноманіття програм є досить широким, від інформаційно-аналітичних до розважальних.

Валентина Машлай

Література:

Волинська державна телерадіокомпанія. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 24 с.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с. : іл.

Про обласне радіомовлення – с. 414.

Артищук Б. Радіоаматори Волині у світовому радіоефірі / Б. Артищук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Київ, 2006. – Вип. 6. – С. 168–176.

Денисюк В. Електронні (аудіовізуальні) засоби масової інформації Волині / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині : факти й імена : нариси історії засобів масової інформації Волині ХХ – початку ХХІ ст. / В. Денисюк. – Луцьк, 2005. – С. 295–304.

Жуковський С. Сучасна радіожурналістика Волині / С. Жуковський // Волинь очима молодих науковців : минуле, сучасне, майбутнє. – Луцьк : Вежа, 2009. – Т. 3. – С. 271–273.

Корнелюк Д. Духовність Волині на Волинському радіо і телебаченні / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Вид. 3-тє, доповн. – Луцьк, 2008. – С. 271.

Мальчук С. З історії Камінь-Каширського районного радіо / С. Мальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVI Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 114–115.

Пирожко С. П'ять хвилин у суботу : короткі есеї / С. Пирожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 368 с.

Федчук В. Знайомтесь : радіопрограма „Українці поза Україною” / В. Федчук // Мости братерства : матеріали етнофоруму Єврорегіону „Буг”. – Луцьк, 2003. – С. 71–78.

Віліщук Л. Скажу про колег / Л. Віліщук // Телерадіогазета. – 2010. – 12 трав. – С. 1, 16.

Жуковський С. С. Технічні можливості дровового радіо Волині : реалії та перспективи / С. С. Жуковський // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2008. – № 17 : філологічні науки. – С. 240–242.

Зейлик О. У Луцьку вітали медійників та зв'язківців / О. Зейлик // Діалог. – 2013. – 21 листоп. – С. 3.

Мельничук П. «Громадське радіо» – в ефірі Лесиноного краю / П. Мельничук // Телерадіогазета. – 2014. – 4 черв. – С. 16.

Петренко І. Громадське радіо звучатиме на хвилях «Луцька» / І. Петренко // Волинь-нова. – 2014. – 17 трав. – С. 4.

П'ясецький В. Чому в 1939 році волиняни не почули радіопередач «Голос з Луцька» / В. П'ясецький // Луцький замок. – 2006. – 4 трав. – С. 12.

Федчук В. Метрику радіо допомогла знайти «Волинь» / В. Федчук // Волинь-нова. – 2010. – 25 берез. – С. 6.

Федчук В. Про що повідали книги наказів / В. Федчук // Теле-радіогазета. – 2010. – 6 жовт. – С. 16.

Якименко М. Музей для людей і раритетів / М. Якименко // Голос України. – 2010. – 16 лип. – С. 8.

Яручик В. «Говорить Луцьк!» : 70 років тому відбувся перший радіоєфір для волинян / В. Яручик // Волин. монітор. – 2010. – 25 листоп. – С. 4.

Коваль О. 1 лютого 10 років від часу початку роботи радіостанції «Луцьк» (1995) / О. Коваль // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 28–30.

Дубень О. 10 травня 70 років від початку радіомовлення у Волинській області (1940) / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік. – Луцьк, 2009. – С. 63–65.

13 травня

60 років від дня народження

Г. М. Івашків (1955) – української художниці

Галина Миколаївна Івашків народилася 13 травня 1955 року в Луцьку. З ранніх літ виявляла хист до малювання. Успішно навчалась у Луцькій дитячій художній школі під керівництвом досвідчених педагогів і талановитих художників П. Сензюка, В. Кирилкова, С. Банаха, Л. Каспрук, Г. Хаджиоглова. У 1970 році вступила до Львівського училища прикладного мистецтва. Після закінчення цього навчального закладу навчалась у Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва (1974–1982 рр.).

У 1984 році як краща студентка отримала направлення на викладацьку роботу до Косівського технікуму мистецтв та ремесел. Однак життя склалося так, що довелося повернутися до Луцька.

З 1982 до 1985 року працювала художником-оформлювачем на Луцькому художньому комбінаті. В цей період Галина Івашків здійснила чимало цікавих задумів: оригінальні вирішення в проектуванні вітрин міських магазинів, креативних інтер'єрів для багатьох установ та закладів Луцька. Важливим творчим здобутком художниці був рельєфний розпис стіни для новоствореного музею Лесі Українки «Пори року» при Луцькому педінституті імені Лесі Українки. У 1985–1988 рр. у художниця працює викла-

дачем рисунка, живопису та скульптури на кафедрі образотворчого мистецтва інституту. В цей час вона створила методичний посібник з викладання скульптури. В 1987 році на XXXIII науковій конференції кафедри образотворчого мистецтва виступила із науковим дослідженням «Народне образотворче мистецтво і навчальний процес».

У 1989 році Галина Івашків залишає викладацьку практику і переходить на роботу у Волинський обласний театр ляльок на посаду художника-постановника. Так здійснилася давня, ще дитяча мрія пізнати світ Мельпомени.

Працюючи з великою наснагою, Галина Івашків здійснила тут художнє вирішення багатьох вистав: «Я так люблю... (...мою Україну убогу)» за творами Т. Г. Шевченка; «Лісова пісня» – драма-феєрія Лесі Українки; «Господар нашого двору» – за творами Володимира Лиса; «Снігова королева» – Г. Х. Андерсена; «Сонмрія зеленого гаю» за творами Олени Пчілки та інші.

У 1991 році художниця переходить на постійну роботу до Луцької дитячої художньої школи. Однак не полишає зв'язків із мистецтвом театру. Сценографія та художня постановка у Волинському академічному музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка комічної опери за М. Лисенком та комедії на дві дії за твором Г. Квітки-Основ'яненка «Шельменко-денщик» стали серйозним здобутком Галини Івашків на цій ниві та яскравою подією театрального життя Волині 2013 року.

Працюючи з дітьми у Луцькій дитячій художній школі, художниця опирається на свій досвід та фахові знання. Викладач вищої категорії, вона творчо підходить до кожного завдання і повсякчас перебуває у пошуку нових форм викладання. Налагодила зв'язки із художниками-педагогами групи «Контраст» із м. Любліна (Польща) та з викладачами ліцею мистецтв ім. Ю. Хелмонського. Завдяки особистим контактам Галина Івашків посприяла відвідуванню викладачами школи творчих пленерів на теренах Польщі.

Вдумливо та відповідально працюючи на педагогічній ниві, педагог виховала та підготувала до вступу у спеціальні навчальні заклади багатьох учнів – майбутніх художників України.

Особливе місце в біографії художниці займає народне мистецтво. Вона добре знає і тонко відчуває мелос українського фольклору, успішно використовуючи форми, техніки, прийоми на-

родних майстрів у власній педагогічній, сценічній та художній практиці.

Важливою подією творчого життя Галини Івашків стала робота над ілюстраціями до науково-популярного видання «Поетика волинського вбрання» (2003 р.). Цей альбом із прекрасними малюнками швидко розійшовся по наукових та художніх закладах і тепер широко використовується як науковцями, так і дизайнерами у створенні ескізів сучасного вбрання.

Творчі пошуки Галини Івашків зосереджені в царині станкового малярства, графіки. Улюблені техніки – олія, суха пастель, акварель. З-поміж жанрового різноманіття вона зазвичай надає перевагу пейзажу та натюрморту. Охоче експериментує з особливостями оголеної натури. Часто звертається до портретного жанру. Твори художниці головним чином фігуративні, з ознаками впливу традицій імпресіонізму, а подеколи й експресіонізму. Поряд із цим художниця з великим смаком і натхненням творить об'ємні композиції формалістичного змісту, які співзвучні за виразальною мовою традиціям абстракціонізму. Однак, незалежно від того, що зображено в просторі творів Галини Івашків: осяяний сонцем травневий сад, букет лілій, композиційний мотив із польовими травами та птахами або ж портрет сучасника із проникливим поглядом, що спрямований у вічність, все означене особливою стилістичною манерою, глибиною відчуттів, вмінням побачити і зафіксувати Божий світ у його нескінченному русі форм, барв, мінливості змісту. Своє мистецьке кредо Галина Івашків, формулює як «...прагнення відшукати видимі форми невидимого світу і життя душі», або як «...спробу проникнути у суть речей та явищ для втілення їх у художні образи». У просторі мистецтва художниці час як стала категорія, неначе уповільнює свій рух, прислухаючись до відлуння власних кроків. Гармонія, духовний спокій, умиротвореність – це ті одвічні цінності, яких так бракує сучасній людині з її тривожними передчуттями, розгубленій, зневіреній, виснаженій підступністю та лицемірством, які так часто зустрічаються сьогодні. Саме в цю неспокійну добу для себе і своїх співвітчизників художниця шукає опертя на цінності в царині духу. Руйнівній силі хаосу вона протиставляє життєдайну силу пагонів оновлення. Її мистецтво спрямовує нас до світла і надії.

Колорит творів Галини Івашків означений багатством тональ-

них поєднань. Інколи барви набувають особливого звучання. Покладені на полотно динамічними, легкими і напрочуд точними мазками, вони ніби виграють, сяють, міняться, витворюючи якийсь феєричний, сповнений магічної сили танок.

У 2011 році Галина Івашків стала членом Волинської обласної організації Національної спілки художників України. Багатогранна, творча особистість, вона провадить активне життя в світі мистецтва, працюючи за покликом душі, на славу вітчизняної культури. Художниця є учасником численних всеукраїнських, обласних, міських виставок. На її рахунку чимало престижних міжнародних пленерів, участь у багатьох всеукраїнських виставкових проектах, перемоги у конкурсах. З вірою і натхненням вона дивиться в майбутнє, реалізуючи нові творчі задуми.

Зоя Навроцька

Література:

Гатальська Н. Поетика волинського вбрання : наук.-худож. реконструкція / Н. Гатальська, Г. Івашків. – Луцьк : Ініціал, 2004. – 20 карток.

Гатальська Н. Поетика волинського вбрання : кол. народно-го святкового одягу волинян у фондах Волин. краєзн. музею / Н. Гатальська, Г. Івашків // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 77–80.

Сарапін Г. «Мить» і «Вічність» у полотнах Галини Івашків / Г. Сарапін // Волинь-нова. – 2011. – 20 жовт. – С. 10.

Трофимчук Т. Побачення з Лесею / Т. Трофимчук // Волинь-нова. – 2010. – 23 верес. – С. 6.

У «Арт-кафедрі» вчили створювати «Осінній настрій» // Сім'я і дім. – 2014. – 30 жовт. – 5 листоп. – С. 8.

Штинько В. Акції : мистецька вечірка напередодні Івана Купала / В. Штинько // Волинь-нова. – 2008. – 3 лип. – С. 2.

Штинько В. Краса поліського одягу / В. Штинько // Волинь-нова. – 2005. – 24 лют. – С. 8.

19 травня**110 років від дня народження
Л. К. Пучковського (1905–2001) –
українського етнографа та краєзнавця**

Леон Пучковський – волинський краєзнавець, збирач фольклору, нащадок древнього селянського роду (батько – Каленик Пантелеймонович та мати – Наталія Яківна). Проживши довге й нелегке життя, він присвятив його вивченню лише одного населеного пункту – рідного села. Леон Каленикович Пучковський народився 19 травня 1905 року в селі Литовеж Володимирського повіту (нині Іваничівський район Волинської області). Освіта – три класи початкової польської школи (1912–1915 рр.). Мріяв навчатись далі, але бідність сім'ї не дозволила цього. У 1929 році одружився, виховав двох дітей.

До 1939 року жив під юрисдикцією Польщі. У 1922 році працював бібліотекарем у «Просвіті», брав активну участь у художній самодіяльності. Ще в юні роки став активістом «Просвіти» і КПЗУ. В середині 1920-х років активно включається в роботу революційного так званого «Молодіжного гуртка». Невдовзі гурток потрапив у поле зору поліції і його члени перейшли на нелегальне становище. Леон Пучковський продовжує діяльність уже під псевдонімом «Янушевський». У 1932 році поліція таки натрапляє на його слід і заарештовує, але, не маючи прямих доказів, відпускає.

У його біографії були нелегкі роки полону, примусових робіт. У 1941 році був мобілізований на будову оборонних споруд біля річки Західний Буг. Під час німецького нападу потрапив у полон, після чого чотири місяці перебував у місті Замосць. У 1942 році окупаційною німецькою владою Леон Пучковський був мобілізований на примусові роботи до Німеччини, де пробув до кінця 1945 року. Після повернення додому працював бухгалтером споживчого селянського товариства, а пізніше – місцевого колгоспу. Однак Леон Каленикович завжди мріяв про краєзнавчу роботу і займався нею. Цікавився історією рідного краю та археологією. Задумав написати історію села Литовеж. Матеріали почав збирати ще з 1938 року, але майже все те, що зробив, пропало у роки війни.

Лише у 1964 році як краєзнавець, знову, але вже з потроєною енергією, взявся за розпочату колись справу. Вивчав місцеві стародавні поселення, знайомився з науковою літературою, збирав у односельчан старі знімки. Він склав план старого села в двох варіантах. На одному з них подана територія всього земельного масиву з назвами всіх урочищ і розташування всіх громадських об'єктів від початку заселення села до епохи капіталізму. Другий план – 1911 року, де подана лише заселена частина села з поміткою наявних у цей час господарств.

Протягом 1964–1969 років Леон Пучковський листувався з цілим рядом музеїв та архівів Києва, Ленінграда, Житомира, Варшави, Кракова, Луцька, Львова.

Життя і події періоду панування Польщі 1920–1939 років, прихід і встановлення Радянської влади 1939–1941 років він описав як очевидець цих подій. А встановленню конкретних дат подій вказаного часу, допоміг щоденник, який вів протягом кількох років.

Леон Пучковський постійно був у творчому пошуку – завжди із записником у руках. Збирав звичаї і побут литовежців, записував релігійні і обрядові пісні, вивчав ставлення односельців до подій.

Результатом багаторічної краєзнавчої праці стала книга «Нариси історії села Литовежа», робота над якою була завершена у 1972 році. Проте лише у 1994 році опубліковано окремі сторінки унікальної праці сільського мудреця в часописі «Вісті» та в Іванічівській районній газеті «Колос».

«Нарис історії села Литовежа» цікавий тим, що в ньому сконцентровано і систематизовано чимало відомостей про Литовеж (сучасна назва села), які розсіпані по різних джерелах, у тому числі архівних, наведені дані з фундаментальних історичних праць М. Грушевського, І. Крип'якевича, О. Цинкаловського. У книзі наводяться статистичні дані, подаються звичаї литовежців, їхній побут, ставлення до історичних подій, розповідається про різні випадки із життя односельчан.

Значна кількість матеріалів, зібраних краєзнавцем-аматором передана волинським музеям. У 1998 році при місцевій школі з допомогою Леона Калениковича було започатковано сільський музей, до якого він передав багато цікавих експонатів (документи, фотографії, археологічні матеріали). Він проводив екскурсії і

вечори, зустрічався і ділився спогадами та роздумами з учнями місцевої та сусідніх шкіл, писав статті до газет і журналів.

Багатолітня праця литовезького літописця відповідно пошанована. У 1994 році за підготовку унікальної історико-культурної і краєзнавчої праці «Нарис історії села Литовеж» Леон Каленикович Пучковський був удостоєний обласної літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського. Окремою книгою ця унікальна праця видана в 2005 році, вже після смерті автора.

Лариса Криштапюк

Література:

Леон Пучковський про «Просвіту» в селі Литовеж / Л. Пучковський // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 546–539.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині : монографія. Кн 1. – Луцьк : Вежа, 2003. – 238 с.

Про Л. К. Пучковського – С. 119, 216, 228.

Заклекта П. Багата історія одного експоната / П. Заклекта, С. Борисюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 137.

Оляндер Л. К. Леон Пучковський – літописець села Литовежа / Л. К. Оляндер // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 536–549.

Фалюш Ю. Литовезький літописець Л. К. Пучковський / Ю Фалюш // Минуле і сучасне Волині : Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 79–80.

Вербич В. Леону Пучковському – сто / В. Вербич // Сім'я ідім. Нар. трибуна. – 2005. – 19 трав. – С. 9.

Войтюк Н. І залишив нащадкам свій доробок / Н. Войтюк // Наше місто. – 2005. – 19 трав.

Корнилюк М. «Їм вклоняється Прибузька земля» / М. Корнилюк // Наше місто. – 2010. – 10 черв. – С. 10.

Петрощук В. Серцем торкнулися історії / В. Петрощук // Колос. – 2005. – 24 трав.

Попко Ю. Хай живе пам'ять! / Ю. Попко // Наше місто. – 2005. – 9 черв.

Гатальська Н. 19 травня 100 років від дня народження Л. К. Пучковського (1905-2001) – волинського краєзнавця-аматора / Н. Гатальська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 66–68.

24 травня
75 років від дня народження
К. Т. Шишка (1940–2002) –
українського поета, художника

Костянтин Тимофійович Шишко – відома особистість мистецького життя Луцька другої половини ХХ століття. Волинянин з діда-прадіда, він народився в селі Обенижі на Турійщині 24 травня 1940 року. Від 1944 року і аж до останніх днів мешкав у Луцьку.

У 1957 році успішно закінчив Луцьку середню школу №2. Під час навчання в старших класах активно відвідував художню студію при Палаці піонерів. Педагогічний талант Сензюка Петра Костянтиновича – керівника студії та його авторитет художника-професіонала мали значний вплив на формування творчої особистості Костянтина Шишка, великою мірою визначивши розвиток його естетичних смаків. Набуті в той час знання, доповнені наполегливою самостійною роботою, стали важливим підґрунтям для творчої діяльності.

У 1957 році Костянтин Шишко робить спробу вступити до Львівського університету на факультет журналістики. Набраних балів не вистачило для зарахування у студенти, але історично-філологічний факультет Луцького педагогічного інституту охоче прийняв молодого інтелектуала до себе.

«Роки, проведені на студентській лаві, були найщасливішими моментами мого життя», – згадував пізніше поет. Цікаві друзі-студенти, блискучі педагоги (Валентин Мороз, Дмитро Іващенко, Володимир Покальчук) – все стимулювало до самореалізації, експериментування на ниві літератури та мистецтва, до формування амбітних планів та їхніх перших звершень. Закінчуючи у 1962 році інститут, Кость уже був фаховим філологом і відмінним зна-

вцем історії, а ще талановитим художником-початківцем.

У 1963–1964 роках служив солдатом у Радянській армії, де вступив до КПРС. Після звільнення в запас один рік (1964–1965) займав посаду інструктора Волинського обкому ЛКСМУ.

У 1965 році під час гучної судової справи, яка була сфабрикована КДБ проти викладачів педагогічного інституту – Дмитра Іващенко та Валентина Мороза за звинуваченням у державній зраді, спочатку проходив як свідок, а потім – як підозрюваний. Повз пильний погляд компетентних органів не пройшли надто приязні стосунки із «буржуазними націоналістами» комсомольця Шишка, його активність на поетичних читаннях та інших заходах, які проводили ці педагоги, а надто його вільнодумна поема «Дума про матір». Завершальні рядки цього твору «Ми ж не підпільна організація. Ми нація! Ми все ж таки нація!» стали вироком їхньому авторові.

Після арешту, допитів, пояснювальних записок 20 вересня 1965 року в Луцьку відбулися показові партійні збори первинної партійної організації Волинського обкому ЛКСМУ «про антирадянські прояви, в національному питанні Шишка К. Т. і його подальше перебування в КПРС», які по суті своїй були завуальованим судовим процесом. Костянтина Шишка було опитано в присутності великої кількості учасників. Все, що відбувалося в залі, старанно фіксувалося стенографістами для протоколу. За свідченнями очевидців, підсудний не виглядав переляканим або ж духовно зламаним. Відповідав на запитання послідовно і з гідністю. Це, безсумнівно, ускладнювало його становище. Однак справжнім вироком стала фраза в проголошеному ним останньому слові: «...народи Африки борються за свою незалежність. Чому це заборонено українцям?». Рішення так званих зборів було однозначним: Кость Шишко виключається із членів КПРС. Йому заборонено посідати службові посади, займатися викладацькою та видавничою діяльністю. Гриф «неблагонадійного» унеможливлював публікування власних творів та офіційні зустрічі із читачами.

Отримавши цей «вовчий квиток», двадцятип'ятирічний поет зі статусом «дисидент – недисидент», «засуджений–незасуджений» прожив майже три десятки літ. Поруйнована кар'єра, знищене особисте життя, відсутність будь-яких перспектив кар'єрного росту. Однак у нього залишилися література й образотворче

мистецтво, а це, як він любив повторювати, «зовсім не мало».

Заробляючи на хліб насущний випадковими заробітками, головним чином художньо-оформлювальними роботами, він продовжував багато читати, писав поезію, займався перекладами із іспанської та російської. До широкого читача доносив свої твори шляхом самвидаву, друкуючи їх на власній друкарській машинці, а найчастіше – декламуючи вірші в найрізноманітніших товариствах, в кав'ярнях, дешевих пивницях, шинках. Створив об'ємний доробок авторської та друкованої графіки, більша частина якого нині зберігається в приватних колекціях та фондах Волинського краєзнавчого музею.

Лише в 1993 році внаслідок суспільно-політичних змін приходять переміни і до культурно-мистецького життя, позначившись на творчій долі Костянтина Шишка. Видавництво «Надстир'я» випускає сатиричну поему «Епупея», виходить перша офіційна збірка віршів «Сльоза олії золота», в газетах, часописах, літературних збірниках з'являються його вибрані твори. Костянтин Шишка запрошують вступити до Волинської обласної організації Національної спілки письменників України. Однак втомлений життєвими випробуваннями поет уже не хотів ніяких змін у звичному ритмі буття. «...Все склалося так, як склалося», – часто говорив він, глузливо доповнюючи цю думку: «...необхідно дотримуватись стилю».

Довгоочікувана об'ємна збірка поезії Костя Шишка «Пісня дощу» із передмовою, упорядкуванням та художнім оформленням Анатолія Якубюка з'явилася на світ у 2001 році – за декілька місяців до кончини поета. Вона була своєрідним актом справедливості. Тяжко хворий Кость Шишко помер 24 січня 2002 року, на 64 році життя. Активну участь у дослідженні та популяризації творчої спадщини митця бере Художній музей у Луцьку – відділ Волинського краєзнавчого музею. Так, зокрема, вивчено та передано до фондосховища музею великий комплекс художніх творів, постійно поповнюється особистий архів поета. У 2005 році на день пам'яті Костянтина Шишка в музеї було проведено культурно-мистецьку акцію із відкриттям виставки графіки та документів, де Шишко-поет постав, як цікавий художник.

Зоя Навроцька

Література:

Шишко К. Епупея : сатира і гумор. – Луцьк : Надстир'я, 1993.

– 46 с.

Шишко К. Писанки : поезії. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010.

– 212с.

Шишко К. Пісня дощу : вибране з неопубл. : поезії / упоряд. А. Якубук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 256с.

Шишко К. Сльоза олії золота : вірші. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 18с.

Шишко К. Вереснева елегія, «Сюрчать ведмедики, неначе вартові...», «Рожеве підійшло до жовтого порогу...», «Павині пера згасли на воді...», Акростих // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – Київ, 1992. – Кн. 2. – С. 53–55.

Шишко К. «Доле моя, доле з чорними бровами!», «Мені іскринка кожна дорога», «Прощаючись, прохаю: «Постривай!...», «Про Матір» / К. Шишка // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 263–266.

Шишко К. Луцьк напровесні 1971 / К. Шишко // Луцький замок у мистецькому просторі України : тем. антол. віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд.: М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк : Твердиня, 2012. – С. 27.

Шишко К. «На страту вечір днину вів», «З'явилися на білий світ усі ми, як онова», «Де світло й темінь скоїли сакральну змову», Луцьк напровесні 1971, «Останній погляд в очі голубі» // Перевесло : антол. у 2-х т. – Луцьк, 2001. – Т. 1. : Поезії. – С. 229–232.

* * *

Ковальчук О. Кость Шишко: німогомін із 60-их ХХ століття / О. Ковальчук // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 255–263.

Пащук І. Ще дещо про Костю Шишко / І. Пащук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали ХХVII Міжнар. наук. іст-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 313.

Шишко Костянтин Тимофійович (Кость Шишко) // Золоті сторінки Волинського національного університету імені Лесі Українки. Випускники / упоряд.: І. Констанкевич, Н. Грінчук, Л. Пухер, О. Маховський та ін. ; за заг. ред. І. Коцана. – Луцьк, 2010. – 152 с.

«В одну октаву радість ллю, у другу – смуток синій...» // Во-

линь-нова. – 2013. – 19 верес. – С. 8.

Ковальчук О. Кость Шишко : відгомін із 1960-х / О. Ковальчук // Слово Просвіти. – 2011. – 10–16 лют. – С. 9.

Косьміна М. Кому поставили пам'ятник у Луцьку? / М. Косьміна // Вісник. – 2013. – 14 листоп. – С. 10.

Лазарук В. Костю Шишку виповнилося б 70 / В. Лазарук // Гроно. – 2010. – 15 черв. – С. 62–63.

Місюра В. Кость Шишко : драма поета через призму творчості / В. Місюра // Гроно. – 2010. – 9 берез. – С. 48–49.

Назарчук І. Система не зламала душу поета / І. Назарчук // Волинь-нова. – 2012. – 27 берез. – С. 10.

Пам'ять : Кость Шишко – грані особистості й творчості // Волинь-нова. – 2011. – 31 берез. – С. 2.

Цюриць С. Скверик поета у Луцьку / С. Цюриць // Волинь-нова. – 2010. – 4 трав. – С. 7.

Чернецький І. Не тільки вулиця банкірів / І. Чернецький // Віче-інфом. – 2013. – 22–28 серп. – С. 8.

Штинько В. Пам'ять : Кость Шишко – грані особистості й творчості / В. Штинько // Волинь-нова. – 2011. – 31 берез. – С. 2.

Яручик В. «Чому моя зірочка мре?» / В. Яручик // Волин. монітор. – 2011. – 24 берез. – С. 11.

* * *

Навроцька З. 24 травня 70 років від дня народження К. Т. Шишка (1940–2002) – українського поета і художника / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 65–71.

8 червня

70 років від дня народження

А. Ф. Кривицького (1945) –

українського державного діяча, заслуженого економіста України

Антон Федорович Кривицький народився 8 червня 1945 року в селі Виноградне Березівського району Одеської області в сім'ї робітників. Сім'я Федора і Парасковії Кривицьких була виселена з села Сайчиці Холмського повіту. Згодом, у грудні 1945 року,

батьки переїхали до Луцька, де пройшли дитячі та юнацькі роки Антона. Хлопець зростав у родині, де панувала атмосфера порядності, працьовитості та чесності. Після навчання у Луцькій середній школі № 7, яку закінчив зі срібною медаллю, працював слюсарем на Луцькому електроапаратному заводі. У 1969 році отримав диплом інженера-будівельника Львівського політехнічного інституту, працював за обраним фахом у Луцькому заводоуправлінні будівельних матеріалів. Після служби в армії перейшов на роботу у комсомольські та партійні органи.

З 1984 року працював в органах місцевого самоврядування: головою Нововолинського міськвиконкому (1984–1987 рр.), головою Луцького міськвиконкому (1987–1991 рр.), першим заступником голови Волинського облвиконкому (1991–1992 рр.), головою комітету інвестицій, будівництва, архітектури і містобудування Волинської облдержадміністрації (1992–1994 рр.).

Протягом 1981–1991 років чотири рази обирався народним депутатом міських рад Луцька та Нововолинська.

У липні 1994 року Антона Федоровича Кривицького було обрано міським головою Луцька, вдруге його переобрали у березні 1998 року, а на третю каденцію був обраний у березні 2002 року. Обіймаючи цю посаду, він проявив себе як талановитий лідер громади, дбайливий господар та вмілий керівник, щирий патріот свого міста.

Антон Кривицький – принципова, рішуча, мудра людина. За його підтримки в Луцьку побудували пам'ятники Святому Миколаю, заступнику і покровителю міста Луцька (2000 р.), Тарасові Шевченку (1995 р.), першому президенту України Михайлові Грушевському (2002 р.), пам'ятник-каплицю борцям за волю України (2001 р.), пам'ятний знак жертвам депортації українців із етнічних земель у Польщі (2002 р.).

А. Ф. Кривицький – амбітна, однак абсолютно позбавлена манії величчя людина, яка не страждає на авторитаризм, не визнає наказового способу та активно сповідує стиль роботи команди. Міський голова є творчою людиною, тому у людях цінує працелюбність, порядність, творчу ініціативу. Він поважає чесне партнерство, завжди знаходить «золоту середину» у взаєминах із лідерами політичних партій та громадських організацій. Метою свого життя Антон Федорович називає служіння людям, принципово вірить, що безвихідних ситуацій не буває – життя завжди дає шанс і важливо не втратити його.

Антон Кривицький – автор запатентованої в Україні єдиної комп'ютерної системи обліку обсягу наданих житлово-комунальних послуг і розрахунків за них. Він є ініціатором багатьох нормативно-правових актів, що згодом набрали статусу законів держави, – впровадження місцевого акцизного збору, проведення аукціонів продажу земельних ділянок і нерухомості, створення муніципальної дружини, заборони зовнішньої реклами тютюнових і алкогольних виробів та ін. За його сприяння місто Луцьк стало територією для впровадження загальнодержавних і міжнародних пілотних проектів, таких як: реструктуризація комунальних підприємств і реформа тарифної політики, регуляторна реформа, впровадження заходів із енергозбереження.

У 2006–2010 рр. Антон Федорович працює начальником головного управління містобудування, архітектури та житлово-комунального господарства Волинської облдержадміністрації. 3 грудня 2010 року став радником луцького міського голови Миколи Романюка.

А. Ф. Кривицький – член-кореспондент Академії підприємництва та менеджменту України, кандидат економічних наук, доцент, практикує викладацьку діяльність на кафедрі містобудування Луцького державного технічного університету. Йому присвоєно звання «Заслужений економіст України».

Нагороджений медалями «70 років Збройних Сил СРСР», «Ветеран праці», орденом «Різдво Христове», пам'ятною медаллю «Папи Римського Іоанна Павла II», орденом «За розбудову держави» імені Михайла Грушевського.

Цілком закономірно й абсолютно справедливо, що, крім низки державних, громадських, церковних відзнак, 15 серпня 2002 року А. Ф. Кривицькому присвоєно звання Почесного громадянина міста Луцька.

Протягом багатьох років самовідданої праці Антон Кривицький здобув незаперечний авторитет і повагу як умілий державний керівник та організатор, фахівець своєї справи, який зробив великий унесок у розвиток та розбудову міста Луцька. Він – непересічна особистість, конкретні і плідотворні справи якої посідають важливе місце у процесах, що відбуваються в державі.

Віталія Станіславчук

Література:

Кривицький А. «До громадської думки потрібно прислухати-

ся, бо люди завжди мудріші, ніж влада» / А. Кривицький // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю з видат. волинцями / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 136–137.

Кривицький А. Свобода інформації, врядування та місце самоврядування / А. Кривицький // Українська політична журналістика і вибори : Міжнар. наук.-практ. конф. / ред. М. І. Мартинюк. – Луцьк, 2005. – С. 65–70.

Антон Кривицький: «Гарне місто для гарних людей» // Луцький замок. – 2006. – 2 лют. – С. 1, 2.

Антон Кривицький: «Моя основна функція – говорити голові правду» // Луцький замок. – 2011. – 17 лют. – С. 3, 8.

Антон Кривицький: «Нині торжествує принцип – що гірше сьогодні, то краще на виборах!» / А. Кривицький // Волин. газ. – 2005. – 6 жовт. – С. 14.

Антон Кривицький: «Такі морози – це екзамен для міста на готовність до зими» / А. Кривицький // Вісник. – 2006. – 2 лют. – С. 4.

Кривицький А. За Луцьк! За Україну! За добробут! / А. Кривицький // Вісник. – 2014. – 16 жовт. – С. 19.

Кривицький А. Зміни будуть при наполегливій праці кожного із нас : роздуми міського голови про європейські стандарти / А. Кривицький // Луцький замок. – 2005. – 27 січ.

Кривицький А. Структура виконавчого комітету міської ради: інформаційно-сервісний центр / А. Кривицький // Луцький замок. – 2005. – 15 верес. – С. 2.

Онуфрійчук М. Кривицький Антон Федорович / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2005. – С. 57–58.

Висока відзнака // Луцький замок. – 2005. – 25 серп. – С. 1.

Жарчинська О. За десять років ми переконались, що Кривицький – господар / О. Жарчинська // Вісник. – 2006. – 16 берез. – С. 4.

Малімон Н. Несподіваний Кривицький / Н. Малімон // Віче. – 2005. – 9 черв. – С. 8.

Марченко І. Орден для мера / І. Марченко // Аверс-прес. – 2005. – 8 верес. – С. 4.

Максим'як О. Мер береться за роботу / О. Максим'як // Волин.

газ. – 2005. – 17 листоп. – С. 14.

Пирожик О. Брати уроки у життя / О. Пирожик // Волинь. – 2005. – 7 черв.

Пирожик О. Муніципальний фонд «Мер» / О. Пирожик // Волинь. – 2005. – 10 листоп.

Світліковський М. Антон Кривицький запропонував стратегію соціально-економічного прориву Луцька на 2006–2010 роки / М. Світліковський // Луцький замок. – 2005. – 3 листоп. – С. 2.

Трофимчук Т. Ідей і добрих намірів багато. Грошей мало / Т. Трофимчук // Волин. губерн. відом. – 2005. – 7 квіт. – С. 5.

Гриморович О. 8 червня 60 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945) – Луцького міського голови / О. Гриморович // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 71–73.

Кривицький Антон Федорович // Хто є хто на Волині: видат. земляки : довід.-біогр. вид. – К., 2003. – С. 37.

Кривицький Антон Федорович // Хто є хто в Україні. – Київ, 2001. – С. 223.

10 червня

75 років від дня створення Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (1940)

Головна бібліотека Волині відлік своєї історії відраховує з 10 червня 1940 року – дати прийняття Волинським облвиконкомом постанови №42 про організацію музеїв і бібліотек в області. У документі зазначена перша адреса книгозбірні – вул. Сталіна, 91. Цим же документом було засновано обласну бібліотеку для дітей, міські бібліотеки з відділами дитячої літератури у містах Володимирі-Волинському, Горохові, Ковелі, Любомлі. Документи свідчать, що в роки Другої світової війни фонд бібліотеки зазнав знищення. Відновлення книгозбірні розпочалося у березні 1944 року з поверненням Радянської влади. Створювати бібліотеку довелося першому повоєнному директору Шевяковій Марії Іларіонівні в першу чергу за рахунок видань, що надходили з бі-

бібліотек Харкова, Миколаєва, Полтави, інших міст. У 1945–1957 рр. чисельність фонду зростає завдяки одержанню обов'язкового платного примірника російськомовної літератури. Таким чином надійшло біля 40 тис. примірників. На час запровадження типових штатів і формування нової структури книгозбірні (1967 р.) у фонді бібліотеки налічувалося 200 тис. одиниць зберігання.

Завдяки героїчним зусиллям колективу, вмілим діям пов'язаних керівників Дудченка А. І., Гузачова Г. А., Стратулат В. Ф., Рижкової З. М. бібліотека здобула визнання у регіоні як осередок освіти і культури.

Яскрава сторона діяльності обласної бібліотеки для дорослих пов'язана з перебуванням на її чолі Віри Феодосіївни Єлісеєвої, учасника Великої Вітчизняної війни. До переходу в 1964 році на посаду директора обласної бібліотеки для дорослих Віра Феодосіївна вже мала досвід заснування мережі дитячих бібліотек в області, створення обласної бібліотеки для дітей. Першими кроками, які зробила В. Ф. Єлісеєва на посаді директора, було зміцнення основних ділянок високоосвіченими фахівцями – О. В. Гороть (Домбровською), М. М. Мах, Л. С. Лелявською (Рябук) та ін. В ці роки колектив працював над утвердженням наукового статусу, формулюванням своїх головних пріоритетів. Дієвою учасницею цих процесів була заступник директора П. П. Черниш (Сіренко), випускниця харківського вузу 1952 року.

Бібліотека по праву вважалася школою виховання керівних працівників для бібліотечної галузі області. У 1962–1980 рр. провідні структурні підрозділи у книгозбірні очолювала Тарнавська Р. М. (у 1980–1986 рр. – заступник директора обласної бібліотеки для юнацтва, у 1986–1994 рр. – директор обласної бібліотеки для дітей). У бібліотеці розпочалася трудова біографія К. С. Блащук, яка після роботи на керівних посадах в обласній бібліотеці для дітей у 1996 році повернулася в головну бібліотеку на посаду директора.

Бібліотека росла, мужніла, змінювала адреси. До грудня 1977 року вона перебувала у приміщенні пам'ятки архітектури за нинішньою адресою – проспект Волі, 2.

Після здачі в експлуатацію нового приміщення по вул. Шопена, 11 потужністю 500 тис. томів бібліотека вступила в нову епоху. За короткий час – з січня по квітень 1978 року – було обладане книгосховище, оформлено сучасний інтер'єр, і 15 травня бібліотека урочисто зустріла перших відвідувачів.

1970–1980 роки були справді успішними для колективу. Експозиція про його діяльність демонструвалася на ВДНГ СРСР у м. Москві. Переїмати досвід волинян приїжджали колеги під час республіканських конференцій (1978, 1981, 1988 рр.)

Після майже двадцятилітнього керівництва В. Ф. Єлісєєва у лютому 1984 року пішла на заслужений відпочинок. Керівником бібліотеки призначена Кухарська Галина Сергіївна. У березні того ж року бібліотека одержала і нового заступника директора з наукової роботи Боєчко Тамару Вікторівну. Бібліотека долучилася до процесів національного, культурного відродження. Особливо вагомим був внесок Валентини Василівни Москалюк, завідувача науково-методичного відділу, яка стала лауреатом премії імені Миколи Куделі (1995).

27 лютого 1991 року відбулося присвоєння імені Олени Пчілки, подія, яка визначила шлях подальшого розвитку бібліотеки як просвітницького центру.

У 1996–2000 рр. на чолі бібліотеки перебувала Блащук Клавдія Степанівна, якій удалося зрушити з місця питання зміцнення матеріальної бази, реконструкції приміщення. У 1999 році проведено ремонт фасаду східців, актовій зали. Масштабними були урочистості з нагоди 150-річчя від дня народження Олени Пчілки. Відкрито куточок Олени Пчілки, який у майбутньому став духовним осередком закладу, а також проведено наукову конференцію та літературний вечір.

У березні 2001 року директором бібліотеки призначено Стасюк Людмилу Антонівну. Того ж року бібліотека здобула грант Посольства США в Україні на організацію Інтернет-центру. Його відкриття 19 грудня поклало початок активним інноваційним процесам. У 2003 році запроваджено посаду заступника директора з питань інформатизації та засновано відділ автоматизації і комп'ютерних бібліотечних технологій. Завдяки активній позиції Рибачук Наталії Володимирівни, яка очолила цю ділянку, реалізовано ряд успішних проєктів, зокрема, створення за сприяння МФ „Відродження” регіонального інформаційного порталу (2003–2004 рр.), відкриття центру європейської інформації (2005), реалізації в області програми „Бібліоміст” (2010–2014 рр.). 31 травня 2010 року перших відвідувачів зустрів регіональний тренінговий центр, що став потужною навчальною базою для бібліотекарів, які беруть участь у реалізації програми „Бібліоміст”.

Результатом його діяльності стала подальша організація центрів надання нових послуг із використанням вільного доступу до Інтернет у 85 бібліотеках Волині, а також посилення взаємодії з громадським сектором області. Бібліотека активно співпрацювала з ГО „Фундація розвитку громад” у реалізації проєктів „Бібліотеки мости до е-урядування”, „Здорова нація здорове майбутнє” та ін. Відновлено роботу центру європейської інформації. Надає послуги мешканцям віддалених громад Волині дистанційний пункт безоплатної правової допомоги, заснований Волинською обласною організацією спілки юристів України. Діє щосередини юридична приймальня Головного управління юстиції у Волинській області.

З 2006 року у структурі бібліотеки працює інформаційний центр „Вікно в Америку”, який і надалі має підтримку Посольства США в Україні.

Бібліотека – визнаний у регіоні дослідницький центр у сфері краєзнавства. Засновником напрямку була Ксендзук Емілія Степанівна, в 2001–2011 рр. – заступник директора з наукової роботи. Відділ краєзнавчої роботи у співпраці з Волинським краєзнавчим музеєм здійснює випуск „Календаря знаменних і пам'ятних дат Волині”, який має схвальну оцінку фахівців Національної історичної бібліотеки України. Значний резонанс у громадськості одержало видання біобібліографічних посібників, присвячених спадщині Олени Пчілки, наших сучасників Василя Слапчука, Йосипа Струцюка, Василя Гея, Петра Маха, Володимира Рожка та ін.

Фонд бібліотеки нині нараховує 673,1 тис. прим. видань, у тому числі – 2,7 тис. одиниць рідкісних, цінних. Найстаріше видання бібліотеки – «Превращения Овидіявы съ примечаніями и Историческими объяснениями» (1795 р.). У 1980-і роки через букіністичні магазини придбані дореволюційні краєзнавчі видання, що стали окрасою фонду, зокрема Павла Тутковського «Месторождение строительных камней в Луцком уезде Волынской губернии» та «Послетретичные озера в северной полосе Волынской губернии» 1912 року видання, а також твори Миколи Теодоровича, церковного історика, дослідника. Книгозбірня – найбільше в області сховище творів друку. Так, обласна газета „Волинь” зберігається з 1947 року, районні газети – з середини 60-х років минулого століття. Завдяки фінансовій підтримці обласної ради

та облдержадміністрації підтримується репертуар періодичних видань, який налічує 430 назв, є одним з найбагатших серед обласних бібліотек Західного регіону.

Проведення заходів високої емоційної напруги і патріотичного змісту – презентацій книг, літературних вечорів – забезпечили бібліотеці авторитет значного соціокультурного центру. Досконалим володінням мистецтвом слова відзначаються Кириченко Ольга Володимирівна, Литвина Жанна Володимирівна, Алексійчук Зоя Панасівна, лауреат обласної премії імені Миколи Куделі 2013 року.

Бібліотека – ініціатор проведення літературного конкурсу „Неповторність”, який здобув репутацію престижного літературного змагання в Україні. Бібліотека пишається конкурсантами, що поповнили лави Національної спілки письменників України – Іваном Котовичем, Юлією Хвас, Вікторією Литвак, Ганною Луцюк, Оленою Пашук та ін. Журі конкурсу з 2003 р. очолює член НСПУ Клава Корецька.

Один із головних аспектів діяльності головної бібліотеки Волині – моніторинг існуючої мережі бібліотечних закладів області, надання фахової допомоги працівникам районних, міських, сільських книгозбірень. Велика увага відведена питанням координації діяльності обласних бібліотек у проведенні семінарів, тренінгів, виданні методичних посібників, узагальненні досвіду кращих бібліотек.

Починаючи з 2006 року, дирекція бібліотеки ініціювала ряд масштабних робіт із реконструкції приміщення. Зокрема, проведено заміну системи опалення з установленням сучасної дахової котельні, що дало змогу відновити нормальний тепловий режим, створити комфортні умови користувачам. Здійснено реконструкцію системи водопостачання, часткову заміну дахового покриття. У 2014 р. проведена реконструкція аварійних балконів.

29 червня 2011 року відбулася хвилююча подія відкриття пам'ятника Олені Пчілці, спорудженого за кошти обласної громади. Автор пам'ятника – народний художник України Микола Наумович Обезюк. Замовником робіт була громадська організація Волинське обласне відділення Української бібліотечної асоціації.

Людмила Стасюк

Література:

Постанова Волинського облвиконкому про організацію му-

зеїв і бібліотек в області, 10 червня 1940 р. // Волинь Радянська (1939–1964 рр.) : зб. док і матеріалів. – Львів, 1971. – Ч. III. – С. 54–55.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2011. – 692 с.

Про Волинську ДОУНБ імені Олени Пчілки – с. 385–387.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток бібліотечної справи в краї : матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. 6-ки ім. Олени Пчілки / відп. за вип. А. М. Силюк, А. Л. Стасюк. – Луцьк, 2005. – 134 с.

Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки // Волинь бібліотечна : довідник. – Луцьк, 2003. – С. 10–13.

Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки // Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексикології, Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Благов. – Київ, 2006. – С. 202–203.

Понагайба А. А. Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олени Пчілки – партнер проекту «Консорціум» Історична Волинь» / А. А. Понагайба // Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ, 2011. – С. 157–160.

Стасюк Л. А. З історії присвоєння імені Олени Пчілки Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 217–218.

Стасюк Л. Історія спорудження погруддя Олени Пчілки в м. Луцьку : хроніка подій / Л. Стасюк // Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 283–285.

Анатольська О. «Бібліоміст» з'єднав із Біллом Гейтсем / О. Ана-тольська // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2010. – 3–9 черв. – С. 2.

Бібліотечна Волинь пам'ятає // Волин. газ. + Кур'єр 7 муз. – 2011. – 29 верес. – С. 2.

Бондарчук А. Новосельє бібліотеки / А. Бондарчук // Правда України. – 1978. – 17 января.

Вербич В. Волинський храм книги на рубежі тисячоліть / В. Вербич // Луцький замок. – 1999. – 10 черв.

Відкритий доступ до юридичної інформації // Діалог. – 2014. – 27 лют. – С. 9.

Герасимик М. Відкритий доступ до юридичної інформації / М. Герасимик // Юрид. Вісник України. – 2014. – 15–21 лют. – С. 14.

Євтушок Є. Українська книга : погляд бібліотекарів Волині / Є Євтушок // Бібл. планета. – 2007. – № 4. – С. 37–38.

Ксендзук Е. Правове інформування як аспект діяльності Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки / Е. Ксендзук // Бібл. форум України. – 2010. – № 2. – С. 19–21.

Ксендзук Е. Програма «Бібліоміст» на Волині: перший рік діяльності / Е. Ксендзук // Луцький замок. – 2011. – 10 лют. – С. 4.

Пункти доступу громадян до інформації органів державної влади у бібліотеках України // Вісник громад. Рад. – 2013. – № 4. – С. 43–44.

Рибачук Н. Волинський регіональний тренінговий центр – центр життя громади / Н. Рибачук // Бібл. форум України. – 2013. – №3. – С. 39–40.

Стасюк Л. Крайни шану віддали [встановлено пам'ятник Олені Пчілці] / Л. Стасюк // Жінка. – 2012. – 2 лют. – С. 32.

Стасюк С. Провідний книгозбірні Волині – 70 / С. Стасюк // Аверс прес. – 2010. – 17 черв. – С. 8.

Штинько В. Скарбниця мудрості / В. Штинько // Волинь-нова. – 2010. – 17 черв. – С. 6.

Якименко М. Слухати книги / М. Якименко // Голос України. – 2010. – 19 черв. – С. 10.

Ксендзук Е. С. Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки / Е. С. Ксендзук // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5 : (Вод.-Гн). – С. 62.

Стасюк Л. 10 червня 65 років від дня створення державної обласної бібліотеки для дорослих (1940) / Л. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 74–76.

10 червня**75 років від дня створення
Волинської обласної
бібліотеки для дітей (1940)**

Літопис історії бібліотеки бере початок 10 червня 1940 року. Саме тоді було прийнято Постанову № 410 Волинського виконавчого комітету про утворення Державної обласної бібліотеки для дітей в м. Луцьку. Однак практична діяльність була перервана Великою Вітчизняною війною, і лише після звільнення області від німецьких окупантів 1944 року був відкритий дитячий відділ при обласній бібліотеці для дорослих. Постановою № 30 виконкому Луцької міськради від 17.01.1947 року «Об утверждении плана выпуска продукции предприятиями г. Луцка на 1947 год и плана развития сети просвещения, культуры и жилищно-коммунальных учреждений» було передбачено виділення окремого приміщення для обласної бібліотеки для дітей. Того ж 1947 року бібліотека, фонд якої нараховував до 5 тис. прим., розчинила свої двері для юних читачів у двох невеличких кімнатах Луцького міського палацу піонерів та школярів. Крім державних асигнувань, фонд значною мірою поповнювався за рахунок добровільних пожертв організацій, окремих громадян. Багато літератури подарували педагогічні колективи шкіл міста. Цікаво, що першою, занесеною в інвентарний облік, була книга «Мыльный пузырь» 1936 року видання (вид-ва «Детгиз»).

Першим директором бібліотеки стала Віра Феодосіївна Єлісеєва, випускниця Харківського педагогічного інституту 1947 року, нагороджена багатьма бойовими медалями, а в мирний час за досягнення в розвитку бібліотечної справи – орденом «Знак пошани». Завдяки її наполегливості, енергії, професіоналізму дитяча книгозбірня стала центром виховання юних громадян. У наступному 1948 році відкривається читальний зал площею 18 кв. м., кількість читачів збільшується до 2 тис. Поступово зростає бібліотечний фонд, розширюється структура, штат, зміцнюється матеріальна база. У 1951 році у бібліотеці працюють абонемент, читальний зал, відділ комплектування, методичний та адміністративно-господарський відділи, загальна площа становить 50 кв. м., а штат складають 9 працівників. За період з 1947 по 1973

роки бібліотека тричі переїжджала з приміщення в приміщення, які були непристосованими, не відповідали структурі бібліотеки і зростаючим вимогам до бібліотечного обслуговування дітей. З 1973 року і донині бібліотека займає частину приміщення першого поверху житлового будинку загальною площею 500 кв. м. по проспекту Волі, 37.

Сьогодні Волинська обласна бібліотека для дітей – сучасний науково-методичний, культурний, інформаційний і просвітницький центр, до структури якого входять 10 відділів. До послуг користувачів – універсальний фонд, що становить 108 тис. прим. книг, 128 назв газет і журналів, потужні ресурси мережі Інтернет. Щороку бібліотека обслуговує понад 17 тис. користувачів, і кожен з них знаходить тут для себе необхідне – допоміжні матеріали для виконання шкільних завдань, книги для задоволення власних уподобань.

У бібліотеці створено належні умови для міжособистісного спілкування, змістовного дозвілля школярів шляхом організації об'єднань за інтересами – лялькового театру книги «Золотий ключик», літературної «Світлинки», літературно-пізнавального клубу «Кругозір», літературно-мистецьких віталень «На струнах серця», «Варіації».

Налагоджено тісну співпрацю та плідні стосунки зі школами, позашкільними установами, літературно-мистецькими організаціями, творчими спілками, школою-інтернатом. Протягом року в бібліотеці проводяться екскурсії для учнів шкіл міста, під час яких діти знайомляться з діяльністю книгозбірні, фондом, довідково-бібліографічним апаратом тощо. Створено належні умови для диференційованого бібліотечного обслуговування користувачів міста.

З 2008 року бібліотека освоює програму MARK-SQL, яка має на меті повну автоматизацію бібліотечних процесів. З 2010 року бібліотека – є член Корпорації дитячих бібліотек України з аналітичного розпису періодичних видань.

Реалії інформаційного суспільства вимагають від бібліотеки мобільності, готовності і здатності працювати в умовах тотальної комп'ютеризації та інформатизації. Перемога у IV раунді програми Бібліоміст "Організація нових бібліотечних послуг на основі безкоштовного доступу до інтернету" задовольнила потреби користувачів бібліотеки у сучасній комп'ютерній техніці та дозволила реалізувати заявлені проекти – «Дитячий фотооб'єктив»,

«Зоодруг», «З комп'ютером на ти». Участь у конкурсі проєктів фірми Funmedia «English123 в бібліотеці» програми «Бібліоміст» дозволяє надавати користувачам бібліотеки безкоштовний доступ до курсу вивчення англійської мови «English123», побудованого за сучасною інтерактивною інноваційною методикою «123».

Бібліотека є переможцем Всеукраїнських конкурсів «Вивчаємо англійську в бібліотеці» у номінації «Відео», що дало можливість популяризувати діяльність бібліотеки у Польщі; «БібліоКіноФест – 3» (ролик «В бібліотеці читають навіть хом'яки»).

Бібліотека розпочала реалізацію нових інноваційних форм популяризації роботи бібліотеки, таких, як арт-мозаїки, експозиції, вуличні проєкти, інсталяції, онлайн-конкурси. Працівники бібліотеки були учасниками Всеукраїнського Ярмарку бібліотечних інновацій «Сучасна бібліотека: рухаємось вперед», де презентували постер у конкурсі бібліотечних плакатів. Бібліотека належить до переможців конкурсу програми Бібліоміст «Регіональні *пiap-офiси* сучасних бібліотек», який передбачає тісну співпрацю бібліотеки і ЗМІ для найповнішого і найширшого висвітлення роботи бібліотеки для української громади.

Літературно-мистецькі акції проводяться за участю літераторів, акторів, художників та інших відомих краян, працівників краєзнавчого музею та музею Волинської ікони, викладачів та учнів музичних, художніх шкіл. Бібліотека реалізовує проєкти «Родинний вихідний «Із бібліотекою разом»», «Стань вище - читай», «Бібліотека їде в гості», «Світ пограниччя», «Волинь читає дітям», метою яких є відродження традиції читання у колі української родини; зацікавленість у користуванні друкованою книгою як джерелом знань, заохочення до систематичного читання, залучення до бібліотеки нових користувачів.

Людмила Хілуха

Література:

Постанова Волинського облвиконкому про організацію музеїв і бібліотек в області, 10 червня 1940 р. // Волинь Радянська (1939–1964 рр.) : зб. док. і матеріалів. – Львів, 1971. – Ч. III. – С. 54–55.

Волинська обласна бібліотека для дітей // Волинь бібліотечна

: довідник. – Луцьк, 2003. – С. 15–16.

Англійська в сучасній бібліотеці – це просто // Волинь-нова. – 2014. – 1 трав. – С. 2.

Граніч Н. Духовна скарбниця знань / Н. Граніч // Світ дитячих бібліотек. – 2008. – № 1. – С. 4–6.

Гуменюк Н. Коли читають діти... / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 27 груд.

Гуменюк Н. Свято, яке ніколи не закінчується / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 27 берез. – С. 1.

Дмитрієва Н. Голуба стріла обов'язково прилетить / Н. Дмитрієва // Луцький замок. – 2003. – 2 січ.

Дозвілля : Рубка Боб призначає побачення ... у бібліотеці // Волинь-нова. – 2013. – 16 лип. – С. 2.

Казкові витинанки Тетяни Кравченко та її вихованців // Волинь-нова. – 2014. – 18 січ. – С. 2.

Кващеньк С. Ювілейний рік бібліотеки // Сім'я і дім. – 2010. – 5–11 серп. – С. 2.

Кобзаренко А. Сузір'я вічного й святого – дитяча книга на землі / А. Кобзаренко // Світ дитячих бібліотек. – 2008. – № 1. – С. 2–3.

Конкурси : відзначили кращого читача року // Волинь-нова. – 2012. – 5 квіт. – С. 2.

Мелехова І. На допомогу книжці – комп'ютер / І. Мелехова // Віче-інформ. – 2013. – 7–13 листоп. – С. 8.

Поетеса очолила обласну бібліотеку // Луцький замок. – 1999. – 25 берез.

Полікарпова Л. Невичерпне джерело духовності / Л. Полікарпова // Світ дитячих бібліотек. – 2008. – № 1. – С. 13–15.

Романюк О. Відтепер на Волині читають навіть хом'яки! / О. Романюк // Слово Волині. – 2014. – 13 лют. – С. 8.

Творчість юних : казкарському роду нема переводу // Волинь-нова. – 2013. – 9 квіт. – С. 2.

Тимошук Я. Наймолодшому читачеві – усього 2 роки / Я. Тимошук // Волинь-нова. – 2013. – 1 жовт. – С. 9.

Турбаніст Т. М. На крилах книжкового всесвіту / Т. М. Турбаніст // Культура і життя. – 2008. – 7 трав. – С. 8.

У сучасній бібліотеці читають навіть хом'яки // Волинь-нова. – 2014. – 11 лют. – С. 2.

Філатенко А. Книжкове перенаселення у бібліотеці / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2013. – 10 листоп. – С. 8.

Філатенко А. Безсмертне джерело книги / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 3 квіт. – С. 15.

Хілуха Л. Храм людської мудрості / Л. Хілуха // Луцький замок. – 2000. – 28 верес.

Штинько В. Акції: відомі волиняни агітують за книги / В. Штинько // Волинь-Нова. – 2012. – № 25. – 3 берез. – С. 2.

19 червня

70 років від дня народження

Л. І. Приходько (1945) –

народної артистки України

Людмила Іванівна Приходько народилася 19 червня 1945 року в місті Каневі Черкаської області. Мріяла стати актрисою з дитинства, особливо після перегляду вистави "Лебедине озеро" Чайковського, фантастичний світ якої лишив яскраві враження. Бажання навчатися та робити все так, аби родина пишалась тобою, виховали у Людмили Приходько якості лідера та почуття національної гідності. У 1963 році вона закінчила середню школу із золотою медаллю. Того ж року вступила до Київського державного інституту театрального мистецтва, який закінчила з відзнакою. Молоду талановиту актрису запросили на роботу п'ять театрів, та обрала вона Полтавський облмуздрамтеатр імені М. Гоголя, де довірили відразу три головні ролі. Перша роль – Люба в "Синіх росах" Зарудного. Потім були Івано-Франківськ, Тернопіль, в яких – десятки прекрасно зіграних ролей молодій актриси Людмили Приходько та велика підтримка чоловіка Миколи Стефурака.

1976 року у зв'язку з призначенням чоловіка Людмила Іванівна стала актрисою Волинського обласного музично-драматичного театру. Тут розквітнув її талант, було пережито трагедії та радощі, тут чекав успіх, визнання, здобуто звання заслуженої, а згодом і народної артистки України. Словами вдячності та пошани згадує актриса своїх колег Марію Клименко та Федора Балабуху. Від першого виходу на сцену Людмилою Приходько зіграно понад сто п'ятдесят ролей у виставах сорока режисерів-постановників. Велика кількість ролей була пов'язана з режи-

сером Михайлом Ілляшенком, який дав можливість розкрити актрисі свій талант на сцені у ролях: Марія "Преблагенна наша мати", Кочубеїхи у "Іван Мазепа", сеньйори Купулетті "Чума на дві родини ваші". Перед глядачем повставала Мавкою у "Лісовій пісні" Лесі Українки, Анною у "Землі" за О. Кобилянською, Валею в "Іркутській історії" О. Арбузова, Лесі Українки в "Одержимій" М. Олійника, Дусі "Я завжди посміхаюсь" Я. Сегеля, Бібі у "Чортовому плем'ї" Т. Мухтарова та інші. Найбільш улюблена – роль Лісістрати в комедії Аристофана, в якій головна героїня – жінка великої сили, співзвучна з характером Людмили Іванівни. Вона спробувала себе в образі Матері у "Світанковій феї" А. Касони, (постановник А. Мельничук), Бабусі Еухенії у "Дерева помирають стоячи" А. Касони, (режисер-постановник – Петро Ластівка).

У березні 1988 року Указом Президії Верховної Ради УРСР Людмилі Приходько присвоєно звання заслужений артист УРСР. 1993 року Указом Президента України за великий особистий внесок у розвиток українського театрального мистецтва та високу виконавську майстерність – звання народного артиста України.

З особливим успіхом відбувалися творчі вечори Людмили Приходько у Києві в республіканському будинку актора, у Львові – в будинку актора та в рідному актрисі Каневі, в якому брали участь провідні митці України – Ольга Кусенко, Степан Олексенко, Марина Герасименко, Павло Громовенко, Федір Стригун, Таїсія Литвиненко, Лариса Кадірова, Ніна Матвієнко, Анатолій Ротенштейн, Зінаїда Дегтярьова та інші. Приемні враження лишилися від гастролей у Сибіру, на Уралі, в Молдавії, а також у Польщі, де були з трупю театру на запрошення української діаспори із виставами і концертними програмами. У 1995 році рішенням педради у Канівській міській гімназії ім. І. Франка, яку свого часу закінчувала Людмила Іванівна, заснована стипендія її імені для відмінників із гуманітарних предметів.

Волинь для народної артистки України Людмили Приходько стала рідною землею. Волинський глядач сповна відповідає їй прихильністю, оваціями та завжди заповненими залами театру. Як подяка за майстерність у 2001 році удостоєна літературно-мистецької премії ім. Лесі Українки, ставши першим лауреатом цієї нагороди.

Марія Філонюк

Література:

Приходько Л. «Усі мої героїні були зіткані з любові» / Л. Приходько // Топ-волинянин : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 210.

Приходько Л. Бачити диво / Л. Приходько // Віче-інформ. – 2013. – 16 січ. – С. 1.

Алексеев В. «До чого тут мер чи президент...» / В. Алексеев // Волин. губерн. відом. – 2005. – 23 черв. – С. 14.

Вітаємо! // Віче. – 2010. – 2–8 верес. – С. 1.

Гостини у народної // Віче. – 2007. – 14–20 черв. – С. 8, 9.

Гуменюк Н. Все віддала б лиш за одну сльозу... / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 15 лют. – С. 8.

Гуменюк Н. Людмила Приходько: «Я затята, як гайдамачка. Ніколи не опускаю голову» / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 1 лют. – С. 8, 16.

Зустрічі: Людмила Приходько зіграла Мавку більше 300 разів // Волинь-нова. – 2012. – 25 лют. – С. 2.

Із заслуженою нагородою Вас, Людмилу Іванівно! // Діалог. – 2010. – 2 верес. – С. 4.

Про присвоєння почесного звання кавалера ордена княгині Ольги III ступеня Л. Приходько.

Людмила Приходько: «Такої премії в державі ще не було...» // Віче-інформ. – 2013. – 11–17 лип. – С. 2.

Людмила Приходько: «Усі мої героїні були зіткані з любові» // Твій вибір. – 2013. – 14–20 лют. – С. 4.

Народній артистці України Людмилі Приходько у день її народження доля подарувала «веселку» // Віче. – 2010. – 24–30 черв. – С. 1.

Романюк Н. Жінки розцвітають попри кризу / Н. Романюк // Віче. – 2009. – 5–11 берез. – С. 2.

Стасюк С. Життєва сцена / С. Стасюк // Аверс прес. – 2009. – 5 берез. – С. 1, 9.

Філатенко А. І прем'єра, і ювілей / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 15 лют. – С. 7.

Філатенко А. Митцю не треба нагород, його нагородила доля / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2010. – 19 черв. – С. 9.

Шегда С. Її життям стала сцена / С. Шегда // Діалог. – 2009. – 22 жовт. – С. 14.

Приходько Людмила Іванівна // Хто є хто на Волині: наші зем-

ляки : довід, біогр. вид. – Київ, 2004. – Вип. 2. – С. 118.

Коваль О. 19 червня 60 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – актриси Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка / О. Коваль // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 79–81.

19 червня
60 років від дня народження
Л. А. Стасюк (1955) –
директора Волинської державної обласної
універсальної наукової
бібліотеки імені Олени Пчілки,
заслуженого працівника культури України

Професіоналізм, відданість справі, освіченість, креативність – якості, притаманні Людмилі Антонівні Стасюк, директору Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, заслуженому працівнику культури України. Свій ювілей Людмила Антонівна зустрічає у розквіті творчих сил, збагачена життєвим досвідом і мудрістю прожитих років.

Л. А. Стасюк народилася 1955 року в селищі міського типу Демидівка на Рівненщині. У 1962–1972 роках навчалася у Демидівській середній школі. Любов до книги привела її до Київського державного інституту культури, який закінчила у 1976 році. Трудову діяльність Людмила Антонівна розпочала у цьому ж році у Волинській обласній універсальній бібліотеці на посаді бібліотекаря відділу читальних залів. У цій бібліотеці працювала понад 13 років на різних посадах, пройшовши шлях від простого бібліотекаря до завідувача науково-методичного відділу. Старанність, професійні здібності, аналітичне мислення Людмили Стасюк не залишилися непоміченими адміністрацією – в 1989 році її призначено старшим інспектором по бібліотеках обласного управління культури. Період роботи в адміністрації був сприятливим для професійного зростання і розвитку ділових якостей Людмили Антонівни.

1996–1999 роки – роки керівництва Волинською обласною

бібліотекою для дітей. Період діяльності на посаді директора у цій книгозбірні наповнений приємними спогадами про спілкування з найменшим читачем, де була свідком його особливого пізнання світу через хорошу книгу, яку нерідко сама ж рекомендувала прочитати.

У 1999 році Л. Стасюк волею долі повертається до своєї рідної обласної наукової бібліотеки, а в 2001 році призначається її директором. Керована нею книгозбірня сьогодні – провідний просвітницький, культурний, науково-інформаційний центр області, науково-методичний центр для бібліотек Волині. Новаторський характер, пошук інноваційних орієнтирів для розвитку установи, відчуття потреб сучасності вивели книгозбірню на новий етап розвитку. Ініційована нею активна проектна діяльність дала можливість модернізувати установу та впровадити новітні інформаційні технології. У 2001 році за сприяння Посольства США в Україні в рамках проекту "Інтернет для користувачів публічних бібліотек" відкривається Інтернет-центр. Упродовж 2004–2008 років відбувається автоматизація виробничих процесів, формується електронний каталог, відчиняють свої двері для відвідувачів Центр Європейської інформації, інформаційний центр "Вікно в Америку", бібліотека долучається до корпоративного проекту "Історична Волинь".

Талант організатора був очевидним під час створення регіонального тренінгового центру – потужної навчальної бази для бібліотекарів за програмою "Бібліоміст". На його підготовку було виділено 50 тис. грн з обласного бюджету за рішенням Волинської обласної ради. Енергійність допомагала долати труднощі управління установою, які виявлялися у книжковій кризі, господарській діяльності, що потребувала реконструкції системи опалення та балконів приміщення заміни дахового покриття.

Невгамовна вдача та активна громадська позиція Людмили Антонівни привела до створення в бібліотечному середовищі Волинського обласного відділення Української бібліотечної асоціації, під егідою якої в 2011 році встановлений перший в Україні пам'ятник Олені Пчілці.

Комунікабельна, відкрита до спілкування директор Л. Стасюк трансформувала бібліотеку в культурний осередок, де проходять художні виставки, літературні вечори, презентації, зустрічі з непересічними особистостями, творчою молоддю, зібрання

культурно-мистецьких товариств. Людмила Антонівна зуміла запалити нову іскру в житті колективу, залучивши до співпраці громадські організації і об'єднання молоді, людей поважного віку. Налагодила партнерські стосунки з органами юстиції та правозахисними організаціями, що привело до відкриття в установі громадської приймальні з надання безоплатної правової допомоги. До послуг віддалених користувачів – он-лайн консультації юристів віртуальної приймальні, що діє у книгозбірні.

Людмила Антонівна – високого професіоналізму, активно працює над нарощенням інтелектуального потенціалу бібліотек області, вдосконаленням бібліотечного обслуговування і перетворенням книгозбірень в освітні та культурно-інформаційні осередки громад.

Л. Стасюк є членом ради з питань видавничої справи, журі конкурсів "Світ волинської книги" та молодих літераторів, комітету з присудження обласних мистецьких премій.

Сумлінна праця Людмили Антонівни і вагомий внесок в розвиток бібліотечної справи відзначені численними нагородами: значком Міністерства культури СРСР і ЦК профспілки працівників культури "За відмінну роботу" (1990), цінним подарунком Президента України з нагоди 10-ї річниці Незалежності України (2001), Почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України "За багаторічну плідну працю в галузі культури" (2005), багатьма відзнаками органів місцевої влади. Найвищу нагороду – звання "Заслужений працівник культури України" – отримала Людмила Антонівна Стасюк у 2011 році з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек.

Наталія Рибачук

Література:

Про відзначення державними нагородами України з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек : Указ Президента України від 30 верес. 2011 р. № 957/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 28. – С. 1098.

Про присвоєння звання «Заслужений працівник культури України» Стасюк Л. А.

Стасюк Л. А. Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олени Пчілки / Л. А. Стасюк // Бібліотечна

орбіта інформаційного суспільства : до 60-річчя заснування Закарпатської обл. універс. наук. б-ки / уклад. Н. Панчук ; відповід. за вип. Л. Григаш. – Ужгород, 2005. – С. 269–272.

Стасюк Л. Вшанування пам'яті Олени Пчілки бібліотекою її імені у Луцьку / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної України та Волині : матеріали XXXIII Волин. наук. іст. краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 274–275.

Стасюк Л. Вшанування пам'яті Олени Пчілки бібліотекою її імені у Луцьку / Л. Стасюк // Розвиток освіти на Волині: історія і сучасність : (до сторіччя заснування Ковельської гімназії) : матеріали наук.-пед. іст.-краєзн. конф. / Г. Маслай. – Луцьк-Ковель, 2006. – С. 249–252.

Стасюк Л. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека і увічнення пам'яті Олени Пчілки / Л. Стасюк // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 135–136.

Стасюк Л. 10 червня 65 років від дня створення державної обласної бібліотеки для дорослих (1940) / С. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 74–76.

Стасюк Л. А. З історії присвоєння імені Олени Пчілки Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 217–218.

Стасюк Л. Історія спорудження погруддя Олени Пчілки в м. Луцьку : хроніка подій / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 283–285.

Стасюк Л. А. Повертаються з вирію книгами / Л. Стасюк // Волинського цвіту по всьому світу : матеріали наук.-практ. конф. « У світах діти України » / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк, 2001. – С. 54–59.

Стасюк Л. А. У рамках прикордонного співробітництва : (з до-

свіду роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки) / Л. А. Стасюк // Бібліотека і книга у контексті часу : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. / уклад. С. Масенко, Н. Маслово-Зоріна ; Нац. Парламентська б-ка України. – Київ, 2006. – С. 221–224.

Стасюк Л. Храми знань і мудрості Волині / Л. А. Стасюк // Волинь-бібліотечна : довідник. – Луцьк, 2003. – С.4–9.

Стасюк Л. Волинська обласна наукова бібліотека : вибір не випадковий / Л. Стасюк // Луцький замок. – 2002. – 12 груд.

Стасюк Л. Впевнені у своїй місії : до Всеукр. дня бібліотек / Л. Стасюк // Досвіт. зоря. – 2003. – 25 верес.

Стасюк Л. Головна бібліотека Волині // Бібл. планета. – 2004. – № 1. – С. 25–26.

Стасюк Л. А. З історії присвоєння Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці / Л. А. Стасюк // Віче. – 2009. – С. 1, 10.

Стасюк Л. Крайни шану віддали [встановлено пам'ятник Олені Пчілці] / Л. Стасюк // Жінка. – 2012. – 2 лют. – С. 32.

Стасюк Л. А. «Попри бурхливу комп'ютеризацію, люди завжди читатимуть книжки» : [розмова з директором Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки. Л. А. Стасюк / розмовляв кор. газ. «Урядовий кур'єр» В. Мельник] // Урядовий кур'єр. – 2014. – 1 жовт. – С. 18.

Стасюк Л. Тренінговий центр запрошує / Л. Стасюк // Волин. Газ. + Кур'єр 7 муз. – 2011. – 29 верес. – С. 2.

Стасюк Л. Щоб жила книга / Л. Стасюк // Луцький замок. – 1999. – 3 черв.

Директор Волинської бібліотеки має звання від Президента // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2011. – 12 жовт. – С. 6.

Людмила Стасюк – директор Волинської бібліотеки // Луцький замок. – 2000. – 5 квіт.

Собуцький А. Людмила Стасюк : «Ніколи не погоджусь із твердженням, що бібліотеки відходять у минуле» / А. Собуцький // Сім'я і дім. – 2010. – 8–14 квіт. – С. 10.

Ксендзук Е. 19 червня 50 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) – директора Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 81–82.

Червень**75 років від часу заснування обласної дитячої
екскурсійно-туристичної станції (1940),
тепер Центр туризму, спорту та екскурсій
управління освіти і науки Волинської
облдержадміністрації**

Історія Центру туризму (перша назва – обласна дитяча екскурсійно-туристична станція, з 1977р. – обласна станція юних туристів і з 1991р. – Центр туризму, спорту та екскурсій) бере свій початок з 1940 року. Незважаючи на зміну назв установи, основні завдання були та залишаються на сьогодні незмінними – через туризм та краєзнавство прищеплювати у підростаючого покоління любов до рідного краю, до здорового способу життя, виховувати патріотизм, почуття відповідальності, національної свідомості.

За 75 років існування організації було чимало славних сторінок в її розвитку. Десятки тисяч кілометрів подолали волинські туристи пішки, на лижах, човнах, велосипедах і, навіть, на буєрі по Хабаровському та Приморському краю, Карпатах, Криму, Кавказу, Уралу, Тянь-Шаню, Паміру, Саян, Хібін, Алтаю, Камчатки, арктичними пустелями півостровів Кольського та Ямалу, пустелями Середньої Азії, степами України в походах різних категорій складності від I-ї до V-ї, щоб побачити, пізнати, дослідити, змужніти та випробувати себе. Школа туризму залишила на все життя свій відбиток в душі десятків тисяч юних волинян та їх наставників.

На Міжнародних та Всеукраїнських змаганнях, зльотах, конкурсах, олімпіадах збірні команди області, гуртківці Центру туризму гідно захищали та захищають честь України та Волині зокрема: багаторазові чемпіони та призери, десятки «майстрів спорту», сотні «кандидатів у майстри спорту» та першорозрядників, тисячі розрядників – такий здобуток та підсумок роботи колективу Центру туризму. Велика заслуга в досягненні вагомих результатів та розвитку туристсько-краєзнавчої роботи на Волині керівників, тренерів, методистів Центру туризму та великої туристсько-педагогічної громадськості області.

У 1939 році, коли була утворена Волинська область з центром у місті Луцьку, створюються усі державні установи області, в тому числі і обласна дитяча екскурсійно-туристська станція (облДЕТС). В архівах не збереглися довоєнні документи про заснування нашої установи, є лише дві статті в обласній газеті «Радянська Волинь». Зокрема, у газеті за 4 червня 1940 р. у статті Д.Митіна «Дитяча екскурсійно-туристська станція» повідомлялося про те, що в Луцьку відкрилась обласна дитяча екскурсійно-туристська станція, а в газеті за 26 червня 1940 року перший директор станції Йосип Шлемович Ратнер звітував, що станція організувала для 11 активістів – відмінників області екскурсію до Києва і Канева.

З 1949 по 1964 роки станцію очолювала Тамара Микитівна Корольова-Семашко. У той час працювали гуртки, проводилися зіркові походи, краєзнавчі конференції. При станції працювала турбаза на 100 чоловік з харчуванням і ночівлею, де відпочивали сільські діти, яким проводили екскурсії в музеї, на підприємства міста. У 1955 році відбувся перший зліт юних туристів області на околицях с. Дачне Ківерцівського району.

У 1957 році в смт.Торчин Луцького району створено перший в області шкільний музей, який очолив вчитель історії Г. О. Гуртовий. З 1964 по 1968 роки директором облДЕТС був Коротун Ігор Миколайович. З його приходом набули більшого поширення багатоденні походи, ускладнились обласні змагання. З 1961 по 1967 роки збірна області юних туристів-краєзнавців під керівництвом Коротуна І. М. входила в першу трійку найсильніших команд України. З 1968 по 1982 роки станцію туристів очолював Горобець Юрій Костянтинович (перший на Волині «Майстер спорту СРСР» з туризму). Велика увага надавалась розвитку туристсько-краєзнавчого руху на місцях. З цією метою у 1970 році при кожному районному та міському будинку школяра було створено ради сприяння шкільному краєзнавству і дитячому туризму, клуби юних мандрівників, а в 1973 році – районні та міські туристські станції на громадських засадах. У 1969–1970 роках започатковані обласні змагання зі спортивного орієнтування серед школярів, обласні туристські зльоти вчителів, а також обласна краєзнавча конференція «В країну знань». І вже у 1972 році юні туристи-краєзнавці Волині стали переможцями Республіканської експедиції.

У той період було організовано роботу туристських баз у Луцьку, Києві, Ленінграді, Москві, Севастополі та в смт. Ясиня Закарпатської області.

Команди області стали переможцями Республіканських зльотів з туризму серед учнівської молоді у 1970, 1971, 1973, 1978 роках, призерами Всесоюзних зльотів. Волинська область як осередок успішної туристсько-краєзнавчої діяльності, була добре відома у колишньому Союзі.

У 1981 році започаткований турнір з туризму, присвячений пам'яті Героя Радянського Союзу П. М. Тарасова, який згодом отримав статус Республіканського. В турнірі брали участь команди більшості областей України, а також Білорусі, Латвії, Литви, Молдови та Росії. У тому ж році збірна команда Волині (школярі СШ № 17 м.Луцька) завоювала I місце на IV Всесоюзних туристських змаганнях піонерів і школярів, які проходили в Азербайджані (тренери Толстіхін Л.М., Ігнатюк О.В., Третьєвич Б.М.).

У 1982 р. Горобець Юрій Костянтинович передав керівництво обласної станції юних туристів своєму вихованцю, а на той час прогресивному тренеру Леоніду Миколайовичу Толстіхину, який був чемпіоном України та СРСР, учасник і керівник походів від I-ї до V-ї категорій складності, випробував свої сили майже у всіх видах туризму, тренером команди, яка завоювала I місце на IV Всесоюзних туристських змаганнях, виховав чимало спортсменів – «майстрів спорту», «кандидатів у майстри спорту».

Вихованці ЦТСЕ щорічно посідають призові місця або стають лауреатами Всеукраїнських туристсько-краєзнавчих експедицій. На рахунку юних волинян – також високі досягнення і у всеукраїнських заходах з туризму. Зокрема, волинські команди є найсильнішими в Україні з лижного туризму. Успішно виступають спортсмени і на Всеукраїнських змаганнях зі спортивного орієнтування.

Сьогодні Центр туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації (ЦТСЕ) є флагманом позашкільної освіти та координатором туристсько-краєзнавчої роботи у Волинській області, однією з провідних установ дитячо-юнацького туризму в Україні. Центр – широко-доступний позашкільний освітній заклад, який забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та організації зміс-

товного дозвілля, здобуття знань, умінь і навичок за інтересами та бажаннями дітей. Основними завданнями залишаються:

- реалізація державної політики в галузі освіти засобами туристсько - краєзнавчої, спортивно-оздоровчої, екскурсійно - пізнавальної, дослідницько - пошукової та військово - патріотичної діяльності;

- формування здорового способу життя, активної громадської позиції, національної свідомості;

- підтримка обдарованої молоді, талановитих дітей, стимулювання самовдосконалення;

- здійснення комплексу заходів щодо підготовки туристських кадрів;

- надання навчально-методичної та практичної допомоги навчальним закладам області з питань туристсько-краєзнавчої та екскурсійно-оздоровчої роботи.

Реалізуючи Програму розвитку туристсько-краєзнавчої роботи в області, Центр туризму створив широку мережу, яка діє у кожному регіоні та координує її діяльність. Це 7 станцій юних туристів, 14 філій Центру туризму, 3 відділи туристсько-краєзнавчої роботи при центрах дитячо-юнацької творчості, 27 базових та 16 опорних загальноосвітніх шкіл, які є центрами з розвитку туризму і краєзнавства в 97 освітніх округах області.

Щорічно Центр проводить навчально-практичні семінари та змагання для туристського активу, вчителів, відповідальних за туристсько-краєзнавчу роботу у відділах та управліннях освіти. Така система роботи була визнана на високому рівні Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді. Досвід роботи Волинського Центру туризму пропагувався на Всеукраїнському семінарі директорів обласних центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді. У 2012 році на Всеукраїнській нараді у Міністерстві освіти і науки, яка проходила під гаслом «Туризм у кожную школу», заступник міністра Борис Жебровський у своєму виступі зазначив: «Необхідно зробити так, аби кожна школа раз на рік замикала двері, а діти від ранку до вечора займались туризмом». Відтоді було запроваджено щорічний День туризму в загальноосвітніх навчальних закладах та закладах профтехосвіти.

З 2007 року згідно наказу МОН України Центр узяв додатковий напрям роботи – військово-патріотичне виховання шко-

лярів області. У 2012 році Волинський центр туризму єдиний в Україні – об'єднав три військово-патріотичні спортивні змагання та ігри – «Зірниця», «Сокил» («Джура»), «Козацький гарт», які пропагуються в Україні, в масштабний Фестиваль фізичної культури та військово-патріотичного виховання школярів Волині, у якому беруть участь понад 700 школярів.

Значна увага приділяється розвитку міжнародного співробітництва. Починаючи з 2010 року, уже вп'яте Волинський обласний ЦТСЕ проводить Міжнародні змагання зі спортивного туризму серед юніорів «Волинь» за участю команд Литви, Латвії, Білорусі, Росії та областей України.

Подорожі та екскурсії, організація змістовного відпочинку та оздоровлення є найбільш поширеними формами туристсько-краєзнавчої роботи з дітьми, невід'ємною складовою безперервного навчально-виховного процесу. Вивчаючи рідний край, набуваючи вмінь і навичок самообслуговування під час подорожей, досягають головної мети – виховання самодостатнього, національно свідомого, здорового громадянина України.

Великим і вкрай необхідним здобутком для роботи позашкільної установи стала передача Центру туризму у 2011 році табору «Сонячний», який за останні роки став місцем не лише для проведення оздоровлення дітей у літній період, а й центром різноманітних туристсько-спортивних, краєзнавчо-дослідницьких та військово-патріотичних заходів для учнівської, студентської молоді, педагогів, туристського активу області, управлінців протягом року.

Успіх роботи навчально-виховного закладу залежить від професійної компетенції його педагогічних працівників та мудрої управлінської діяльності. У 2009 році Центр туризму, спорту та екскурсій атестовано з відзнакою та визнано високий рівень освітньої діяльності і результативності навчально-виховного процесу. У 2010 році Волинський центр туризму нагороджений Почесною грамотою та медаллю на Всеукраїнському конкурсі «Інноватика в освіті України», а у 2012 році - Почесною грамотою Кабінету Міністрів України та медаллю за вагомий внесок у реалізацію державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку, високі результати в організації змістовного дозвілля.

За багаторічний період становлення та розквіту Центру туризму, спорту та екскурсій є чим пишатися. Центр виховує уні-

версальних здорових людей, патріотів своєї батьківщини, які проходять справжню школу випробувань і завжди дадуть собі раду у житті та принесуть користь своїй державі!

Ольга Яцюк

Література:

Алфьоров О. Туризм на Волині : міф чи реальність? / О. Алфьоров // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє. – Луцьк, 2008. – Т. 2. – С. 19–20.

Безсмертнюк Т. П. Використання сучасних інформаційних технологій у діяльності туристичних агентств / Т. П. Безсмертнюк ; Борисюк О. В. Стан та перспективи туристичного потенціалу регіону (на прикладі міста Луцька) ; Потурай О. В. Сучасний стан та перспективи інвестиційного розвитку туризму у Волинській області / О. В. Потурай, І. О. Балак / О. В. Борисюк // Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку міста Луцька : за матеріалами ІІ наук.-прак. конф. 24 жовт. 2012 р. – Луцьк, 2012. – С. 183–187, 187–191, 203–207.

Волинському обласному центру туризму, спорту та екскурсій – 65! // Луцький замок. – 2005. – 23 черв. – С. 14.

Волинь випустила туристичний довідник до Євро-2012 // Віче. – 2012. – 31 трав.–6 черв. – С. 9.

Голоскоков О. Куди мандрівка кличе? / О. Голоскоков // Досвітня зоря. – 2004. – 8 трав.

Жнива на туристській ниві // Віче. – 2002. – 20 черв.

Пеструха О. Зліт у Холопичах / О. Пеструха // Волинь. – 2004. – 8 лип.

Пеструха О. Їх приваблює неспокій. Волинському центру туризму спорту та екскурсій – 60 років / О. Пеструха // Волинь. – 2000. – 8 лип.

Урина О. В обласному центрі відкрили туристичний сезон / О. Урина // Відомості.ua. – 2012. – 24–30 трав. – С. 13.

Флішаровський Р. До нас знову повертається туризм / Р. Флішаровський // Волинь-нова. – 2005. – 25 черв.

Яцюк О. Місяць туризму на Волині / О. Яцюк // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2011. – № 44 (листоп.). – С. 16–17.

8 липня

**75 років від дня народження
О. С. Буйницької (1940) –
заслуженого вчителя Української РСР**

Народилась Олена Спиридонівна Буйницька 8 липня 1940 року у м. Камені-Каширському в селянській родині. З 1947 по 1957 роки навчалась у Камінь-Каширській середній школі, після закінчення якої працювала старшою піонервожатою та вчителем початкових класів у селах району. У 1961 році вступила до Львівського державного університету імені Івана Франка на заочну форму навчання, який закінчила у 1966 році. У ці роки викладала хімію та біологію в сільських школах Камінь-Каширського району. З 1967 року і до виходу на заслужений відпочинок (2001 р.) працювала на Ратнівщині – спочатку заступником директора в Ратнівській заочній та Прохідській семирічній школах, а з 1971 року – вчителем хімії Ратнівської середньої школи.

Любов до своєї професії, висока педагогічна майстерність, ключові працелюбність, постійні пошуки нових форм і методів навчання і виховання, вимогливість до себе та колег, справедливе ставлення до учнів – головні риси Олени Спиридонівни. У центрі її уваги завжди був учень, його індивідуальність, інтереси і можливості. Це забезпечувало створення у класі інтелектуально насиченого освітнього середовища, оптимальних умов для розвитку здібностей школярів, врахування їх індивідуальних особливостей. На уроках панувала атмосфера співпраці. Учням завжди було цікаво: теоретичні твердження пояснювались у тісному зв'язку з практикою, підтверджувались хімічним експериментом як важливим методом пізнання хімії. Вчителька вважала за необхідне навчити школярів ставити собі запитання «Чому?» і шукати на нього відповідь, формувала практичні вміння і навички роботи з хімічним обладнанням, реактивами. Учні Олени Спиридонівни протягом багатьох років були постійними призерами районних та обласних олімпіад з хімії. Вихованню любові до предмета сприяла і розмаїта позакласна робота. Школярів захоплювали заняття хімічного гуртка, тематичні вечори, випуск газети «Юний хімік». Тому закономірним стало обрання

багатьма вихованцями Олени Спиридонівни фаху своєї улюбленої вчительки, професій, пов'язаних з хімією.

Олена Спиридонівна довгий час очолювала районне методичне об'єднання вчителів хімії, на засіданнях якого щедро ділилася досвідом своєї роботи з колегами. Її відкриті уроки, кабінет хімії, найкращий в районі, раціональне обладнання робочого місця вчителя і учня, роздатковий матеріал з усіх тем шкільного курсу хімії і сьогодні згадують ті педагоги, яким пощастило вчитися у Олени Спиридонівни.

У 1992 році О. С. Буйницькій присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України». Значний особистий внесок Олени Спиридонівни у розвиток освіти району та її активну громадську діяльність як члена комісії по роботі з молоддю районної організації ветеранів відзначено званням «Почесний громадянин Ратнівщини».

Галина Романчук

Література :

Про відзначення працівників освіти Волинської області державними нагородами України : указ Президента України від 30 січ. 1992 р. // Волинь. – 1992. – 6 лют. – С. 1.

Кот Н. Педагоги Ратнівщини, заслужені вчителі України / Н. Кот, Г. Романчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині: матеріали 42 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Вип. 42. – Луцьк, 2012. – С.66–70.

Капітула І. Є над чим працювати / І. Капітула // Червоний прапор. – 1982. – 5 жовтня. – С.3.

13 серпня

80 років від дня народження

В. Г. Герасимчука (1935 –2004) –

українського композитора

Віктор Гнатович Герасимчук, заслужений діяч мистецтв України (1991), лауреат обласної мистецької премії ім. І. Стравінського (1995), народився 13 серпня 1935 року в с. Топільне Ро-

жищеньського району Волинської області. У 1963 році закінчив диригентсько-хоровий відділ Луцького державного музичного училища, потім диригентський (1969, кл. викл. І. Небожинського) та композиторський (1978, кл. проф. Д. Задора) факультети Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка і став першим професійним композитором Волині. Тоді ж, перший серед волинян, Віктор Герасимчук був прийнятий до Спілки композиторів України. У 1965–1979 роках працював викладачем музично-теоретичних дисциплін та диригування Луцького культурно-освітнього училища, а в 1979–2001 роках – викладачем цих дисциплін у Луцькому педагогічному училищі. На початку 1980-х вів клас композиції у Луцькій дитячій музичній школі № 2. 1989 року обраний членом Правління Спілки композиторів України. Заслужений діяч мистецтв України (1991), Лауреат обласної мистецької премії імені І. Стравінського (1995).

Творчий шлях Віктора Герасимчука розпочався ще до навчання у Луцькому музичному училищі. Уже тоді звучали його пісні “Вальс юності” (вірші П. Маха), “Краю коханий мій” (власні вірші), “Коли над копрами” (вірші К. Найчука) та ін.. Пізніше стали популярними “Тихо падає цвіт” (вірші О. Богачука), “Ожини” (вірші П. Маха), “Яблуневими пелюстками” (вірші П. Біби), “Коралове намисто” (вірші Д. Луценка), “Не дивися на місяць весною” (вірші Л.Українки). Ще до вступу на композиторський факультет В. Герасимчук вагомо заявив про себе у вокально-хоровому жанрі.

Навчання на композиторському факультеті розширює творчі горизонти композитора. Вільне оволодіння поліфонічною технікою, вивчення сучасних напрямів композиторської творчості, зокрема додекафонної техніки, оновлює звукову палітру автора (струнний квартет, кантата “Обеліски і колоски” та інші твори). Композитор М. Колесса відзначав, що Герасимчук “має добру творчу інвенцію, відмінне відчуття форми, досконало обізнаний поліфонією”. Значним художнім досягненням творчості композитора того часу стала кантата “Обеліски і колоски” на вірші П. Шаповала, високу професійну оцінку якій дали музикознавець Н. Герасимова-Персидська та композитор Д. Задор. Творча співдружність єднала композитора з волинськими (П. Махом, О. Богачуком, В. Геєм, Й. Струцюком, В. Лазаруком та ін.) і київськими поетами (П. Бібою, Д. Луценком, М. Вінграновським).

Особливою любов'ю композитора стала поезія Лесі Українки, до якої він неодноразово звертався протягом свого життя. Твори на її тексти отримали високу оцінку музичної громадськості. У 1996 році на III Міжнародному конкурсі хорового мистецтва імені Лесі Українки чотири хори В. Герасимчука на вірші поетеси стали конкурсними ("Вечірня година", "Горить моє серце", "До тебе, Україно", "Що ти говориш, любко моя мила?"). На IV Всеукраїнському конкурсі хорового мистецтва імені Лесі Українки у 2006 році звучав конкурсний твір "Лагідні весняні ночі зористі!". Інтерпретаціям композитором Лесиного слова прихильності яскрава виразність емоційної палітри та художня переконливість висловлювання. В. Герасимчук – лауреат багатьох обласних та всеукраїнських конкурсів на найкращу пісню. Пісні "Батькова криниця" (вірші В. Гея) та "А окопи, як рани" (вірші А. Михайлевського) у різний час були визнані найкращими піснями року (III премія пісенного конкурсу, оголошеного музичним товариством УРСР та редакцією журналу "Україна"). Хор "Чорний біль весни" (вірші В. Гея), присвячений чорнобильській трагедії, став лауреатом всеукраїнського хорового конкурсу (Житомир), а пісня "Ожини" на вірші П. Маха давно стала народною. Композитор був делегатом VII, VIII, IX, XI з'їздів композиторів України та VII, VIII Всесоюзних з'їздів композиторів СРСР. Музика композитора неодноразово звучала на пленумах та з'їздах композиторів України, Міжнародному фестивалі "Київ Музик Фест'98", творчих звітах майстрів мистецтв і колективів художньої самодіяльності Волині у Києві.

Завжди великим успіхом користувалися вокально-хорові і фортепіанні твори композитора. Підсумком творчих етапів митця стали концерти: "Пісню дарую людям" (Луцьк, 1974), три авторські концерти (Луцьк, 1980, 1987, 1995) та творчий звіт (Львів, 1984). Твори В. Герасимчука увійшли до репертуару заслуженої хорової капели "Трембіта" (Львів), народного камерного хору "Легенда" (Дрогобич), народної хорової капели хлопчиків та юнаків "Дударик" (Львів), камерного хору "Благовіст" (Луганськ), народної хорової капели "Колорит" (Камінь-Каширський), народної жіночої хорової капели Луцького педагогічного коледжу та ряду солістів - народних артистів України М. Байко, І. Кушплер, В. Чепелюка, З. Комарук. З 1986 року виходить друком низка збірок композитора: "Вокальні твори" (Київ : Музична Україна,

1986), “Горить моє серце” (хори і солоспіви на вірші Лесі Українки) (Луцьк : Надстир’я, 1994), “Кантата “Обеліски і колоски” (Київ : Музична Україна, 1985), “Соната для фортепіано” (Луцьк : Ініціал, 1997), “Молодість моя” (вибрані пісні та романси) (Луцьк : Медіа ; Волинська обласна друкарня, 2000). В. Герасимчук часто висвітлював різноманітні аспекти музично-мистецького життя в пресі та на радіо, написав ряд статей до ювілеїв композиторів М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового, Б. Бартока, А. Кос-Анатольського. Статті та інтерв’ю композитора були опубліковані в журналах “Музика” (1971–1987), газетах “Радянська Волинь”, “Волинь” “Молодий ленінець”, “Віче”, “Луцький замок”. Композитор постійно займався громадською діяльністю, був одним з найактивніших учасників музичного життя на Волині. Протягом сорока років він займався підвищенням кваліфікації керівників вокально-хорових та інструментальних колективів художньої самодіяльності при Волинському центрі народної творчості, працював позаштатним методистом Волинського центру народної творчості. Брав участь у проведенні семінарів народної творчості в районах області. Був головою журі багатьох обласних конкурсів, зокрема конкурсу народно-інструментальної музики “Калинова сопілка”, конкурсу кобзарського мистецтва, членом журі конкурсів духової музики, двох регіональних та III Міжнародного конкурсу вокально-хорових колективів імені Лесі Українки, у 90-х роках – головою журі обласної комісії з атестації народних аматорських колективів. У 1975–1998 роках композитор очолював обласне об’єднання самодіяльних композиторів Волині. В. Герасимчук був членом Президії Правління обласного відділення музичного товариства України, входив до складу комітету з присудження обласних премій у галузі літератури, культури і мистецтва. Нагороджений багатьма грамотами, Ленінською ювілейною медаллю (1970), медаллю “Ветеран праці” (1988), значком “Відмінник народної освіти УРСР” (1983). Помер композитор 2 грудня 2004 року в місті Луцьку.

Лариса Гриб

Література:

Герасимчук В. Вокальні твори / В. Герасимчук. – Київ : Муз. Україна, 1986. – 62 с.

Герасимчук В. Горить моє серце : хори та солоспіви на слова

Лесі Українки / В. Герасимчук. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 87 с.

Герасимчук В. Молодість моя : вибрані пісні та романси / В. Герасимчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 94 с.

Герасимчук В. Соната для фортепіано / В. Герасимчук. – Луцьк : Ініціал, 1997. – 34 с.

Наша берегиня / сл. М. Онуфрійчука, муз. В. Герасимчука // Онуфрійчук М. Мій милий отчий краю : зб. пісень / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2012. – С. 20–21.

Герасимчук В. Обеліск : для баритона з фортепіано / комп. В. Герасимчук, сл. В. Лазарука // Музика. – 1983. – № 5. – С. 16.

Герасимчук В. Пробач мені, батьку : для хору / комп. В. Герасимчук, сл. О. Богачук // Музика. – 1981. – № 5. – С. 16–17.

Гіщинський Є. Перший професійний композитор Волині / Є. Гіщинський // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство», 2013. – Вип. 8. – С. 180–185.

П'явка М. Роль викладачів Луцького педагогічного коледжу в розвитку музично-педагогічної освіти Волині другої половини ХХ ст. / М. П'явка // Молода наука Волині : пріоритети та перспективи дослідж. : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів. – Луцьк, 2011. – Т. 2. – С. 181–182.

Віктор Герасимчук ; Твори ; Вибрані твори композиторів – членів Національної спілки композиторів України : В. Герасимчука // Волинський осередок Національної спілки композиторів України : навч. посіб. – Луцьк, 2006. – С. 17–20, 21–23, 96–111.

Єфименко А. Г. Герасимчук Віктор Гнатович (с. Топільне Рожищен. р-ну Волин. обл.) – композитор, педагог / А. Г. Єфименко // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 544.

25 серпня

**75 років від дня народження
М. Г. Жулинського (1940) –
українського літературознавця і
громадсько-політичного діяча**

Жулинський Микола Григорович – відомий український учений-літературознавець, літературний критик, громадсько-політичний та культурний діяч, доктор філологічних наук з 1982 р., професор з 1990 р., академік НАН України з 1992 р., директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАНУ з 1991 р., член Національної спілки письменників України з 1975 р. народився в селянській родині с. Новосілки на Волині (нині с. Набережне Демидівського району Рівненської області). Середню освіту здобув у Боремельській загальноосвітній школі. По закінченні Дубнівського педагогічного училища в 1960 р., працював учителем восьмирічної школи с. Озерськ Дубровицького району, з часом - робітником на різних заводах в Україні та Росії, зокрема в 1962–1965 рр. – робітником промкомбінату Волинського обжитлопостачторгу та Луцького електроапаратного заводу.

У 1968 р. закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, а в 1971 р. – аспірантуру Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР, де пройшов усі етапи становлення і росту – від молодшого наукового співробітника до вченого секретаря. З 1978 р. був заступником директора з наукової роботи, а з 1991 р. – директором Інституту. В 1972 р. захистив кандидатську, а в 1981 р. – докторську дисертації. З 1988 р. – заступник академіка-секретаря, а з 2009 р. – академік-секретар відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України. Член-кореспондент НАН України з 1990 р. 15 жовтня 2009 р. удостоєний звання «Почесний доктор Київського національного університету імені Тараса Шевченка».

Із 1977 р. є членом Національної спілки письменників України, членом президії ради, з 1998 р. – секретарем Спілки. Заступник голови правління Товариства дружби з українцями за кордоном «Україна», член Української всесвітньої координаційної ради. В 1989 р. виступив одним із організаторів Міжнародної

асоціації українців, в 1999 - 2002 рр. її президентом. Член редколегій журналів «Київ», «Київська старовина», «Слово і час», газети «Літературна Україна» та ін. У його творчому доробку – книги з історії та теорії української літератури: «Пафос життєствердження» (1974), «Людина як міра часу» (1979), «Человек в литературе» (1983), «Наближення» (1986), «Із забуття – в безсмертя» (1991), «Вірю в силу духа: Іван Франко, Леся Українка і Михайло Грушевський за піднесення політичної і національної свідомості української людності» (1999), «То твій, сину, батько! Українська душа – на Голгофі ХХ століття» (2003), «Поминаймо в скорботі, але не в гніві. Українсько-польський конфлікт на Волині 1943–1944 рр.» (2003), «Відстані» (2006), «Слово і доля» (2006), «Він знав, як много важить слово...» (2008), «Нація. Культура. Література: національно-культурні міфи та ідейно-естетичні пошуки української літератури» (2010), «Українська література: творці і твори: учням, студентам» (2011) та інші. Автор понад 600 наукових статей, оглядів, рецензій.

Зі здобуттям Україною незалежності включився в активне громадське та політичне життя. У лютому-листопаді 1992 р. був державним радником України з питань гуманітарної політики, головою колегії Державної думи України, з жовтня 1992 по серпень 1994 рр. та з грудня 1999 по травень 2001 рр. обіймав посаду віце-прем'єр-міністра України, представляв громаду м. Луцька як народний депутат у Верховній Раді України 2-го (12.05.1994–12.05.1998, член депутатської групи «Конституційний центр») та 4-го скликань (14.05.2002–25.05.2006, член виборчого блоку Віктора Ющенка «Наша Україна»), очолював ряд підкомітетів Комітету з питань культури й духовності Верховної Ради України, зокрема, з питань творчої діяльності, мовної та культурно-просвітницької політики, з питань охорони історико-культурної спадщини. В 2006 р. призначений радником Президента України (до 2008 р.) та головою Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України. М. Жулинський є президентом Міжнародного фонду Марії Приймаченко, головою Українсько-Польського Форуму, почесним головою Конвенту Європейського колегіуму польських і українських університетів, президентом громадської організації «Фонд Михайла і Ярослава Стельмахів» та інш.

У 1978 р. став лауреатом Республіканської премії в галузі

літературно-художньої критики імені О. Білецького, в 1990 р. – Рівненської обласної премії ім. Валер'яна Поліщука. За книгу «Із забуття – в безсмертя» йому присуджено Державну премію України імені Т. Шевченка за 1991 рік. Він є лауреатом премій Фундації Омеляна і Тетяни Антоновичів (1994) та НАН України імені І. Франка (2004). Нагороджений орденами «За заслуги» 3-го (1997) і I-го (2000) ступенів, князя Ярослава Мудрого 5-го ступеня (2009). У 1993 р. Світовий конгрес вільних українців відзначив М. Жулинського найвищою нагородою закордонних українців – медаллю Святого Володимира за видатний внесок у наукову і політичну діяльність. Серед відзнак М. Жулинського – медаль князя Костянтина Острозького (найвища золота відзнака Національного університету «Острозька академія»), орден Австрійської республіки, орден Павла Скоропадського, державний орден Італійської республіки «Зірка італійської солідарності» з присвоєнням почесного звання «Кавалер з правом користуватися регаліями Ордену» та інш.

М. Г. Жулинський – багатогранна особистість. Головні наукові інтереси – принципи й особливості втілення концепції людини в художніх образах і характерах, соціально-етичні та морально-філософські аспекти гуманістичної проблематики в літературі, особистість в українській поезії та прозі, проблеми реалізму, модернізму і постмодернізму, єдність традицій і модерності в українській літературі. Однак серед його наукових студій особливий пріоритет належить Лесі Українці. За участю М. Г. Жулинського розпочався новий етап вивчення творчості письменниці на Волині, зокрема, в Луцькому педінституті імені Лесі Українки, а згодом у Волинському, тепер Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки. 1989 р. під егідою Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН України тут було створено науково-дослідну лабораторію вивчення творчості письменниці. За сприяння М. Жулинського в жовтні 1989 р. у виставковій залі музею Лесі Українки була презентована унікальна виставка фотооригіналів родинного архіву Косачів, переданого племінницею Лесі Українки Ольгою Сергіїв. Він входив до складу організаційного комітету Міжнародного симпозіуму «Леся Українка і світова культура», який відбувся в Луцьку 3–8 вересня 1991 р. на базі Луцького педінституту. М. Жулинський сприяє і бере найдіяльнішу участь у проведенні на Волині наукових конференцій,

сесій, семінарів, присвячених вивченню творчості письменниці, в тому числі міжнародних: «Леся Українка і сучасність» (2001), «Леся Українка і європейська культура» (2006), «Леся Українка: естетика, поетика, текстологія» (2008) та інш.

У лютому 2004 р. завдяки М Жулинському у Волинському національному університеті імені Лесі Українки було відкрито Волинський науково-дослідний центр вивчення творчості письменниці, а у вересні 2006 р. – Науково-дослідний інститут. У 2008 р. очолив Науково-дослідний інститут Лесі Українки ВНУ ім. Лесі Українки, чим відкрив нові перспективи дослідження творчості відомої українки. Спільно з Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України триває робота по підготовці персональної енциклопедії «Леся Українка», повного академічного зібрання творів письменниці та укладання Словника мови творів Лесі Українки.

Анатолій Силук

Література:

Жулинський М. Відстані / М. Жулинський. – Київ : Таля, 2006. – 160 с.

Жулинський М. Він знав, «як много важить слово...» / М. Жулинський. – Київ : Просвіта, 2008. – 136 с.

Жулинський М. Вірю в силу духа. – Луцьк : Медіа, 1999. – 104 с.

Жулинський М. Г. Заявити про себе культурою: тези трибунні, поза трибунні, а також роздуми й сповіді за парадною завісою / М. Г. Жулинський. – Київ : Генеза, 2001. – 645 с.

Жулинський М. Духовна спрага по втраченій Батьківщині. – 2-ге вид. – Київ : КМ Академія, 2002. – 67 с.

Жулинський М. Г. Нація, культура, література: нац.-культ. міфи та ідейно-естет. пошуки укр. літ. / М. Г. Жулинський. – Київ : Наук. думка, 2010. – 560 с.

Жулинський М. Подих третього тисячоліття / М. Жулинський. – Луцьк : Твердиня, 2000. – 47 с.

Жулинський М. Поминаймо в скорботі, але не в гніві: українсько-польський конфлікт на Волині 1943–1944 рр. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 36 с.

Жулинський Г. «То твій, сину, батько»: українська душа – на Голгофі ХХ ст. / Г. Жулинський, М. Жулинський. – 2-ге вид., доп.

– Київ : Ярославів Вал, 2005. – 190 с.

Жулинський Г. «То твій, сину, батько»: українська душа на Голгофі ХХ ст. / Г. Жулинський, М. Жулинський. – Київ : Генеза, 2003. – 110 с.

Жулинський М. Г. Українська література: творці і твори : учням, абітурієнтам, студентам, учителям / М. Г. Жулинський. – Київ : Либідь, 2011. – 1152 с.

Жулинський М. Відповідальність перед людьми і Богом / М. Жулинський // Шаров І. Ф. 100 особистостей України. 1991–2011 / І. Ф. Шаров. – Київ : Арт Економі, 2011. – С. 146–153.

Жулинський М. «Виконати свій обов'язок перед собою і нацією» : Улас Самчук із вершини століть / М. Жулинський // Жулинський М. Г. Нація, культура, література: нац.-культ. міфи та ідейно-естет. пошуки укр. літ. / М. Г. Жулинський. – Київ, 2010. – С. 398–415.

Жулинський М. Волинський «блюстител ь благочестя» : Луцький замок став останнім пристановищем Данила Братковського. Його ж портрет поки що не знайдено... / М. Жулинський // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Київ, 2003. – Вип. 3. – С. 146–157.

Жулинський М. Йде велика війна з природою України / М. Жулинський // Екстракт 150. У 2-х ч. / ред. Л. Івшина. – Київ, 2009. – Ч. 2. – С. 489–516.

Жулинський М. Традиція і проблема ідейно-естетичних пошуків в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ ст. / М. Жулинський // Записки наукового товариства імені Т. Шевченка : пр. філолог. секції. – Львів, 1992. – С. 140–153.

Жулинський М. Українська національна ідея в ідеологічній системі державотворення / М. Жулинський // Українська національна ідея: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали доп. міжнар. наук. конф. – Україна – Одеса, 1995. – С. 230–240.

Жулинський М. Час примирення і взаємного прощення / М. Жулинський // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Київ, 2005. – Вип. 5. – С. 83–97.

Жулинський М. Шевченко і сучасна духовна ситуація / М. Жулинський // Світи Тараса Шевченка : зб. ст. до 175-річчя з дня народж. поета. – Нью Йорк, 1991. – С. 301–308.

Жулинський М. Василь Стус: нове народження в онові духу / М. Жулинський // Літ. Україна. – 2014. – № 1–2. – С. 4–5.

Жулинський М. Велич національного обов'язку / М. Жулинський // Літ. Україна. – 2011. – 1 верес. – С. 6–7.

Жулинський М. Велич трудів і днів майстра / М. Жулинський // Слово і час. – 2011. – №12. – С. 11–16.

Жулинський М. Духовний проповідник України, або Чим трепетав дух Олеся Гончара? / М. Жулинський // Слово і час. – 2008. – № 5. – С. 78–80.

Жулинський М. Ігор Палиця своїми справами уже довів, що рідне місто йому дороге / М. Жулинський // Волинь-нова. – 2012. – 25 жовт. – С. 5.

Жулинський М. Із одкровень «Пегасівців» / М. Жулинський // Літ. Україна. – 2010. – 12 серп. – С. 8.

Жулинський М. Лицар українського співу / М. Жулинський // Літ. Україна. – 2012. – 8 листоп. – С. 12.

Жулинський М. Моя друга світова... / М. Жулинський // Слово Просвіти. – 2010. – 20–26 трав. ; 27 трав.–2 черв. ; 10–16 черв., 17–23 черв. ; 1–7 лип., 22–28 лип. ; 12–18 серп. ; 26 серп.–1 верес., 2–8 верес.

Жулинський М. «Не хочу більше обіймати посади голови Шевченківського комітету...» / М. Жулинський // Високий замок. – 2010. – 25 лют. – С. 7.

Жулинський М. Нескорений Поет просвітив світанок правди / М. Жулинський // Уряд. кур'єр. – 2014. – 7 берез. – С. 7.

Жулинський М. «О коротенька, наче смерть, дорого...»: Євген Плужник – «убієнний син» народу суворої долі / М. Жулинський // Літ. Україна. – 2012. – 22 листоп. – С. 1, 4, 5.

Жулинський М. Самотність у славі / М. Жулинський // Літ. Україна. – 2012. – 2 серп. – С. 1, 6–7.

Жулинський М. «Свою Україну любіть, любіть її...» / М. Жулинський // Слово і час. – 2014. – № 3. – С. 3–11.

Жулинський М. «У моєму серці – Бог і Україна»: сумуючи за Іриною Левчанівською / М. Жулинський // Віче. – 2011. – 8–14 верес. – С. 10.

Жулинський М. «... Час поламався на твоєму березі»: сумуючи за Юрком Покальчуком / М. Жулинський // Слово і час. – 2008. – № 12. – С. 96–100.

Жулинський М. Чи відкрите ще вікно порозуміння? / М. Жулинський // День. – 2014. – 29 січ. – С. 9.

Вербич В. Микола Жулинський: місія подвижника / В. Вербич // Літ. Україна. – 2010. – 30 верес. – С. 5.

За лаштунками «Книжки року» // Україна молода. – 2013. – 9 січ. – С. 13.

Капсамун І. Микола Жулинський: не такої України ми чекали через 20 років / І. Капсамун // День. – 2011. – 23 серп. – С. 2.

Лубчак В. Микола Жулинський: «Броньбійна публіцистика» «протверезить» наше суспільство / В. Лубчак // День. – 2012. – 14–15 груд. – С. 14.

Лупейко В. Правофланговий української культури / В. Лупейко // Народ. армія. – 2010. – 15 верес. – С. 7.

Микола Григорович Жулинський // Слово і час. – 2010. – № 8. – С. 3–39; № 12. – С. 117.

Названо лауреатів Міжнародної літературної премії імені Григорія Сковороди «Сад божественних пісень» за 2010 рік // Літ. Україна. – 2010. – 16 верес. – С. 2.

Особистості: «Слово і доля Миколи Жулинського» // Волинь-нова. – 2010. – 18 верес. – С. 2.

Поліщук Т. Неювілейне / Т. Поліщук // День. – 2010. – 26 серп. – С. 2.

Сліпушко О. Український вибір на межі століть / О. Сліпушко // Слово Просвіти. – 2011. – 21–27 лип. – С. 1–3.

Ткачук М. Микола Жулинський: «Нова редакція мовного закону рятує ситуацію» / М. Ткачук // Україна молода. – 2012. – 14–15 верес. – С. 5.

Яручик В. «Поет українського літературознавства» Микола Жулинський / В. Яручик // Волин. монітор. – 2010. – 23 верес. – С. 5.

Жулинський Микола Григорович // Енциклопедія історії України. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 174.

Жулинський Микола Григорович // Мистецтво України : біогр. довід. – Київ, 1997. – С. 244.

Жулинський Микола Григорович // Хто є хто в Україні. – Київ, 2001. – С. 146–147.

Жулинський Микола Григорович // Шевченківські лауреати 1962–2001 : енцикл. довід. – Київ, 2001. – С. 165–167.

Стащенко Н. 25 серпня 70 років від дня народження М. Г. Жу-

линського (1940) – українського літературознавця і громадсько-політичного діяча / Н. Сташенко, А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 85–90.

Пашук І. Жулинський Микола Григорович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 66.

28 серпня

250 років від дня народження

Т. Чацького (1765–1813) –

польського вченого і педагога

В історії польської культури і освіти на межі XVIII–XIX століть, коли внаслідок історичних подій цього часу перед польською елітою реально постало питання, яким чином зберегти власну культуру і мову, яскраво виокремлюється своєю діяльністю постать Тадеуша Чацького (1765–1813), талановитого організатора, державного і політичного діяча, науковця, освітянина, колекціонера, чий майже кожен крок був спрямований на становлення і розвиток рідної держави.

Тадеуш Чацький народився 28 серпня 1765 року в родині польського підчашого коронного Щенсного-Фелікса і його дружини Катерини Малаховської в Порицьку (тепер Павлівка) на Волині, помер у Дубно. Внаслідок трагічних подій (смерть матері й арешт батька) початкову освіту разом із братом Михайлом отримав у Гданську під опікуванням дяді, великого коронного стражника Франциска Чацького. Після повернення батька й синів до Порицька за участю єзуїта Фаустина Гродзицького, колишнього викладача Львівської колегії, де в свій час виховувався Щенсний-Фелікс Чацький, розпочалась систематична освіта. Вивчалися латинь і німецька мова, давньоримська література. Прагнення до поширення освіти і любов до ближнього, найхарактерніші риси особистості Чацького, майбутнього засновника Кременецького ліцею, помітні з дитячих років, коли він вже

у дванадцятирічному віці утримував на власні кошти вчителя і школу для бідних сиріт.

З молодих років Чацький брав активну участь у суспільному житті і за часів правління Станіслава II Августа займав ті чи інші посади. Він був членом коронних надвірних судів (1784). Його обирають членом гірничої комісії (Kommissya Kruszcowa, 1784) – звідси звернення до вивчення природничих наук і ціла низка пропозицій, зокрема сейму – відсилати щорічно молодих людей за кордон для вивчення гірничих наук, мінералогії і металургії. За власний рахунок Чацький видає гідрографічну карту Польщі і Литви з визначенням усіх позначень, необхідних для врегулювання їх фарватерів, ініціює видання гідрографічної карти Дністра, що є важливим фактором при визначенні річок в якості шляхів сполучення; звертає увагу на необхідність охорони лісів від порубок, пропонує створити річковий і морський торговельний флот. Був старостою Новгородським (1785) і здійснив поїздку Руською провінцією й Україною (1787) з метою ознайомлення з їх станом і встановлення контролю над чиновниками. Обраний комісаром комісії коронного скарбу (Kommissya Skarbowa, 1786), що контролювала стан державних фінансів, промисловості, шляхів сполучення, торгівлі, митниці тощо, займався фінансовими науками та статистикою. Йому належать «Зауваження про польську торгівлю» («Uwagi o handlu polskiem», 1788), де надавався історичний нарис торговельних відносин Польщі. Т. Чацький подав проект щодо приведення до ладу генеральної каси (1788). 1791 року він постає проти закупівлі за рахунок держави палацу для російського посланника. Його робота оцінюється нагородами: орден Св. Станіслава (1786) і орден Білого Орла (1791). Попри те, що засоби прийняття конституції 3-го травня не відповідали його правовим і політичним переконанням, він присягає на вірність конституції разом з іншими представниками комісії коронного скарбу, а в наступні роки і за часів остаточного розподілу Польщі допомагає своїм співвітчизникам, відправленим на заслання до Сибіру: передає прохання в російський уряд щодо амністії підозрюваних у політичній неблагонадійності (1797), поновлення виборів, створення в Києві головного суду для Київської, Подільської та Волинської губерній, збирає кошти і особисто допомагає деяким засланим повернутися на батьківщину тощо.

На початку свого активного суспільного життя, усвідомлюю-

чи нестачу доброї систематичної освіти, Чацький поповнював її. Він вивчав під керівництвом відомих істориків Адама Нарушевича і Яна Альберtrandі у бібліотеці Залуських юриспруденцію і політичні науки, працював у Головному Варшавському Архіві, приводив до ладу акти Коронної Метрики, знайомився із французькою літературою. За згодою (1796) Станіслава II Августа Т. Чацький збирався продовжити написання *Історії польського народу* Адама Нарушевича і отримує частину королівського архіву. З його ініціативи і за участю Яна Альберtrandі, Станіслава Солтика та Ксаверія Дмоховського у Варшаві створюється Товариство приятелів наук («Towarzystwo przyjaciół nauk», 1800) з метою збереження чистоти польської мови і поширення просвітництва, при якому існував видавничий орган «Хроніки Варшавського товариства приятелів наук». З'являються праці з юриспруденції, зокрема «*Про литовське та польське право*» (1800), яку вважають першою у Польщі історичною спробою інтерпретації права; дослідження історії народів, що входили до складу Речі Посполитої I (євреїв, циган, українців), у тому числі й «Про назву Україна і початки козаків» (O nazwisku Ukrainy i początki kozaków). Збирав матеріали з історії правління Станіслава II Августа, щоб написати дослідження про цей час.

Після короткої опали за часів панування російської влади Чацький відновлюється в правах, але з початку XIX ст. його зусилля переважно спрямовуються на розвиток освіти, враховуючи те, що поляки отримали право навчатися і користуватися у суді рідною мовою. Після одруження (1792) Чацький частину часу проводить у Кракові, працюючи в бібліотеці Ягелонського Університету, відвідує лекції, готується до професури в Університеті. З 1803 р. Чацький призначається на посаду візитатора (інспектора) шкіл Волинської, Подільської і Київської губерній, опікується Кременецькою гімназією, доступною для дітей з усіх соціальних прошарків незалежно від національності та віросповідання, яка вже після його смерті постає ліцеєм (1819, третім на території України після Одеського і Ніжинського) з безкоштовним навчанням і правом присвоєння нижчих наукових ступенів (реального студента й кандидата наук), з введенням учнівського самоврядування і учнівських судів, з відміною тілесних покарань. Зусиллями Чацького створюються унікальна бібліотека, фізичний і нумізматичний кабінети, ботанічний сад, колекція

живопису, підбирається команда талановитих викладачів – все те, що постало однією із основних складових для створення Університету св. Володимира у Києві. Паралельно Чацький опікується власним зібранням в Порицьку. Складовою Порицького маєтку був створений зусиллями Чацького, мабуть, перший на Волині приватний музей: окреме приміщення, бібліотека, упорядковане зібрання, де кожний описаний і досліджений предмет, дякуючи фахівцям, серед яких був і Зоріан Доленга-Ходаківський, мав визначене місце. По смерті власника частина зібрання відійшла Кременецькому ліцею, частина була продана князю Адаму Чарторийському для поповнення його колекцій у Пулавах.

Вдячна шляхта Волинської губернії замовила 1809 року тоді ще скульптору-початківцю Федору Толстому (1783–1873) медаль «В пам'ять просвітницької діяльності Чацького». Після третього розподілу Польщі, коли на політичній карті Європи перестала існувати держава з давньою історією, культурою, освітою, пам'ятна медаль, присвячена Чацькому, постала поза цензурним нагадуванням про величне минуле.

Олена Огнєва

Література:

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Т. Чацького – с. 31.

Василенко М. Тадеуш Чацький і його значення / М. Василенко // Василенко М. Вибрані твори / М. Василенко. – Київ, 2006. – Т. 2 : Юридичні праці. – С. 460–469.

Вербич В. Герой Польщі, друг російських царів та український патріот / В. Вербич // Вербич В. Карб єдиної дороги : есеї та діалоги / В. О. Вербич. – Луцьк, 2008. – С. 233–235.

Кулжинский И. Воспоминания о Волини / И. Кулжинский // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 451–461

Мазурик Ю. Печатка «Misteczko Michalowka» випадкова сфрагістична знахідка родини Чацьких на околиці села Бужани / Ю. Мазу-

рик // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області : Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 97–100.

Мардієва А. Волинь у житті і творчості польських письменників / А. Мардієва // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 31–34.

Огнева О. Тадеуш Чацький в історії Волині / О. Огнева // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія : до ювілею Олени Огневої. – Київ, 2004. – С. 92–93.

Пушкар Н. Тадеуш Чацький з русофільських позицій І. Г. Кулжинського в його спогадах про Волинь / Н. Пушкар // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – С. 54–60.

Пясецький В. Порицьк, Іваничі з колекції Чацького / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – С. 49–52.

Федушка Я. Волинські збірки «резиденцій-музеїв» та їх власники в 19 ст. / Я. Федушка // Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. конф. / ред. П. Кондратюк. – Замосць, 2006/2007. – Т. IV. – С. 177–189.

Бубенщикова О. Острів кохання старого графа / О. Бубенщикова // Волин. газ. – 2008. – 3 квіт. – С. 6.

Вербич З. Національний герой Польщі, друг російських царів та український патріот / З. Вербич, В. Вербич // Луцький замок. – 2007. – 13 груд. – С. 12.

Вознюк О. Яскраві постаті із роду Чацьких / О. Вознюк // Волинський експрес. – 2012. – 29 берез. – С. 9.

Войцеховський Ю. Кременецький лицей – осередок елітної освіти на Волині : до 200-річчя заснування навч. закладу / Ю. Войцеховський, І. Коляда, Я. Пилипчук // Історія в школі. – 2005. – № 11/12. – С. 1–7.

Глебова В. Його засновником був ще Чацький / В. Глебова // Колос. – 2011. – 8 лют.

Даниляк П. Тадеуш Чацький та його роль у розвитку освіти

на Правобережній Україні / П. Даниляк // Укр. іст. журн. – 2009. – № 2. – С. 51–66.

Костриця М. Краєзнавчі студії у спадщині Івана Огієнка / М. Костриця // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2007. – № 8. – С. 5–6.

Матвіюк В. Слідами графів Чацьких / В. Матвіюк // Колос. – 2008. – 26 лют.

* * *

Пашук І. Чацький Тадеуш / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 197

1 вересня

50 років з часу першого «покосу» українських дисидентів: арешту у Луцьку В. Мороза та Д. Іващенко (1965)

Наприкінці 1950-х років прогресивна українська інтелігенція почала відкрито критикувати політику КПРС. Спочатку таких людей було порівняно небагато, але їх кількість дедалі зростала. Вони вимагали ширших громадянських, релігійних і політичних прав. Дисидентство великою мірою виросло з десталінізації і хрущовської політики «відлиги». На Західній Україні це було в значній мірі генетичним продовженням боротьби ОУН – УПА, але вже виключно у мирній ідейно-просвітницькій формі.

Побоюючись, щоб події не вийшли з-під контролю, новий генсек ЦК КПРС Л. Брежнєв вирішив у дусі неосталінізму розпочати репресії проти інакодумців. Переслідування й арешти української інтелігенції, так званий перший «покіс», розпочався у серпні 1965 року і завершився влітку 1966 року. Не оминули ці репресії і Волинь.

1 вересня 1965 року в Луцьку порушили кримінальні справи проти викладачів місцевого педагогічного інституту Валентина Мороза та Дмитра Іващенко. Валентин Мороз – волинянин. Народився 15 квітня 1936 року у селі Холонів Горохівського району. 1958 року закінчив історичний факультет Львівського державного університету і поступив до заочної аспірантури. Викладав у

школах на Горохівщині. 3 лютого 1964 року працював у Луцькому, а з вересня – в Івано-Франківському педінституті.

Саме у Луцьку Валентин Мороз познайомився з Дмитром Іващенко, викладачем української мови та літератури й керівником інститутської літературної студії. Дмитро Іващенко народився 8 листопада 1919 року в селі Шишаки на Полтавщині. Пережив Голодомор 1932–1933 років, який залишив незагоєну рану в його душі. В роки Другої світової війни був призваний до лав Червоної армії. На фронті був поранений, нагороджений медалями «За відвагу», «За бойові заслуги», «За оборону Сталінграда», «За взяття Кенігсберга» та «За перемогу над Німеччиною». Потому закінчив філологічний факультет Одеського держуніверситету, навчання в якому розпочав ще перед війною. З 1947 року працював учителем на Волині. Спочатку викладав у школах, потім – у Луцькому педагогічному інституті імені Лесі Українки.

Очоливши літературну студію, не боявся говорити студентам правду про радянську тоталітарну дійсність. Поступово сформувалася група найактивніших студійців, до якої входили Кость Шишко, Анатолія Панас, Олеся Ковальчук, Марія Мельничук, Мирослава Герасимович, які часто збиралися і поза інститутом. Із приходом у літстудію Валентина Мороза розмови стали відверто проукраїнськими, з політичним підтекстом. Це викликало занепокоєння у керівництва Луцького педінституту. 1964 року кандидатуру Валентина Мороза «провалили» на вченій раді, і він поїхав викладати до Івано-Франківського педінституту. Але й потому продовжував постійно навідуватися до Луцька, привозячи з Галичини заборонену самвидавну літературу.

1 вересня 1965 року управління КДБ по Волинській та Івано-Франківській областях арештували Валентина Мороза і Дмитра Іващенка й порушили проти них кримінальні справи. Їх звинуватили за статтею 62 ч. 1 КК УРСР «Антирадянська агітація та пропаганда» і за статтею 64 КК УРСР «Організаційна діяльність, спрямована до здійснення особливо небезпечних державних злочинів, а також участь в антирадянській пропаганді». Після цього хвиля арештів представників української інтелігенції прокотилася майже по всіх регіонах України.

Проти репресій почала протестувати громадськість. Так, 4 вересня 1965 року в київському кінотеатрі «Україна» на прем'єрі

фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» з протестами проти арештів виступили журналіст В'ячеслав Чорновіл, поет Василь Стус та літературний критик Іван Дзюба (в наступні роки всіх їх також ув'язнили). У листопаді 1965 року на захист заарештованих була розгорнута підписна кампанія: 78 діячів української науки і культури звернулися з листом у ЦК КПРС – вони вимагали гласності у справах заарештованих і справедливих судових розглядів.

Судовий процес у Луцьку формально проходив начебто відкрито, але фактично на засіданнях перебували майже виключно компартійні і комсомольські активісти. Підсудні не визнали себе винними. На їхню користь свідчила й більшість студентів літстудії, яких за це потім піддали різного роду переслідуванням. Зрештою, 20 січня 1966 року Волинський обласний суд під головуванням судді І. Целуйка виніс вирок: Валентину Морозу – 4 роки таборів, а Дмитрові Іващенко, враховуючи його фронтові заслуги, «лише» 2 роки ув'язнення.

Після звільнення і повернення на Волинь Дмитрові Іващенко заборонили викладати у міських навчальних закладах. Тож він учительював десять років у селі Поромів Іваничівського району Волинської області, намагався боротися проти брежнєвської політики русифікації української освіти. Як неблагонадійний перебував під постійним наглядом КДБ. Згодом все ж повернувся до обласного центру. Тут же, у Луцьку, 13 липня 2004 року Дмитро Іващенко відійшов у вічність.

По-іншому склалася доля Валентина Мороза. Навіть у таборі ЖХ-385/17-А в Мордовії він продовжував дисидентську діяльність. Саме звідти надійшов його знаменитий «Репортаж із заповідника імені Берії». Після звільнення він і далі пише викривальні матеріали проти радянського тоталітаризму і друкує їх у дисидентському самвидаві. В 1970 році його знову заарештували і засудили до 14 років ув'язнення, з них – 6 років спецтюрем, 3 роки таборів особливого режиму і 5 років заслання з визнанням особливо небезпечним рецидивістом.

В ув'язненні неодноразово брав участь у різних акціях непокори. Про його звільнення стали клопотатися міжнародні правозахисні організації. Нарешті в 1979 році, після п'ятимісячного голодування, Валентина Мороза та ще чотирьох політв'язнів радянська влада обміняла на двох агентів КДБ, засуджених пе-

ред тим у США на великі терміни за шпигунство. Оселившись в Америці, Валентин Мороз викладав у Гарвардському університеті. В Українському вільному університеті захистив докторську дисертацію «Етнонім «Україна». Після проголошення Верховною Радою «Декларації про державний суверенітет України» отримав змогу повернутися на рідну землю. В січні 1991 року оселився у Львові, де продовжив свою викладацьку діяльність у місцевих вищих навчальних закладах.

Підсумовуючи, варто зазначити, що перший «покіс» не виправдав сподівань комуністичної влади. Навпаки, він став поштовхом до переходу діяльності незгідних з площини переважно культурницької в площину політичну. Саме в тюрмах і на засланнях люди, які до того часто-густо виношували ілюзорні мрії щодо можливості вдосконалення радянської системи, пройшовши табірні «університети» та загартувавши характер, стали професійними борцями проти тоталітаризму. І ця на початках, здавалось би, безнадійна боротьба призвела за чверть століття до повалення радянської «імперії зла» та проголошення незалежності України.

Сергій Лис

Література:

Іващенко Д. Сім місяців у слідчому ізоляторі / Д. Іващенко // Ленін. шляхом. – 1990. – 23 груд. ; Нар. трибуна. – 1990. – 25 жовт.

Іващенко Д. Солодкі плоди соціалізму / Д. Іващенко // Нар. трибуна. – 1990. – 13 верес.

Іващенко Д. Чому я – за Кучму / Д. Іващенко // Луцький замок. – 1999. – 11 листоп.

Мороз В. Україна в двадцятому столітті. – Тернопіль, 1992. – 127 с.

Мороз В. «За обрієм часу солдат іде...» / В. Мороз // «Книга про батька»: укр. поезика XIX–XXI ст.: антологія / упоряд. В. Л. Чуйка. – Київ, 2013. – С. 179.

Мороз В. Із збірки «Прелюд» / В. Мороз // Укр. вісник: захальний журн. з України. – Лондон, 1971. – Вип. 4. – С. 40–42; Чорновіл В. Твори в десяти томах. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 481–492.

Мороз В. Луцьк / В. Мороз // Луцький замок у мистецькому просторі України: тем. антол. віршів XIX–XXI ст. / упоряд.

М. М. Хмелюк, упоряд. В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 28.

Мороз В. Півосвіта ; Суспільство гвинтика ; Значення церкви / В. Мороз // Календар «Нового шляху» на 1972 рік. – Вінніпег, 1972. – С. 47, 102, 132.

Мороз В. Серед снігів / В. Мороз // Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9 т. – Київ, 2001. – Т. 8 – С. 243–260.

Мороз В. У Заповіднику / В. Мороз // Історичний календар 2001. – Київ, 2001. – С. 78–85.

Мороз В. Геополітична ситуація сучасної України / В. Мороз // Універсум. – 1999. – № 1/2 – С. 43–45.

Мороз В. Дев'ять годин у мертвому часі / В. Мороз // Молодь України. – 1991. – 14 серп.

Мороз В. Історія Західно-Української Народної Республіки : Галичина, Буковина й Закарпаття в 1918–1919 р. / В. Мороз // Мандрівець. – 1999. – №1. – С. 3–21 ; №2. – С. 3–20.

Мороз В. Мойсей і Датан / В. Мороз // Розбудова держави. – 2003. – № 1/4. – С. 33–34.

Мороз В. Про русинство – без емоцій / В. Мороз // Укр. культура. – 2004. – № 8. – С. 28–29.

Мороз В. Шістдесяті роки в Україні / В. Мороз // Всесвіт – 1993. – № 9/10. – С. 182–187 ; № 11/12. – С. 152–161.

Лис С. В. Слово поза цензурою: самвидав як феномен культури і суспільно-політичної думки 1960-х – 1980-х (Західна Україна) : монографія / С. В. Лис. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 76 с.

Мороз Р. В. Проти вітру : спогади дружини українського політв'язня / Р. В. Мороз. – 2-ге зі змін. й доп. – Харків : Права людини, 2012. – 288 с.

Бортнікова А. В. В. Я. Мороз – волинський дисидент, публіцист / А. В. Бортнікова, О. В. Клим'юк // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1996. – Т. 2. – С. 310–316.

Волинське обласне товариство політичних в'язнів і репресованих: проблеми діяльності // Всеукраїнське товариство політичних в'язнів і репресованих: історія створення та діяльність / упоряд. Є. Пронюк. – Київ, 2007. – С. 67–69.

Вербич В. Поділяв із Сахаровим честь отримання Нобелівської премії / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба :

есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 161–163.

Іващенко Дмитро Полікарпович // „Роде наш красний...“ : Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 345–360.

Ковальчук Л. Нас було семеро / Л. Ковальчук // Реабілітовані історією. У 27 т. : Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Сущук. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 517–529.

Лис С. Волинська інтелігенція в русі опору в другій половині 60-х – першій половині 80-х років ХХ ст. / С. Лис // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє. – Луцьк, 2007. – Т. 1. – С. 25–27.

Павлюк І. Болісне шукання шляхів до людини / І. Павлюк // Реабілітовані історією. У 27 т. : Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Сущук. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 706–712.

Стус В. Валентин Мороз / В. Стус // Історичний календар 2001. – К., 2001. – С. 77–78.

Хмелюк М. Література – справа життя Дмитра Іващенка / М. Хмелюк // Волинь філологічна: текст і контекст : портрет каф. укр. літ. у часі : зб. наук. пр. – Луцьк, 2012. – Вип. 13. – С. 20–28.

Бажан О. Інтелектуальний опір в Україні (кінець 50-х – 80-ті роки) / О. Бажан // Сучасність. – 2006. – №2. – С. 83–95.

Вербич В. Валентин Мороз : «Не розхитувати човна» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2011. – 13 груд. – С. 4.

Вербич В. Волинянин, якого знає весь світ / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 20 квіт. – С. 4.

Полянський О. Валентин Мороз : постать на тлі епохи / О. Полянський // Мандрівець. – 2009. – №6. – С. 83–88.

Полянський О. Українська національна революція 1917–1920 рр. в історичній концепції Валентина Мороза / О. Полянський // Мандрівець. – 2010. – №2. – С. 16–22.

Сверстюк Є. У гроні чесних і сміливих / Є. Сверстюк // Літ. Україна. – 2013. – 28 лют. – С. 1, 10.

Шістдесятники // Волинь. – 2000. – 7 жовт.

Вшанували пам'ять вчителя-дисидента // Сім'я і дім. – 2009. – 8–14 жовт. – С. 2.

Горинь Б. Це тільки про себе : док. роман / Б. Горинь // Дзвін. – 2009. – № 1. – С. 26–71 ; № 2. – С. 32–93 ; № 3–4. – С. 28–86.

Репресії в Україні (1917–1990 р.р.) : наук.-доп. бібліогр. покажч. / авт.-упоряд. Є. К. Бабич, В. В. Патока. – К. : Смолоскип, 2007. – 519 с.

Про Д. Іващенко та В. Мороза – див. Іменний покажчик.

7 вересня
70 років від дня народження
В. І. Блаженчука (1945) –
українського державного діяча, голови
Волинської обласної Ради першого скликання

Володимир Іванович Блаженчук народився 7 вересня 1945 року в селі Холопичі Локачинського району Волинської області. У 1959 році закінчив семирічну школу, працював у колгоспі «Батьківщина». Впродовж 1962–1965 років навчався у Горохівському сільськогосподарському технікумі. Був першим секретарем Локачинського райкому, Волинського обкому комсомолу. Вищу освіту здобув у Луцькому педагогічному інституті імені Лесі Українки та вищій партійній школі при ЦК КПУ. Був першим секретарем Іваничівського райкому КПУ, а пізніше Ковельського міськкому партії. З 1987 року – другий секретар, а з травня до грудня 1990 року – перший секретар Волинського обкому КПУ.

9 квітня 1990 року Володимира Блаженчука було обрано головою обласної ради першого скликання. Володимир Іванович був керманичем області в найважчі часи змін, коли тільки народжувалася незалежна Україна. Назавжди увійшов в історію як перший голова Волинської обласної ради першого демократичного скликання. Це був непростий процес творення Української держави – творення її політики, законів, кордонів, час, коли йшла боротьба між різними політичними силами України за лідерство в цьому творенні. Володимир Івановичу першому довелося шукати компроміси між революційно налаштованою опозицією і компартійцями та створювати підвалини соборності в період становлення України як держави.

Проголошення незалежної України, її юридичне закріплення

на референдумі 1 грудня 1991 року, а також обрання Президента України знаменували принципові зміни в розкладі політичних сил. Головним завданням перших років державотворення стало будівництво державних структур, формування трьох основних гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової, що є невід'ємним атрибутом демократичної політичної системи. Створювались управлінські структури на місцях. Відповідно до Закону України «Про представника Президента України» та «Положення про місцеву державну адміністрацію», затвердженого Указом Президента України Л. М. Кравчука, місцеві державні адміністрації стали правонаступниками виконавчих комітетів рад. Представником Президента України у Волинській області було призначено голову обласної ради В. І. Блаженчука. Цю посаду він обіймав з березня 1992 року по квітень 1994 року.

З квітня 1994 року Блаженчук Володимир Іванович працює на дипломатичній роботі. Так, до листопада 1998 року був Генеральним консулом України у місті Гданську Республіки Польща, курував 16 воєводств у Північній Польщі, де була найчисельніша українська громада (за чотири з половиною роки відкрили дев'ять українських греко-католицьких церков, де українською мовою велася служба, звучала молитва і проповідь, священики були вбрані у ризи, розшиті українським орнаментом.).

Із листопада 1998 до листопада 2002 року працював радником посольства у Грузії. Там українська громада нараховувала близько 40 тисяч людей (переважно спеціалісти, які приїжджали за направленнями вузів). За час роботи було відкрито українську школу імені Лесі Українки, впорядковано музей Лесі Українки в Сурамі.

З 27 червня 2003 року Володимир Іванович – радник голови Волинської обласної державної адміністрації.

Величезна кількість життєво важливих перетворень на Волині пов'язана з іменем Володимира Блаженчука. Завдяки йому Луцький державний педагогічний інститут став Волинським державним університетом імені Лесі Українки (нині СНУ) й отримав чудові навчальні приміщення, а Луцький індустріальний інститут (нині ЛНТУ) з філіалу став самостійним вузом.

Зараз Володимир Іванович Блаженчук – Голова правління Волинської обласної організації Всеукраїнської громадської асоціації «Союз споживачів України».

Лариса Пальоха

Література:

Вступне слово голови Волинської обласної ради В. Блаженчука : перше скликання (1990–1994 рр.) // Малиновський В. Я. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990–2010 рр.) / В. Я. Малиновський. – Луцьк, 2013. – С. 8–9.

Блаженчук В. «Тоді всі дуже любили Україну. А потім з'явилися гроші...» : [бесіда з першим головою Волин. обл. ради Володимиром Блаженчуком / розмовляла Ірина Семенюк] // Сім'я і дім. – 2014. – 23–29 січ. – С. 4.

Блаженчук В. «Я ніколи не боявся йти до людей» : [інтерв'ю із першим головою Волин. обл. ради Володимиром Блаженчуком / інтерв'ю взяв Олександр Нагорний] // Волинь-нова. – 2013. – 18 квіт. – С. 3.

Бортніков В. І. Волинь в умовах демократичної трансформації (кінець XX – початок XXI століття) : кол. моногр. / В. І. Бортніков, Н. Н. Коцан, Н. В. Павліха та ін. ; за заг. ред. В. І. Бортнікова. – Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – С. 656.

Про В. Блаженчука – с. 112, 116–124.

Малиновський В. Я. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990–2010 рр.) / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Ініціал, 2013. – 350 с.

Про В. Блаженчука – с. 16–43.

Дудар Т. 7 вересня 60 років від дня народження В. І. Блаженчука (1945 – державного діяча, голови обласної ради першого демократичного скликання / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 91–93.

23 вересня**125 років від дня введення в експлуатацію
залізниці Ківерці-Луцьк (1890)**

Поява залізниці відкривала нові перспективи для розвитку Російської імперії. На території Волині вона почала функціону-

вати 7 червня (25 травня) 1873 р., коли офіційно було відкрито рух паровозів на лінії сполучення Київ – Брест. Якщо Ківерці мали свою станцію, то до Луцька залізничного полотна взагалі прокладено не було. Ситуація змінилася аж у 1890 р. Це було пов'язано з тим, що з 7 (25 серпня) по 15 (2) вересня у районі Ковеля – Володимира-Волинського – Дубна і Рівного пройшли великі навчання Київського і Варшавського військових округів. У цих маневрах взяло участь близько 100 000 солдатів. Окрім того, до Луцька мав прибути і сам імператор. Тому у зв'язку із останньою подією було прийнято рішення прокласти залізницю від Ківерців до самого Луцька. Будівельні роботи тривали з 14 (1) серпня по 1 вересня (19 серпня) включно, довжина полотна становила 10,9 версти. Колію прокладали солдати 3 і 4 залізничних батальйонів за участю спеціально мобілізованих місцевих жителів. Уже 2 вересня (20 серпня) до Луцька прибув перший потяг із військовими, а 9 вересня (27 серпня) 1890 р. по новій залізничній лінії проїхав сам імператор Олександр III. Проте офіційно цей відтинок дороги був переданий в експлуатацію 23 (10) вересня 1890 р., а 19 (6) січня 1892 р. його включили до загальної мережі Південно-Західних залізничних доріг.

Варто також зазначити, що перший вокзал Луцька був споруджений у 1891 р. далеко за містом – на межі військового полігону. Згодом ця територія почала забудовуватись і так виникла вул. Вокзальна, яка нині носить назву Стрілецької.

Побудова мережі залізниць здешевила транспортування товарів, зробила можливим перевезення на великі відстані значної кількості вантажів промисловості й сільського господарства. Центрами економічного життя стали міста, які лежали на перетині транспортних магістралей, нові містечка, залізничні станції та ремісничо-промислові центри. На Брестській дільниці Південно-Західної залізниці це були Клевань, Ківерці, Переспа, Голоби, Мизово, Кримно, Заболоття, на Рівненському відділку Поліської залізниці – Висоцьк, Домбровиця, Сарни, Костопіль. У цей час значним залізничним вузлом північних повітів губернії стає місто Ковель, де пересікалися між собою Києво-Брестська ділянка Південно-Західної залізниці й Привісленська залізниця. На початку XX ст. від Ковеля залізничні колії відходили у п'яти напрямках – на Брест, Київ, Володимир-Волинський, Холм і Здолбунів.

Богдан Зек

Література:

Богуш М. Ківерцівщина : крізь віки і долі / М. Богуш, Г. Павленко. – Луцьк : «Надстир'я», 2006. – 512 с.

Про Ківерцівську залізницю – с. 297.

Гартований О. Електрифікація Ківерцівської ділянки залізниці / О. Гартований // Віче. – 1999. – 13 трав.

Гончарук В. Станція Ківерці в очікуванні першої електрички / В. Гончарук // Віче. – 2000. – 2 листоп.

До Європи не так вже й далеко // Досвітня зоря. – 2003. – 25 груд.

Електрифікація залізниці [Ківерці–Луцьк] // Про бізнес. – 2003. – № 10. – С. 5.

Жовтень М. Залізниця електрифікується, а станція реставрується / М. Жовтень // Вільним шляхом. – 2000. – 21 жовт.

І до Ківерців їде електричка // Уряд, кур'єр. – 2001. – 13 січ.

Королюк М. Ківерцівська дистанція колії : примножуємо здобутки / М. Королюк // Вільним шляхом. – 2009. – 7 листоп. – С. 1, 8.

Королюк М. Ківерцівській дистанції колії – 25 / М. Королюк // Вільним шляхом. – 2007. – 23 черв.

Королюк М. Ківерці – місто залізничників / М. Королюк // Вільним шляхом. – 2006. – 4 листоп.

Петренко П. Електрички курсують за графіком / П. Петренко // Вільним шляхом. – 2001. – 20 січ.

Світліковський М. До Луцька прибув перший електропоїзд /

М. Світліковський // Луцький замок. – 2003. – 25 груд.

Тинчук В. Таємниці забутих могил / В. Тинчук // Вільним шляхом. – 2010. – 17 лип. – С. 5.

Хітько М. Подарунок до Дня Незалежності / М. Хітько // Вільним шляхом. – 2008. – 30 серп. – С. 1; 6 верес. – С. 4.

Юркова О. Сюрприз для пасажирів / О. Юркова // Голос України. – 2003. – 24 груд.

Якименко М. Святий Миколай приїде електричкою / М. Якименко // Голос України. – 2003. – 28 жовт.

Вересень**125 років від часу першого приїзду в м. Устилуг****І. Стравінського (1890) – російського композитора.**

Літо 1890 року родина Стравінських проводить в Україні, спочатку на Слобожанщині в Слободці Харківської губернії Богодухівського повіту в 15 верстах від станції Коломак, а потім, проїхавши всю Україну, в Устилузі, Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. Це була перша поїздка Ігоря, майбутнього всесвітньовідомого композитора, до Устилугу, з яким пов'язаний так званий «велосипедний» – перший період його творчості, до якого належать твори, написані до початку Першої світової війни 1914 року, у тому числі й устилузькі. Можна стверджувати, що малому хлопцеві внаслідок цієї мандрівки та й наступних відкрилася вся музична палітра України, від Слобожанщини, через Поділля і Київщину до Волині включно, – потрібна була тільки здатність слухати, а вона була.

Родина приїхала в маєток Гаврила Трохимовича Носенка, одруженого на Марії Кирилівні (уродженій Холодовській, за першим чоловіком Пущиній, 1857–1882), рідній сестрі Ганни Стравінської (1854–1939), матері Ігоря і Гурія. Вдівець на той час вже кілька років лікар Носенко (1832–1897), придбавши землі на Волині, згідно купчої у червні 1887 року, літо з двома малими доньками Людмилою і Катериною проводив в Устилузі. Так сталося перше знайомство з Катериною Носенко, майбутньою дружиною, хоча «перше побачення» Ігоря і Катерини відбулося ще у Києві 1883 року, коли Каті було два роки, Ігореві рік і три місяці. В Устилузі, аби діти не марнували час українка за походженням Марія Іванівна Шандибіна (?– 1893), майбутня дружина (з 1891 року) барона Федора фон Штейнгеля (1870–1946), також добре знаного у Волинській губернії, давала уроки Ігорю і Гурію, за що вже в наприкінці жовтня в Петербурзі отримала 15 карбованців; до першого класу гімназії Ігор піде 1893 року. Так Устилуг входив у свідомість Ігоря Стравінського.

Знайомство родини Стравінських з Устилугом та Волинню розпочинається 1889 р. Провідати старшого брата Олександра Стравінського (1835–1914), підполковника, який служив у Кове-

лі, та Гаврила Носенка і його доньок, на Волинь приїздить Федір Стравінський Старший (1843–1902), знаменитий бас Імператорського Маріїнського театру в Петербурзі. Свояк Гаврила Носенка разом із дружиною опікувалися малими дівчатками Носенків, які після смерті батька 1897 року залишилися круглими сиротами. Для Ігоря Стравінського (1882–1971) – його сина, геніального композитора, Устилуг залишився в пам'яті «райським куточком для творчості», і не тільки – саме тут він зустрів своє перше кохання, а, усвідомивши це, завжди прагнув сюди приїздити. Дитяча дружба Катерини Носенко та Ігоря Стравінського поступово переростає в більш значне почуття. В серпні 1905 року, в с. Омельно Луцького повіту відбуваються заручини, а в січні 1906 року – вінчання. 1907 року І. Стравінський завершує будівництво так званої Старої Мизи – власного дому на зразок швейцарського шале, куди і привозить свого первістка – сина Федора. В першому шлюбі з Катериною Носенко у композитора було четверо дітей – Федір, Людмила, Святослав, Мілена. Катерина Гаврилівна професійно займалася музикою, живописом, літературою. Їй композитор присвятив сюїту «Фавн і пастушка» (1907) на слова О. С. Пушкіна, задум якої виник у січні 1906 року під час весільної мандрівки в Іматру. Для Федора Стравінського Молодшого (1907–1989), сина композитора і знаного в світі швейцарського художника, Устилуг – місце, спогади про яке «пронизані проміннями щастя». Так сталося, що ні композитору, ні художнику, нікому, з тих, хто був щасливий в Устилузі, так і не вдалося повернутися туди, хоч на мить.

Олена Огнєва

Література:

Про відзначення 130-річчя з дня народження Ігоря Федоровича Стравінського : постанова Верховної Ради України від 14 березня 2012 року № 4516 – VI // Уряд. кур'єр. – 2012. – 30 берез. – С. 12 ; Голос України. – 2012. – 27 берез. – С. 3.

Стравинский И. Ф. Переписка с русскими корреспондентами. Материалы к биографии. Составление, текстологическая редакция и комментарий В. П. Варунца. Том 1. 1882–1912. – Москва: Композитор, 1998. – 551 с.

Зрослись душею, сплелись корінням / упоряд. М. Рубанець. –

Київ : Успіх і кар'єра. 2008. – 220 с.

Про І. Стравінського – с. 207–212.

Огнева О. Д. Будинок серед алей : музей Ігоря Стравінського в Устилузі / О. Д. Огнева. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 56 с.

Огнева О. Д. Контекст створення «Весни священної» і «Лісової пісні» : (розд. з майбутньої кн. «Повернення Ігоря Стравінського») / О. Д. Огнева. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 20 с.

Ворон Н. Б. Ігор Федорович Стравінський і Волинь / Н. Б. Ворон // Волинь очима науковців і практиків: історія, теорія, методика : матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк : Луцький пед. коледж., 2010. – С. 158–162.

Малеончук Г. Музей Ігоря Стравінського в Устилузі очима сучасників / Г. Малеончук // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної Академії України імені П. І. Чайковського : зб. наук. пр. / уклад. О. І. Коменда. – Луцьк, 2011. – Вип. 7. – С. 84–91 ; Молода наука Волині : пріоритети та перспективи досліджень : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і аспірант. У 3-х т. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2011. – Т. 1. – С. 74–75.

Огнева О. Маєток Носенко-Белянкіних-Стравінських в Устилузі : (за матеріалами Волин. обл. держ. арх.) ; Польські друзі Ігоря Стравінського / О. Огнева // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 474–476.

Огнева О. Матеріали Волинського архіву про Устилузький маєток Носенків-Белянкіних-Стравінських / О. Огнева // Музикознавчі студії. – Луцьк, 2008. – Вип. 2 : Ігор Стравінський : дискурс творчості (до 125-річчя з дня народж.). – С. 5–11.

Огнева О. Пам'ятки сакрального мистецтва в католицькій традиції : Устилуг часів перебування родини Стравінських (кін. XIX – поч. XX ст.) / Огнева О. // Волинська ікона : дослідження та реставрація : матеріали XV міжнар. наук. конф. / Музей волинської ікони. – Луцьк. 2008. – Вип. 15. – С. 195–199.

Станкевіч Є. Феномен духу композитора. Ігор Стравінський в Устилузі над Бугом : 1890–1914 рр. / Є. Станкевіч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної Академії

України імені П. І. Чайковського : зб. наук. пр. / уклад. О. І. Коменда. – Луцьк, 2012. – Вип. 9. – С. 47–74.

А «Весна священна» вже сто років як лунає // Слово правди. – 2012. – 29 верес. – С. 1.

Бондаренко О. Невідомі матеріали про Стравінського подарує волинянам його родичка / О. Бондаренко // Аверс прес. – 2013. – 3 жовт. – С. 8.

Бондарук Л. Російський волинянин, якого слухав світ / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2012. – 7 черв. – С. 8.

В Устилузі відкрили оновлений музей Ігоря Стравінського // Відомості. Інфо. – 2013. – 3–9 жовт. – С. 7.

Ворон В. Анджей Вендланд : «Стравінський і Тансман були громадянами світу, котрі не забували про своє коріння, залишаючись відкритими для сприйняття культурної спадщини заходу і сучасних їм мистецьких ідей» / В. Ворон // Віче-інформ. – 2013. – 13–19 черв. – С. 7.

Ворон В. «Весна священна», вітер з України / В. Ворон // Дзеркало тижня. – 2013. – 30 берез. – С. 13.

Ворон В. Ігор Федорович Стравінський / В. Ворон // Телерадіогазета. – 2012. – 13 черв. – С. 1, 16, 17.

Ворон В. Між Шопеном і Кольбергом, або Олександр Тонсман у Всесвіті Ігоря Стравінського / В. Ворон // Віче-інформ. – 2013. – 28 лют. – 6 берез. – С. 4.

Ворон В. Чи у Стравінського заготовлює Шостакович? / В. Ворон // Віче. – 2012. – 1–7 берез. – С. 1, 8.

Косьміна М. Всесвітньо відомий композитор Стравінський жив і творив на Волині : приятелював із Президентом США та був коханцем Коко Шанель / М. Косьміна // Вісник + К. – 2012. – 28 черв. – С. 10.

Мельник В. Звідси почалася «Весна священна» : у містечку Устилуг на Волині знову відчинив двері єдиний у світі музей-садиба композитора Ігоря Стравінського / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2013. – 10 жовт. – С. 10.

Олійник В. 130-річчя Ігоря Стравінського відзначатиметься на державному рівні / В. Олійник // Слово правди. – 2012. – 22 берез. – С. 2.

Пахолок З. Осягнення Стравінського / З. Пахолок // Наш ун-т. – 2011. – № 9. – С. 9.

Редя В. Федір Стравінський : укр. сторінки життя і творчості /

В. Редя, О. Співаченко // Музика. – 2013. – № 6. – С. 46–51.

Стемповський Є. Будинок Стравінського в Устилузі / Є. Стемповський // Нова Польща. – 2014. – Спец. укр. номер. – С. 26–36.

Філатенко А. Безсмертний світ Ігоря Стравінського / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2011. – 21 черв. – С. 10.

Якименко М. Ожив райський куточок Стравінського / М. Якименко // Голос України. – 2013. – 2 жовт. (№183). – С. 12.

Стравінський Ігор Федорович (1882–1971) : композитор, диригент // Енциклопедія історії України / ред. В. М. Литвин. – Київ : Наук. думка, 2012. – Т. 9 : Прил–С. – С. 864.

Огнева О. Вересень 120 років від часу першого приїзду в м. Устилуг І. Стравінського (1890) – російського композитора / О. Огнева // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 97–98.

19 жовтня

100 років з дня народження І. К. Свєшнікова (1915–1995) – українського археолога

Ігор Кирилович Свєшніков народився 19 жовтня 1915 року в Києві у дворянській сім'ї. У 1921 р. родина переїхала до свого маєтку в с. Хотин Дубенського повіту Волинського воєводства (нині Радивилівський район Рівненської обл.). Упродовж 1930–1935 рр. І. Свєшніков навчався в польській гімназії м. Дубно, після закінчення якої склав конкурсні іспити на юридичний факультет Львівського університету. Але вже через рік, випадково потрапивши на лекції відомого археолога, професора Леона Козловського, настільки захопився археологією, що вона стала головною справою усього його життя. Офіційно навчаючись на юридичному факультеті, за дозволом ректора, відвідував усі лекції з археології на тодішньому гуманітарному факультеті. Він брав активну участь в археологічних розкопках на Волині, зо-

крема в Хотині і Полуничному, а також співпрацював з Дубенським краєзнавчим музеєм, де допомагав упорядковувати археологічні фонди.

У 1939 р. перервав навчання і працював вчителем неповної середньої школи в с. Хотин Рівненської обл. Упродовж 1945–1950 рр. заочно навчався в цьому ж університеті, працюючи у Львівському історичному музеї. Протягом 1946–1950 рр. І. Свешніков брав участь у ряді археологічних експедицій, організованих Львівським відділенням Інституту археології Академії наук, що працювали на теренах Прикарпаття та Волині – у Львівській, Тернопільській і Рівненській областях (Волиця Страклівська, Костянець, Ріпнів).

Матеріали, отримані І. Свешніковим протягом 1945–1958 рр., були покладені в основу кандидатської дисертації «Пам'ятки племен бронзової доби Прикарпаття і Західного Поділля».

У вересні 1959 року І. Свешніков переходить на роботу у відділ археології Інституту суспільних наук АН УРСР (нині Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України), де з невеликою перервою працював до 1994 р. Це був найбільш плідний період наукового життя вченого: проведено кілька десятків експедицій, під час яких розкопано поселення та могильники широкого хронологічного діапазону – від кам'яної доби до середньовіччя; відкрито десятки нових археологічних пам'яток на території Прикарпаття, Поділля та Волині. Його основні дослідження були пов'язані з проблемами культур шнурової кераміки, кулястих амфор, тшинецько-комарівської на території Поділля і Волині. З цією метою систематично провадились експедиції на Волині, Передкарпатті та Поділлі, результатом яких стала монографія «Історія населення Передкарпаття, Поділля і Волині наприкінці III – на початку II тис. до н. е.». На цю тему 1972 р. в Інституті археології АН СРСР (Москва) він захистив докторську дисертацію. Наукова значимість обстежених пам'яток і висновки дослідника продовжують зберігати гостру актуальність і до сьогодні.

1983 р. у серії «Свод археологических источников» вийшла його монографія «Культура шаровидных амфор», в якій узагальнені та введені до наукового обігу всі відомі матеріали східної групи культури кулястих амфор. Внаслідок польових досліджень поселень та могильників уперше у Західній Волині були відкри-

ті пам'ятки культур багатоваликової кераміки та милоградської. На Поділлі виокремлений білопотоцький варіант комарівської культури. Важливим досягненням було виділення голіградської групи пам'яток культури фракійського гальштату. Дослідження пам'яток бронзового віку принесло І. Свешнікову наукове визнання.

Багаторічне вивчення пам'яток різних хронологічних періодів дали змогу вченому вдосконалити методику польових робіт та провести розкопки поля битви під Берестечком у 1651 р. (Радивилівський р-н Рівненської обл.). Роботи тривали з перервами з 1970 до 1994 р. Підсумком досліджень стала книга «Битва під Берестечком» (1993). У ній докладно відтворено перебіг битви і встановлено, що козацька армія за своєю організацією, військовою тактикою і озброєнням стояла на одному рівні з іншими тодішніми європейськими арміями, перевищуючи їх своїми бойовими якостями, подано історичну оцінку битви під Берестечком і її ролі у подальшому ході Визвольної війни українського народу.

В останні роки життя вчений проводив дослідження літописного міста Звенигорода, де виявив рештки добре збереженої дерев'яної архітектури XII-XIII ст. та три перші на Україні берестяних грамоти початку XII ст. Влітку 1995 р. археолог почав вивчення замку в Дубно, виявив давньоруський дитинець дубнівського городища. 20 серпня 1995 р. смерть перервала польові роботи вченого.

Ігор Кирилович Свешніков – автор понад 160 праць у зарубіжних і вітчизняних видавництвах, серед них – монографії «Історія населення Передкарпаття, Поділля і Волині в кінці III – на початку II тисячоліття до н. е.» (1974), «Культура шаровидних амфор» (1983) та розділи у монографіях «Археологія Української РСР» (1971), «Стародавнє населення Прикарпаття і Волині» (1974), «Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині» (Т. 1-3, 1981–1982), «Археология Украинской ССР» (1985), «Археология Прикарпаття, Волини и Закарпаття. Энеолит, бронза и раннее железо» (1990). Він уперше підготував і видав у співавторстві з Ю. Нікольченком «Довідник з археології України. Ровенська область» (1982).

Ігор Кирилович був широкоосвіченою людиною, добре знався на проблемах археології різних періодів, історії, етногра-

фії, нумізматики. Він знав багато мов, зокрема досконало володів польською, французькою та латинською. Багато років був членом президії і головою секції пам'яток археології Львівської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури; членом редколегії археологічних видань Інституту суспільних наук; членом головної редакції міжнародного журналу «Acta Archaeologica Carpathica». Він один з небагатьох закордонних членів Польської Академії наук (Polskiej Akademii Umiejętności).

Григорій Охріменко, Світлана Локайчук

Література:

Свешніков І. К. Битва під Берестечком / І. К. Свешніков. – Львів : Слово, 1993. – 301 с.

Свешніков І. К. Історія населення Передкарпаття, Поділля і Волині в кінці III – на початку I тисячоліття до нашої ери / І. К. Свешніков. – Київ : Наук. думка, 1974. – 207 с.

Свешніков І. К. Музей-заповідник «Козацькі могили» : путівник / І. К. Свешніков. – Львів : Каменярь, 1990. – 94 с.

Свешников И. К. Культура шаровидных амфор / И. К. Свешников // Археология СССР. Свод археологических источников. ВІ-27. – Москва, 1983. – 86 с.

Свешников И. К. Богатые погребения комаровской культуры у с. Иванья Ровенской области / И. К. Свешников // Советская археология. – 1968. – № 2. – С. 159–168.

Свешніков І. К. Берестечко / І. К. Свешніков // Жовтень. – 1985. – № 7. – С. 91–108.

Свешніков І. К. Озброєння козацького війська у середині XVII ст. : за матеріалами розкопок місця Берестецької битви 1651 р. / І. К. Свешніков // Вісник АН України. – 1991. – № 10. – С. 48–54.

Swiesznikow I. Kultura komarowska / I. Swiesznikow // Archeologia Polski. – 1966. – Т. 12. – № 1. – С. 39–107.

Дослідники козацької минувшини : зб. тез наук.-практ. конф., присвяч. 155-ій річниці від дня народж. Д. Яворницького та 95-ій річниці від дня народж. І. Свешнікова / упоряд. Л. Галабуз. – Рівне, 2010. – 128 с.

Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного

краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 379 с.

Про І. К. Свешнікова – с. 236–237.

Баженов Л. В. Свешніков Ігор Кирилович / Л. В. Баженов // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст. / Л. В. Баженов. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 341–342.

Господарство культур шнурової та постшнурової кераміки / О. Романчук [і ін.] // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимира-Волинського та Волині : матеріал XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський / ред. А. Силук. – Луцьк, 2013. – С. 316–320.

Камінська Л. Етнограф, краєзнавець, публіцист / Л. Камінська ; Пшеничний Ю. Давня Дубенщина у світлі відкриттів І. К. Свешнікова / Ю. Пшеничний // Історико-культурна спадщина Дубна: правові, історичні, мистецькі та музейні аспекти : матеріали наук.-теорет. конф., присвяч. 15-річчю створення Держ. іст.-культ. заповідника міста Дубна / упр. культури і туризму Рівнен. облдержадмін., Держ. іст.-культ. заповідник м. Дубна, Дубен. міськрада. – Луцьк, 2008. – С. 45–47, 90–95.

Михальчишин І. Стжижовська культура на Волині / І. Михальчишин, Г. Охріменко, В. Дяченко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук.-іст. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – С. 460–465. : іл.

Нікольченко Ю. Доктор історичних наук Ігор Кирилович Свешніков / Ю. Нікольченко ; Плясковський І. І. К. Свешніков – дослідник поля Берестецької битви / І. Плясковський // Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української національної культури : зб. матеріалів і тез наук. конф. – Рівне, 1998. – С. 51–56, 57–58.

Охріменко Г. Археологічні дослідження на Волині у міжвоєнний період / Г. Охріменко, Н. Склярєнко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 290–292.

Пшеничний Ю. Історія формування археологічної експедиції

в історико-культурному заповіднику м. Дубна / Ю. Пшеничний ; Пилипів Л. Археологічні дослідження поля Берестецької битви та їх значення для розвитку вітчизняної археології / Л. Пилипів // Твердиня над Іквою : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 520-річчю Дубенського замку / ред. Л. Кічатий. – Дубно, 2012. – С. 21–31, 47–50.

Сегеда С. П. Меморіальний комплекс на полі Берестецької Битви / С.П. Сегеда // Сегеда С. П. Український пантеон / С. П. Сегеда. – Київ, 2013. – С. 72–75.

Чекурков В. Археологічні дослідження культурних нашарувань XV–XVIII ст. у місті Дубно / В. Чекурков // Праці науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. – Київ, 2012. – Вип. 7. – С. 555–563.

Чирська М. І. К. Свешніков – дослідник поля Берестецької битви / М. Чирська // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 30. – С. 91–93.

Юхимчук М. С. Ігор Кирилович Свешніков – видатний дослідник козацтва / М. С. Юхимчук // «Берестецька битва – відгомін боротьби за віру Христову» : зб. тез наук.-практ. конф. присвяч. 1025 річниці Хрещення Русі, 365-річниці початку Визвольної війни 1648–1657 років, 362-ій річниці Берестецької битви / упоряд.: Л. Галабуз, О. Борисюк. – Рівне, 2013. – С. 271–276 ; Наукові записки / Рівнен. обл. краєзн. музей. – Рівне, 2013. – Вип. XI. – С. 266–269.

Суходуб З. Земля повертає пам'ять : нарис-спогад про Ігоря Свешнікова / З. Суходуб // Дзвін. – 1996. – № 9. – С. 88–94.

Терський С. В. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. В. Терський. – Львів : Львівська політехніка, 2010. – 378 с.

Про І. К. Свешнікова – див. Іменний покажчик.

7 листопада**70 років від дня народження
М. І. Черенюка (1940–2001) –
українського художника та музеєзнавця**

Народився Микола Іванович Черенюк 7 листопада 1945 року в мальовничому поліському селі з поетичною назвою Замління Любомльського району, що поблизу озера Світязь, на Волині. Тяжке повоєнне життя змусило батька майбутнього художника після розкуркулення й розорення обійстя шукати заробітку в Луцьку. Випали в батьковій долі ще й сім років сталінських таборів. Мати і старший брат намагалися дати допитливому хлопцеві художню освіту. Ще 1957 року надіслали роботи й документи до Республіканської художньої середньої школи ім. Т. Г. Шевченка у Києві, але обставини життя не дали змоги там навчатися, хоча після вступних іспитів він був зарахований до складу учнів. Натомість закінчив у Луцьку загальноосвітню середню школу № 1, дитячу художню школу і вступив до Львівського поліграфічного інституту (нині Українська Академія друкарства ім. І. Федорова) на факультет журналістики, спеціальність – редагування масової літератури (1964–1973). Пізніше здобув і фах художника-графіка у цьому ж вузі (1976–1982).

Світ культури і мистецтва був світом Миколи Черенюка. У його творчості переплелися журналістика і мистецтвознавство, літературне обдарування і адміністративні та організаторські здібності завідувача художнього відділу Волинського краєзнавчого музею. М. Черенюк був справжнім подвижником музейної справи. Цей короткий період, коли він очолював художній відділ у 1974–1988 роках, можна назвати «золотою епохою» музейництва на Волині. Завдяки його особистій титанічній жертовній праці та праці його однодумців – невеликого колективу наукових співробітників (Левицька Т. Л., Войницька Л. Є.) було сформовано основні колекції національного мистецтва: давньоукраїнського (спільно з відділом історії релігії і атеїзму), декоративно-ужиткового та сучасного образотворчого мистецтва України ХХ століття. На жаль, тісне приміщення, погані умови експонування, постійна проблема експозиційних і фондowych площ не давали тоді можливості співробітникам розгорнути

роботу на повну силу. На початку 1980-х років виношувались плани розбудови Художнього музею як самостійної одиниці, готувалися проекти в Міністерстві культури УРСР. Але далі цього справа не пішла. Сьогодні скарби давньоукраїнського й декоративно-ужиткового мистецтва стали доступними для наукового опрацювання та широкої їх популяризації завдяки роботі двох відділів Волинського краєзнавчого музею – відкритого у 1993 році Музею волинської ікони та відділу етнографії і народних промислів (1989 р.).

Художник і дослідник, Микола Черенюк залишив по собі вагомий ужинок плідотворної й натхненної праці. Його мистецькі розвідки відзначаються високою культурою опрацювання матеріалу, умінням вияскравити грані творчості і особливості мислення та художньої манери митця, визначити роль і місце особистості у культурному процесі свого часу. Він був автором першого путівника по Художньому відділу. Мав власні глибокі судження про літературу, про постаті та їх позиції у мистецтві й житті. Цікаві його інтерпретації творчості волинських художників О. Шмакова, О. Вольського, О. Лесика, К. Якубека та інших. Глибиною підходу відзначаються статті про монументальні розписи Феодосіївської церкви Луцька, про формування колекції Художнього музею. Зaslугою Черенюка є те, що він увів у науковий обіг славетну мисткиню Лідію Спаську.

Микола Черенюк був митцем з гармонійною художньою свідомістю. В основі його мистецтва – реальний предметний світ із його віковичними законами краси. Найбільш плідно він працював у галузі олійного живопису в жанрі пейзажу, натюрморта, портрета. Він отримував велику насолоду від уміння і можливості передати зовнішність людини, її характер, розкрити внутрішній духовний світ. Художник вивчає обличчя і з сердечною теплою і увагою пише портрети рідних: матері і батька, дружини Тетяни, синів Романа і Ярослава. М. Черенюк створив галерею портретів своїх сучасників: музейних працівників – касира Серафими Скрипник, доглядачів залів – Ольги Ковальчук, Лесі Лукашевич, Ганни Бойко, художників – Карела Якубека, Григорія Чорнокнижного, Івана Бойка, Володимира Винничука, українського вченого, доктора мистецтвознавства Павла Жолтовського, педагога Ірини Артушевської, історика Петра Троновича, поета і науковця Федора Степанюка та лікарів, у яких

лікувався, людей добре знайомих. Неодноразово об'єктивно і з серйозним зацікавленням вдивлявся у власне обличчя і малював себе: автопортрети 1970–1990-х років. У них художник прагнув заявити світу про себе і свою творчість.

Пейзаж для Черенюка завжди мав притягальну силу. Є у нього архітектурні краєвиди, написані в споглядальній манері. Це види луцького замку, вулички і куточки міста над Стиром («Старе місто взимку», 1980; «Вид з майстерні на вулиці Молодіжній», 1978; «Зимовий ранок. Будинки Старого міста», 1990-ті). Але більшість пейзажів, переважно образів природи таємниче схвилювані, з енергійним і вільним мазком («Лісове озеро», 1980-ті; «Осінь ріка», 1990; «Дочекайся осені», 1998; «Вітер. Осінь», 1990-ті). Романтичне потрактування твору спостерігається в невеликому краєвиді «На кручі. Пейзаж з церквою» (1990-ті). Інший пейзаж невеликого формату «Край поліський» (1980-ті) – це щемне зізнання митця в любові до Батьківщини, це символ прадавньої поліської землі.

Натюрморти – одне з найкращих мистецьких надбань Черенюка. Він любив красу, створену як природою, так і людиною. Малював польові квіти, квіти, які ростуть на лузі. Але найчастіше зображав мальви, календули і чорнобривці – квітучий символ України. Майстерність Черенюка-колориста, його прагнення до декоративності виявилися в натюрморті «У садку» (1994), імпресіоністичному за своєю природою, написаному з настроєм, багатому кольоровою гамою. Натюрморт «У садку» належить до вершинних злетів творчості митця.

Друге короткотривале перебування М. Черенюка на посаді завідувача Художнього музею (повернувся 5 вересня 1997 року) – цікавий і плідний період його творчої біографії. Його вже підточувала невиліковна хвороба, а він писав статті, організовував виставки, брав участь у наукових конференціях, відправляв картини на реставрацію і дуже багато малював. Малював з якоюсь одержимістю, ніби передчував, що життя доходить до останньої межі.

5 червня 2001 року М. І. Черенюк помер. Національний художній культурі залишилися його добрі справи, твори і вдячна пам'ять нащадків. Організована в Художньому музеї Луцька у 2004 році посмертна виставка «Микола Черенюк – лицар мистецької палітри Волині» стала для багатьох відкриттям майстерності й душі художника. Це була творча сповідь митця, серце

якого билосся в ім'я України.

Тамара Левицька

Література:

Черенюк М. Художній відділ Волинського краєзнавчого музею / М. Черенюк. – Львів : Каменяр, 1982. – 33 с.

Черенюк М. Церковні розписи Лідії Спаської / М. Черенюк // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть : питання дослідження та реставрації : матеріали VI Міжнар. наук. конф. по волин. іконопису. – Луцьк, 1999. – С. 124–125.

Черенюк М. У стінах замку – цілий світ / М. Черенюк // Віче. – 1998. – 12 листоп.

Черенюк М. Філософське і мистецьке кредо Олександра Вольського / підгот. публ. та післямова М. Дьоміна // Вітчизна. – № 9/10. – С. 171–176.

Дьомін М. Мистецьке кредо і музейне подвижництво Миколи Черенюка / М. Дьомін // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею Лесі Українки та 60-річчю Колодяжнен. літ-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 34–38.

Инчакова С. Каким он был. Воспоминание о Н. М. Черенюке / С. Инчакова ; Левицька Т. Микола Черенюк – волинський лицар палітри / Т. Левицька ; Каталог творів М. І. Чернюка / Т. Левицька, І. Несторук // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 66, 98–101, 102.

Левицька Т. Микола Черенюк : особистість, творчість і діяльність / Т. Левицька // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2004. – Вип. 11. – С. 45–48.

Вербич В. Його світ живе у полотнах / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 10 черв. – С. 4.

Дьомін М. Мистецтво і подвижництво Миколи Черенюка : до 60-річчя митця / М. Дьомін // Визвол. шлях. – 2006. – №. 12. – С. 88–93.

Дьомін М. Мистецькі обрії Миколи Черенюка / М. Дьомін // Вітчизна. – 2002. – № 3/4. – С. 154–157.

Дьомін М. Перервані задуми / М. Дьомін // Образотворче мистецтво. – 2002. – № 1. – С. 31–32.

Дьомін М. Шукач скарбів народного мистецтва / М. Дьомін // Літ. Україна. – 2002. – 3 жовт.

Ковальчук Є. Лицар мистецької палітри / Є. Ковальчук // Волинь. – 2004. – 22 черв.

Кошель О. Лицар мистецької палітри / О. Кошель // Аверс прес. – 2004. – 10 черв.

Микола Черенюк [некролог]// Літ. Україна. – 2001. – 26 лип.

Микола Черенюк : пам'ять // Образотворче мистецтво. – 2001. – № 4. – С. 33.

Онищук К. Наш земляк Микола Черенюк / К. Онищук // Наше життя. – 2011. – 3–5 лют. ; 12–17 лют.

Слота О. Міні – виставка Миколи Черенюка / О. Слота // Луцький замок. – 2005. – 10 листоп. – С. 12.

8 листопада

180 років від дня народження

Г. Й. Осовського (1835–1897) –

українського та польського вченого геолога,

палеонтолога

Готфрид Йосипович Осовський – визначна особистість української та польської науки. Геолог, палеонтолог, археолог, організатор та основоположник краєзнавчого руху на Волині, який понад десять років присвятив вивченню нашого краю.

Народився Г. Й. Осовський 8 листопада 1833 року в невеликому селі Козарівка Канівського повіту, що на Київщині (нині – Канівський район Черкаської області). Провівши там своє дитинство, він з батьками переїжджає до Житомира, де навчається в 1-й Житомирській гімназії. В 1853 році молодий Осовський вступає до Київського університету св. Володимира. Але закінчити навчання йому так і не вдалося. Причиною тому стала Кримська війна, розпочата 1853 року. Будучи мобілізованим в 1855 році, Осовський бере участь в обороні Севастополя з 1855 по 1856 роки російсько – турецького протистояння. В 1862 році у чині підпоручика йде у відставку та влаштовується службовцем у Волинський губернський статистичний комітет.

Саме з цього моменту молодий дослідник розпочинає свій життєвий шлях як науковець. Відбувається його становлення

як геолога та краєзнавця. Робота у Волинському статистичному комітеті дала змогу Георгію Йосиповичу познайомитися з багатьма краєзнавцями, з якими він невдовзі створює краєзнавчий осередок. Друкує масу публікацій. А в 1867 році виходить його монографія «Геолого-геогностический очерк Волынской губернии», яка стала одною з основних праць дослідника про Волинський край. У монографії подаються поради щодо використання корисних копалин, геологічний опис будови краю, систематизовані дослідження попередників. Невдовзі виходить складена ним геологічна карта Волинської губернії, яка в 1880 році у Парижі перевидана французькою та польською мовами. Через два роки після видання монографії і геологічної карти виходить праця «Из путевых заметок по Волынской губернии». В цей же період вчений бере участь у створенні колекції мінералів і гірських порід. Зацікавившись археологією, бере участь в археологічних з'їздах. Відвідавши 3-й Археологічний з'їзд у Києві, Осовський знайомиться з польським ученим З. Дзяловським, який запрошує його до м. Торунь, що в Польщі. Саме це запрошення, яке Георгій Йосипович прийняв, стало переломним моментом в долі вченого.

Вступивши в 1874 році до Наукового товариства в м. Торунь, Осовський детально опрацьовує археологічні пам'ятки краю, на основі яких створює музей та видає ряд публікацій. Його археологічні дослідження не залишаються без уваги, відтак 1878 року Академія Наук Кракова обирає Г. Осовського дійсним членом Антропологічної комісії. Через рік він їде для дослідження печер Галичини. Розкопки та геологічні розвідки, проведені ним в Кракові, на Галичині, а в подальшому на території Київщини, приносять вченому великий успіх. Виходить монографія «Wielki Kurgan Ruzanowski», де висвітлюються результати робіт проведених на відомому кургані в Ружанівці. Протягом трьох років, починаючи з 1889 року, Г. Осовський займається дослідженням територій Гусятинського та Заліщицького повітів, які знаходились на теренах сучасної Тернопільщини. Його картографічні матеріали з результатами цих досліджень були видані Краківською Академією наук.

Попри те, що ім'я вченого на той час було уже досить відоме серед наукових спільнот, його дослідження зазнавали нестачі у фінансуванні. А суперечки з австрійською владою, остаточно вимуси-

ли Г. Оссовського залишити Галичину та перебраться до Сибіру. Завдяки своєму товаришу антропологу Ю. Талько-Грунцевічу він у 1893 році виїжджає до Томська, де згодом влаштовується на роботу дорожнього майстра. Така кардинальна зміна умов життя все таки не зупинила вченого в його прагненні займатися науковою діяльністю. Він і надалі продовжує займатись геологічними та археологічними розвідками, тепер уже Томського краю. Зокрема, зайнявся пошуками питної води для нових поселень, що зводилися вздовж Сибірської магістралі.

Важкі умови життя з плином часу далися взнаки, вчений захворів на тиф. Помер Г. Й. Оссовський 16 квітня 1897 року у Томську.

Його цілеспрямованість, всебічність і багатогранність наукових підходів, широке коло інтересів дали змогу внести вагомий вклад у розвиток наукових досліджень волинського краю та інших територій.

Володимир Бенедюк

Література:

Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) : монографія / С. В. Гаврилюк. – 2-ге вид. доп. – Луцьк : Вежа, 2008. – 536 с.

Про Г. Й. Оссовського – С. 12, 13, 26, 162, 163, 199, 272, 286.

Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби : навч. посіб. М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, В. М. Савицький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 327 с.

Про Г. Й. Оссовського – с. 229.

Готфрід Оссовський (1835–1897) // Нариси культури давньої Волині / за заг. ред. канд. іст. наук Г. В. Охріменка. – Луцьк, 2006. – С. 20–23.

Климчук А. Шацьке поозер'я в дослідженнях природознавців-науковців (до 1939 р.) / А. Климчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Шацьке поозер'я у світовій та українській історії : матеріали XLV Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2013. – Вип. 45. – С. 45–47.

Кондратюк Р. Ю. Готфрід Оссовський : сторінки біографії / Р. Ю. Кондратюк // Житомирщина на зламі століть : наук. зб. „Велика Волинь”. – Житомир, 2000. – Т. 21. – С. 330–331.

Маржан І. О. Вклад природознавців у розвиток географії Волині до 1939 року / І. О. Маржан // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі

Українки : географія. – Луцьк, 2007. – № 2. – С. 298–301.

Тарабукін О. О. Матеріали до історії археологічного вивчення Східної Волині / О. О. Тарабукін // Поляки на Волині : історія і сучасність : наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2003. – Т. 30. – С. 41–46.

* * *

Оссовський (Ossowski) Готфрід (1835–1897) // Енциклопедія історії України / ред. В.М. Литвин. – Київ, 2010. – Т. 7 : Мл–О. – С. 669.

Оссовський (Ossowski) Готфрід (1835–1897) // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1996. – Т. 5. – С. 1896.

Оссовскій (Готфридъ Осиповичъ) // Энциклопедическій словарь / изд. Ф. А. Брокгаузъ, И. А. Ефронъ. – С.-Петербургъ, 1897. – Т. XXII. – С. 318.

Силюк А. 20 листопада 175 років від дня народження Г. Й. Осовського (1835–1897) – геолога, палеонтолога, дослідника Волині / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 115–118.

13 листопада

110 років від дня народження

Н. Хасевича (1905–1952) –

українського художника-графіка, вояка УПА

Ніл Хасевич народився 25 листопада 1905 року в селі Дюксин Костопільського повіту Волинської губернії. Його батько, Антон Хасевич, був православним дияконом. Тож закономірно, що початкову освіту Ніл Хасевич здобував у церковно-приходській школі, а потім навчався у духовній семінарії в Житомирі. Образотворчому ж мистецтву, до якого в нього змалку проявився великий талант, він спочатку навчався у майстерні іконопису.

У 1918 році Ніл з матір'ю повертались із Рівного і на деражнянському залізничному переїзді потрапили під потяг. Федотія Хасевич загинула, а юнак втратив ліву ногу. Після лікування (до речі, Ніл сам виготовив собі дерев'яного протеза) він навчався

у майстерні Василя Леня в Рівному. Потому рік працював помічником іконописця. Здобував також і світську освіту – у Рівненській українській гімназії. Коли французька залізнична компанія виплатила матеріальну компенсацію за каліцтво, Ніл Хасевич вирішив потратити її на здобуття вищої освіти і поступив до Академії мистецтв у Варшаві, куди його у 1926 році зарахували вільним слухачем.

У лютому 1930 року Ніл Хасевич став уже повноправним студентом Варшавської Академії мистецтв. Студював малярство в майстерні професора Котарбінського та декоративне gobеленове ткацтво у професора Чайковського, але остаточно обрав для себе факультет графіки та майстерню відомого польського графіка Владислава Сковича. Щоб опанувати графічне мистецтво кириличного письма, від руки гусячим пером «переписав» Пересопницьке Євангеліє. Працював у галузі станкової та книжкової графіки, опановував дереворит і лінорит. А ще в Академії Ніл Хасевич став одним із фундаторів мистецького гуртка «Спокій», яким опікувались митрополит УГКЦ Андрій Шептицький і сенатор польського Сейму від української громади Волині Степан Скрипник (майбутній митрополит УАПЦ Мстислав).

У 1931 році Ніл Хасевич був відзначений Почесною нагородою «Ватикан» за картину «Прання». А за портрет гетьмана Івана Мазепи отримав почесний диплом Варшавської Академії. Загалом з 1931 по 1943 роки мистецькі роботи Ніла Хасевича експонувалися на 35 виставках у Варшаві, Львові, Луцьку, Рівному, Празі, Берліні, Римі, Нью-Йорку, Чикаго, Лос-Анжелесі та інших містах. У 1939 році побачив світ перший альбом митця – «Книжкові знаки Ніла Хасевича».

Окрім мистецтва, Ніл Хасевич активно займався і суспільною діяльністю. Був делегатом крайового з'їзду Волинського українського об'єднання, що відбувся 1935 року в Луцьку. Цій легальній українській партії він допомагав у виданні газети «Українська нива» та створенні у містах і селах Волині просвітянських гуртків і українських бібліотек. У 1938 році виконав ескіз для Президента УНР в екзилі Андрія Лівичького. Разом з тим, він все сильніше прилучається до підпільної боротьби Організації українських націоналістів. Був добре знайомий із Степаном Бандерою та його дружиною Ярославою Опаровською.

Початок Другої світової війни застав Ніла Хасевича у його рід-

ному Дюксині. В селі він намалював низку ікон, які знаходилися в місцевій церкві до 1943 року, коли нацисти спалили Дюксин. Працював учителем у школі, співав у церковному хорі. До речі, на зламі 1930–1940 років Ніл Хасевич ще й упорядкував збірку своїх віршів та навіть створив до них музику. Але в умовах війни вона так і не була опублікована.

З початком радяно-німецької війни у 1941 році Ніл Хасевич стає суддею у районному центрі Деражному, погодившись на цю посаду, аби допомагати землякам. У 1941–1942 роках він також ілюстрував рівненську газету «Волинь», яку редагував відомий український письменник Улас Самчук. Іноді в газеті публікували і статті Ніла Хасевича.

Наприкінці 1942 року Ніл Хасевич іде у підпілля і стає воїном Української повстанської армії. Там його знали як «Бей-Зота», «Старого», «333», «Левка», «Джмеля», «Рибалку». Був членом Крайової референтури пропаганди в УПА-«Північ», працював у редакції підпільного журналу «До зброї», готував ілюстрації до сатиричних журналів УПА «Український перець», «Хрін». Керував підпільною друкарнею, випускав різні агітаційні матеріали (брошури, листівки, летючки). Він же розробив ескізи більшості грошових знаків повстанців, так званих «бофонів», а ще – прапорів, печаток, відзнак підпілля. Навчав мистецтву гравюри молодих художників, які відходили вже на інші терени ілюструвати підпільну літературу та агітаційну продукцію. По суті, в повстанському середовищі Ніл Хасевич створив цілу мистецьку школу.

Від української інтелігенції Ніла Хасевича обрали до створеної у підпіллі Української Головної Визвольної Ради, що була водночас і повстанським урядом, і парламентом. Він був чи не єдиним уродженцем Волині, удостоєним цієї честі. Згодом, у 1948 році, УГВР нагородила Ніла Хасевича «Срібним Хрестом Заслуги» та медаллю «За боротьбу в особливо важких умовах» – за особливий внесок у визвольний рух. Оскільки ж терор підрозділів МДБ та «истребительных батальйонов» ставав все жорсткішим, а сили українського руху опору в умовах тотальної сталінської блокади поступово слабшали, то, аби врятувати талановитого митця-патріота, йому запропонували нелегальними каналами емігрувати за кордон. Та він рішуче відмовився.

У 1951 році мистецькі роботи Ніла Хасевича, які викривали потворні сторони радянської дійсності, потрапили до делегатів

Генеральної Асамблеї ООН і були опубліковані у США в альбомі «Графіка у бункерах УПА». Такого політичного ляпасу міжнародного масштабу Сталін не міг стерпіти. З Москви надійшов наказ негайно «пресечь антисоветскую деятельность» Хасевича. Для розшуків митця створили спеціальну міжобласну оперативну групу, яку очолив капітан держбезпеки Б. Складар. Вона й розпочала справжнє полювання на Ніла Хасевича.

Зрештою, останню схованку митця було виявлено. 4 березня 1952 року підрозділи МДБ оточили повстанський схрон неподалік від села Сухівці Рівненського району. «Бей-Зот» та ще двоє вояків УПА, які були разом з ним у криївці, відмовилися здатися в полон і загинули в нерівному бою. Чекісти привезли до Клевана їхні тіла, які майже три дні пролежали під дубом – для залякування місцевого населення. Після цього загиблих відвезли у невідомому напрямку. Де поховали радянські карателі тіло митця – й досі невідомо.

Як і в Тараса Шевченка та, пізніше, Василя Стуса, життя Ніла Хасевича обірвалося у 47 років. Та це було життя сповнене внутрішньої правди справжньої творчості, любові до свого народу та незламного стоїцизму. Про це говорять і його власні слова, які він написав в одному з листів незадовго до загибелі: «Я не можу битися з ними (ворогами) зброєю, але я б'юся різцем і долотом. Я, каліка, б'юся в той час, коли багато сильних і здорових людей в світі навіть не вірять, що така боротьба взагалі можлива... Я хочу, щоб весь світ знав, що визвольна боротьба триває, що українці б'ються... Така моя думка, думка рядового підпільника. Слава Україні!»

Сергій Лис

Література:

Бофони : грошові документи ОУН і УПА / авт.-упоряд. О. О. Клименко, ред. В. М. Даниленко. – Київ: Ун-т банк. справи Нац. банку України, 2008. – 192 с.

Про Н. Хасевича – с. 80, 84, 109, 110, 184.

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексикології, Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Благов. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с.

Про Н. Хасевича – с. 31, 252.

Галаса В. Наше життя і боротьба : спогади / В. Галаса. – Львів : МС, 2005. – 270 с.

Про Н. Хасевича – с. 155, 174.

Дмитрук В. Вони боролися за волю України / В. Дмитрук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 1072 с.

Про Н. Хасевича – с. 855–872.

За волю України. Антологія пісень національно-визвольних змагань / записи, розшифрування, гармонізація, перепис нот, упоряд., прим., ст. Є. І. Гіщинський. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 392 с.

Про Н. Хасевича – с. 361–372.

Ніл Хасевич. Воїн. Митець. Легенда / уклад.: А. Криштальський, І. Марчук, І. Несторук, Н. Пушкар. – Луцьк : Терен, 2010. – 100 с.

Вербич В. Так було убито Ніла Хасевича / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 84–85.

Дмитрук В. Художник із бункерів УПА // Дмитрук В. Вони боролися за волю України : (Участь ОУН і УПА у нац.-визвол. боротьбі укр. народу в 1941–1956 р. за матеріалами Волині та Полісся). – Луцьк, 2006. – Т. III. – С. 239–256.

Коц М. Зразок комуністичного правосуддя : (з приводу судового процесу над священником Хасевичем Федором Антоновичем) / М. Коц ; Остренко Т. Два покликання Ніла Хасевича – мистецтво і патріотизм / Т. Остренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-ій річниці Незалежності України, 720-ій річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 147–157, 158–166.

Ксендзук Е. Ніл Хасевич – художник і воїн УПА : матеріали до бібліогр. / Е. Ксендзук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 260–263.

Лехнюк О. Нововіднайдені бофони УПА / О. Лехнюк // Український визвольний рух / Центр дослідж. визвол. руху. – Львів, 2003. – 36. 1. – С. 165–169.

Ніл Хасевич (Старий, Бей, Зот) : худож. УПА // Ось де, люди, наша слава! Провідні діячі та старшини ОУН-УПА : комплект портретів. – Луцьк, 2008.

Сердюк В. Ніл Хасевич – художник і воїн / В. Сердюк // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Київ, 2005. – Вип. 6. – 107–112.

Вербич В. Понад 100 шедеврів Ніла Хасевича / В. Вербич // Луцький замок. – 2011. – 17 берез. – С. 13.

Войтюк Н. «Спіть, хлопці, спіть...» : до сторічного ювілею Ніла Хасевича // Наше місто. – 2005. – 17 листоп.

Гинда В. Творець из подполья / В. Гинда // Кореспондент. – 2012. – 27 апр. – С. 62–64.

Гупало С. Головний художник УПА // Волин. губерн. відом. – 2005. – 24 листоп. – С. 7.

Гупало С. Лицар свободи : до 100-річчя від дня народж. голов. худож. УПА Ніла Хасевича // День. – 2005. – 2 груд. – С. 8.

Данилюк В. Особистий ворог сталінізму : у розквіті творчого таланту Ніла Хасевича довоєнні польські дослідники називали одночасно і консерватором, і демократом! / В. Данилюк // Волин. газ. – 2013. – 7 берез. – С. 1, 9.

Дем'янчук Б. Художник із бункерів УПА : виповнюється 100 років від дня народж. Ніла Хасевича // Україна молода. – 2005. – 12 листоп. – С. 7.

Дьомін М. Мистецтво і зброя Ніла Хасевича // Вітчизна. – 2006. – № 7–8. – С. 173–176.

Єгорова-Сасовська В. Вчитель із Сокола – командир УПА / В. Єгорова-Сасовська // Вісті Ковельщини. – 2007. – 26 черв. – С. 5.

Єзерська І. Ніл Хасевич. Людина, яка створила візуальний образ УПА / І. Єзерська // Нар. справа. – 2011. – 10 берез. – С. 10, 11.

Зоряна Н. Він міцно стискав у руках пензель і автомат : до дня народж. Ніла Хасевича // Народна армія. – 2006. – 7 листоп.

Кліменчукова В. Воїн, митець, легенда / В. Кліменчукова // Літ. Україна. – 2011. – 2 черв. – С. 3.

Любів Б. Митець-підпільник Ніл Хасевич «Бей-Зот» / Б. Любів // Архітектура, будівництво, інтер'єр, мистецтво. – 2007. – № 5. – С. 42–45.

Малімон Н. Ніл Хасевич – повернення : волин. знахідки про героїв УПА / Н. Малімон // День. – 2011. – 10–11 черв. – С. 22.

Малімон Н. Ніл Хасевич : повернення по-луцьки / Н. Малімон // Віче. – 2011. – 26 трав. – 1 черв. – С. 3, 10.

Манзуренко В. Ніл Хасевич – творець бойових нагород УПА // Визвол. шлях. – 2005. – № 11. – С. 110–115.

Марчук В. Вся правда про життя і талант Ніла Хасевича / В. Марчук // Голос України. – 2012. – 3 берез. – С. 18.

Мікула О. Ніл Хасевич. Графіка перемоги духу / О. Мікула // Упаковка. – 2014. – № 1. – С. 68–69.

Музиченко Я. Автор нагород УПА : у Музеї Великої вітчиз-

няної війни відкрилася вист. повстан. худож. Ніла Хасевича / Я. Музиченко // Україна молода. – 2007. – 13 жовт. – С. 7.

Нагірняк З. Він міцно стискав у руках пензель і автомат / З. Нагірняк // Народна армія. – 2012. – 6 берез. – С. 8.

Нагірняк З. «...Я б'юся різцем і долотом» / З. Нагірняк // Шлях перемоги. – 2012. – 29 лют. – С. 8.

Онищенко В. Визвольний рух у графічному зображенні : у проектуванні та виготовленні бофонів брав участь один із найкращих графіків України ХХ ст. – Ніл Хасевич / В. Онищенко // Культура і життя. – 2011. – № 14–16. – С. 4.

Особистості : Ніл Хасевич – відомий і невідомий // Волинь-нова. – 2008. – 31 січ. – С. 2.

Пушкар Н. Ніл Хасевич нарешті вийшов із підпілля / Н. Пушкар // Волинь-нова. – 2011. – 28 трав. – С. 10.

Руцький М. Останній бій маляра з УПА Ніла Хасевича / М. Руцький // Воля і батьківщина. – 2010. – № 1–2. – С. 290–291.

Світлик О. Забута легенда Волині / Остап Світлик // Літ. Україна. – 2010. – 29 лип. – С. 8.

Семків В. Воїн. Митець : альбом / В. Семків // Україна молода. – 2011. – 26 трав. – С. 12.

Цимбалюк Є. Головний художник УПА – в рисунках і легендах / Є. Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2011. – 5–11 трав. – С. 13.

Бондаренко К. Хасевич Ніл / К. Бондаренко, І. Підкова // Довідник з історії України : (А-Я). – Київ, 2001. – С. 1011.

Пушкар Н. 13 листопада 100 років від дня народження Н. Хасевича (1905–1952) – українського художника-графіка, вояка УПА / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 108–111.

25 листопада

75 років від дня народження Г. Ф. Бабій (1940) – заслуженого вчителя Української РСР

Ганна Федорівна Бабій народилася 24 листопада 1940 року в селі Стрільче Горохівського району. Навчалась у Стрільчівській початковій, Смиківській семирічній школах, в Сокальському педагогічному училищі, яке закінчила в 1958 році, в Луцькому

державному педагогічному інституті імені Лесі Українки (1961–1966 роки). У 1958–1961 роках працювала вчителем Лахвичівської, потім Деревківської семирічних шкіл Любешівського району. З 1961 року вчительська доля Ганни Федорівни пов'язана з Ошівською ЗОШ І – ІІ ст. Горохівського району, в якій працювала вчителем історії та географії (1961–1968 рр.), директором (1968–1973 рр.) і знову вчителем історії з 1973 року і до виходу на пенсію у 1996 році. З перших днів роботи в школі Ганна Федорівна стала організатором і керівником краєзнавчої роботи. І нині вона продовжує працювати на громадських засадах керівником шкільного Музею бойової слави, який створювала і постійно поповнювала разом із різними поколіннями своїх учнів. Пошукова, дослідницька робота знайшла відбиток у «Літописі історії визволення території Горохівщини (1941–1944 рр.): Початок Львівсько-Сандомирської операції по Рава-Руському напрямку (по матеріалах 389 та 58 стрілецьких дивізій)», в «Історії села Ошів», у матеріалах Всеукраїнської історико-краєзнавчої акції учнівської молоді «Шляхами подвигу і слави» тощо.

Ганна Федорівна – талановита, неповторна, надзвичайно працююча, «за фахом – вчитель історії, за покликанням – «скульптор» майбутнього нашої держави» – так характеризують педагога її колишні колеги та учні. На уроках Ганни Федорівни учнів захоплювало все: і сама вчителька, і її мова, і незабутні сторінки історії. Вона вчила дітей аналізувати матеріал, порівнювати, робити самостійні висновки. Її уроки у комплексі із позакласною роботою з предмета не тільки давали знання, але й формували особистість, виховували громадян України.

Ганна Федорівна вважала, що виховна і освітня робота вчителя не повинні обмежуватися школою. Вчитель приходила до молодих виробничників, своїх колишніх учнів, як лектор товариства «Знання», продовжуючи формування характерів, поглядів, знань. За глибоким переконанням Ганни Федорівни, від такого спілкування педагогічна діяльність ставала ще предметнішою. А її розмаїта діяльність у товаристві «Знання» стала відомою усій Україні і вона була обрана в 1979 році членом Правління республіканської організації товариства «Знання» України.

Активна громадянська позиція, принциповість, професіоналізм Ганни Федорівни були оцінені односельчанами. У 1978 році вона обирається депутатом Горохівської районної ради. А з 1979

року тричі обиралась депутатом Волинської обласної ради народних депутатів. Про активну депутатську діяльність Г. Ф. Бабій постійно розповідалося на сторінках місцевої преси: і про її безпосередню участь у вирішенні питань завершення будівництва Сенкевичівської середньої школи; і про виконання наказів виборців щодо прокладання шосейних доріг у селах Вільхівка і Терешківці, під'їздів на тракторні бригади й ферми місцевих колгоспів, відкриття сучасних закладів торгівлі і побуту; і про її людяність, щирю і постійну допомогу всім, хто звертався до депутата з будь-яких проблем; і про сумлінне виконання доручень, які мала як член комісії з охорони здоров'я обласної Ради народних депутатів.

Педагогічні здобутки Ганни Федорівни відзначено нагрудними значками Міністерства освіти УРСР «Відмінник народної освіти» (1976 р.), Міністерства освіти СРСР «Відмінник освіти СРСР» (1987 р.), грамотами. У 1978 р. Ганні Федорівні присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель Української РСР». Вона обиралась делегатом IV з'їзду вчителів Української РСР.

Селом йде Учитель. У її очах, крім мудрості років, світиться вогник любові до життя, до людей, до тих дітей, які чекають свого наставника у Музеї бойової слави. Кожним прожитим днем демонструє Ганна Федорівна Бабій відданість своєму життєвому призначенню – бути вчителем.

Галина Романчук

Література:

Бабій Г. З руїн і попелу – до добробуту / Г. Бабій // Горохів. вісник. – 2009.

Белов В. Вчителько моя : фоторепортаж / В. Белов // Молодий лєнінець. – 1985. – 23 лют. – С. 2.

Боярчук П. Вчителько моя / П. Боярчук // Рад. Волинь. – 1985. – 8 берез. – С. 3.

Зубко Л. Щоб процвітав рідний край: Про роботу депутата обласної Ради народних депутатів, вчительки Ощівської восьмирічної школи Ганни Федорівни Бабій / Л. Зубко // Будівник комунізму. – 1985. – 19 лют. – С. 2.

Кос Г. «Осіннє золото ювілярки» / Г. Кос // Горохів. вісник. – 1995. – 9 груд. – С. 4.

4 грудня

**120 років від дня народження
К. Д. Шевченко (1895–1965) –
заслуженого вчителя школи Української РСР**

Катерина Дмитрівна Шевченко народилась 4 грудня 1895 році в с. Вовчок на Полтавщині у селянській сім'ї. Учительську професію отримала в учительській семінарії с. Мрин Чернігівської області. У серпні 1917 року Катерина Дмитрівна приїхала вчителювати на хутір Бурики Роменського повіту. Починала працювати сама з трьома класами дітей. І до кожної дитини була доброю, люблячою і мудрою. У ті перші роки роботи, як і протягом всього життя, не лише школою жила молода вчителька. Спочатку сільські дівчата і хлопці, а потім і літні люди бралися за букварі – вона ж вчила їх грамоти. Була в тому її житті страшна ніч, в яку куркулі вчинили на неї замах і напівживою вкинули до криниці за те, що агітувала бідняків вступати до колгоспу. Врятували подруги. Довго хворіла. Підтримка односельчан і сім'ї (чоловіка і двох синів) допомогла стати на ноги. Але недовго життя дарувало радість. Почалась війна. Чоловік і сини пішли на фронт, а Катерина Дмитрівна евакуювалась на схід. У Куйбишевській області працювала вихователкою в колгоспному дитячому садку. Праця й діти допомогли їй пережити тяжкі дні евакуації та втрату двох синів на фронті. Катерина Дмитрівна говорила: «Мое життя – це школа. Я люблю свою роботу, люблю дітей».

У Луцькій жіночій семирічній українській школі №6 Катерина Дмитрівна Шевченко почала працювати з 1945 року. У фондах Волинського краєзнавчого музею зберігаються класні журнали 1-Б – 3-Б класів за 1945/1946 – 1947/1948 навчальні роки, заповнені рукою Катерини Дмитрівни. У звіті школи за II чверть 1945/1946 року вказано: «Учителька Шевченко К. Д. добилась своєю старанною працею свідомого, виразного читання, доброї каліграфії учнів, діти мають тверді знання з арифметики. К. Д. Шевченко виготовляла сама і з дітьми багато наочних приладів». Катерина Дмитрівна неодноразово виступала на обласних педагогічних читаннях та науково-практичних конференціях. У 1952 році вона ділилась досвідом проведення уроків пояснювального

читання у третьому класі. Її виступ було надруковано в журналі „Радянська школа”. У звіті Луцького міськвко про роботу шкіл міста у 1952/53 навчальному році відзначалось, що «материнською ласкою і строгістю досвідченого педагога вчителька завоювала любов і повагу своїх учнів. Вона багато працює над собою, старанно готується до уроків, будує їх вміло, різноманітно, широко використовуючи наочність, яку, в більшості, виготовляє сама і з дітьми».

Катерина Дмитрівна була не тільки майстром педагогічної справи. Вона була активною громадським діячем. У 1920–1930 роках обиралась депутатом сільських рад сіл Бурики та Сміла. З 1947 року Катерина Дмитрівна обиралась депутатом Луцької міської Ради депутатів трудящих другого, третього і четвертого скликань, у 1950 році – депутатом Волинської обласної ради і членом виконкому. А в 1951 році трудівники Волині обрали Катерину Дмитрівну депутатом Верховної Ради УРСР третього скликання. Крім того, вона була незмінним членом місцевкомів профспілки працівників народної освіти в тих школах, де працювала. Протягом 1945–1950 роках керувала міською методичною секцією вчителів початкових класів і беззмінно 12 років очолювала шкільне методичне об'єднання вчителів 1–4 класів.

Натхненну працю Катерини Дмитрівни Шевченко відзначено медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1948 р); орденом Трудового Червоного Прапора (1949 р.), орденом Леніна (1951 р). У березні 1949 року їй перший на Волині було присвоєно звання «Заслужений вчитель школи Української РСР».

Галина Романчук

Література:

Шевченко К. Прапор миру – в міцних руках! / К. Шевченко // Рад. Волинь. – 1950. – 19 лип. – С. 1.

Гуляницька Г.В. Досвід роботи заслуженої вчительки школи УРСР Шевченко Катерини Дмитрівни / Г. В. Гуляницька. – Луцьк : Волин. обл. вид-во, 1957. – 28 с.

З річного звіту Луцького міськвко Міністерству освіти УРСР про роботу шкіл міста в 1952/53 навчальному році (1 липня

1953р.) // Луцьку 900 років 1085 – 1985 : зб. док. і матеріалів. – Київ, 1985. – С. 169.

Відзначення на Волині 30-річчя піонерської організації ім. В. І. Леніна // Рад. Волинь. – 1952. – 20 трав. – С. 1.

Вручення орденів і медалей СРСР // Рад. Волинь. – 1952. – 27 квіт. – С. 3.

Вручення орденів і медалей // Рад. Волинь. – 1949. – 29 квіт. – С. 1.

Гришай І., Самохвал П. Обласні педагогічні читання / І. Гришай, П. Самохвал // Рад. Волинь. – 1952. – 26 берез. – С. 2.

Губенко Т. Перший день / Т. Губенко // Рад. Волинь. – 1949. – 3 верес. – С. 3.

Дмитрієв М. Народний учитель / М. Дмитрієв // Рад. Волинь. – 1953. – 2 черв. – С. 3.

Дочка народу // Рад. Україна. – 1951. – 8 лют.

Іванова О. Народний вчитель / О. Іванова // Рад. Волинь. – 1946. – 18 серп. – С. 3.

Катерина Дмитрівна Шевченко // Рад. Волинь. – 1951. – 9 лют. – С. 3.

Коцербуба М. Гідно зустріти молоде поповнення вчителів / М. Коцербуба // Рад. Волинь. – 1951. – 29 серп. – С. 2.

Коцербуба М. Школи Луцька перед навчальним роком / М. Коцербуба // Рад. Волинь. – 1950. – 2 серп. – С. 3.

Мазниченко А. Розквітають творчі сили волинянок / А. Мазниченко // Рад. Волинь. – 1951. – 8 берез. – С. 3.

Нагородження групи вчителів Волині // Рад. Волинь. – 1949. – 18 трав. – С. 1.

Народний вчитель // Рад. Волинь. – 1946. – 18 серп.

Перетятій А. Ідейно-політичне виховання майбутніх вчителів / А. Перетятій // Рад. Волинь. – 1951. – 20 берез. – С. 3.

Перша сесія Волинської обласної Ради депутатів трудящих // Рад. Волинь. – 1951. – 9 січ. – С. 2.

Петрук С. Хоч у волоссі сивина / С. Петрук // Рад. Волинь. – 1949. – 1 трав.

Повідомлення Центральної виборчої комісії по виборах до Верховної Ради Української РСР // Рад. Волинь. – 1951. – 1 берез. – С. 2.

Рябуха О. Заслужена вчителька республіки / О. Рябуха // Рад. Волинь. – 1950. – 14 груд. – С. 3.

Рябуха О. Заслужена вчителька / О. Рябуха // Рад. Волинь. – 1949. – 8 берез. – С. 3.

Січневі наради вчителів // Рад. Волинь. – 1952. – 5 січ. – С. 1.

Слісаренко В. Виховання радянського патріотизму на уроках / В. Слісаренко // Рад. Волинь. – 1951. – 13 листоп. – С. 3.

Третя обласна науково-практична конференція вчителів // Рад. Волинь. – 1949. – 3 квіт. – С. 3.

Ярошук Ю. Успішно завершити друге півріччя навчального року / Ю. Ярошук // Рад. Волинь. – 1953. – 22 берез. – С. 3.

Ярошук Ю. За глибокі і міцні знання учнів / Ю. Ярошук // Рад. Волинь. – 1951. – 20 берез. – С. 3.

10 ГРУДНЯ

80 років від дня народження

М. П. Гевелюка (1935–1999) –

заслуженого художника України

Микола Петрович Гевелюк – один із провідних митців Луцька другої половини ХХ століття. Народився 10 грудня 1935 року в с. Новоподільське Березівського району Одеської області. З 1953 по 1958 рік навчався в Одеському державному художньому училищі. У 1958 році продовжував навчання у Київському державному художньому інституті на факультеті живопису. Педагогами за фахом були Карпо Дем'янович Трохименко, Володимир Миколайович Костецький, Михайло Іванович Хмелько, Олександр Павлович Ацманчук.

У 1964 році Микола Гевелюк отримав диплом художника-живописця. Згодом переїздить до Луцька. Бере активну участь у розбудові майстерень Художнього фонду УРСР. З 1964 по 1973 рік та з 1977 по 1979 рік займає посаду Головного художника художньо-виробничих майстерень Художнього фонду України в м. Луцьку.

У 1971 році Микола Гевелюк стає членом спілки художників УРСР, а у 1989 році отримує почесне звання «Заслужений художник УРСР».

За своє життя художник створив об'ємний творчий доробок. Працював він переважно в олійному живописі, любив експериментувати в техніці акварелі, писав етюдні малюнки – сангіною, вугіллям, графічним олівцем. Справжній майстер побутового,

портретного, пейзажного жанру. На рахунок художника чимало історичних полотен, зокрема, на радянську тематику. Активно впливаючи на перебіг художнього життя Волині, Микола Гевелюк був організатором та учасником багатьох республіканських, обласних, міських художніх виставок, мистецьких акцій, імпрез, активно брав участь у їх презентаціях та обговореннях, також часто писав статті до місцевої періодики про творчість митців Волині другої половини ХХ століття.

У фондах Волинського краєзнавчого музею зберігається значна частина творчої спадщини художника. Це твори олійного живопису такі як: «Ліда» (1971 р.). Полотно, олія, 142х74 (Ж-161); «Сторожева тиша» (1971 р.). Полотно, олія, 90х100 (Ж-162); «Весна». Полотно, олія, 105х120 (Ж-207); «Спалах на Волині. Колківська першотравнева демонстрація» (1979 р.). Полотно, олія, 140х200 (Ж-357); «Нові пісні на вулицях міста» (1976 р.). Полотно, олія, 100х180 (Ж-826); «Ми йдемо по землі». Полотно, олія, 100х101 (Ж-827); «Солдатські сни» (1967 р.). Полотно, олія, 90х90 (Ж-828); «Натюрморт». Полотно, олія, 73,5х95,5 (Ж-829); «Запах лугових трав» (1985 р.). Полотно, олія, 120х183 (Ж-830); «Збори» (1983 р.). Полотно, олія, 75х90 (Ж-831); «Електромонтажник Д. Хоменко» (1977 р.). Полотно, олія, 88х67 (Ж-832); «Дівчина з журналом». Полотно, олія, 70х94 (Ж-833); «Портрет художника В. Шингура» (1982 р.). Полотно, олія, 95х147 (Ж-834); «Знайомий» (1983 р.). Полотно, олія, 68х62 (Ж-835); «Українська пісня» (1971 р.). Полотно, олія, 90х80 (Ж-836); «Ескіз портрету Кондратюка» (1950 р.). Полотно, олія, 50х80 (Ж-837); «Портрет невідомого» (1959 р.). Полотно, олія, 70х55 (Ж-838); «Біла хустина. Етюд до портрету» (1960-ті рр.). Картон, олія, 48,5х30,5 (Ж-851); «Біля хати. Етюд» (1960-ті рр.). Картон, олія, 47,8х33,5 (Ж-852); «Тютюнниці. Етюд» (1963 р.). Картон, олія, 31,5х48 (Ж-853); «Вчителька. Етюд» (1960-ті рр.). Картон, олія, 35х34 (Ж-854); «Етюд до автопортрета» (1970 р.). Картон, олія, 40х26 (Ж-855); «Старшокласниця. Етюд» (1960-ті рр.). Картон, олія, 40х29,5 (Ж-856); «Колгоспниця. Етюд» (1960-ті рр.). Картон, олія, 36,3х27,3 (Ж-857); «Ланкова. Етюд» (1960-ті рр.). Картон, олія, 40х29,5 (Ж-853); «Юнак. Етюд» (1961 р.). Картон, олія, 35х27 (Ж-859); «Після праці. Етюд» (1960-ті рр.). Картон, олія, 48,5х34 (Ж-860); «Портрет Чорнокнижного Григорія Петровича». Картон, олія, 112х80 (Ж-879); «Хома» (1970-ті рр.). Полотно, олія, 98х45 (Ж-979); «Етюд голо-

ви чоловіка» (1970 р.). Картон, олія, 50,3х35 (Ж-991); «На фермі. Етюд до картини» (1970 р.). Картон, олія, 22,5х29,5 (Ж-992); «Ескіз до картини «Колківська демонстрація». Картон, олія, 50,3х35 (Ж-993); «Етюд до картини «Тютюнниці» (1960-ті рр.). Полотно, олія, 37,7х18,5 (Ж-1047); «Етюд до портрету» (1960-ті рр.). Картон, олія, 46,8х34,6 (Ж-1048); «Тютюнниці. Етюд до картини» (1960-ті рр.). Картон, олія, 24,3х44,3 (Ж-1049); «Жіноча постать. Етюд до картини» (1960-ті рр.). Картон, олія, 48,6х35,3 (Ж-1050); «Колгоспниця. Етюд до картини» (1960-ті рр.). Картон, олія, 42,5х25,5 (Ж-1051); «Жіночі постаті. Етюд до картини» (1960-ті рр.). Картон, олія, 41х33,5 (Ж-1052); «Дві жіночі постаті. Етюд до картини» (1960-ті рр.). Картон, олія, 50,3х35,2 (Ж-1053); «Золота кукурудза» (1970-ті рр.). Картон, олія, 32,5х77 (Ж-1120); «Жінка у жовтій хустині» (1970-ті рр.). Картон, олія, 48х24,5 (Ж-1121).

Частина творчого спадку, яка зберігається у фонді ВКМ, – графічні роботи Миколи Гевелюка: «Портрет дівчини» (поч. 1960-х рр.). Папір, олівець, 42х30 (Г-901); «Портрет студентки» (поч. 1960-х рр.). Папір, вугілля, 41,3х29 (Г-902) та допоміжного фонду – «Натурниця позує. Рисункова студія» (1960-ті рр.). Папір, олівець, 40,3х29 (ДМ-52742); «Натурниця. Рисункова студія». Папір, олівець, 42х26,5 (ДМ-52743); «За роботою («Тютюнниці»). Ескіз до картини». Папір акварель, 24,5х38 (ДМ-52744); «Сільська вулиця. Начерк». Папір, олівець, 18,2х28,3 (ДМ-52745).

Отож, блискучо відчувуючи колористику фарб і бездоганно володіючи пензлем та мастихіном, Микола Гевелюк, був взірцем високого професіоналізму реалістичної школи. Його роботи сьогодні достойно презентують творчість художника в експозиції Художнього музею – відділу Волинського краєзнавчого музею в м. Луцьку

Микола Петрович Гевелюк помер 11 червня 1999 року, на 64-му році життя. Похований на кладовищі в с. Гаразджя.

Дмитро Зінько

Література:

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексикології; Ін-т біогр. дослідж.; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ: Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про М. Гевелюка – с. 248.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.) – Луцьк

: Вежа, 2001. – 692 с.

Про М. Гевелюка – с. 393–394.

Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 288 с.

Про М. Гевелюка – с. 224.

Вербич В. Незбагненне внутрішнє саяво / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 8 груд. – С. 5.

Наумук С. Де поділася картина з Четвертні? / С. Наумук // Волинь-нова. – 2014. – 13 берез. – С. 10.

Філатенко А. Волинських художників знають не тільки на Волині / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2009. – 1 груд. – С. 12.

Хведчук Л. Пам'яті друга і щирої людини / Л. Хведчук // Волинь-нова. – 2009. – 13 черв. – С. 7.

Штинько В. Акції : мистецька вечірка напередодні Івана Купала / В. Штинько // Волинь нова. – 2008. – 3 лип. – С. 2.

Гевелюк Микола Петрович // Мистецтво України : біогр. довід. – Київ, 1997. – С. 145–146.

Гевелюк Микола Петрович // Митці України : енцикл. довід. – Київ, 1992. – С. 153.

Навроцька З. М. Гевелюк Микола Петрович – живописець і графік / З. М. Навроцька // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 431.

23 грудня

80 років від дня народження І. І. Чернецького (1935) – українського поета

Іван Іванович Чернецький народився 23 грудня 1935 року у селі Злоєць на Холмщині. У 1942–1943 роках родина Чернецьких зазнала гонінь від німецької окупаційної влади, а в лютому 1943-го від рук польських шовіністів загинув батько майбутнього письменника. У дев'ятирічному віці Іванко змушений був попрощатися з рідною оселею – в холодному товарняку він по-мандрував аж на Херсонщину, куди було переселено сім'ю. Там,

у селі Біляївка, пішов до першого класу.

1946-го року на Східній Україні розпочався черговий «великий голод». Залишивши на Херсонщині могили діда Павла і бабці Олени, Чернецькі переїжджають на Волинь. Спочатку мешкали у Воротневі, потім у Рованцях, що поблизу Луцька. Середню освіту Іван Чернецький здобував у Луцькій школі №1, а вищу – на історико-філологічному факультеті Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки, де відвідував літературну студію. По закінченні інституту поїхав за направленням у Старокозацький район на Одещині – працював учителем історії та географії у селах Чистоводному та Підгірному. Повернувся на Волинь, учителював у селі Печихови Горохівського району, викладав історію.

У 1964 році залишив педагогічну діяльність і перейшов на роботу у Волинський обласний краєзнавчий музей. Наступного року, коли розпочався перший «покіс» української інтелігенції, вдома в Івана Чернецького кадебісти влаштували обшук, вилучили з десяток віршів. А через декілька днів збори парторганізації управління культури за вірші «Заздрість», «До питання про культ», «Смерть персонального пенсіонера» одноголосно виключили його з комуністичної партії. Після цього відкривалася пряма дорога до суду. Але, на щастя, обійшлося.

Пізніше Іван Чернецький працював у Луцькій міській раді, брав участь у створенні обласної організації Товариства українських книголюбів, якою керував двадцять років. У період перебудови очолював Луцьку міську організацію Товариства української мови ім. Тараса Шевченка.

Перші вірші Івана Чернецького були надруковані ще 1957 року на сторінках газет, а потім в літературному альманасі «Волинь» та в колективній збірці «Яблуневий цвіт». Дебютував поет книжечкою «Заручини» (1969), що побачила світ у видавництві «Каменярь». Далі була книжка «Зелені хатинки» (1978), адресована юним читачам, потому – поетична збірка «Двоколось» (1980). Загалом же у його творчому доробку – до двох десятків книжок поезії, прози, видань для дітей.

Член Національної спілки письменників України з 1981 року. Нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України (2011). Лауреат обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (2000), літературної премії «Родина Ко-

сачів» БФ «Рідна Волинь» за твори для дітей (2012), переможець VII Всеукраїнського фестивалю гумору, що проводиться у селі Нобель на Рівненщині (2013). Окремі твори перекладені російською, білоруською, польською мовами.

Закоханий у красу рідного краю, Іван Чернецький з особливою любов'ю «малює» пейзажі волинської землі, а в творах на історичну тематику показує своє філософське розуміння і ставлення до історичних явищ і постатей. Як зазначав Уладзімір Калесник у літературному збірнику «Братэрства» (Мінськ, 1988), «Натура в Чарнецкага лірычная, ен тонкі адчувальнік зажуранай красы свайго жытняга і азернага краю. Мілая летуценнасць, мройнасць надае адмятны каларыт пейзажным вершам Чарнецкага».

Сергій Лис

Література:

Чернецький І. Вечірні розмови з Сіркою : гумор / І. Чернецький. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 36 с.

Чернецький І. Двоколос : поезії / І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1980. – 79 с.

Чернецький І. Допишу завтра... : проза / І. Чернецький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 80 с.

Чернецький І. І. Заручини : поезії / І. І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1969. – 36 с.

Чернецький І. І. Зелені хатинки : поезії / І. І. Чернецький. – Київ : Веселка, 1978. – 12 с.

Чернецький І. І. Зірниці : поезії / І. І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1985. – 70 с.

Чернецький І. І. Літа : поезії / І. І. Чернецький. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 241 с.

Чернецький І. Незрозумілий цей Ілько : оповід. для дітей молодш. шк. віку / І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1989. – 30 с.

Чернецький І. Переклик : поезії / І. Чернецький. – Київ : Рад. письменник, 1988. – 86 с.

Чернецький І. Подарунок для Іванки : оповід. для дітей молодш. та серед. шк. віку / І. Чернецький. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 42 с.

Чернецький І. І. Подорожник : поезії / І. І. Чернецький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 88 с.

Чернецький І. І. Сліди на снігу / І. І. Чернецький. – Луцьк :

Твердиня, 2008. – 60 с.

Чернецький І. Сльоза : поезії / Чернецький І. – Луцьк : Вежа, 1997. – 64 с.

Чернецький І. І. Такої мами нема ні в кого : оповід. для дітей молод. та серед. шк. віку / І. І. Чернецький. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 48 с.

Чернецький І. Читаночки / І. Чернецький. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 18 с.

Чернецький І. Що повіз автомобіль : вірші / І. Чернецький. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 22 с.

Чернецький І. Якого кольору вітер : вірші для дітей дошк. та молодш. шк. віку / І. Чернецький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 28 с.

Берестейське багаття : твори поетів і прозаїків Берестейщини в перекладах українською мовою / упоряд.-ред. В. С. Гей, Н. П. Горик. – Луцьк : Терен, 2012. – 228 с.

Переклади з білоруської Івана Чернецького – с. 18–20, 68–74, 124–126, 153–155, 171–172, 183, 188, 199–200.

Думи і песні Вальні : твори паэтаў і прозаікаў на беларускую мову. – Луцьк : Терен, 2012. – 232 с.

Твори Івана Чернецького в перекладах на білоруську мову – С. 130–139, 207–211.

Чернецький І. Балада про батька : вірш / І. Чернецький // Книга про батька. Українська поезика XIX–XXI століть : антологія / упоряд. В. Л. Чуйка. – Київ, 2013. – С. 279–280.

Чернецький І. Вірний син Холмщини і Волині (до 75-річчя Віктора Ревухи) / І. Чернецький // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 153–156.

Чернецький І. Дорога на Ковель ; Колодяжненське літо ; Дядько Лев зі Скулина на Хрещатику / І. Чернецький // Стежками «Лісової пісні»: до 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки : зб. / упоряд.: В. Гей, Н. Горик, Н. Гуменюк. – Луцьк, 2011. – С. 191–195.

Чернецький І. Злітаються теплі духи / І. Чернецький // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 16. – С. 232–236.

Чернецький І. Петро перший / І. Чернецький // Світязь : альм. Волин. обл. орг. нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 125–131.

Чернецький І. Петро перший ; Учень п'яти шкіл : письменник про себе / І. Чернецький // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 203–209, 316–321.

Чернецький І. Слово про Луцьк / І. Чернецький // Луцький замок у мистецькому просторі України : тем. антол. віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд. канд. філолог. наук М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 49–50.

Чернецький І. «А згадки – завжди сумовиті» / І. Чернецький // Кур'єр Кривбасу. – 2008. – № 226/227. – С. 162–169.

Чернецький І. Заборонена зустріч ; Екзамен : бувальщини / І. Чернецький // Літ. Україна. – 2011. – 24 лют. – С. 9.

Чернецький І. Коли сльоза рождається як гордість ; Строфи ; Як були ми молодими : вірші / І. Чернецький // Телерадіогазета. – 2011. – 5 січ. – С. 17.

Чернецький І. Літа й дороги «забужанського бандерівця» / І. Чернецький // Волинь-нова. – 2014. – 27 верес. – С. 10.

Чернецький І. Павутинки бабиного літа : поезії / І. Чернецький // Дзвін. – 2005. – № 11. – С. 15–16.

Чернецький І. Скорострільно ; «Сталін» ; Свіжина / І. Чернецький // Віче. – 2010. – 23–29 груд. – С. 10.

Чернецький І. Коли сльоза рождається як гордість ; Строфи ; Як були ми молодими : вірші / І. Чернецький // Телерадіогазета. – 2011. – 5 січ. – С. 17.

Чернецький І. Три зустрічі й чотири листи / І. Чернецький // Віче. – 2012. – 12–18 січ. – С. 8–9.

Чернецький І. Хто вкоротив нам пам'ять / І. Чернецький // Волинь-нова. – 2012. – 26 січ. – С. 6.

Чернецький І. Школярам моїх Рованців – світлих доріг і літ / І. Чернецький // Слава праці. – 2010. – 2 берез. – С. 3.

Золоті сторінки Волинського Національного університету імені Лесі Українки. Випускники / уклад.: І. Констанкевич, Н. Грінчук, Л. Пухер, О. Маховський ; ред. І. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 147 с.

Вербич В. «Любов моя, моя стежа» / В. Вербич // Вербич В. Карб єдиної дороги : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2008. – 292 с.

Про Івана Чернецького – с. 59–62.

Корнелюк Д. Чернецький Іван Іванович / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк, 2008. – С. 241.

Вербич В. Іван Чернецький : бо ми народ. Один у всьому світі / В. Вербич // Гроно. – 2011. – № 4. – С. 62–63.

Визнання : Іван Чернецький – лауреат премії імені родини Косачів // Волинь-нова. – 2012. – 16 лют. – С. 1.

Визнання : троє волинян отримали державні відзнаки // Волинь-нова. – 2011. – 7 трав. – С. 1.

Грибун Н. «Горить у серці полум'я любові, запалене у праведному слові» / Н. Грибун // Слава праці. – 2010. – 21 груд.

Зозуля С. Душа поета завжди молода: зустрічі з цікавими людьми / С. Зозуля // Слава праці. – 2011. – 23 груд.

І вірші про війну, і усміхнена муза // Наш край. – 2014. – 10 жовт. – С. 8.

Іван Чернецький – лауреат! // Волинь. газ. – 2012. – 16 лют. – С. 9.

Імпреза: перший на Волині нобелівський лауреат // Волинь-нова. – 2013. – 12 верес. – С. 8.

Література: зустріч зі справжніми // Волинь-нова. – 2010. – 18 берез. – С. 2.

Мах П. Творча стежка Івана Чернецького / П. Мах // Волинь-нова. – 2010. – 23 груд. – С. 6.

Романець Ю. Зустріч з волинськими письменниками / Ю. Романець // Нова доба. – 2012. – 24 листоп. – С. 7.

Свистун Л. Незабутня зустріч / Л. Свистун // Вільн. шляхом. – 2013. – 2 берез. – С. 7.

Струцюк Й. 75 – це не так багато і не так мало, аби подякувати всевишньому / Й. Струцюк // Віче. – 2010. – 23–29 груд. – С. 10.

Сусик В. Письменники Волині – гості Полісся // Полісся. – 2014. – 18 берез.

Шукалович Н. Цікаві зустрічі / Н. Шукалович // Нове життя. – 2012. – 23 черв. – С. 11.

Іван Чернецький // Письменники України : біобібліогр. довід.

– К., 2006. – С. 452.

Іван Чернецький // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 74–75.

Лис С. 23 грудня 75 років від дня народження І. І. Чернецького (1935) – українського письменника / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр-ня культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 123–126.

27 грудня
80 років від дня народження
П. Г. Шафети (1935–1996) –
українського публіциста, заслуженого
журналіста України

Полікарп Гервасійович Шафета народився 27 грудня 1935 року в селі Дубове, тепер Ковельського району Волинської області, в родині селянина. У 1954 році закінчив на «відмінно» середню школу № 3 в місті Ковелі. В цьому ж році був зарахований до Львівського державного університету ім. Івана Франка без іспитів як медаліст. Близьке вчився на факультеті журналістики, був спочатку сталінським, пізніше ленінським стипендіатом.

У 1959 році закінчив університет і почав свою трудову діяльність у газеті «Радянська Волинь» літературним працівником. У цьому виданні Полікарп Гервасійович пройшов усі щаблі журналістської драбини: був завідувачем відділу, заступником, перший заступником редактора.

З 1971 до 1996 роки він працював головним редактором газети. Як керівник вміло підібрав колектив, надихав колег на працю власним прикладом. Субота і неділя стали для головного редактора звичайними робочими днями. Роки роботи в редакції газети були часом плідних творчих пошуків нових ідей, цікавих тем і рубрик. Газета мала 250 тисяч передплатників, стала однією з найпопулярніших газет нашого краю.

З іменем Полікарпа Гервасійовича Шафети пов'язана ціла епоха у волинській журналістиці. На Волині він створив прак-

тичний університет журналістики. Полікарп Шафета тривалий час керував обласною організацією Спілки журналістів України, мав високе звання заслуженого журналіста України, був лауреатом республіканської премії імені Ярослава Галана. Нагороджений орденом «Знак Пошани».

Крім щоденної праці в редакції, Полікарп Шафета писав нариси та художньо-публіцистичні твори про події 30–50-х років ХХ століття на Волині. Серед його творів: «Люди і каїни» (1980), «Суд над карателями» (1981), «Болі людські» (1983), «Останні постріли» (1983), «Волинь» (1983), «Строку давності не існує» (1985), «Чорний легіон» (1988), «Вчорашні рани» (1989), «Вбивство міністра Перацького» (1990).

27 листопада 1996 року Полікарпа Шафети не стало. Залишилося багато нереалізованих творчих задумів, дві недописані книги. На Волині запроваджено щорічну обласну журналістську премію імені Полікарпа Шафети.

Надія Троневиц

Література:

Шафета П. Г. В Америці, в Кремлі і на Волині / П. Г. Шафета. – Луцьк, 1995. – 252 с.

Шафета П. Г. Волинь / П. Г. Шафета. – Київ : Україна, 1983. – 47 с.

Шафета П. Г. Вчорашні рани : політ. роман / П. Г. Шафета. – Львів : Каменярь, 1989. – 334 с.

Шафета П. Г. Люди і каїни : нариси, ст., памфлети / П. Г. Шафета. – Київ : Політвидав України, 1980. – 96 с.

Шафета П. Г. Обком очима редактора : док. повість / П. Г. Шафета. – Луцьк, 1993. – 157 с.

Шафета П. Г. Пістолет від Бандери : політ. детектив / П. Г. Шафета. – Луцьк, 1994. – 124 с.

Шафета П. Г. Строку давності не існує : худ.-докум. повість / П. Г. Шафета. – Київ : Молодь, 1984. – 174 с.

Шафета П. Г. Суд пам'яті / П. Г. Шафета. – Київ : Політвидав України, 1985. – 229 с.

Шафета П. Г. Чорний легіон : худ.-док. нариси / П. Г. Шафета. – Київ : Політвидав України, 1988. – 190 с.

Шафета П. Г. Щоденник без цензури / П. Г. Шафета. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 272 с.

Удахін П. П. Останні постріли : док. повість / П. П. Удахін,

П. Г. Шафета. – Львів : Каменяр, 1983. – 135 с.

Бондарчук А. Шафети: Полікарп Гервасійович і Галина Степанівна / А. Бондарчук // Бондарчук А. Луцьке Хрестовоздвиженське братство: історія та відродження / А. Бондарчук. – Луцьк, 2013. – С. 437.

Вшанували пам'ять земляка // Вісті Ковельщини. – 2011. – 13 січ.

Його вибрала журналістика // Волинь-нова. – 2010. – 23 груд. – С. 3.

Михальчук А. Уроки і щоденники Полікарпа Шафети / А. Михальчук // Слово правди. – 2012. – 13 січ. – С. 2.

На Волині вперше відкрили меморіальну дошку журналістові // Вісник+К. – 2010. – 30 груд. – С. 3 ; Луцький замок. – 2010. – 30 груд. – С. 3.

На честь Полікарпа Шафети // Луцький замок. – 2010. – 30 груд. – С. 3 ; Вісник+К. – 2010. – 30 груд. – С. 3.

15 років без Полікарпа Шафети // Волинь-нова. – 2011. – 29 листоп. – С. 7.

Редактор, який не боявся партократів // Волинь-нова. – 2010. – 28 груд. – С. 2.

Полікарп Шафета «Щоденник без цензури»: до 75-річчя від дня народж. // Діалог. – 2010. – 25 листоп. ; 2, 9, 16, 23, 30 груд. – С. 4.

Самчук Ф. Щоденника я не вів, але у блокнот дещо записував / Ф. Самчук // Слово правди. – 2011. – 7 лип. – С. 6.

Сидорчук А. Щедрий душею / А. Сидорчук // Волинь-нова. – 2011. – 4 січ. – С. 5.

Хмельовська В. «Всевишній нагородив талантом слова» / В. Хмельовська, С. Шегда // Діалог. – 2010. – 30 груд. – С. 1, 4.

Хмельовська В. Журналіст від Бога / В. Хмельовська // Волинь-нова. – 2010. – 25 груд. – С. 5.

Хотимчук Є. Мій учитель, наставник і друг / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2010. – 23 груд. – С. 5.

Якименко М. Редактор, який прославив Волинь / М. Якименко // Голос України. – 2011. – 21 січ. – С. 12.

Павлюк І. Шафета Полікарп Гервасійович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 378.

Пашук І. Шафета Полікарп Гервасійович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С.200.

Полікарп Шафета // Письменники Лесиноного краю : літературознав. довід. – Луцьк, 1994. – С. 48–49.

Троневи́ч Н. 27 грудня 75 років від дня народження П. Г. Шафети (1935–1996) – українського журналіста і публіциста / Н. Троневи́ч // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 127–129.

450 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про с. Заброди, тепер Ратнівського району (1565)

Заброди – село Ратнівського району, Волинської області, розташоване на лівому березі однієї із приток Прип'яті – річки Вижівки. Відстань до районного центру становить близько 8 км. Населення – приблизно 800 чоловік.

Заселення території поблизу села Заброди розпочалося ще в епоху мезоліту. Пізніше археологи фіксують тут сліди поселення тшинецько-комарівської культури, пам'ятки XI–XIII ст.

Щодо походження назви села існують різні точки зору. Відомий вчений-ойконіміст В. Шульгач тлумачив її як похідну від антропоніма (власної назви людини) Заброда з присвійним суфіксом - ин (в документації 1565 р. Zabrodzyn). За іншою точкою зору, заснування і назва села Заброди пов'язані з ратнівськими поселенцями, які отримували за бродами земельні наділи від своїх правителів. Вони і назвали місцевість «за бродом», а згодом – Забріддя, Заброди. У роботі «Волинь в описі міст, містечок і селищ в церковно-історичному, географічному, етнографічному, археологічному і інших відношеннях» дослідник історії Волині

М. Теодорович зазначав, що спочатку село Заброди називалося Костине – від імені першого поселенця Костянтина, який мав титул королівського «панцирного бояра». Панцирні бояри – групи феодално залежних людей, які несли військову службу у Великому князівстві Литовському і жили у великокняжих володіннях. Проте назва Костине не прижилася.

Перша писемна згадка про село Заброди міститься у люстрації Ратенського староства 1565 р. У документі вказано, що Костянові люди, так названі від землі, яка при селі Забродин (Zabrodzyn), платять в рік чиншу три золотих і грошей шість. Ці ж люди платять і за великодні яйця шість грошей. У селі є службове дворище, з якого не дають ніякого чиншу, тільки конем служать, коли скажуть, або йдуть на «оступ» (osłup), також коли скажуть, тобто беруть участь у загінному полюванні.

Перша церква у селі Заброди була збудована в 1600 р. Проіснувавши 50 років, вона згоріла, а на її місці за кошти прихожан і ратенського воєводи Сосновського в 1650 р. побудували новий храм. Проте у 1669 р. знову відбулася величезна пожежа, яка знищила майже все село і відновлену церкву. Після пожежі храм відбудували, в 1809 р. розширили, а у 1839 р. поставили на кам'яний фундамент. У 1873 р. була збудована нова дзвіниця. Наприкінці XIX ст. до парафії у селі Заброди належало 242 двори (1876 парафіян). Церковний причт складався із священника, псаломщика та проскурниці. Із 1873 р. функціонувало народне міністерське училище.

Під час франко-російської війни 1812 р. неподалік від Забродів спостерігалось активне переміщення військових формувань. 9 липня 1812 р. поблизу села по дорозі із Ратного на Брест проходив корпус російських військ князя А. Щербатова. Після відступу росіян з-під Городечни 7 серпня 1812 р. до Ратного прибув князь В. Вяземський із Ризьким, Куринським, Вітебським та Козловським полками, який у своїх записках згадував, що «по сю сторону Ратны сделано укрепление». Це повідомлення підтверджує стратегічну важливість Ратного та наближених до нього сіл (зокрема і Заброд) для оборонних дій російської армії.

Інформацію про Заброди на початку XX ст. містить «Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии», яка вийшла друком у 1914 році під редакцією К. В. Переверзева. У джерелі вказано, що село розташоване при річці Прип'ять, у болотистій місцевості. Сільський храм св. Іоанна Богослова ма-

ломісткий і бідно прикрашений. Причтові приміщення, що знаходилися неподалік від церкви, побудовані за державний кошт у 1904 р. Церковна земля – 53 десятини 384 кв. сажні (1 кв. сажень = 4,55224 м²) знаходилася від дому священника на відстані від 1 до 4 верств. Тієї землі, що перебувала в обробітку – 29 десятин 384 кв. сажні, сіножатної – 16 десятин 144 кв. сажні, решта була присадибною та необроблюваною. Із Заброд до найближчої залізничної станції у Заболотті було 33 версти, а до медичного пункту та поштової станції, що перебували у Ратному, відстань нараховувала 8 верств.

На початку 2002 р. у селі Заброди обліковано 301 господарство, було 308 житлових будівель. Орної землі господарства села використовували 131 га. У листопаді 2008 р. рішенням № 18/01 Забродівська сільська рада затвердила герб та Прапор своєї територіальної громади. У зеленому щиті золоте вістря з вищербленим лазуровим краєм, обтяжене трьома очеретинами, зеленими в золоте і золотими в лазурове, середня з яких вища, і супроводжуване в правому верхньому кутку щита золотом підковою, а в лівому верхньому кутку щита золотим кушем полуниці. Щит обрамований декоративним картушем та увінчаний золотом сільською короною. Зелений колір означає ліс, лазур – водні плеса. Підкова – рід занять перших поселенців. Очерет здавна використовувався як будівельний і опалювальний матеріал, полуниця – популярна ягідна культура в цих місцях. Автори герба – О. Бірюліна та М. Слатов.

Андрій Боярчук

Література:

Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. Т. 2. – Ч.7 : Акты о заселении юго-западной России. – Киев : Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1890. – 645 с.

Про с. Заброди – с. 278.

Вяземский И. 1812 год... Военные дневники / И. Вяземский. – Москва : Советская Россия, 1990. – 210 с.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про с. Заброди – с. 273–277.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ :

Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Заброди – с. 600.

Кучінко М. М., Охріменко Г. В. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучінко, Г. В. Охріменко. – Луцьк : Вежа, 1995. – 168 с.

Про с. Заброди – с. 148.

Переверзев К. В. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / К. В. Переверзев. – Житомир : Електр. типогр. насл. Дененмана Михайловского, 1914. – 486 с.

Про с. Заброди – с. 329.

Теодорович Н. И. Волинь в описаніи городовъ, местечекъ и сель въ церковно-историческомъ, этнографическомъ, географическомъ и друг. отношеніяхъ : историко-статистическое описаніе церквей и приходовъ Волынской епархіи. Т. V : Ковельскій уезд / Н. И. Теодоровичъ. – Почаевъ : Тип. Почаев-Успен. Лавры, 1903. – 559 с.

Про с. Заброди – с. 329–331.

Теодорович М. І. Волинь в описі міст, містечок і селищ в церковно-історичному, географічному, етнографічному, археологічному і ін. відношеннях : іст.-стат. опис церков і приходів Волин. епархії. Т. V : Ковельський повіт : факс. вид. / М. Теодорович. – Луцьк, 2008. – 580 с.

Про с. Заброди – с. 370.

Тучемський М. По глухих закутках Волинського Полісся / М. Тучемський. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 162 с.

Про с. Заброди – с. 90–96.

Дудкевич О. Забродівський ювілей накликав чимало гостей / О. Дудкевич // Ратнівщина. – 2002. – 15 жовт.

Мороз Д. Ще одна ластівка краєзнавства / Д. Мороз // Ратнівщина. – 2010. – 27 листоп. – С. 8.

Синенко Л. Літописець сільського буття / Л. Синенко // Ратнівщина. – 2014. – 4 січ. – С. 1, 2.

Цинкаловський О. Заброди / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. I. – С. 411.

Шульгач В. П. Заброди / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 50.

450 РОКІВ**від часу першої писемної згадки
про село Здомишель,
тепер Ратнівського району (1569)**

Здомишель (Здомисько, Здомислів, Малехи) – одне з давніх сіл Волині, колись Ратенського староства Холмської землі, пізніше Ковельського повіту. Розташоване за 10 км від Ратного, 67 км від Ковеля. Село знаходилося на річці Прип'ять на північ від Турського каналу (від села Тур), в низькій поліській місцевості, далеко від торгових гостинців і доріг. Крем'яні археологічні знахідки свідчать, що Здомишель був залюднений в епоху пізнього палеоліту.

Щодо першої документальної згадки про село Здомишель існує кілька версій.

О. Остапук, директор Любомльського краєзнавчого музею, у статті «Матеріали з історії оподаткування населення Ратнівського староства у XVI столітті» наводить документ «Реєстр додаткових податків зібраних, згідно петриковської ухвалм, збирачем Хелменського округу Домініком після свята св. Альберта в році божому 1564». Село Здомішель» «Здомісле» згадується під 1564 роком. У документі мова йде про оцінку у флоринах і грошах 14 спадкових ланів, про податки від 4 новонароджених. Записи коректував адвокат Дорош.

Інші дослідники історії сіл і міст Волині (О. Цинкаловський, В. Денисюк, І. Денисюк) опираються на першу згадку про село Здомишель у «Люстрації» Ратенського староства під 1565 роком. Люстратор згадує Здомишель, як місце проживання служивих людей з Ратенського замку. Згідно «Люстрації» в Здомишлі нараховувалось сім дворич, що відносило його до поселення середньої величини. Кожне дворище, яке складалось з кількох господарств, було назване ім'ям чи прізвищем основного господаря, який розрахувався з Ратнівським замком. При Ратенському замку існувало невелике господарство, (фільварок), яке орієнтувалось на задоволення внутрішніх потреб.

Оподаткування кожного дворища було індивідуальним. Власнику села пану Мацейовському податки медом (медове), житом, вівсом, боброве платили люди служиві: Микита, Пашко Романович, Лечія Боярин, Марковський, Янець Пронь, Роман-

чич, Кусов.

У Здомишлі, на березі ріки, знаходився водяний млин. Оскільки село належало до Ратенсько-Холмського торгового ключа, через нього проходив старий торговий тракт (гостинець) з Ратного до Любомля.

Наприкінці XVI ст. в Здомишлі, була збудована дерев'яна церква, яка кілька разів міняла свою конфесійну приналежність.

Село згадується під 1642 роком у Вілінській археологічній комісії згідно скарги уніатського священника С. Кульчинського та вїйта Матвія і його брата Панька Тичовичів про захоплення церкви. Мешканці села поставили служити в церкві православного священника Петра. Справу розглядав Холмський суд.

У 1784 році була збудована нова дерев'яна однокупольна церква Різдва Пресвятої Богородиці із дзвіницею. При ній знаходилась невелика капличка. У 1892 році церква володіла 60 десятинами землі, городом, садком.. Парафіян нараховувалось 1477 душ. При церкві діяла церковно-приходська школа, заснована в 1860 році священиком О. Львовичем.

На 1898 році, в Здомишлі нараховувалось 148 домів, настоятелем церкви був священик О. Рафальський.

У 1911 році в селі було збудоване нове приміщення школи. Як свідчить О. Цинкаловський, в Здомишлі, в урочищі Яневка були збудовані мости, від яких лишились тільки палі.

Тамара Садовник

Література:

Денисюк В. Т. Здомишель / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк // Денисюк В. Т. Ратнівщина : іст. краєзн. нарис. / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк, 1998. – С. 205–208.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ : Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Здомишель – с. 601.

Теодорович Н. И. Волынь в описаніи городовъ, местечекъ и сельъ въ церковно-историческомъ, этнографическомъ, географическомъ и друг. отношеніяхъ : историко-статистическое описаніе церквей и приходовъ Волынской епархіи. Т. V : Ковельскій уезд / Н. И. Теодоровичъ. – Почаевъ : Тип. Почаев-Успен. Лавры, 1903. – 559 с.

Про с. Здомишель – с. 334–335.

Тучемський М. По глухих закутках Волинського Полісся / М. Тучемський. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 162 с.

Про с. Здомишель – с. 40–43.

Денисюк В. Т. Здомишель / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк // Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк, 2003. – С. 312–316.

Лях М. 608 років Здомишлю і 228 – сільській церкві / М. Лях // Ратнівщина. – 2012. – 29 верес. – С. 18.

Харківець Н. Село моє – серцю рідна пристань / Н. Харківець // Ратнівщина. – 2013. – 28 верес. – С. 3.

Цинкаловський О. Здомишель / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. I. – С. 453–460.

450 років від часу першої писемної згадки про село Краска, тепер Ратнівського району (1565)

Село Здомишльської сільської ради, розташоване на лівому березі р. Прип'ять. Місцевість, де тепер розкинулося село Краска, давно облюбована людьми. У 1968 р. відомим археологом І. Русановою тут відкрите ранньослов'янське поселення VI – VII ст. Лінгвіст В. Шульгач вказує, що назва села є похідною від семантично багатозначного слова краска й відтак первісну її мотивацію з'ясувати важко.

Уперше в писемних джерелах загосподарена людьми земля під назвою острів Крайско віднотована в люстрації Ратнівського староства за 1565 р. Зазначений острів розташовувався в глухій лісисто-болотистій місцевості, перемежованій піщаними дюнами. Лежав на значній віддалі в південно-західному напрямку від Ратна. В той час місцевість належала до маєтностей Ратенського староства, утвореного на початку XVI ст. в складі Холмської землі, тобто в межах анексованої в XIV ст. Польщею західно-волинської території.

Під час люстрації 1565 р. зафіксовано, що з Краски платили до державного скарбу службові бояри Ратнівського замку. Як указано, вони мешкали в селі під назвою Здомиське (або Мелехи), в якому було 7 дворич. Скупа на інформацію перша згадка про Краску не дає можливості визначити, чи хоч одне з тих дворич лежало в її межах.

Ревізори вказують, що з острова Крайско замкові бояри-слуги «за старим звичаєм» давали щорічну дань – «меду 30 липечних». Якщо ж меду якого року не мали, то змушені були замінити його коштами за ринковою ціною. Річний чинш з Краски складав 30 золотих. Загалом це вказувало на немалу територію віддаленого від Здомишля «острова».

Спробуємо пояснити назву села Краска через термінологію бджільництва. В минулому словом *краска* називали пергу – квітковий пилок, зібраний і перероблений бджолами. Пергу заготовлювали на пасіках, окрім іншого вона потрібна для підтримки бджолоїної родини навесні. Розвитку бджільництва в місцевості під назвою Краска вочевидь сприяли відповідні природно-кліматичні умови: з одного боку – ліс і болота, з іншого – луки, навкруги достатня кількість медоносів.

Станом на 1565 р. бояри зі Здомишля і «острова» Краски мали свої будинки також в місті Ратно. Зокрема, серед ратнівчан названі такі – Гаврило Мелехович, Тарас Здомишельський, Тимош Краско. Як бачимо, замкові слуги вже вживали прізвища-прізвиська, які зформувались від назв поселень. У цьому випадку маємо підставу стверджувати, що хоча б одне двориче в Красці уже існувало, – двориче, де жила родина Тимоша Краска.

Люстрація Ратнівського староства 1628 р. серед податкового населення фіксує мешканців всієї здомишлянської округи (в документі – *Zdomyślany*), які сплачують 187 флоринів. Серед тих здомишлян були і мешканці острова Краска.

У 1604 р. село Здомишль разом зі своєю округою вздовж берега Прип'яті фіксується серед маєтностей ратнівської церкви Різдва Пресвятої Богородиці. Складовою округи була і Краска. У люстрації 1661 р. вказано, що до тієї ж церкви в Ратно належить капличка в Здомишлі. Селяни Здомишля повинні були давати на ратнівську богородичну церкву медову данину і разом зі своїм вікарієм щороку приходити до неї на храмовий празник. Церковні документи фіксують, що власниками принаймні частини

землі в Здомишлі, як і у Красці, в XVII ст. були священики церкви в Ратно.

У давнину сільце Краска лежало в стороні від крупних трактів, але розташовувалось неподалік від місцевої розв'язки доріг. Зокрема під час татарського погрому 1499 р. нападники спустошили саме ті села Ратнівщини (Кримно, Яревище, Заліси, Тур), які лежали при дорозі з с.Кримно до с.Тур, яка проходила повз Краску. У 1702 р. під час руху військ Карла XII шведські солдати заходили на Волинь дорогою Ратно – Любомль, яка на невеликій віддалі минала Краску.

Під час подій франко-російської війни 1812 р. село Краска (в той час фігурує як Красковоля) опинилось в епіцентрі військових перипетій. У вересні 1812 р. російські війська під командуванням генерала Олексія Тормасова перейшли у наступ проти союзників Наполеона, які зайняли значну частину Волині. Спогади про той період залишив безпосередній учасник подій князь Василь Вяземський, генерал-майор, командир 15-ї дивізії 3-ї Російської Резервної Обсерваційної Армії. Ось що він записав у своєму щоденнику: «20-го [серпня]. Отряд Чаплица выступил в 9 часов из Головно, шел на Нужду [с. Нудиче. – О.Б.], в Крымно, куда прибыл в 4 часа пополудни. Неприятель открыт в Краскиволи. [...] Армии маневрируют в болотах и в лесах. Здесь-то нужно соображение. Наша армия имеет уже 700 пленных и морозеров, взятых у австрийцев. [...] 21-го[серпня]. Отряд Чаплица выступил из Крымны и следовал до Краскиволи, где австрийцы сожгли мост, и сие нас задержало, и в 9 часов мы прибыли в Тур. [...] Крымно – деревня, регулярно выстроенная, имеет до 140 дворов». За даними картографії середини XIX ст. дорога з Кримно до Краски лежала через село Лютка. Важливим є повідомлення про міст через Прип'ять, який лежав на цьому шляху. Слід зауважити, що за даними історичної картографії О. Яблоновського («Атлас історичний Речі Посполитої») на карті Красковоля розташована вірно, але фігурує з перекрученою назвою – Красна Воля.

Історія церкви в Красці виявила ще один центр, до якого село тяжіло у XVIII ст. В цей час сільська осада трансформується в поселення з назвою Красковоля. Облаштування у селі каплиці в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці датується 22 листопада 1785 р. Дозвіл на цю фундацію відомий історик Церкви М. Теодорович приписує холмському уніатському єпископу Порфірію Важинь-

скому. Проте відомо, що Порфірій Скарбек Важинський очолив дієцезію лише у 1790 р., а до цього часу (з 1772 р.) обіймав посаду жидичинського архімандрита. Походив ієрарх з Віленщини, на початку 70-х рр. XVIII ст. виконував обов'язки ректора уніатського колегіуму у Володимирі-Волинському. Новозбудована красковольська каплиця спершу адміністративно належала до ратнівського деканату Холмської уніатської дієцезії. Після третього поділу Польщі в період Російської імперії була переведена на православ'я і у статусі цвинтарної підпорядковувалася Заліснянсько-Заболотській парафії. За даними 1852 р., в «*даче Красчанской*» парафія володіла угіддями розміром понад 2 десятини, частина яких були нежакісними (піщанистими) орними землями в урочищі Ясла, а 1,3 десятин болотистої місцевості були придатними для збору сіна. Станом на 1898 рік Краска разом з цвинтарною церквою була приписною до Заліснянської парафії, в якій налічували 725 парафіян.

Між двома світовими війнами на українських і білоруських землях знайшла деяке поширення нова уніатська церква (т. зв. нео-унія), яка була спробою Ватикану впливати на різновекторне і слабе православ'я в Польщі і таким чином просувати католицизм на схід, в радянську Росію. Нова уніатська церква не тягла за собою зміну обряду, задумувалась як альтернатива латинізований греко-католицькій церкві, мала виразно український характер, при цьому піддажувала деякі польські державні інтереси. Серед небагатьох випадків на Волині перейшла на нео-унію і парафія в Красці. Сталось це у 1927 р. Станом на 1930 р. нео-уніатів в селі було 300 чоловік, у 1934 – 650, а в 1938 – 468. При православ'ї в селі лишились до 2 десятків мешканців. З приходом радянської влади у 1939 р. священника-уніата з Краски було силоміць усунуто. Цей період в історії сільського духовного осередку є найменш вивченим.

Про економічний розвиток села інформації обмаль. У 1870 р. через Краску пролягла залізнична гілка Ковель – Брест; найближча станція розміщувалася в с. Заболоття. Станом на кінець XIX ст. в селі було 123 дворів і 464 жителів, а в 1906 р. – 130 дворів і 755 мешканців. Село підпорядковувалося Заболотській волості. Тенденція до зменшення населення почалась в другій половині XX ст., чому сприяло периферійне розміщення села.

Олена Бірюліна

Література:

Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. Т. 2. – Ч.7 : Акты о заселении юго-западной России. – К. : Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1890. – 645 с.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про с. Краска – с. 316–318.

Кучінко М. М., Охріменко Г. В. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучінко, Г. В. Охріменко. – Луцьк : Вежа, 1995. – 168 с. – С. 148.

Переверзев К. В. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / К. В. Переверзев. – Житомир : Електр. типогр. насл. Дененмана Михайловского, 1914. – 486 с.

Теодорович М. І. Волинь в описі міст, містечок і селищ в церковно-історичному, географічному, етнографічному, археологічному і ін. відношеннях : іст.-стат. опис церков і приходів Волин. епархії. Т. V : Ковельський повіт : факс. вид. / М. Теодорович. – Луцьк, 2008. – 580 с.

Сидорук Т. В. Релігійне життя в Ратненському старостві за люстраціями XVI–XVII ст. / Т. В. Сидорук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олика і Радзивіли в історії Волині та України: Мат. XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., 25 квіт. 2006 р. – Луцьк, 2006. – Вип. 18. – С. 183–184.

Мороз Д. Красці – 440 / Д. Мороз // Ратнівщина. – 2005. – 3 верес.

Тусюк І. Цікаві моменти життя / І. Тусюк // Ратнівщина. – 2012. – 5 трав. – С. 7.

Lustracja wojewódstwa Ruskiego 1661–1665. – Wrocław, 1976. – Cz. III. – 289 s. – S.244.

Źródła dziejowe. – Warszawa. – 1877. – T.V. – 226 s. – S.161.

Цинкаловський О. Краска / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.).– Вінніпег, 1984 – Т. 1. – С. 556.

450 років
від часу першої писемної згадки
про с. Невір,
тепер Любешівського району (1565)

Невір – одне з давніх сіл Волині, колись Ковельського повіту Великослузької волості, за 82 км від Ковеля. Географічно село розташоване на річці Вижві, притоці Прип'яті, біля озера Білого. Невір був залюднений в епоху пізнього палеоліту, про що свідчить крем'яний інвентар. Мезоліт представлений свідерською культурою (за Г. Охріменком), енеоліт – городоцько-здовбицькою. Ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику «Ойконімія Волині» пише, що село Невір відоме з II половини XVI ст., 1565 року «Niewerskis mlyn». Пізніше (за В. Шульгачем) село згадується під 1765 роком. Найменування сягає первісної форми «Невір», у основі якої лежить однойменне дохристиянське ім'я Невір.

У 1629 році Невір нараховував 22 дими, що робило його селом середньої величини і було власністю Адама і Ізабелли Красицьких. Основним заняттям жителів села було рибальство. Від 14 січня 1662 року відомий документ про напад Красицьких – Казимира й Ізабелли з метою грабежу на сусідні села Ворокомле і Залаззя, власниками яких були Адам Красицький і його дружина Варвара. В набігові брали участь селяни з Невіра, Великої Глуші, близько 7000 чоловік. Факт про набіг на маєток Адама Красицького вилився у позов і розглядався в суді.

У 1676 році на кошти парафіян у селі була збудована дерев'яна церква із дзвіницею. Після остаточної ліквідації греко-католицької церкви на Правобережній Україні серед парафій, які перейшли на православ'я, було село Невір. У 1887 році в Невірі на місці старої була збудована нова церква Івана Богослова. При церкві нараховувалося 36 десятин землі.

Наприкінці XIX ст. в Невірі було 36 домів і 230 жителів. Згідно перепису 1911 року поміщик Гаварт володів у селі великою земельною власністю.

У державному архіві Волинської області зберігаються метричні книги парафіян Невірської церкви за другу половину XIX століття.

Тамара Садовник

Література:

Оксенюк Р. Нариси історії Волині. Соціально-економічний розвиток, революційний та національно-визвольний рух трудящих (1861–1939). – Львів, 1970. – 275 с.

Про с. Невір – с. 11.

Вербич В. Невір, благословенний вірою / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 16 черв. – С. 2.

Журавлюк І. Невір : унікальність і сьогодення / І. Журавлюк // Нове життя. – 2005. – 3 груд.

Крат Ф. Невірські урочища / Ф. Крат // Нове життя. – 1990. – 5 груд.

Рожко В. Забута легенда / В. Рожко // Віче. – 2003. – 2 жовт. – С. 7.

Село моє, для мене ти єдине : як не повірити, що в Невірі живуть хороші люди // Волинь. – 2002. – 7 верес.

Тинчук В. Н. Теодорович про Невір / В. Тинчук // Нове життя. – 1995. – 29 лип.

Цинкаловський О. Невір / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – с. 134.

450 років від часу першої писемної згадки про с. Перевісся, тепер Турійського району (1565)

Перевісся – давнє волинське село, колись Ковельського повіту, Старо-Кошерської волості, за 19 км від Ковеля. Географічно село розташоване на рівнині, в болотистій місцевості. Село було заселено в епоху пізнього палеоліту, про що свідчать крем'яні знаряддя праці, які знаходять на всій території Турійського району.

Історія села Перевісся – частково темна, оскільки значний час воно було присілком села Тупали, яке вперше згадується в документі під 1502 роком. За цим документом усі наявні на той час маєтності князів Сангушків були розділені між братами і племінником: Андрієм Олександровичем, Михайлом Олександровичем і Андрієм Михайловичем.

Ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику «Ойконімія Волині», посилаючись на Архів Сангушків, вказує на виникнення села Перевісся під 1565 роком «во йменю моем отчизномъ, в Перевесью». Назву села він тлумачить, як місце відлову пташок, де на них ставились сітки.

Відповідно до документу від 2 жовтня 1565 року князь Олександр Андрійович Сангушко, староста луцький, віддав своєму вірному слугі дворянину Івану Перевіському за службу частину маєтків (сіл), серед яких було й Перевісся.

У документі детально розписано, що входить до відписаної власності: ґрунт для озимини, поля і сіножаті; город, садок, ліси з річками, ставок, три чверті млина. Івану Перевіському Олександр Андрійович Сангушко відписує людей служивих (імена називаються) з дворищами і податками з них. Син князя, Лев Олександрович, згідно документу не має права вертати, все колись дароване у свою власність.

На дочці Івана Перевіського, власника Перевісся, був одружений москвитянин Іван Туровицький, який прибув на Волинь разом з російським князем-вигнанцем Андрієм Курбським. Після того, як Іван Туровицький за наказом Андрія Курбського убив Петра Вороновецького, урядника із села Смідин. Він був убитий в будинку свого тестя 12 травня 1585 року.

Перевісся згадується під 1629 роком. О. Баранович у праці «Залюднення України перед Хмельниччиною. Волинське воєводство» констатує, що в 1629 році в селі нараховувалось 11 димів (дворищ), які платили податки з кожного диму.

Перевісся згадується в документі 1636 року про побиття селянами Перевісся шляхтича Захарія Котовича-Перевіського

Наприкінці XVI і в наступних століттях рід Перевіських розчиняється і впливається в інші роди шляхом шлюбних зв'язків, повільно вигасає. Село Перевісся в документах майже не згадується і, очевидно, знову відходить до села Тупали. Перевісся як фільварок з'являється в XX ст.

Нині в Перевіссі проживає близько 100 чоловік.

Тамара Садовник

Література:

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ :

Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Перевісся – с. 710.

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Кн. 2 : українсько-польське протистояння на теренах Турійського району Волинської області у 1939–1945 роках / І. А. Ольховський. – Київ : Гарт, 2011. – 342 с.

Про с. Перевісся – с. 164.

Селянський рух на Україні 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – Київ : Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Перевісся – с. 466.

Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років : Турійський район / уклад. І. Пуцук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 322 с.

Про с. Перевісся – с. 290.

Ярмолук З. П. Перевісся / З. П. Ярмолук // Ярмолук З. П. Від витоків річки Неретва до озера Сомино : іст.-краєзн. нариси / З. П. Ярмолук. – Луцьк, 2002. – С. 100–103.

Підсумки всеукраїнського референдуму і виборів Президента по Турійському району // Народне слово. – 1991. – 5 груд.

Юзепчук О. Гуртом і дитсадок добре робити / О. Юзепчук // Волинь-нова. – 2014. – 14 жовт.

Шульгач В. П. Перевісся / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 105.

450 РОКІВ від часу першої писемної згадки про село Теребовичі, тепер Ратнівського району (1565)

Село Теребовичі Ратнівського району Волинської області входить до Самарівської сільської ради. Станом на 1 січня 2002 р. його населення налічувало 144 особи. Недалеко від села, з західного боку, знаходиться однойменне озеро Теребовичі, води якого впадають до Оріхівського та Турського каналів.

Заселення території поблизу села Теребовичі розпочалося

ще в епоху мезоліту. Пізніше археологи фіксують тут стоянки волинської неолітичної культури (на березі озера Лука), селище давньоруського часу.

Щодо походження назви села існують різні точки зору. Відомий вчений-ойконіміст В. Шульгач тлумачив її як похідну від патроніма Терєбович (старопольською Trzebouicz), тобто утворену від власного імені засновника (патрона) давнього роду, який проживав на цій території. Інший дослідник, О. Цинкаловський, вважав, що назви із коренем терєб – Терєбіж, Терєбище, Терєбині та інші, постали для окреслення місць, де перетягали до річок (переважно зимою) колоди і в'язали їх у плиси. Весною, коли приходила повінь, плиси ці спливали із найдалших закутків Волині і Полісся до більших річок, а ними до Прип'яті.

Перша писемна згадка про село Терєбовичі міститься у люстрації Ратенського староства 1565 р. Люстрації – це періодичні урядові акції Речі Посполитої, що проводилися за ухвалою сейму спеціальними комісіями з метою обрахування прибутковості та подальшого оподаткування королівщин (державних маєтностей). У документі вказано, що кмети (незакріпачені селяни, які сплачували державний податок) платили чиншу річного золотих три і грошей шість з острова, іменованого Терєбіж (Therebyesz) на Ратенський замок. У даному контексті острів Терєбіж ще не село, а згромадження селянських господарств (дворищ), що прилягали до сусіднього села Самаровичі і складали з ним одну одиницю оподаткування. Проте вже можна говорити про початковий етап формування нового поселення, тим більше, що воно було відрізане від сусідніх населених пунктів природною перешкодою – болотами. З півночі, півдня та сходу острів оточували болота Терєбовець, Ястребець та Язовець, а із західної сторони знаходилося озеро Терєбовище.

Назви боліт мають своє обґрунтування. Слово Терєбовець, очевидно, утворилося як зменшувальне утворення (демінутива) від назви сусіднього озера Терєбовища. Назва болота Ястребець походить або від великої кількості яструбів, які облюбували цей простір для гніздування, або від податку на яструба, який сплачували місцеві жителі на користь замку. Назва Язовець, швидше за все пов'язана із давнім заняттям тамтешніх жителів – рибальством. Слово «яз» – означає знаряддя для лову риби у вигляді плетеної з лози пастки.

У другій половині XVI – першій половині XVII ст. у Терєбовичах (одному із поселень, що прилягали до Самаровичів) своєї церкви ще не було, тому його жителі були парафіянами руського храму у с. Самаровичі. Такий висновок можна зробити, проаналізувавши список священників Ратенської протопопії на єпископському соборі в Ратному (1620 р.). У документі перераховувалися священнослужителі за принципом назв парафій, які вони обслуговували. Під номером п'ять указаний священник Самаровицки[й] (парафіяльна церква розміщувалася у с. Самаровичі). Саме цей храм був найближчим духовним центром до Терєбовичів. Про існування руської церкви у Самаровичах, ми дізнаємося із люстрації 1565 р., де згадується «Поп русский, вносящий чинш в королевскую казну». Крім того, існує документ 1618 р. в якому «Елисавета изъ Лезеницы, вдова надворного королевского маршала Прокопия Сенявского, арендная владелица Ратненского имения, уплатила сборщику Реговскому контрибуцию за русских священников, их поля и 16 церквей (3 в Ратне), в том числе и за церковь в селе Самаровичах». Не було своєї церкви у Терєбовичах і на початку XX ст. У 1914 р. до храму св. Параскеви, що у с. Самаровичі (збудованому 1830 р., після того як згоріла стара церква) належали парафіяни аж 52 приписних хуторів, розкиданих на 30 верств від села.

Під час франко-російської війни 1812 р. неподалік від Терєбович спостерігалось активне переміщення військових формувань. Вночі 13-го червня через Самари по дорозі на Дивин і далі – на Кобрин пройшов корпус російських військ під командуванням графа К. О. Ламберта. Після поразки росіян під Городечною, їхні війська почали відступ в південному напрямку. 5 серпня 1812 р. із Ризьким, Куринським, Вітебським та Козловським полками до Самар прибув князь В. Вяземський, який у своїх записках згадував, що «отойдя 4 версты от Самар, не мог следовать далее. Оboзы наши остановились, плотины испорчены, и я остановился в лесу, в колоннах, отправя рабочих к Гребле». Це повідомлення підтверджує, наскільки незручною була болотиста місцевість Самаровичів та прилеглих до нього хуторів для проведення комунікацій.

Проблема осушення боліт почала вирішуватися після будівництва в цьому регіоні Турського та Оріхівського меліоративних каналів. Вони були копані ще у 70–80-х рр. XIX століття Захід-

ною експедицією під керівництвом генерал-лейтенанта І. Й. Жилінського, що розпочала осушення боліт на території Полісся. У звіті «Краткое обозрение Полесья и его канализации» (10 серпня 1892 р.), адресованому царському уряду, керівник експедиції повідомляв про причини необхідності проведення меліорації на Поліссі: «Так называемое болотное брожение, сопровождающееся выделением многочисленных миазмов делало местность эту крайне вредною для здоровья человека и животных, и население Полесья, достигающее только полумиллиона душ, получило печальную известность своим слабосилием и колтуном, чисто местною болезнью, причиняемою болотными испарениями».

Збудований Турський канал був першим меліоративним каналом у межах тогочасної Волинської губернії. Задумувалося, що він мав впадати у Дніпровсько-Бузький канал (сучасна територія Республіки Білорусь), проте через дощі роботи не були завершені, оскільки вода повністю залила болота. На той час канал відводив надлишок води з Турського озера до озера Оріхове, яке знаходиться в північно-західній стороні від Теребовичів.

Хоча Західній експедиції повністю не вдалося виконати все заплановане, проте зроблено було багато: «Рядом с производством канализационных работ до 1892 года устроено было 353 моста на пересечении каналов с дорогами и 15 шлюзов для управления водами; ... Наконец, устроено на непроходимых прежде болотах 132 версты новых грунтовых дорог».

В історію XX ст. поселення Теребовичі входить як один із хуторів прилеглих до с. Самаровичі (тепер Самари). Сьогодні територія села складає 93 га, разом з угіддями – 816 га. У селі діє община Євангельських християн-баптистів (ЄХБ). На початку 2002 року у Теребвичах на обіку значилося 46 господарств.

Андрій Боярчук

Література:

Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. – Ч.7. – Т. 2. Акты о заселении юго-западной России. – Киев : Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1890. – 645 с.

Про с. Теребовичі – с. 278.

Вяземский В. В. 1812 год... Военные дневники / В. В. Вяземский. – Москва : Советская Россия, 1990. – 210 с.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про с. Теремовичі – с. 368.

Зек Б. М. Визволення Ратнівщини : радянсько-німецькі бої в березні-липні 1944 р. / Б. М. Зек. – 2-е вид. виправ. і доп. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 200 с.

Про с. Теремовичі – с. 108, 199.

Переверзев К. В. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / К. В. Переверзев. – Житомир : Електр. типогр. насл. Дененмана Михайловского, 1914. – 486 с. – С. 329.

Теодорович М. І. Волинь в описі міст, містечок і селищ в церковно-історичному, географічному, етнографічному, археологічному і ін. відношеннях : іст.-стат. опис церков і приходів Волин. єпархії. Т. V : Ковельський повіт : факс. вид. / М. Теодорович. – Луцьк, 2008. – 580 с.

Про с. Теремовичі – с. 370.

Колошко Л. К., Зузук Ф. В. Турська осушувальна система – одна із перших меліоративних систем України / Л. К. Колошко, Ф. В. Зузук // Природа західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. / відпр. ред. Ф. В. Зузук. : Волин. нац. ун-ет ім. Лесі Українки, 2008. – № 5. – С. 42, 44.

Кучінко М. М., Охріменко Г. В. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучінко, Г. В. Охріменко. – Луцьк, 1995. – С. 148.

Абрамович В. Без телефону, школи, ФАПу і хліба живуть у селі Теремовичі / В. Абрамович // Ратнівщина. – 2006. – 10 жовт.

Skoczylas Ihor. Sobory eparchii Chełmskiej XVII wieku. Program religijny Slavia Unita w Rzeczypospolitej / Ihor Skoczylas. – Lublin, 2008. –176 s. – S. 133.

Цинкаловський О. Теремовичі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 438.

Шульгач В. П. Теремовичі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойкономія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 136.

375 років**від часу спорудження Троїцького костелу
(колегіати) у смт. Олика,
тепер Ківерцівського району (1640)**

Монументальний Троїцький костел в Олиці належить до найвизначніших католицьких храмів Волині. Споруджений у 1635–1640 рр. коштом литовського канцлера Альбрехта Станіслава Радзивілла (1595–1656 рр.), на місці, де розташовувалась дерев'яна церква 1588 р. Костел був освячений в 1640 р. єпископом Анджеєм Гембіцьким, а через рік піднятий до рангу колегіального. У ньому згодом було поховано самого фундатора та інших членів родини Радзивіллів. У 1638 р. при костелі засновано колегію – філію Замоїської академії та духовну семінарію. Костел діяв до закриття органами радянської влади у 1945 р. З 1990-х рр. переданий мирянам римо-католицької церкви. Протягом тривалого часу коштом польських благодійних організацій ведуться ремонтно-реставраційні роботи з відновлення зовнішнього та внутрішнього вигляду костелу та його оздоблення.

Побудований під керівництвом італійських архітекторів Бенедетто Моллі та Джованні Маліверна Колегіальний Костел Святої Трійці по праву вважається однією з найкращих пам'яток раннього бароко в Україні. Будівельні роботи проводилися під керівництвом Р. Беффкі, за участю архітекторів Я. Банчовіча, С. Марковича і В. Садовського. Споруда – трьохнефна базиліка з нартексом, хором і напівкруглою апсидою, перекритий хрестоподібними склепіннями на підпружних арках. Під костелом – крипта. В основу барокового вигляду головного фасаду покладена схема фасаду церкви Іль Джезу в Римі архітекторів Дж. Б. да Віньола, Дж. Делла Порта. Головний фасад розділений вертикальними коринфськими пілястрами, над якими поміщено масивний напис латиною «DEUS DE TUIS DONIS TIBI OFFERIMUS», що в перекладі на українську означає «Тобі, Боже, цей дар жертвуємо». Між пілястрами встановлені фігури Святих Войцеха, Станіслава, Петра і Павла роботи Мельхіора Ерленберга. Фасад увінчаний фронтоном, завершеним тимпаном і двома бічними вежами, що примикають до нього. Велике прямокутне

поле фронтона заповнене барельєфом «Коронація Пресвятої Діви Марії» із зображенням Пресвятої Діви в повний зріст, що стоїть на півмісяці серед хмар і голівок херувимів. У напівкруглому фронтоні знаходиться барельєф «Бог-Отець». Костел був пишно декорований скульптурою і різьбленням, виконаними львівським скульптором М. Ерленбергом (відомий як Алемпі, Алем-Пех). Для облицювання храму колись використовували п'ять видів мармуру, який привозили з Італії. Між пілястрами розміщувалися великі живописні полотна, шість з яких знаходяться зараз у Львівській картинній галереї. Дзвіниця, (1635–1640 рр.) цегляна, складається з п'яти хрестоподібних в плані пілонів висотою 15,8 м, об'єднаних напівциркульними арками. Пілони декоровані вузькими плоскими нішами, три середніх пілона прикрашені ліпним маскароном і рослинним орнаментом. Дах покритий черепицею.

Костел Св. Трійці знаходиться на першій надзаплавній терасі правого берега р. Путилівки (Оличі), на південний захід від території замку Радзивіллів та на північний схід від костелу Св. Петра і Павла. Розташування ділянки, на якій розміщений костел, у центральній частині середньовічного міста, призвело до значного її нівелювання.

Постановою Ради Міністрів УРСР від 24.08.1963р. № 970 Троїцький костел (колегіата) у смт. Олика взято під охорону держави як пам'ятку національного значення (охоронний номер 116/1).

Оксана Силук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 53.

Богуш М. Ківерцівщина: крізь віки і долі : іст.-краєзн. нариси / М. Богуш, Г. Павленко. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 520 с.

Про костел Св. Трійці – с. 104.

Боярчук П. О. Радзивілли і стара Олика / П. О. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2013. – 503 с.

Історія української архітектури. – Київ : Техніка, 2003. – 472 с. : іл.

Про костел Св. Трійці – с. 179.

Терський С. Олика : іст. нарис / С. Терський. – Львів : Новий

час, 2001. – 52 с. : іл. – (Літописні міста Волині).

Про костел Св. Трійці – с. 29, 37–38.

Олика // Князі Радзивіли / відп. ред. Ю. Ференцева ; пер. В. Журби та ін. – Київ, 2012. – С. 38–62.

Олика // Легендарні села України / ред. Ю. Бошицький. – Київ, 2009. – С. 176–179.

Томчук М. Реставрація і перспективи використання історичної забудови Олики / М. Томчук, П. Троневиц // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олика і Радзивілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2006. – Вип. 18. – С. 122–124.

Троицы костел (коллегиальный), 1635–1640 гг. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Київ, 1985. – Т. 2. – С. 81–82.

Гупало С. Колегіатський костьол Святої Трійці / С. Гупало // Вільн. шляхом. – 2000. – 8 квіт.

Наумук С. Храм стоїть на місці давньоруського поселення / С. Наумук // Волинь-нова. – 2014. – 2 груд. – С. 4.

Чухилевич В. Дорога крізь конюшиний квітник / В. Чухилевич // Голос України. – 2007. – 2 черв. – С. 11.

* * *

Волинь туристична : путівник. – Київ : Світ успіху, 2008. – 363 с.

Про костел Св. Трійці – с. 154.

Вортман Д. Олика / Д. Вортман // Енциклопедія історії України. – Київ, 2010. – Т. 7 (Мл – О). – С. 438.

300 років **від часу спорудження Покровської церкви** **у с. Диковини,** **тепер Горохівського району** **(1715–1720)**

Село Диковини (Дзиковини), розміщене на самому кордоні із Галичиною, відносилось колись до Лубенського повіту Берестейської волості, у 73 км від м. Дубно. У 1887 р. у селі було 33 доми і 337 жителі. Крім того, на фільварку – 2 доми і 4 жителів.

Покровський храм, за свідченням старожилів, було куплено у с. Бужани (Горохівського району) і у 1922 р. перевезено у с. Диковини. У 1925 р. церкву було зібрано, у 1927 р. освячено. Основу церкви утворює давня Михайлівська церква, побудована, згідно літературних джерел, 1715 р. на кошти прихожан с. Бужани. Під час складання у с. Диковини церква зазнала деяких змін у зовнішньому вигляді. Над бабинцем було надбудовано невелику каркасну дзвіницю, дещо розширено бічні рамена центрального зрубу і розтесано віконні прорізи, які набули вигляду, характерного для поч. XX ст. У радянський час церкву не закривали. У 1975 р. наву в інтер'єрі було оббито пресованим картоном (ДВП) і оздоблено стінописом. У 2000 р. впорядковано подвір'я, територію довколо церкви заасфальтовано. 2001 року збудовано котельню і підведено природний газ з метою опалення церковного приміщення. У 2005 р. зовнішній вигляд церкви було спотворено привнесенням штучних матеріалів. Стіни церкви оббито пластиком, т. зв. „вагонкою”. До південного рамена центрального об'єму прибудовано паламарню.

Церква дерев'яна, хрещата в плані, однобанна, з дзвіницею над західним об'ємом. До квадратного в плані центрального зрубу, з невеликими прямокутними раменами з півдня та півночі, приєднано п'ятигранну вітварну частину та прямокутний бабинець, над яким здійснюється двоярусна (четверик на четверику) дзвіниця. Центральний зруб перекритий банею на восьмирику з маківкою на світловому ліхтарі. На одній висоті з центральною банею здійснюється баня дзвіниці такої ж опуклої форми, завершена маківкою. Маківка прикрашає п'ятигранний дах апсиди. З північного боку до вітваря приєднано захристію з виходом на схід, а з заходу – ганок, з входними дверима з півночі та заходу. Додатковий вихід – у стіні центрального об'єму північного фасаду. У 1990 рр. до стіни південного фасаду було прибудовано паламарню. Вікна – аркові, з сегментним заповненням у верхній частині. Голосники дзвіниці прямокутні. В інтер'єрі простір нави відкрито до основи ліхтаря, у вітварі та бабинці перекриття – пласкі. Стіни оббиті пресованим картоном. Хори влаштовані при західній стіні бабинця. Вхід на хори і на дзвіницю – з південного боку.

У церкві знаходиться триярусний іконостас першої половини XX ст. Незважаючи на зміни, привнесені у 1925 та 2005 рр.,

церква відповідає стилістичним канонам волинської школи сакральної дерев'яної архітектури кін. XVIII – поч. XIX ст.. У 1925 р. добудовано дзвіницю над західним об'ємом, розширено бічні рамена з півдня та півночі, розтесано вікна і змінено їх форму.

Церква Покрови Пресвятої Богородиці у с. Диковини внесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток Волинської області місцевого значення.

Ірина Москалюк

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про Покровську церкву – с. 18.

Болюк О. Мистецтвознавча експедиція 2012 року на територію Західної Волині : анот. про окремі твори церков. мистецтва Горохів. р-ну / О. Болюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимир-Волинського та Волині : матеріал XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський. – Луцьк, 2013. – С. 8–12.

Томчук М. Класифікаційні особливості об'єктів архітектурної спадщини (на матеріалах Горохів. р-ну Волин. обл.) / М. Томчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області : Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 80–82.

Гуковський І. Церкві загрожує руйнація / І. Гуковський // Горохівський вісник. – 2007. –17 квіт. – С. 2.

Колесник Д. І. Горохівщина запрошує : путівник / Д. І. Колесник. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 48 с.

Про Покровську церкву – с. 10.

250 років**від часу спорудження Преображенської церкви
і дзвіниці у с. Квасів,
тепер Горохівського району (1765)**

Село Квасів розташоване практично на межі Волинської та Львівської областей, за 6 км від залізничної станції Стоянів, за 4 км від шосе Луцьк-Львів. Село засноване у 1577 році. Воно належало до Володимирських владик, пізніше – до Жидичинського монастиря.

Церква у селі Квасів згадується під XVII ст., яка була збудована на місці старої з XVI ст. Нинішню церкву Преображення Господнього разом із дзвіницею звели у центрі села у 1765 році. Вона дерев'яна, тридільна одноверха. належить до поширеного на Волині типу українських тризрубних храмів з рівновисокими зрубами, масивною банею у центрі та частково збереженим піддашшям. Широченна баня барочної форми з іграшковою маківкою на низенькому підбаннику ніби виростає з бічних приміщень, недаремно у народі такі церкви називали присадкуватими печеричками. Завдяки тридільному планові членування масиву храму гармонійне і ритмічне. Видовжені пропорції зрубів підкреслюють стрункість всієї будівлі. Вертикальний акцент пам'ятки особливо посилюється у інтер'єрі, де простір великої за розмірами нави з відкритим шатровим перекриттям бабинця і апсиди сприймається єдиним. Так досягається одночасна монументальність і стрункість храму. Дзвіниця поставлена окремо. Вона теж дерев'яна, триярусна. Обидві будівлі зберегли сліди перебудови XIX ст., тоді ж під церкву були підведені кам'яні фундаменти і перероблені вікна, з заходу добудований притвор. Свято-Преображенська церква і дзвіниця у Квасові є пам'ятками архітектури національного значення під реєстраційним охоронним номером 102/1, 102/2.

Ангеліна Вигоднік

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятники містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія та культура. – 1999. – №2/3. – С. 49.

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про церкву с. Квасів – с. 18.

Квасов, село. Преображенская церковь, 1765 // Пам'ятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Киев, 1985. – Т. 2. – С. 66.

Сірук В. Археологічні знахідки на території села Квасів / В. Сірук, І. Маркус ; Томчук М. Класифікаційні особливості об'єктів архітектурної спадщини (на матеріалах Горохів. р-ну Волин. обл.) / М. Томчук ; Савчук В. Села Квасів та Охлопів (події та факти) / В. Савчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області : Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 75–78, 80–82, 214–215.

Шеломанова-Булавка Ю. До питання композиційні засоби виразності архітектури дерев'яних храмів Волині XVI–XIX ст. / Ю. Шеломанова-Булавка // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2013. – Вип. IX : матеріали наук. конф. «Любартівські читання». – С. 454–462.

Про Преображенську церкву та дзвіницю с. Квасів – с. 456.

Колесник Д. І. Горохівщина запрошує : путівник / Д. І. Колесник. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 48 с.

Про Преображенську церкву с. Квасів – с. 10.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото Преображенської церкви с. Квасів – с. 25.

Цинкаловський О. Квасів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 492–493.

250 років**від часу спорудження Преображенської церкви
та дзвіниці у с. Новосілки,
тепер Горохівського району (1765)**

Село Новосілки вперше згадується у документах 1629 року (стара назва Руські). У селі є пам'ятки архітектури, це дерев'яні Преображенська церква та дзвіниця 1765 року.

Ірина Москалюк

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про Преображенську церкву – с. 18.

Томчук М. Класифікаційні особливості об'єктів архітектурної спадщини (на матеріалах Горохів. р-ну Волин. обл.) / М. Томчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області : Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 80–82.

Шеломанова-Булавка Ю. До питання композиційні засоби виразності архітектури дерев'яних храмів Волині XVI–XIX ст. / Ю. Шеломанова-Булавка // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2013. – Вип. IX : матеріали наук. конф. «Любартівські читання». – С. 454–462.

Про Преображенську церкву та дзвіницю – с. 459.

Гарбарчук К. Два храми в одному селі / К. Гарбарчук // Вісник. – 2008. – 18 груд. – С. 16.

Колесник Д. І. Горохівщина запрошує : путівник / Д. І. Колесник. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 48 с.

Про Преображенську церкву – с. 10.

150 років
від часу спорудження Вознесенської церкви
та дзвіниці у с. Яревище,
тепер Старовижівського району (1865)

Село Яревище (Яр, Райгородок) знаходиться на північному березі річки Прип'яті. Перша згадка про село відноситься до 1252 року. За свідченнями Іпатіївського літопису, тут був багатий монастир, у якому в 1287 році доживав віку хворий володимиро-волинський князь Володимир Василькович.

На місці зруйнованої древньої монастирської церкви XV ст. у 1865 році громадою села, за наказом окружного начальника Шуби, була побудована Церква Воздвиження Чесного Хреста. Кошти були виділені з казни. Побудований храм дерев'яний на кам'яному фундаменті, має дзвіницю. У Державному архіві Волинської області, у фонді Волинської духовної консисторії зберігаються клірові відомості 1911 року, в яких згадується, що у церкві був один престол на честь Вознесіння Господнього. На початку XX ст. у володінні церкви було 255 десятин землі, діяла церковно-приходська школа, у якій навчалися 20 хлопчиків та 6 дівчат. На утримання школи кошти виділяло повітове Володимиро-Волинське відділення. За наказом радянської влади у 1962 році храм у Яревищах припинив свою діяльність. Тривалий час він використовувався як сховище люпину та зерна. Перше богослужіння у відновленій церкві Вознесіння Господнього відбулося 24 серпня 1989 року. З цього ж року церква внесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток Волинської області місцевого значення.

Людмила Карпюк

Література:

Тучемський М. По глухих закутках Волинського Полісся / М. Тучемський, – Луцьк, 2007. – 162 с.

Про церкву с. Яревище – с. 91–95.

Берекета Б. Рай – княже місто / Б. Берекета // Берекета Б. Вічні розмови. – Луцьк, 1991. – С. 37–40.

Кучинко М. Середньовічні міста Волинського Полісся як об'єкти та адміністративні центри регіону / М. Кучинко // Серед-

ньовічні і ранньомодерні оборонні споруди Волині : зб. наук. пр. – Кременець, 2006. – С. 7–16.

Бідзюра Л. Люблю великою дочірньою любов'ю / Л. Бідзюра // Сіл. новини. – 2002. – 6 серп.

Бідзюра Я. Про Яревище знають навіть у США / Я. Бідзюра // Сіл. новини. – 2014. – 31 берез. – С. 4.

Блінова В. Вид серед боліт і лісів або вогонь, вода та мідні труби Яревища / В. Блінова // Волин. газ. – 2006. – 16 берез. – С. 5.

Рожко В. Був колись на Волині Рай городок / В. Рожко // Луцький замок. – 2005. – 28 квіт.

Романюк К. Тут душа ближча до неба... / К. Романюк // Досвітня зоря. – 2002. – 14, 21 берез.

Романюк Н. Яревищенський рай / Н. Романюк // Україна молода. – 2002. – 2 берез.

Цинкаловський О. Яревище / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський – Вінніпег, 1986. – Т. 2 – С. 568–569.

125 років від часу побудови «Білого будиночка» садиби Косачів у с. Колодяжне, тепер Ковельського району (1890)

«Щоб було просторіше, збудував за це літо окреме літературне шале- флігель для старших дітей, і в ньому живуть Леся і Ліля, а Миша теж, коли приїздить туди; ми ж з малими живемо в домі. Із цього розселення маємо розвагу: то ми ходимо до Лесі, то вона до нас на обід. У флігелі кімнати світлі, високі, сухі, саме такі, що дуже потрібні Лесі», – писав 1890 року Петро Косач, батько письменниці, до Людмили Драгоманової. Дерев'яний будиночок зведений майстрами Любитова й Колодяжного. Веранда була велика, колони зі стовбурів беріз. При сонці чи в місячну ніч будиночок ніби світився своїми білими стінами, тому назвали його «білим». На даху веранди прилаштували для Лесі солярій, де вона мала змогу приймати сонячні ванни.

Леся дуже тішилася окремим помешканням: «Почуваю себе, «як не може бути» (себто – як слід) в своїй новій, маленькій рожевій хатинці з білими меандрами (ся хатка має підтримувати в мені оптимістичний настрій, бо «...тут окрім і писання є живе діло, і милі для мене люди, тут не почуваю себе зайвою на світі».

Варвара Дмитрук, сучасниця Лесі Українки, пам'ятала про закладини «білого» будинку: «Пригадую, як закладали домик. Це було навесні, в травні, бо саме розвивалися дерева. В садку недалеко від великих будинків лежав матеріал, була викопана глибока яма. Всі знали, для чого все це готується, бо Петро Антонович не раз казав дружині: «Лесі треба поставити окремий будинок, щоб їй було спокійніше».

Одного ранку у двір прийшли майстри, музиканти з Любитова. Петро Антонович виніс відро горілки і став частувати всіх та промовляти: «Пийте, люди, та веселіться, грайте, щоб домик цей був веселий і той, хто в ньому буде мешкати».

Поклали перші камені, окропили їх горілкою. А десь за два тижні домик був готовий. Прибирали його всі гуртом».

Ольга Косач-Кривинюк згадувала: «Через сестрини недугу Леся не оселилася того року в своєму біленькому домику, хоч його вже й скінчили будувати; лише балкону не збудували тоді, бо всім не до того було через турботу з дифтеритом». Леся лікувалась в Саках, подорож з мамою до Севастополя, Бахчисараю, Байдар, Ялти дала Лесі величезну втіху й задоволення. «Вдома ж, у Колодяжному, на них чекало велике горе: не встигли вони всього порозказувати про своє літнє пробування та подорожі в Криму, як тяжко ослабла на дифтерит найменша наша сестра Ізidora, тоді 2 ½-літня дитина. Антидифтеритної сироватки тоді ще не було, і від дифтериту вмирала сила дітей, отже, зрозумілий той розпач, що охопив усю нашу родину».

За спогадами Ізидори Косач-Борисової «білий домик» дуже подобався родині, і його стиль Олена Пчілка перенесла на будинок у Зеленому Гаю біля Гадяча, на хуторі, отриманому у спадщину від батьків. Туди були спроваджені майстри з Колодяжного, і під керівництвом Кароля Русиловича поліські теслі збудували дім.

У лютому 1907 року Леся останній раз побувала в Колодяжному. З того часу «білий домик» призначався для гостей. Деякий час у ньому жила родина Петерсона, приватного повіреного Кременецького повіту. Під час першої світової війни тут знаходилася

польова пошта, в 1919 році містився штаб північно-західної групи української армії, а в 1920 році – місцевий виконком. Пізніше Микола Косач продав будинок колодяженцю Пилипу Силюку. Вже в той час будинок вимагав ремонту. 1938 року прогресивна громадськість Західної України порушила через пресу питання про викуп Лесиною «білого домика». Виконком Волинської обласної ради ухвалив у травні 1941 року організувати у селі Колодяжне музей. На реставрацію будинку і побудову експозиції держава виділила 10 тис. крб. Але благородним намірам перешкодила війна.

Газета «Радянська Волинь» 16 липня 1944 року в статті «В селі Лесі Українки» писала: «Ідемо до місця де жила письменниця. Перед нами купи каміння. Тут був будинок, в якому жила Леся Українка в молоді роки. Будинок зруйнували німці... Поруч другий невеликий будинок. В ньому письменниця писала свої твори. Цей будинок спустошений до невпізнання: знесена веранда, обдерті стіни, поламана підлога, продірявлений дах. Понищено фруктовий сад».

10 липня 1949 року у відремонтованому Лесиному «білому домику» в блакитній кімнаті розмістився музей на громадських засадах, у другій (рожевій, робочому кабінеті письменниці) – сільська бібліотека.

У 1963 році в «сірому» будинку Косачів було відкрито літературну експозицію, а Лесин «білий домок» став меморіальним.

Нині волиняни мають комплекс споруд (Лесин «білий домок», «сірий» батьківський будинок, літературний музей) на території 6,8 га землі, які разом складають Колодяженський літературно-меморіальний музей Лесі Українки, філію Волинського краєзнавчого музею.

Віра Комзюк

Література:

Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині : каталог-довідник / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Наук.-дослід. ін-т Лесі Українки ВНУ імені Лесі Українки, Волин. краєзн. музей, Літ.-мемор. музей-садиба Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського р-ну, Держ. архів Волин. обл. – Луцьк : Вежа, 2008. – 136 с.

Про «Білий будиночок» – с. 132.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей – скарбниця історико-культурної спадщини краю / Є. Ковальчук. – Луцьк :

Медіа, 2009. – 28 с.

Про «Білий будиночок» – с. 18.

Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси / О. Антонюк [та ін.] ; упоряд.: Н. Ю. Пушкар, В. М. Комзюк. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 252 с.

Про «Білий будиночок» – с. 125, 129.

Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в Колодяжному : путівник. – Луцьк : Медіа, 2008. – 12 с.

Меморіальні речі Лесі Українки та родини Косачів : зі збірки Колодяженського літ-мемор. музею Лесі Українки / авт. тексту В. Комзюк. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2013. – 12 с.

Бондаренко Г. Леся Українка і родина Косачів у волинезнавстві / Г. Бондаренко // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2012. – С. 186–197.

Історія Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки у фотографіях та особистостях // Леся Українка та родина Косачів в контексті української та світової культури. – Луцьк, 2006. – Вип. 3. – С. 200–219.

Колодяжне. Музей-садиба Лесі Українки // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об'ня «Волинське братство» / гол. ред. М.Сорока. – Київ, 2001. – С. 73.

Комзюк В. Колодяжне – це власне, дома... / В. Комзюк, Л. Мерзвинська // Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси / О. Антонюк [та ін.] ; упоряд.: Н. Ю. Пушкар, В. М. Комзюк. – Луцьк, 2012. – С. 76–86.

Комзюк В. Музей Лесі Українки в селі Колодяжному / В. Комзюк // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – Т. 6. – С. 550–555.

Комзюк В. Музей Лесі Українки в Колодяжному / В. Комзюк // Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексикології : Ін-т біогр. дослідж. ; авт-упоряд. В. В. Благов. – Київ, 2006. – С. 35, 271.

Пісоцький А. Повернення до Лесиноного будинку / А. Пісоцький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – С. 532.

Будинок Косачів // Твій вибір. – 2011. – 28 лип. – С. 3.

Букет Є. Запрошуємо в Колодяжне / Є. Букет // Слово Просві-

ти. – 2013. – Ч. 30. – С. 7.

Добра справа : трояндова алея біля Лесиноного будиночка // Волинь-нова. – 2003. – 17 квіт.

Зубчук К. Білий будиночок буде відремонтовано / К. Зубчук // Волинь. – 1998. – 9 лип.

Мержвинська Л. В Колодяжному зазвучить Лесин рояль / Л. Мержвинська // Волинь-нова. – 2008. – 31 лип. – С. 11.

Ніткіна Н. У «Білому домику» Лесі / Н. Ніткіна // Фермер. госп-во. – 2006. – № 18. – С. 29.

Опис помешкання Білого будинку Косачів // Укр. мова та літ. – 2002. – № 10. – С. 10–11.

Скоклюк С. Обнови Лесиної світлиці / С. Скоклюк // Досвіт. зоря. – 2001. – 22 листоп.

Холодногорський В. Відкриття Будинку Лесі Українки в Колодяжному / В. Холодногорський // Волинь. – 1949. – 13 лип.

Якименко М. Лесин будиночок руйнується / М. Якименко // Голос України. – 2013. – 9 лют. – С. 12.

Якименко М. Талі води Лесиному будиночку вже не загрожують / М. Якименко // Голос України. – 2013. – № 135. – С. 5.

Колодяжне – колиска Лесиного таланту : путівник. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2011. – 36 с.

Про «Білий будиночок» – с. 13–16.

Пізнаймо Україну разом. Запрошує Волинь. – Луцьк : Гадяк Ж.В., 2012. – 120 с.

Про «Білий будиночок» – с. 93

Показчик імен

Бабій Г. Ф. 167-169
Блаженчук В. І. 139-141
Божидарнік В. В. 63-66
Борисюк С. В. 27-29
Буйницька О. С. 115-116
Гевелюк М. П. 173-176
Герасимчук В. Г. 116-120
Добровольянський І. В. 30-31
Жулинський М. Г. 121-128
Зінкевич В. І. 66-72
Зузук Ф. В. 36-43
Івашків Г. М. 75-78
Іващенко Д. 133-139
Колосок Б. В. 56-62
Красінський Е. 43-46
Кривицький А. Ф. 86-90
Мороз В. 133-139
Найда Я. А. 12-15
Оссовський Г. Й. 158-161
Приходько Л. І. 101-104
Пучковський Л. К. 79-82
Свешніков І. К. 148-153
Стасюк Л. А. 104-108
Стравінський І. Ф. 144-148
Франчук Є. І. 15-18
Хасевич Н. 161-167
Чацький Т. 128-133
Черенюк М. І. 154-158
Чернецький І.І. 176-182
Чорнокнижний Г. П. 21-23
Шафета П. Г. 182-185
Шевченко К. Д. 170-173
Шишко К. Т. 82-86

Географічний покажчик

Диковини, с. Горохівського р-ну 206-208
Заброди, с. Ратнівського р-ну 185-188
Здомишель, с. Ратнівського р-ну 189-191
Квасів, с. Горохівського р-ну 209-210
Колодязне, с. Ковельського р-ну 213-217
Краска, с. Ратнівського р-ну 191-195
Невір, с. Любешівського р-ну 196-197
Новосілки, с. Горохівського р-ну 211
Олика, смт Ківецівського р-ну 204-206
Перевісся, с. Турійського р-ну 197-199
Теребовичі, с. Ратнівського р-ну 199-203
Устилуг, м. Володимир-Волинського р-ну
Яревище, с. Старовижівського р-ну 212-213

СПИСОК АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Бенедюк В.І., молодший науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею.

Бірюліна О.А., завідувач Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Бондаренко Г.В., кандидат історичних наук, професор кафедри археології, давньої та середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, член-кореспондент УАІН, заслужений працівник народної освіти України, голова Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Відділення Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі при Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки.

Боярчук А.В., молодший науковий співробітник Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Вигоднік А.П., провідний науковий співробітник Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Гриб Л.В., провідний науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Дубень О.М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Завада Л.М., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Зек Б.М., науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Зінько Д.А., старший науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Карпюк Л.А., провідний науковий співробітник Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Комзюк В.М., завідувач Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Кот Н.М., старший науковий співробітник лабораторії соціологічних досліджень та розвитку освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Криштапюк Л.Ф., провідний науковий співробітник відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею.

Левицька Т.Л., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Лис С.В., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Локайчук С.М., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Ляхов Ю.Ю., науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Машлай В.В., завідувач відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Мірошниченко-Гусак Л.А., завідувач відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Москалюк І.П., молодший науковий співробітник Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Навроцька З.М., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Огнєва О.Д., кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Охріменко Г.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, давньої і середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, провідний науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею.

Пальоха Л.А., завідувач відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Рибачук Н. В., заступник директора з питань інформатизації Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки.

Романчук Г.Д., завідувач лабораторії соціологічних досліджень та розвитку освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Садовник Т.Є., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Силюк А.М., директор Волинського краєзнавчого музею, за-

служений працівник культури України.

Силюк О.А., молодший науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Станіславчук В.В., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Стасюк Л. А., директор Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки, заслужений працівник культури України.

Троневиц Н.М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Філонюк М.М., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Хілуха Л.М., заступник директора Волинської обласної бібліотеки для дітей.

Яцюк О.Б., методист Центру туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації.

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Понагайба А. А., завідувач відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Гнатюк О. В., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Голотюк Л. І., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Найда О. О., бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Пилипюк Н. С., бібліотекар II категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Хомяк Н. Д., бібліотекар I категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Зміст

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2015 РІК	3
2 січня 70 років від дня народження Я. А. Найди (1945) – заслуженого працівника культури України	12
3 січня 70 років від дня народження Є. І. Франчука (1945–2006) – українського вченого історика, заслуженого працівника народної освіти України	15
4 січня 75 років від часу створення 75 років від часу створення обласного Будинку народної творчості (1940), тепер Обласний науково-методичний центр культури	19
23 січня 100 років від дня народження Г. П. Чорнокнижного (1915–1999) – українського художника	21
січень 80 років від часу виникнення Волинського товариства приятелів наук (1935).....	24
3 лютого 70 років від дня народження С. В. Борисюка (1945–2010) –українського письменника і краєзнавця ...	27
24 лютого 125 років від дня народження І. В. Добровольнянського (1890–1964) – заслуженого вчителя школи Української РСР	30
28 лютого 75 років від часу відкриття Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка (1940)	32
1 березня 75 років від дня народження Ф. В. Зузука (1940) – українського вченого, геолога- біомінеролога	36
3 березня 90 років від дня народження Е. Красінського (1925–2004) – польського художника.....	43
березень 75 років від часу створення Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1940)	46
1 квітня 75 років від дня заснування у м. Луцьку учительського інституту, нині Східноєвропейського університету ім. Лесі Українки (1940)	51
19 квітня 75 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора,	

пам'яткознавця	56
22 квітня 70 років від дня народження В. В. Божидарніка (1945) – українського вченого, ректора Луцького національного технічного університету, заслуженого працівника народної освіти України	63
1 травня 70 років від дня народження В. І. Зінкевича (1945) – народного артиста України, Героя України	66
10 травня 75 років від початку радіомовлення у Волинській області (1940)	72
13 травня 60 років від дня народження Г. М. Івашків (1955) – української художниці	75
19 травня 110 років від дня народження Л. К. Пучковського (1905–2001) – українськог етнографа та краєзнавця	79
24 травня 75 років від дня народження К. Т. Шишка (1940–2002) – українського художника і поета	82
8 червня 70 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945) – українського державного діяча, заслуженого економіста України	86
10 червня 75 років від дня створення Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (1940)	90
10 червня 75 років від дня створення Волинської обласної бібліотеки для дітей (1940)	97
19 червня 70 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – народної артистки України	101
19 червня 60 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) – директора Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, заслуженого працівника культури України	104
червень 75 років від часу заснування обласної	

дитячої екскурсійно-туристичної станції (1940), тепер Центру туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації	109
8 липня 75 років від дня народження О. С. Буйницької (1940) – заслуженого вчителя Української РСР	115
13 серпня 80 років від дня народження В. Г. Герасимчука (1935–2004) – українського композитора	116
25 серпня 75 років від дня народження М. Г. Жулинського (1940) – українського літературознавця і громадсько-політичного діяча	121
28 серпня 250 років від дня народження Т. Чацького (1765–1813) – польського вченого і педагога	128
1 вересня 50 років з часу першого «покосу» українських дисидентів: арешту у Луцьку В. Мороза та Д. Іващенка (1965)	133
7 вересня 70 років від дня народження В. І. Блаженчука (1945) – державного діяча, голови обласної Ради першого скликання	139
23 вересня 125 років від дня введення в експлуатацію залізниці Ківерці-Луцьк(1890)	141
вересень 125 років від часу першого приїзду в м. Устилуг І. Стравінського (1890) – російського композитора	144
19 жовтня 100 років з дня народження І. К. Свешнікова (1915–1995) – українського археолога	148
7 листопада 70 років від дня народження М. І. Черенюка (1940–2001) –українського художника та музеєзнавця	154
8 листопада 180 років від дня народження Г. Й. Оссовського (1835–1897) – українського та польського вченого, геолога, палеонтолога, дослідника Волині	158
13 листопада 110 років від дня народження Н. Хасевича (1905–1952) – українського художника-	

графіка, вояка УПА	161
25 листопада 75 років від дня народження Г. Ф. Бабій (1940) – заслуженого вчителя Української РСР	167
4 грудня 120 років від дня народження К. Д. Шевченко (1895–1965) – заслуженого вчителя школи Української РСР	170
10 грудня 80 років від дня народження М. П. Гевелюка (1935–1999) – українського художника	173
23 грудня 80 років від дня народження І. І. Чернецького (1935) – українського поета.....	176
27 грудня 80 років від дня народження П. Г. Шафети (1935–1996) – українського публіциста, заслуженого журналіста України	182
450 років від часу першої писемної згадки про село Заброди, тепер Ратнівського району (1565)	185
450 років від часу першої писемної згадки про село Здомишель, тепер Ратнівського району (1565)	189
450 років від часу першої писемної згадки про село Краска, тепер Ратнівського району (1565).....	191
450 років від часу першої писемної згадки про село Невір, тепер Любешівського району (1565).....	196
450 років від часу першої писемної згадки про село Перевісся, тепер Турійського району (1565).....	197
450 років від часу першої писемної згадки про село Теребовичі, тепер Ратнівського району (1565).....	199
375 років від часу спорудження Троїцького костелу (колегіати) у смт. Олика, тепер Ківерцівського району (1640)	204
300 років від часу спорудження Покровської церкви у селі Диковини, тепер Горохівського району (1715–1720)...	206
250 років від часу спорудження Преображенської церкви і дзвіниці у селі Квасів, тепер Горохівського району (1765)	209
250 років від часу спорудження Преображенської церкви та дзвіниці у селі Новосілки, тепер	

Горохівського району (1765)	211
150 років від часу спорудження Вознесенської церкви та дзвіниці у селі Яревище, тепер Старовижівського району (1865)	212
125 років від часу побудови «Білого будиночка» садиби Косачів у селі Колодяжне, тепер Ковельського району (1890)	213

Науково-популярне видання

**Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на
2015 рік**

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:

А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

Художній редактор – Вікторія Сікачова
Комп'ютерна верстка – Іванна Козюмич
Головний редактор – Вікторія Сікачова

Підписано до друку 22.12.2014 р.
Формат 84х60 1/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура Minion Pro, Academy CTT. Ум. друк. арк. 13,64.
Обл.-вид. арк. 8,66
Зам. № 6.

Видавництво «Терези», ФОП Сікачова В. А.
Свідоцтво державного комітету телебачення
і радіомовлення України ДК № 4686 від 06.03.2014 р.

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Терези, 2014. – 230 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2015 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники. У «Календарі» подані покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів, та вперше з історії випуску видання – географічний покажчик.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

УДК 94(477.83)(059.3)
ББК 63.3(4УКР – 4ВОЛ) Я 25